

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

I Januarii. Sancti Qui Kalendis Jan Coluntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

I JANUARIH.

SANCTI QUI KALENDIS JAN. COLUNTUR.

C IRCUMCISIO DOMINI, et OCTAVA NATIVITATIS.		S. Euphrosynus Episcopus,
Commemoratio sacrosancti præputii Christi, Antverpiæ, et alibi.		S. Priamianus, sive Prianus } Nicomediæ.
S. Gaspar, Rex Magus, in Oriente.		et alii ix.
SS. Martyres Syracusani sub Nerone, in Sicilia.		S. Severus Martyr, Ravennæ.
S. Concordius Presbyter et Martyr, Spoleti in Umbria.		S. Evantus, } in Rhætia.
S. Eluanus Episcopus, } in Anglia.		S. Hermes,
S. Meduinus,		S. Magnus Martyr.
S. Martina, Virgo et Martyr, Romæ.		S. Theodotus Martyr.
S. Caius,		S. Gregorius, Episcopus Nazianzenus, pater S. Gregorii Theologi.
S. Jactus, } Martyres Bononiæ.		S. Almachius, sive Telemachus Martyr, Romæ.
S. Heraclus,		S. Fulgentius, Episcopus Ruspensis in Africa.
S. Victor,		S. Mochua, sive Cuanus, Abbas Lægsiensis in Hibernia.
S. Felix,		S. Cronanus, sive Mochua, Abbas Ballensis in Hibernia.
S. Narcissus,		S. Agrippinus Episcopus Augustodunensis in Gallia.
S. Argyrus et Socii,		S. Eugendus Abbas monasterii S. Claudii, in Burgundia.
S. Primianus,		S. Marinus, Abbas Lerinensis.
S. Saturninus,		S. Clarus, Abbas Viennensis, in Gallia.
S. Saturninus,		S. Stabilis Episcopus Arvernensis, in Gallia.
S. Victor,		S. Guilielmus Abbas Divione, in Burgundia.
S. Honoratus,		S. Clarus, Monachus, Salighenstadiensis, in Germania.
S. Leucius,		S. Odilo Abbas Cluniacensis, Silviniaci in Gallia.
S. Hermes,		
S. Paracodas Episcopus Viennensis in Gallia.		
Sancti xxx milites Martyres Romæ.		

PRÆTERMISSI VEL IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Munchinus. *Excusum Kalendarium Sanctorum Hiberniæ. Idem est fortassis, qui in Vindictis Hibernicis Munchinus appellatur, diciturque Limerici celebris esse. Omittimus, donec major nobis aliunde lux affundatur.*

S. Tynas, cognomento Bonus, Scotus, ut Sanctus refertur a Ferrario in Notis ad generalem catalogum Sanctorum. *Ignotus nobis.*

Hugo Prior Majæ in Scotia, Sanctus memoratur ab eodem. *Hunc quoque omittimus.*

Albero I Episcopus Leodiensis, Beatus appellatur in Kalendario Sanctorum ditionis Leodiensis: et fuit vir pius, innocens, sanctus; ut videre est apud Ægidium monachum Auræ vallis tom. 2 Joannis Chapeville de gestis Episcoporum Leodiensium cap. 23 et alios rerum

Leodiens. scriptores. *Obiit hoc die, an. 1228. Verum publicam aliquam venerationem ei exhibitam, nusquam legimus.*

Ulricus Abbas Villarii in Brabantia, Beatus indigetatur a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi.

Petrus Abbas S. Mariæ de Armentera in Gallæcia, refertur hoc die et Beatus appellatur ab eodem Chrysostomo Henriquez. *Nobis non constat an colatur.*

Joannes Prior Domus Montis Corneli juxta Leodium, Beatus vocatur ab eodem Chrysostomo, et in sacrario Sanctorum patriæ Leodiensis. *Haud scimus tamen an uspiam ei cultus aliquis publicus deferatur, ideoque omittimus.*

Bernardus XII Abbas Cistercii. *Kalendarium Cisterciense*

- ciense editum Divione, et Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi. Neque de hoc constat an ut Sanctum eum venerentur Cistercienses.
- S. Stephanus in Oriente, refertur in Martyrologiis MSS. vetustissimis Epternacensi et Rhinowiensis. Fortassis idem est, qui cum S. Vitale colitur 2. Januarii, de quo nos ii Januar.
- S. Aspasius Episcopus Elusanus. Molan. Ferrar. Mart. German. nos ii Januar.
- S. Adelardus Abbas Corbeiensis. Martyrologium Germanicum, et MS. Florarium Sanctorum, nos de eo agemus ii Januar.
- S. Melchior Rex Magus. MS. Florarium Sanctorum, nos vi Januar.
- S. Potitus puer xiii annorum Romæ. MS. Florarium. Idem est qui in Martyrologio Romano habetur xiii Januar.
- S. Severus Episcopus Ravennas. Mawolycus, aliique. De eo agemus cum Martyrologio Romano i Februar.
- S. Euphrosyna Virgo Alexandrina, hoc die a Martyrologio Romano, et aliis plerisque refertur. Vitam dabimus, quo die colitur a sacro ordine Carmelitarum xi Februar.
- S. Fulgentius Episcopus Utricularius. Galesinius, et MS. Florar. nos xxii Maii.
- S. Proculus Episcopus Interamnensis. Ferrarius et Galesinius. Colitur Bononiæ 1 Junii cum altero Proculo milite; Interamnæ vero 1 Decembris, quod eo die corporis ejus facta translatio fuerit. Nos de eo agemus i Junii.
- S. Basili Magni depositio hoc die celebratur in Martyrologio Romano, ceterisque omnibus; sed vitam ejus dabimus XVIII Kal. Julii, quo ordinatus fuit Episcopus, quo etiam præcipue colitur, xiv Junii.
- S. Servanus, alius Sernanus, Episcopus, Apostolus Orcadum, hoc die refertur a Ferrario; a Davide vero Camerario XX Aprilis; ab Adamo Regio in Kalendarario Scotico, MS. Florario Sanctorum, Carthusianis Coloniensibus in additionibus ad Usuardum excusis anno 1313 et 1321 et aliis, quos potius sequemur, i Julii.
- S. Ferrutius Martyr Moguntia. Ferrarius, qui putat hoc die agi ejus translationem, nam natalis 28 Octob. celebratur. Extat quidem translationis historia in Moguntiacis Serrarii nostri: sed neque quo die acciderit expressum est, neque, quos consulimus, Moguntini, hoc die quidquam ad ejus venerationem publice fieri meminerunt. Agemus igitur de eo xxviii Octob.

NOT. 1.

CIRCUMCISIO DOMINI

ET OCTAVA NATIVITATIS.

AN. CHR. I.

1 JANU.
Kalendæ
Januarii
celebres.

Præcipua semper religione celebrata a Christianis Kalendæ Januariæ sunt, propter Dominici Natalis octavam, sacrosanctæ Circumcisionis Christi memoriam, et augustissimum nomen JESU, in quo nimirum oportet omnes homines salvos fieri. Merito igitur veteres Romanos in auspiciando ab hoc die anno sequi Ecclesia maluit, quam ceteras gentes, quæ aliud quoddam statuerent exordium, ut ipse dies sacrum nostræ symbolum salutis præferret.

2 De ipsarum Kalendarum die, Gentilium ritibus, Christianorum jejuniis, litantiis, latis contrastrenas et profanum luxum legibus, multa erudite commentatur in Notationibus ad Martyrologium Baronius. De Circumcisionis vero mysterio, et sanctissimo Jesu nomine, plurimæ extant Sanctorum Patrum homiliae, multi recentiorum tractatus. Hic unicuique dabimus Faustini Episcopi, habitum contra supersticiosos quorundam Christianorum mores, sermonem, quem hactenus (ut quidem remur) non editum ex vetustis Accincti monasterii monumentis eruit Petrus Franciscus Chiffletius noster. Tum de sacro Christi præputio quædam ab Heriberto Rosweydo nostro ex variis auctoribus et MSS. collecta subjiciemus.

FAUSTINI EPISCOPI SERMO

IN KALENDIS JANUARI

ex vetusto codice descriptus

a Petro Francisco Chiffletio Soc. JESU.

Dies Kalendarum istarum, fratres carissimi, quas Januarias vocant, a Jano quodam homine perdito et sacrilego nomen accepit. Janus autem iste Dux quondam et Princeps hominum paganorum fuit: quem imperiti homines et rustici, dum quasi Regem metunt, velut Deum colere cœperunt. Detulerunt enim ei illicitum honorem dum in eo expavescent regiam potestatem. Homines quippe stulti et ignorantes Deum, illos hinc maxime ex diis æstimabant, quos inter homines sublimiores esse cernebant. Ac sic factum est ut unius veri Dei cultus ad multa deorum, vel potius demoniorum, nomina transferretur. Diem ergo Kalendarum hodiernarum de nomine Jani, sicut jam dictum est, nuncuparunt: utique ut ei homini, cui divinos honores conferre cupiebant, et finem unius anni et alterius initium deferrent.

Kalendæ
Januariæ a
Jano dictæ.qui pro
Deo cultus:ei anni ini-
tium, et finis
dictus.

2 Et quia apud illos Januariæ Kalendæ unum annum implere, alium incipere dicebantur, ideo Kalendas istas in termino posuerunt: ut unum annum finire, alium incipere crederetur. Et hinc est quod antiqui idolorum cultores ipsi Jano duas facies figurarunt; unam ante ipsum, aliam post ipsum: unam quæ præteritum annum videtur aspicere, aliam quæ futurum. Ac sic homines insipientes duas ei facies deputando, dum eum facere Deum cupiunt, monstrum esse fecerunt. Hoc est, voluerunt in Deo suo esse principium, quod est etiam in pecude monstruosum.

Duae ei facies
affictæ.

sum.

sum. Et ideo optima erroris ipsius declaratione atque indicio, dum eum religiosa vanitate magnum Deum videre volunt, dæmonium publicarunt.

3 Hinc itaque est quod istis diebus pagani homines perverso omnium rerum ordine obscœnis deformitatibus aguntur: utique ut tales se faciant qui colunt, qualis fuit ille qui colitur. In istis enim diebus miseri homines, et quod pejus est, etiam aliqui baptizati, sumunt formas adulteras; sumunt species monstruosas. In quibus quidem quæ primum ridenda ac potius dolenda sint, nescio. Quis enim sapiens credere poterit inveniri aliquos sanæ mentis, qui cervulum facientes in ferarum se velint habitus commutari? Alii vestiuntur pellibus pecudum, alii assumunt capita bestiarum, gaudentes et exultantes si taliter se in ferinas species transformaverint, ut homines non esse videantur. Ex quo indicant ac probant, non tam se habitum belluinum habere quam sensum. Nam quamvis similitudines diversorum animalium exprimere in se velint, certum est tamen in his magis cor pecudum esse quam formam humanam.

4 Jam vero illud quale vel quam turpe est, quod viri nati tunicis muliebribus vestiuntur, et turpissima demutatione puellaribus figuris virile robur effeminant; non erubescens inserere tunicis muliebribus militares lacertos? Barbatas facies præferunt, et videri se feminas volunt: et merito virilem jam fortitudinem non habent, qui in muliebres habitus transierunt. Justo enim iudicio Dei evenisse credendum est ut militarem virtutem amitterent, qui feminarum specie se deformassent.

5 Et quia Deus placatus vobis inspirare dignatus, ut pro amore fidei ista miserabilis consuetudo de hac civitate ad integrum tolleretur; rogo vos, fratres carissimi, ut vobis non sufficiat, quod ipsi hoc malum Deo donante non facitis; sed ubicumque alicubi fieri videritis arguite, castigate, corripite, et vestro salubri consilio de isto miserabili sacrilegio homines stultos revocate: et ut ad integrum vos divinæ misericordiæ consecretis, etiam illas alias observationes, velut diaboli venena, respuite: quas, quod pejus est, adhuc plures in populo Christiano observare non erubescunt.

6 Sunt enim qui in Kalendis Januariis ita anguria observant, ut focum de domo sua vel aliud quodcumque beneficium cuiusque petenti non tribuant. Diabolicas etiam strenas et ab aliis accipiunt, et ipsi aliis offerunt. Aliqui etiam rustici mensulas suas in ista nocte, quæ præterit, plenas multis rebus, quæ ad manducandum sunt necessariae, componentes, tota nocte sic compositas esse volunt, credentes quod hoc illis Kalendæ Januariæ præstare possint, ut per to-

tum annum convivia illorum in tali abundantia perseverent. Et quia sicut scriptum est, *Modicum fermentum totam massam corrumpit*, etiam ista vel alia his similia, quæ longum est dicere, quæ ab imperitis aut parva aut nulla peccata esse creduntur; a vestris ordinate famulis removeri: et hoc præcipite, ut sic Kalendas istas colant, quomodo aliorum mensium colere solent. Qui enim aliquid de paganorum consuetudine in istis diebus observare voluerint, timendum est ne eis nomen Christianum prodesse non possit.

7 Et ideo sancti antiqui Patres nostri considerantes maximam partem generis humani diebus istis gulæ vel luxuriæ deservire, ebrietatibus et sacrilegis salutationibus insanire; statuerunt in universo mundo, ut per omnes ecclesias publicum indiceretur jejunium: ut agnoscerent miseri homines in tantum se malefacere, ut pro illorum peccatis necesse esset omnibus Ecclesiis jejunare. Jejunemus ergo, fratres charissimi, in istis diebus, et cum vera et perfecta caritate stultitiam miserorum hominum lugeamus: ut vel sic intelligant malum suum, dum nos pro se publicum vident observare jejunium, neque enim desperandum est, quod illos Deus non possit vestra oratione corrigere, qui per Apostolum suum ineffabili pietate promisit dicens: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum.*

8 Qui enim in istis Kalendis stultis hominibus luxuriose ludentibus, aliquam humanitatem impenderit, peccatis eorum participem se esse non dubitet. Nam qui de salute animæ suæ fideliter cogitat, magis de illis debet dolere vel flere, quam eum illis vel de illis ad infelicem risum suum animum relaxare. Vos vero, fratres, qui Deo propitio quotidie clamare consuecistis: *Oculi mei semper ad Dominum*; et iterum: *Ad te levavi oculos meos*; non oportet ut oculi vestri, qui assidue in ecclesia vigilantes Deo sanctificentur, videndo luxuriam stultorum hominum polluantur, magis dedignari debetis atque despiciere opus diaboli, ut in vobis integra permaneat caritas Christi. Clamate ergo cum Propheta dicentes: *Averte oculos meos ne videant vanitatem*; timentes illud quod ait Apostolus: *Non potestis mensæ Dei participes esse, et mensæ dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere et calicem dæmoniorum.* Sed credo de Dei misericordia, quod ita per vestram castigationem illorum stultitia corrigenda est; ut non solum pro vobis, sed etiam pro illorum qui vestro exemplo proficiunt, duplicata vobis a Deo præmia repensentur. Quod ipse præstare dignetur, cuius regnum et imperium permanet in sæcula sæculorum. Amen,

PER FAUSTINUM EPISC.
I. COR. 3.
V. 6.

Antiquitus
universale
hoc die insti-
tutum jeju-
nium.

Adhuc
Faustini
citate ser-
vabatur.

Jacob. 5.
v. 20.

Nihil dandum
ineptis homi-
nibus bac-
chantibus.

Psal. 24. 15.
Psal. 122. 1.
Non licet
vel eorum
stultitias
spectare.

Psal. 118.
v. 37.

I. Cor. 10. v. 21.

Ethnici et
quidam
Christiani
Kalendis
Januariis
monstruosas
figuras
induebant.

Alii mu-
liebrem
habitum
assumebant.

Aliæ super-
stitiosæ ob-
servationes
in Kalendis
Januariis.

I JAN.

COMMEMORATIO SACROSANCTI PRÆPUTII CHRISTI, ANTVERPIÆ ET ALIBI.

Christi
præputium
dñi Ant-
verpiæ re-
vatum.

Eodem re-
liquis sæpe
diversis lo-
cis esse pu-
tantur.

Quinque ferme sæculis sacrosanctum Christi præputium inter alias illustres Sanctorum reliquias apud se asservatum gloriantur Antverpienses: quod tamen sub annum 1566 templis ac sacrariis immani Calvinistarum furore direptis deperditum est. Quoniam vero et alia Ecclesiæ illud apud se existere contendunt, proferam quæ de eo varii auctores tradidere: iudicium de re tota Lectori relinquam. Neque id novum est plures Ecclesias de illustribus aliquibus reliquiis certare, ut patebit ex Sanctorum historiis,

cum sæpe aliæ pro aliis illustrioribus aut datæ Principibus, aut suppositæ; et hæc tamen magna fide a piis hominibus culte multorum miraculorum occasione præbuerint.

2 Quod vero controvertitur a quibusdam an Christus cum præputio resurrexerit (de quo consulti possunt Titus Bostrensis et Theophylactus in caput 2 Lucæ, et alii Interpretes ac Doctores,) id ita exponit Franciscus Suarez noster 3 part. question. 54, articul. 4, disput. 37, sect. 1, ut cum præputio quidem resurrexisset Christum fateatur,

EX VARIIS
AUCTOR.

fateatur, fidem tamen traditioni asserenti id in terris quoque asservari, non derogat. Nam quod resectum est, censet probabile esse in terris mansisse; corpus tamen resurgens habuisse præputium formatum ex aliqua parte materiæ illius, quæ aliquando fuerat in corpore Christi et per continuam erat nutritionem resoluta. Quo vero loco pellicula illa, a sanctissimo Christi corpore præcisa, nunc asservetur, non satis constat.

3 Innocentius III lib. 4 de Missæ mysteriis cap. 30. Quid de circumcissione præputii, vel umbilici præcisione dicitur? an in resurrectione Christi similiter rediit ad veritatem humanæ substantiæ? Creditur enim in Lateranensi basilica reservari: licet a quibusdam dicatur, quod præputium Christi fuit in Jerusalem delatum ab Angelo Carolo Magno, qui transtulit illud, et posuit Aquisgrani. Sed post a Carolo Calvo positum est in Ecclesia Salvatoris apud Carosium. Melius est tamen Deo totum committere, quam aliquid temere definire.

4 Jacobus de Voragine in Legenda Aurea, in festo Circumcisionis: De carne autem circumcisionis Domini dicitur, quod Angelus eam Carolo Magno attulit; et ipse eam Aquisgrani in ecclesia S. Mariæ honorifice collocavit: Carolus vero illam postea fertur Carosium transtulisse. Nunc autem dicitur esse Romæ in Ecclesia, quæ dicitur Sancta Sanctorum. Unde et ibidem scriptum legitur:

*Circumcisa caro Christi, sandalia clara,
Ac umbilici viget hic præcisio cara.*

Unde et ea die fit Statio ad Sancta Sanctorum. Eadem habet Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 27.

5 Ferreolus Locrius Mariæ Augustæ lib. 4, cap. 6, Symphorianus Campegius libello de sanctis Galliarum locis, ab annis 67 Parisiis edito, ait Anicii in Arvernia, quod oppidum nunc de Puteo dicitur, præputium Dominicum ac Aaronis mitram seu infulam sollicite servari, magnaque in veneratione haberi.

6 S. Birgitta lib. 6, Revelat. cap. 112, Maria ait: Cum filius meus circumcideretur, ego membranam illam in maximo honore servabam, ubi ibam. Quomodo enim ego illum traderem terræ, quæ de me sine peccato fuerat generata? Cum tempus vocatiōnis meæ de hoc mundo instaret, ego ipsam commendavi S. Joanni custodi meo, cum sanguine illo benedicto, qui remansit in vulneribus ejus, quando deposuimus eum de Cruce. Post hoc S. Joanne et successoribus ejus sublatis de mundo, crescente malitia et perfidia, fideles qui tunc erant, absconderunt illa in loco mundissimo sub terra, et diu fuerunt incognita. Donec Angelus Dei illa amicis Dei revelavit. O Roma! o Roma! si scires, gauderes utique: imo si scires flere, fleres incessanter, quia habes thesaurum mihi charissimum, et non honoras illum.

7 Alphonsus Salmeron tom. 3, in Evangelia Tract. 36, pag. 320, B. Virgo anulum circumcisionis diligentissime, ut rem pretiosissimam conservasse fertur, quem antequam in cælum conscenderet (ut fama est) B. Mariæ Magdalene custodiendum reliquit: postea, ut Jacobus Episcopus Genuensis testatur, ab Angelo delatus est ad Carolum Magnum: qui anulus primo Aquisgrani, deinde Carosii est custoditus. Tandem vero ejusmodi præputium ad primariam sponsam suam, id est, Romanam Ecclesiam, quæ mater est et magistra omnium Ecclesiarum, pervenisse certissima fama et traditione constat, atque in Lateranensi templo, in Sancta Sanctorum, loco sic appellato, multis sæculis fidelissime, uti par est, ac ut tantum amoris Christi monumentum exigebat, ac religiosissime asservatum.

8 Joannes Baptista Signius in Reliquiario cap. 1, Præputium legitur ab Angelo delatum Carolo Regi, qui postea in ejus nomine monasterium de Corrosio

Pictavensis diocesis ædificavit, et Corrosium a carne illa circumcisa, id est, præputiata, nuncupavit. Interim vero præputium ipsum in tebernaculo marmoreo, apud Romam super Lateranensi altari majori cum aliis reliquiis, Onuphrio Panvino teste de septem primariis in urbe Ecclesiis, custoditur.

9 Descriptio Sanctuarii Lateranensis Ecclesiæ ms. in codice Marchianensi, et Brugensi Collegii Societatis Jesu. In eodem sacro Lateranensi palatio est quoddam S. Laurentii oratorium, in quo tria sanctissima computantur altaria: primum in arca cypressina, quam Leo Tertius condidit, tres capsæ sunt. In una est Crux de auro purissimo, adornata gemmis et lapidibus pretiosis, id est hyacinthis et smaragdus et prasinis. Et in media Cruce illa est umbilicus Domini et præputium Circumcisionis ejus, et desuper inuncta est balsamo, et singulis annis eadem unctio renovatur, quando Dominus Papa cum Cardinalibus facit processionem in exaltatione S. Crucis ab ipsa S. Laurentii ecclesia in ecclesiam S. Joannis. Et in alia capsâ argentea et deaurata cum historiis, est Crux de smalto depicta, et infra capsam illam est Crux Domini nostri Jesu Christi. In tertia capsâ, quæ est argentea, sunt sandalia, id est, calceamenta Domini.

10 M. Attilius Serranus de 7 Urbis Ecclesiis cap. de Basilica Lateranensi p. 71. Hinc ad sancti Salvatoris sacellum pervenitur, quod quidem S. Laurentii dictum fuisse multi scriptores affirmant, maxime tamen Bibliothecarius in vita Stephani Papæ III. Hoc postea ob innumeram Sanctorum reliquias Sancta Sanctorum nomen sortitum est. Hic aliquandiu recondita fuerunt Apostolorum capita, Christi præputium, et caput D. Agnetis Virginis et Martyris, quæ cum multis aliis inde ablata sunt. Asservantur tamen ibi adhuc multæ sanctæ et venerandæ reliquiæ. Nunc vero ob collocatam in eo sanctissimam Christi Salvatoris imaginem sacellum Salvatoris appellatur.

11 Idem ibidem cap. de reliquiis Lateranensis Ecclesiæ: In sacello Sancta Sanctorum, quod S. Laurentii appellatur. Sub altari est capsâ cypressina multis clavibus clausa, a Leone III Papa facta, hisque litteris aureis ornata, Sancta Sanctorum, intra quam sunt aliæ plures capsulæ et tabernacula reliquiis plena: in his parva capsula argentea deaurata admodum Crucis, in cujus medio est Crux aurea. In illa fuit Præputium, ut patet ex Sanctuario Lateranensi ms. etsi Serranus non exprimat.

12 Illustria sunt quæ de præputio illo Roma asportato, ac deinde reperto, scribit Franciscus Toletus noster in cap. 2 Lucæ, Annot. 31. Intellectum est ex tribus Illustrissimis feminis, nimirum Magdalena Strocia, quondam Flamini Anguillare conjuge, et ex Clarice filia ipsius, quæ Sciarre Columnæ nupserat; denique ex Æmilia Ursina Magdalene cognata, quæ Virginio Anguillare matrimonio juncta fuit; anno 1327, quo tempore Roma in hostium direptionem cessit, ex augustissima Lateranensi Basilica, loco, qui Sancta Sanctorum religiosissime nuncupatur, Præputium Christi Domini cum aliis reliquiis militem quemdam sustulisse, qui urbe discedens a rusticis captus; Calcatam (pagi hoc nomen est, qui Anguillare familiæ subest, et Roma viginti dumtaxat millibus passuum distat) deductus, in cellaria pro carcere detrusus, quem subripuerat thesaurum sacrilegus defodit.

13 Non multo post libertate donatus, Romam revertitur, ac morbo correptus, sese in Xenodochium sancti Spiritus in Saxia recipit, ubi morti proximus, in pago Romæ vicino (nominis non meminerat) familiæ Anguillare sanctissimas reliquias se terra obruisse perhibuit. Id ubi ad Clementem Pontificem VII perlatum fuisset, Joanni Baptistæ Anguillare Lucretiæ Ursinæ marito (is erat Calcatæ, Stabii, et Massanæ Dominus) scribi mandavit, omnem ut diligentiam in perquirendis

Corrosium
monasterium.

Oratorium
S. Laurentii
in Ecclesia
Lateranensi.

Istic umbilicus
et præputium
Christi
asservata.

Calceamenta
Christi.

Caput S.
Agnetis.

Præputium
Christi cum
aliis reliquiis
sublatum, in
terram de-
fodit miles.

Morbundus
id indicat.

Delatum ab
Angelo Carolo
M. et Aquis-
grani colloca-
tum.

NOT. 2.

Anicii fertur
etiam servari,
uti et mitra
Aaronis.

NOT. 3.

B. Virgo
Christi
præputium
servavit:
deinde S.
Joanni dedit,
cum sanguine
a vulneribus
Christi ab-
stersto.

Ea post Ro-
mæ asser-
vata.

Præputium
Christi pu-
tat Salmeron
a D. Virgine
Magdalene
donatum.

perquirendis reliquiis adhiberet. Fecit ille, quod jus fuerat, nec tamen inventum quidquam.

Tandem multo post reperitur.

Pars carnis S. Valentini M. omnino recens. Reliquie quaedam S. Marthæ.

Magdalene Strociae comati sacculum, in quo erat Christi præputium, aperire, tertio obriescunt digiti.

Suavissimus odor afflatur ex eo fasciculo.

14 Mense tandem Octobri 1337, placuit Divinæ bonitati, ut ab advena Sacerdote, qui Calcate SS. Cornelii et Cypriani præerat ecclesie, cui juncta erant cellaria, in quæ inclusum fuisse militem diximus, reperirentur: repositæ sanctissimæ reliquiæ in scrinio ex chalybe erant medii palmi longitudinis, quatuor vero digitorum altitudinis, arcuato operculo desuper clausæ. Scrinium ad Magdalenam Strociam loci illius heram, quæ id temporis Stabii, uno milliari Calcata morabatur, Sacerdos defert. Hæc igitur nobilissima femina una cum ipso Sacerdote, Lucretia Ursina, Clariceque filia, septem vel octo annorum, aperto scrinio, pervetustis sericis panniculis involutas inveniunt reliquias, quibus singulis in perpolita membranula adjuncta erant nomina, temporis diuturnitate adeo consumpta, ut ægre legi potuerint. Eas ergo ut honorifice componeret, sigillatim Magdalena evolutas (complures enim erant) in argenteo pollubro reponebat, novisque ex serico sacculis, adjunctis itidem singulis nominibus, inserebat. Inter cetera primo inventa est particula carnis Beati Valentini Martyris, necis magnitudinem æquans, quæ quidem eo ipso tempore recens præcisa videbatur. Reperta ibidem secundo fuit pars maxillæ cum uno dente S. Marthæ, D. Magdalene germanæ. Augebat lætitiæ inventi thesauri, inveniendi expectatio.

13 Juglandis instar tertius erat serico panniculo sacculus confectus, cui nomen Jesus inscriptum erat: ejus dum Magdalena primum filum solvebat aggreditur, sentit manus rigere; eas, ut moris est, confricat, et rursus, quod cœperat, solvebat filum conatur: sed iterum magis quam ante stuporem manuum, cum eorum, qui aderant, admiratione percipit, ignara quidnam in sacculo lateret. Quare mente erecta, desuper implorandum præsidium rata, corde ita Deum optimum alloquitur: Quamquam me peccatricem, ideoque indignissimam, quæ divina attingam, profitear, animus tamen meus testis mihi est, non arroganter, sed humiliter; non ut sacra contemnam, sed ut honorate conservem, id muneris me suscepisse. Stupefactis itaque tertio cum majore rigore, sed pari exitu, digitis, nodum adeo difficilem solvendi percupida fasciculum sacrum prehensans, binos utriusque manus admovebat molitur digitos, quos extemplo itidem rigore induratos persensit, ut e metallo confecti viderentur. Et quod miraculi magnitudinem auget mirifice, nec digitos conjungere, nec sacratissimum globulum contingere potuit. Spectaculum stuporem, stupor adstantibus, ipsique Magdalene in primis, uberrimas elicit lacrymas. Tum Lucretia veluti divinans, Crediderim, inquit, sacrosanctum Christi præputium hic contineri, de quo Clemens Pontifex Maximus Joanni Baptista conjugi meo aliquando scripsit.

16 Hæc ubi solertissima femina prolocuta est, suavissimum repente ex eodem globulo afflari odorem percipiunt, cujus compositionem ne imaginatione quidem consequi potuerunt. Neque vero locum dumtaxat illum, in quo reliquias contemplantur, odor ille compleverat, sed per omnes ædium partes ita sparsus erat, ut Flaminius Magdalene maritus prope ad uxorem miserit, qui intelligeret, quisnam odor esset ille, qui e suo cubiculo diffundi videbatur: sed mulier prudenter admodum maluit pro tempore id, quod gerebatur, dissimulare, quam temere secretum, cujus et ipsa fuit inscia, revelare.

17 Interea timore non medioeri percussis ac dubiis, quid agant, quo se vertant, Sacerdos, qui aderat, rei novitate et ipse perterritus, id offert consilii, ut Claricem tenerrimam virginem, supremam perdifficili operi manum imponere sinerent. Consense-

runt quæ aderant matronæ, felicem se mater arbitrata, si in solvendo nodulo a filia superaretur. Accipit igitur cum reverentia globulum Clarix, sine mora et difficultate resolvit, evolvit, et separat, ac in pollubro argenteo cum ceteris reliquiis sacrosanctum Christi deponit præputium, et tandem in vasculo argenteo collocat, quod quidem densum ac crispum instar rubri cicercis erat. Tantum apud Deum opt. vite semper valuit innocentia, et corporis integritas. Porro tam matris, quam filia manibus odor ille divinus ita inspersus fuerat, ut per biduum continuo duraverit.

18 Persecutæ sunt postmodum contueri et adaptare ceteras reliquias, e quarum tamen explicatione nullus odor emanabat, quemadmodum neque ex prioribus; nec aliquem in eis evolvendis, vel accommodandis conatum adhibere fuit necesse. Denique in idem scrinio summo honore deposita omnia in Calcate templo deferenda Magdalena Sacerdoti tradidit, quem cum nonnihil mali de eo suspicaretur, paulo post dimisit, in cujus locum alium suum subditum suffecit. Res ea diu latere non potuit: sed cum esset brevissimo tempore divulgata, verita Calcate Domina, ne cujusquam malitia tantus thesaurus subriperetur, cum in Ecclesie sacratio, loco nimirum tutiore, asservari voluit.

19 Demum anno 1339, ipsis Kalendis Januariis Dei instinctu, mulieres quædam ex sanctæ Ursulæ sodalitate Massano, (qui locus Calcata uno distat milliari) causa visendi sacrosanctas reliquias, religiose post meridiem candelas accensas in manibus gestantes iter suscipiunt: quibus sese viri complures, ipsi quoque faces præferentes, cum suis liberis adjunxerunt. Ubi Calcata perventum est, in planitie, in qua situm est templum, humi se maxima animorum submissione prosternunt universi: et sic genibus nixi limen Ecclesie, in qua eadem reliquiæ conservabantur, attigerunt. Mox ab Aristante Sacerdote, viro integerrimo, exhiberi sibi sacrosanctum præputium petierunt: elatum e sacratio in altari Sacerdos deponit. Et ecce subito (res omnem excedit admirationem) templum nubes implet, quæ sanctissimas reliquias, Sacerdotem, altareque ipsum obnupsit, ut nihil eorum a quoquam per quatuor horarum circiter spatium videri potuerit præter nubem, stellas, et ignis flammam, quæ sursum ac deorsum per ecclesiam ferebantur. Eo spectaculo universi, qui aderant, merito consternati, misericordiam intensa voce prout lacrymæ et singultus permittebant, implorare cœperunt: non defuere, qui campanis pulsatis non Calcate modo, verum et Stabii Massanique pagi multitudinem sonitu advocarent: multi foribus templi exclusi tecta conscenderunt, tegulisque avulsis aditum sibi ad ea, quæ visebantur, spectanda paraverunt. Persensit campanarum sonum Flaminius loci herus, qui id temporis animi gratia venatum longius abscesserat: et sine mora ex suis familiaribus, qui rem investigaret, misit: rediit ille celerrime, seque in templo nubem, stellas, et flammam cum multitudine videre asseruit. Advolat herus ipse, in cujus in pagum regressu, Dei voluntate disparuerunt omnia. Retulit postmodum Sacerdos, se toto illo tempore sensu omni et cogitatione captum fuisse.

20 Non multo post Magdalena Romam venit, et de omnibus Paulum IV Pontif. fecit certiore, a quo Pipinellus, et Attilius Cæsius Lateranensis Basilicæ Canonici Calcata missi, ut plenius de facti veritate edocerentur. Hi ergo advocatis lectissimis feminis, Magdalena, Lucretia, et Clarice, ab eis requisierunt, easdemne reliquias recognoscerent, quas ante sibi a Sacerdote exhibitas fuisse narrabant. Asseveraverunt ille, quemadmodum publicis tabulis, ac testimoniis consignatum est.

EX TOLETO.

Solvitur fasciculus ille a Clarice virgine.

Biduo hæret in ejus manibus suavis odor.

Asservantur dictæ reliquiæ in Calcate templo.

Supplicatio ad sacrum præputium Kalendis Januariis.

Expositis reliquiis nubes aliaque portenta in templo cernuntur.

Pulsatis campanis multi conveniunt.

Res Paulo IV Pontifici exponitur.

EX TOLETO
ET MS.
Canonici
quidam
Lateranensis
præputium
Christi com-
primens, illud
divellit: mox-
que horrida
tempestas
oritur.

Multa isthic
miracula
fiunt.

Indulgentiæ
conceduntur
a Pontifice.

NOT. 4.

Præputium
Christi, aut
certe ejus
pars Antver-
piæ asservata.

NOT. 5.

Litteræ
Capituli
Antverpiensis.
* postea nova
hic sedes
Episcopalis
erecta.

2. Reg. 14.
v. 7.

Cæsar. 1. 8.
c. 84, 85, 86.

Præputium
Christi Hiero-
solymitis Ant-
verpiam
transmit-
titur.

* non con-
sentit hoc
cum historia
belli sacri.

21 Dum hæc geruntur mense Maio 1359, (dies erat longe pulcherrimus) accidit aliud insigne miraculum. Prior enim ille Canonorum binis utriusque manus digitis Christi præputium durumne sit, an molle pertentat, et ut esset certior, comprimens, in duas partes incantus divulsit: quo facto (dictu mirabile) quæ tonitrua, quæ fulgura, quam obscuratus sit super eum locum aer, ita ut media luce lucem astantes desiderarent: metu conterriti omnes animam agere videbantur.

22 Depositis reliquiis Canonici Romam regressi, visa et audita Pontifici retulerunt, testificatiq; sunt omnibus ingenue, veras esse Servatoris nostri reliquias: iidemque auctores fuerunt in perantiquis codicibus inveniri, hoc sanctissimum Christi præputium, olim in vase crystallino, quod utrinque a duobus Angelis ex auro affabre elaboratis sustentabatur, ad Sancta Sanctorum asservatum fuisse. Porro in hodiernum diem Calcetæ in æde SS. Cornelii et Cypriani summa veneratione custodiuntur, ubi hæc, et in dies plura Deus opt. miracula operatur. Qui locus, ut esset eo celebrior, Æmilia Ursina Magdalene cognata, mense Julio 1384, a Sixto V, plenariam Indulgentiam, in eadem ecclesia ipso Circumcisionis Domini die, ut ex litteris Apostolicis constat, per decennium impetravit.

23 Restat ut quæ pro Antverpiensibus faciunt proponamus: quæ quantum vim habeant, alii judicent. Mihi certe probabile fit, saltem particulam aliquam sacri præputii hic extitisse. Primum est testimonium Capituli Antverpiensis anno 1416 datum. Alterum testimonium Theobaldi Archiepiscopi Bisontini anno 1427. Tertium Joannis Episcopi Cameracensis anno 1428. Quartum testimonium Eugenii Papæ anno 1446. Huc accedit Bulla Clementis VIII anno 1399 data, qua confirmatur Confraternitas Circumcisionis, jam olim in urbe Antverpiensi instituta.

24 Litteræ Capituli Antverpiensis ita habent: Universis Christi fidelibus ad quos præsens nostrum scriptum pervenerit, Decanus et Capitulum ecclesiæ collegiatæ Beatæ Mariæ Antverpiensis, Cameracensis Diocesis, in Christo Jesu Domino nostro salutem, et piam noscere veritatem.

Si sacris ossibus ceterisque probatis reliquiis ad recolenda nobis Sanctorum merita, et imitandam vitam veneratio debeat et honorificentie cultus; quanto major Dominico præputio, quod ex incontaminata Christi carne, qui Sanctus Sanctorum est, nostre reparationis arrha initiumque sub teneræ ætatis infantia primævaque sui pretiosi sanguinis effusione recisum, mundoque, ut pie credimus, est relictum, dicente sponsa Christi Ecclesia: *Si non sit viro meo nomen et reliquiæ super terram.* Sane cum sacrosantum hoc Domini nostri Jesu Christi præputium, saltem (ne quibusdam locis derogare videamur) notandam portiunculam ejus apud nos esse fuisseque a plurimis annorum centenariis, nostrorum seniorum relatione vetustissimisque eorum relictis scripturis didicerimus; ne forte irreverentiæ negligentiaque rei tam sacræ a Domino cum illis Cisterciensibus, quorum Cæsarius meminit, arguamur; ut quod in nobis est faceremus, id ipsum hoc scripto nostro universitati vestræ volumus esse notum.

25 Tradiderunt quippe nobis seniores nostri, quod olim regnante in terra sancta felicis recordationis Illustrissimo Christianissimoque Principe fundatoreque nostro Godefrido de Buillon Hierosolymitanorum Rege, erat cum illo generosus quidam vir, Antverpiensis oppidanus, Henricus Noese, Presbyter et ejusdem Domini Godefridi Capellanus: qui dehinc eorumdem Hierosolymitanorum factus Episcopus, videns succedente Balduino præfati Regis Godefridi fratre, savitiam infidelium reinvalescere paganorum; natalis patriæ nimirum affectus amore, conqui-

situm ante et sufficienti documento probatum Domini nostri præputium, per manus ejusdem nostratis, fidi Capellani sui et nostri, Arnoldi Heerbrant, priusquam morte corporali illic præveniretur, ut rem tam sacram indignis infidelibus subtraheret, ad nostram præfatam Ecclesiam Antverpiensem memoriale sui perenne fideliter transmisit, digne fidelibus adorandum: ait enim Dominus per Prophetam: *De Jerusalem exhibunt reliquiæ.* Et alibi: *Disperdam de loco hoc (scilicet Jerusalem) reliquias.* Et: *Possidere faciam reliquias populi hujus.*

26 At ne forte levitate quadam a nobis res hæc suscepta nonnullis prima facie videatur, ulla vel subsecuta in attestationem signaculi hujus, stupenda miracula, quæ operari olim dignatus est Dominus, plurima tacentes, fideliter referemus.

Contigit equidem dudum venerabilem Patrem et Dominum nostrum Cameracensem pastoralis sollicitudinis more Ecclesiam nostram visitare. Hic celebraturus inter Missarum suarum solemnissima sacrosantum Domini præputium, de quo sermonem vobis facimus, præsentialiter sibi afferri, et corporali, quo utebatur, superponi præstolabatur; ut id ipsum cum metu et reverentia valeretur aspicere. Cujus devotæ petitioni dum prædecessores nostri, qui pro tempore astabant, juste annuerent; indictis tamen prius populo per eundem orationibus communibus, dum et ipse intra Missæ suæ secreta orat, si forte Dominus eidem signum aliquid mittere dignaretur; (mira res!) ecce ex præfato Domini præputio in corporale, cui impositum fuerat, tres sanguinis guttulas, quæ in hoc usque ævi apud nos notabiliter apparent et permanent; stupens conspiciat resudasse, statimque totum circa rem hanc, si quod inhæserat dubietatis vulnus de ejus pectore præputatum est: orabat tamen penitentia ductus pius Pater Dominum, populumque pro se orare fecit, veritus si forte in hac re Deum tentandi vitium ullatenus incurrisset.

27 Sed quid dicemus de recolendæ apud nos memoriæ inclita illa Regina Sicilia, quæ olim incurabili morbo laborans nostri Antverpiensis penitus ignara loci, dum in spiritu tantum et visione docta a Domino, sacrum hoc Domini præputium devota vovet ecclesiæque nostræ limina corporaliter visitare: eo ipso curata sanaque effecta est. Quæ dum facto corporaliter, suffragio mercatorum freta, quod voto promiserat, adimpleret; advenienti Regiæ ordine processionali occurrente Clero nostro, allatoque præputio sacro; ecce demoniacus quidam horribili voce Canonicis improperat, pro eo quod carnem immortalis Regis mortali feminæ obviam ferunt, illicoque a dæmone liberatus est. Suntque apud nos in hodiernum adhuc servata diem ornamenta pretiosa in signum hujus, quæ hæc devota matrona nostræ Ecclesiæ cum gratiarum actione dereliquit.

28 Quæ itaque, quaesumus, tam saxea hominum pectora, quibus hæc testimonia non satis sint? quem hæc ad piam fidem non moveant, ad sacratissimum quoque hoc Domini præputium, quod apud nos sic esse fideliter et pie credimus, si non præsentialiter corpore, mente vel nobiscum fideliter adorandum; nisi forte horum, contra quos tam pulchre Aurelius ille Augustinus in libris de Civitate Dei invehitur, quorum, ut ait, proprium est nil eorum credere de præteritis aut futuris, quæ oculis prope aut experimentaliter ipsi coram positi non videre? Hæc igitur in hac re sunt monumenta nostra: hæc seniorum nostrorum fidelis relatio, quam scribimus, quæ singulis annis a tanto tempore, quod contrarii memoria non habetur, multis hominum millibus prædicantur. In quorum testimonium hoc præsens scriptum nostrum, sigilli nostri appensione, ex certa scientia, duximus communiri. Datum Antverpiæ in loco nostro capitulari anno Domini millesimo quadringentesimo

Isa. 37. 32.
Sophon.
1. v. 4.
Zachar 8.
v. 12.
Hæc testi-
monia sacra
Scripturæ,
satis violent
huc trans-
feruntur.

Tres sangui-
nis guttulae e
præputio
essudant in
corporali
Episcopi Ca-
meracensis,
qui de veri-
tate dubi-
tare videba-
tur.

Regina Sicilia
Christi præ-
putium visi-
tare vovens,
ab incurabili
morbo cura-
tur.

Dæmoniacus
præputio
præsent
liberatur.
Regina Sici-
liæ orna-
menta dat
Ecclesiæ Ant-
verpiensi.

Aug. de
Civ. Dei
1. 21. c. 5.

tesimo decimosexto, mensis Junii die decima.

Stigillatum erat sigillo uno supradicti Capituli in viridi cera.

*Litteræ
Joannis de
Gaure Epi-
scopi Cameracensis.*

29 *Joannis Cameracensis ac Theobaldi Bisontini litteræ hæc sunt:* Universis et singulis Christi fidelibus præsentibus litteras inspecturis Joannes Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Cameracensis salutem in Domino sempiternam.

Notum facimus quod nos omnes et singulas indulgentias a Reverendissimo in Christo Patre et Domino D. Theobaldo eadem gratia Archiepiscopo Bisontino, in litteris ipsius Reverendissimi Patris inferius annotatis, concessas, auctoritate nostra ordinaria et Pontificali ratas et gratas habentes, quantum cum Deo et de jure possumus et debemus, in concessione hujusmodi indulgentiarum nostrum præbentem consensum pariter et assensum. Ceterum ut Capella in honore et sub vocabulo sacrosancti præputii Salvatoris Domini nostri Jesu Christi sita et fundata in Ecclesia collegiata et parochiali Beatæ Mariæ Virginis gloriose, oppidi Antverpiensis, nostræ Diocesis, de qua in dictis litteris infra insertis fit mentio, congruis frequentetur honoribus, et a Christi fidelibus jugiter veneretur; et ut fideles ipsi eo libentius causa devotionis, orationis, voti, et peregrinationis conveniant et confluant ad eandem, quo ex hoc dono celestis gratiæ uberius respexerint se refectos; contemplatione Confratrum Confraternitatis sacrosancti præputii super id nobis supplicantium, omnibus et singulis vere pœnitentibus confessis et contritis ac in statu gratiæ existentibus, qui Missæ, quæ singulis diebus Sabbati ob reverentiam et honorem ipsius sanctuarii in dicta capella celebratur, interfuerint, et ad hoc operam dederint; seu qui ad augmentationem divini cultus in dicta capella fiendi, seu ad opus retentionis et reparationis ejusdem capellæ manus porrexerint adjutrices; aut qui ad capellam ipsam in festivitibus Circumcisionis, Nativitatis, Epiphaniæ, Paschæ et Ascensionis Domini nostri Jesu Christi, Pentecostes, Sanctissimæ Trinitatis, et omnium Sanctorum, necnon in quinquæ festivitibus Beatæ Mariæ Virginis, et die processionis qua dictum sanctuarium in dicto oppido processionaliter defertur, et per octavas earundem festivitatum octavas habentium, devotionis orationisve aut peregrinationis causa visitaverint, a Domino veniam imploraturi delictorum; de omnipotentis Dei misericordia, et gloriose Virginis Mariæ matris, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus, Sanctorumque et Sanctarum omnium meritis et intercessionibus confisi; quadraginta indulgentiarum dies totiens, quotiens præmissa aut aliquod præmissorum Domino propitiante salubriter peregerint, de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxavimus, et relaxamus per præsentibus, quas volumus perpetuis temporibus in sua roboris firmitate perdurare. In cujus rei testimonium sigillum nostrum his nostris præsentibus litteris duximus apponendum. Datum et actum Antverpiæ dictæ nostræ Diocesis, anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo octavo, mensis Octobris die vicesima prima.

30 Tenor vero litterarum dicti Reverendissimi Patris Domini Archiepiscopi Bisontini, de quibus supra fit mentio, sequitur de verbo ad verbum et est talis:

*Litteræ
Theobaldi de
Rubeomonte
Archiepiscopi
Vesuntionensis.*

Theobaldus Dei et Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Bisontinus, universis Christi fidelibus præsentibus litteras inspecturis, Salutem in eo qui est omnium vera salus, et caritatis operibus abundare.

Piis fidelium votis, per quæ cultus divini nominis adaugetur, libentius annuimus, ut eorum crescat devotio, quantum cum Deo possumus gratiosum et benevolam nostrum impartimur assensum. Cum itaque sicut hodierna die casualiter transeuntes per

Antverpiam Cameracensis diocesis, plurium fida relatione didicimus sacrosanctum præputium Salvatoris Domini nostri Jesu Christi in ecclesia collegiata et parochiali Beatæ Mariæ Virginis dicti loci quiescere dicatur, et in quadam parte ipsius ecclesiæ verisimiliter sit in vasis aureis honorifice reconditum; ob ejus honorem et reverentiam sanctuarii nonnulli fideles Christiani singulis diebus Sabbati in qualibet hebdomada unam Missam alta voce per certos Capellanos ad hoc deputatos faciunt in quadam sancti dicit præputii capella solemniter celebrare. Cupientes igitur ut ipsa capella, in qua nunc dictum esse dignoscitur præputium, vel in qua fortassis erit temporibus postfuturis translatum, perpetuo congruis honoribus frequentetur, et ut Christi fideles eo libentius causa devotionis confluant ad eandem, et ad fabricam ipsius capellæ aptius et promptius manus porrigant adjutrices; de omnipotentis Dei misericordia, gloriose Virginis Mariæ matris ejusdem, beatorum Apostolorum Petri et Pauli, Sancti Joannis Evangelistæ et Sancti Stephani Protomartyris, patronorum nostrorum, omniumque Sanctorum et Sanctarum meritis et intercessione confisi; omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui dictam ordinariam Missam devote audierint, et causa devotionis Capellam ipsam in die festi Circumcisionis Domini nostri Jesu Christi, et in festo Trinitatis et per Octavas earundem visitaverint; quique cum eadem processionaliter ipso die processionis personaliter incedunt, et ad fabricam ipsius capellæ seu ad divini cultus augmentum manus porrexerint adjutrices, singulis diebus, quibus hoc pium opus et salutiferum fecerint, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis in Domino misericorditer relaxamus; præsentibus perpetuis temporibus in suo robore duraturis. In cujus rei testimonium sigillum Cameræ nostræ præsentibus duximus apponendum. Datum Antverpiæ die decima septima mensis Octobris, anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo septimo.

31 *Eugenii et Clementis diplomata sic habent:* Eugenius Episcopus, Servus Servorum Dei ad perpetuum rei memoriam. In Apostolicæ specula dignitatis, superna dispositione, constituti, curis efficere prosequimur assiduis, ut hi, pro quibus humanos Dei filius languores perpeti dignatus est, a noxiis expiati suarum salutem consequantur animarum. Cum itaque (sicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filii Magistri Anselmi Fabri de Breda, Decani Ecclesiæ B. Mariæ Antverpiensis, Cameracensis Diocesis, Notarii nostri et litterarum Apostolicarum correctoris petitio continebat) in capella, prope cujus altare in ecclesia prædicta Præputium Dominicum honorifice conservari dicitur, et ubi præfatus Anselmus quamdam perpetuam Capellariam instituit atque dotavit; Christi fideles plerique singularis causa devotionis convenire soliti sint, ad divini propagationem cultus, Confraternitatem inibi, de qua dictus Anselmus existit, amplectentes; Nos devotionem et cultum hujusmodi vigere necnon adaugeri summis desiderantes affectibus, et ipsius Anselmi, qui etiam Referendarius noster existit, in hac parte supplicationibus inclinati, universis et singulis Christi fidelibus infra numerum 23 de confraternitate hujusmodi nunc et in futurum existentibus, auctoritate Apostolica tenore præsentium indulgemus, ut eorum singuli Sacerdotes idoneos in suos possint eligere confessores, qui diligenter ipsorum confessionibus auditis pro peccatis, criminibus et delictis quæ commiserint, eis in quibuslibet etiam Apostolicæ Sedi reservatis semel, et in aliis quotiens opportunum fuerit casibus debitam absolutionem impendere ac salutarem pœnitentiam injungere, nec non ipsis in sinceritate fidei, unitate Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ac obedientia et devotione nostra et successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonice

Ex MSS.

Omnibus Sabbatis solet fieri Missa de sancto præputio.

Theobaldus concecit Indulgentias audientibus Missam, aut visitantibus capellam sancti præputii, etc.

Litteræ Eugenii IV Papæ.

Anselmus Fabri de Breda Decanus Antverpiensis.

Eugenius concecit sodalibus sancti præputii ut possint sibi Confessarios eligere.

Ex mss.

canonice intrantium persistentibus, omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti et ore confessi fuerint, etiam semel tantum in mortis articulo plenam remissionem concedere valeant: sic tamen quod ipsi confessores de his, de quibus alteri satisfactio impendenda fuerit, eam dictis fidelibus sic confessis supervixerint, vel per heredes suos, si tunc forte transierint, faciendam injungant, quam illi facere teneantur. Et ne aliquis propterea (quod absit) proclivior reddatur ad illicita in posterum committenda, volumus quod si ex confidentia remissionis hujusmodi aliqua forte commiserint, quoad illa nullatenus eis dicta remissio suffragetur: quodque singuli fidelium præfatorum postquam ipsi concessionem eis remissionis hujusmodi proficere, vel uti illa voluerint; ex tunc per unum annum singulis sextis feriis, impedimento cessante legitimo jejument: et si dictis feriis ex præcepto Ecclesiæ regulari observantia, injuncta poenitentia, voto, vel alias jejunare teneantur, una alia die singularum septimanarum ejusdem anni, qua ad jejunandum non sint astricti, jejunare debeant. Si vero in anno prædicto vel aliqua ejus parte legitime impediti sint, anno sequenti vel alias quamprimum poterunt, modo simili supplere jejunium hujusmodi teneantur. Porro si forsitan alias prælibatum jejunium in toto vel in parte quocumque adimplere commode nequiverint, illud eis præfati Confessores in alia pietatis opera prout eorum animarum salutem expedire viderint, commutare valeant, quæ pari modo adimplere teneantur. Alioquin quoad eos dumtaxat ipsis facta concessio remissionis hujusmodi nullius sit roboris vel momenti. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1446, v Kalend. Februar. Pontificatus nostri anno xvi.

Litteræ
Clementis
VIII.

Pontifex plenariam indulgentiam concedit sodalibus Circumcisionis in die ingressus, et mortis.

1. JAN.

De tribus sanctis Regibus Magis, qui primi ex Gentibus Christum stellæ indicio alleci adorant, agemus vi Januar. cum de Epiphania erit sermo, iterumque xi Januarii, quo eorum agi in Ecclesia Coloniensi atque alibi peculiaris commemoratio perhibetur: licet Galesinius vii Januar. in Notis, eo die agi eorum natalem scribat. Singulorum præterea Natales variis diebus celebrantur; Melchioris quidem vi Januar. Balthasaris xi Gasparis vero i. De hoc Usuardi editio Coloniensis an. 1490. In Oriente S. Jas-

Commemoratio trium Regum xi Januar.
Quibus diebus singuli colantur.

par Regis, quem Beatus Thomas Apostolus plene fidem docuit, et postmodum Episcopum patriæ ipsius, sicut et alios duos ordinavit. Qui hæc die obdormivit in Domino, divino sacrificio in Ecclesia prius celebrato ac sumpto. Eadem fere habet Martyrologium Germanicum hoc ipso die. At Molanus, Ferrarius, ms. Florarium Sanctorum, eum xi Januar. referunt: alique Florarium obisse anno ætatis 109, alii Martyres obisse tres hos Heroes putant. De Translatione eorum agemus 23 Julii.

33 Insuper eisdem nunc, et pro tempore existentibus Confratribus utriusque sexus, qui dictam ecclesiam vel capellam in S. Arnulphi Episcopi, Beggæ Ducissæ, Gertrudis, et Ivonis Advocati pauperum, festivitatis pie visitaverint, et ibi, ut præfertur, oraverint, septem annos et totidem quadragenas: quoties vero Missis, et aliis divinis officiis in dicta Confraternitate pro tempore celebrandis et recitandis, seu congregationibus publicis vel privatis ejusdem Confraternitatis ubivis faciendis interfuerint, aut pauperes hospitio susceperint, vel pacem cum inimicis propriis, vel alterius composuerint, seu componi fecerint, vel procuraverint, nec non etiam qui corpora defunctorum tam Confratrum quam aliorum ad sepulchrum associaverint, vel quascumque per ipsam Confraternitatem processiones de licentia Ordinarii fieri solitas, dictumque sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum tam in processionibus, quam ad infirmos, aut alios ubicumque, et quomodocumque pro tempore deferretur, comitati fuerint, aut campanæ ad id signo dato semel orationem Dominicam et salutationem Angelicam dixerint, aut etiam quinquies orationem Dominicam et salutationem Angelicam pro animabus defunctorum Confratrum dictæ Confraternitatis recitaverint, aut devium aliquem ad viam salutis reducerint, et ignorantes præcepta ea quæ ad salutem sunt docuerint, aut quocumque aliud pietatis vel charitatis opus exercuerint, toties pro quolibet prædictorum operum sexaginta dies de injunctis eis seu alias quomodolibet debitis poenitentibus in forma Ecclesiæ consueta relaxamus, præsentibus pro Confratribus perpetuo, pro non Confratribus vero ad decennium dempto anno Jubilei valituris, contrariis non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die iii Novembris MDXCIX. Pontificatus nostri anno viii, sub-signatum. M. Vestrius Barbarianus.

Item omnibus visitantibus eorum capellam festo Circumcisionis.

Concedit sodalibus aliis indulgentias festis S. Arnulphi, Beggæ, Gertrudis, Ivonis.

Alia quoque pia opera exercerint.

NOT. 6.

DE S. GASPARE REGE.

par Regis, quem Beatus Thomas Apostolus plene fidem docuit, et postmodum Episcopum patriæ ipsius, sicut et alios duos ordinavit. Qui hæc die obdormivit in Domino, divino sacrificio in Ecclesia prius celebrato ac sumpto. Eadem fere habet Martyrologium Germanicum hoc ipso die. At Molanus, Ferrarius, ms. Florarium Sanctorum, eum xi Januar. referunt: alique Florarium obisse anno ætatis 109, alii Martyres obisse tres hos Heroes putant. De Translatione eorum agemus 23 Julii.

S. Gaspar Rex et Episcopus, celebrato sacrificio moritur. Quidam putant Martyrem obisse.

DE

DE

SS. MARTYRIBUS SYRACUSANIS.

CIRCA
AN. LXVII.
I JAN.
Martyres Sy-
racusis sub
Nerone.

Octavius Cajetanus noster in *Idea operis de Sanctis* persecutione Neronis, impio ejus edicto in Siciliam Ex mss.
Siciliae: Syracusis, primitiae Sanctorum Martyrum, perlato. *Citat tabulas Ecclesiae Syracusanæ.*

VITA

S. CONCORDII

PRESBYTERI, MARTYRIS.

CIRCA AN.
CHR. CLXXV.
I JAN.

S. Concordii
memoria in
Martyrolo-
giis.

Corpus ejus
Bisolduni in
Hispania.

Translatio
ejus 4 Julii.

Vita ejus unde
descripta.

Exat hujus sancti Martyris memoria in omnibus *Latinorum Martyrologiis, Romano, Bedæ, Usuardi, Adonis, Hrabani, Nothkeri, Bellini, Maurolyci, Galesinii, et aliorum. Corpus ejus in Monasterio S. Petri Bisolduni in diocesi Gerundensi asservari dicitur: agitur isthic ejus celebritas 11 Januar. ut testatur Antonius Vincentius Domenecus in historia Sanctorum Catalauniæ, et Philippus Ferrarius in generali catalogo Sanctorum ad 11 Januar. Celebratur vero Translationis ejus festum 14 Julii. De S. Concordii reliquiis (hujusne, an, quod potius reor, alterius) agitur inferius cum de inventione S. Martine.*

Vitam S. Concordii referunt Joninus Mombritius, Vincentius Bellovacensis lib. 10, cap. 108. Agones Martyrum excusi, Surius, sed phrasi paululum mutata. Usus sum præcipue mss. codicibus antiquis Imperialis Monasterii S. Maximini Treviris, et S. Mariæ de Ripatorio. Ejus mentio fit in vita S. Pontiani, xix Januarii et S. Constantii Episcopi Perusini, xxix Januarii. De eodem agit Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 30. Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiae.

Thusciae, qui tunc habitabat in civitate Spoletana; misit, et accersivit ad se sanctum Concordium, aitque illi: Quis vocaris? At ille respondit: Christianus sum. Dicit ei Comes: De nomine tuo requiro, non de Christo tuo. Sanctus Concordius respondit: Jam tibi dixi; Christianus sum, et Christum confiteor.

4 Ait Comes: Sacrifica diis immortalibus, et esto noster amicus: et ego te ut patrem habebo, suggeramque Domino meo Antonino Imperatori, ut faciat te sacerdotem deorum. Sanctus Concordius respondit: Utinam tu efficiaris particeps deorum tuorum. Dicit ei Comes: Audi me, et sacrificia diis immortalibus. S. Concordius respondit: Magis tu audi me, et sacrificia Domino Jesu Christo, ut possis evadere tormenta. Nam si non feceris, tu et dii tui in igne perpetuo penam habebitis. Tunc Comes jussit eum fustibus mactari, et in custodiam publicam recludi.

5 Tunc venit nocte ad eum Beatus Eutyches, cum S. Anthymo Episcopo; et quia Anthymus amicus erat Comitum, rogavit Torquatam Comitem, ut eum sibi concederet paucis diebus. Et permisit eum Beato Anthymo, et habitaverunt simul multis diebus. Tempore autem opportuno consecravit eum Presbyterum, et cœperunt orationibus vacare.

6 Post aliquantum vero temporis misit Comes, et tulit eum; et dicit ei: Quid tractasti circa salutem tuam? S. Concordius respondit: Salus mea Christus est, cui quotidie sacrificio sacrificium laudis. Nam tu, et dii tui in inferno ardebitis. Tunc jussit eum suspendi in euleum. Ille autem vultu alacri dicebat: Gloria tibi Domine Jesu Christe. Dicit ei Comes: Sacrifica Jovi magno. Beatus Concordius respondit: Ego non sacrifico lapidi surdo et muto; quia habeo Dominum meum Jesum Christum, cui servit anima mea.

7 Tunc iratus Comes fecit eum in ima carceris includi, colloque ejus et manibus ferrum injici: et jussit ut nullus ad eum ingrederetur, volens eum fame perire. Ibi Beatus Concordius cepit gratias agere omnipotenti Deo, et dicere: *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Ecce autem nocte media Angelus Domini ei apparuit, dicens: Noli timere, sed viriliter age, quia ego tecum sum.

8 Post tres autem dies jussit ad eum Comes media nocte ambulare duos satellites suos, dicens: Aut sacrificet, aut capite puniatur. Et venientes satellites ad eum cum statuulo Jovis, dixerunt: Audisti quæ jussit Comes? Sanctus Martyr respondit: Vos scitis. Illi dixerunt: Vel sacrificia Jovi, aut capitalem sententiam excipies. Tunc Beatus Concordius gratias agens dixit: Gloria tibi Domine Jesu Christe. Et exspuit in faciem Jovis. Tum unus satellitum evaginato gladio, amputavit ei caput: atque ita in confessione Domini emisit spiritum.

9 Tunc venientes duo Clerici et quidam religiosi

Citatur ad
Torquatam
Præsidentem.

Interrogatus
de nomine, re-
spondet se
Christianum
esse.

* al. arde-
bitis.

Cœditur fu-
stibus.

Visitatur a
SS. Eutyche et
Anthymo.

Permittitur
ire cum S.
Anthymo.

Consecratur
Sacerdos.

Revocatur ad
carcerem:

Suspenditur
in euleo.

Includitur
carceri, fame
encandus.

Luc. 2.
Apparet ei
Angelus.

Mittuntur ad
eum carnifices
media nocte.

Exspuit in sta-
tuam Jovis.
Plectitur
capite.

Sepelitur jux-
ta Spoletum.

VITA.

Persecutio
M. Aurelii.

S. Concordii
pater, institu-
tio.

* al. Concor-
dianus.

S. Concordius
fit Subdiaco-
nus.

Adit S. Euty-
chen et cum
eo habitat.

* al. Tribulae.

Multos cum eo
sanat.

Temporibus Antonini Imperatoris gravissima persecutio orta est in urbe Roma; ita ut nec emendi, nec vendendi cuiquam licentia facile tribueretur, nisi qui diis immolasset. Tunc erat in civitate Roma vir quidam, Concordius nomine, nobili familia ortus, cujus pater Gordianus dicebatur, sanctissima conversatione Presbyter de titulo Pastoris. Hic itaque habens filium Concordium, quem erudit omni sanctæ Scripturæ doctrina, fecit eum fieri Subdiacorum a sancto Pio Episcopo urbis Romæ. Hic itaque B. Concordius, cum patre suo, ad nihil vacabant aliud, nisi jejuniis et orationibus diu noctuque, et eleemosynis pauperum insistentes; petebantque a Domino ut rabiem persecutorum possent evadere.

2 Tunc B. Concordius dixit patri suo: Domine mi, si vis, dimitte me, ut vadam ad sanctum Eutychem, et habitem cum eo paucis diebus, donec cesset rabies inimici Antonini Imperatoris. Dicit ei pater suus: Fili, magis hic habitemus, ut possimus coronari. Ait illi Beatus Concordius: Vadam si jubes; quia ibi coronabor, ubi me Christus jusserit coronari. Tunc dimisit eum pater suus: et abiit ad sanctum Eutychem; qui tum morabatur in prædiolo suo, via Salaria, juxta civitatem Tribulum. Quem Beatus Eutyches cum magno gaudio suscipiens, cepit Deo gratias agere. Et habitaverunt simul in eodem loco, orationibus et jejuniis insistentes. Et multi variis languoribus vexati veniebant ad eos: et illi orantes, in nomine Jesu Christi sanabant eos.

3 Tunc audiens famam eorum Torquatus Comes

EX VARIIS
AUCTORIBUS.
Miracula ad
eius sepul-
crum.

viru tulerunt corpus ejus, et posuerunt non longe a civitate Spoletana, ubi multa emanant aquae. Dies Natalis Sancti Concordii Martyris celebratur Kal. Januar. In loco, ubi sepultus jacet beatus Martyr, caeci illuminantur, infirmi sanantur, daemones expel-

luntur, orationibus B. Concordii Martyris, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

DE SANCTIS

ELVANO EPISCOPO ET MEDVINO

IN ANGLIA.

CIRCA AN. CHR.
CXCVIII.
I JAN.

SS. Medvini
et Elvani in
Martyrologiis
memoria.

Ubi sepulti
sint.
Baron.
not. 7.

Lucius Rex
Britanniae
favet Christi-
anism.
Cur ipsemet
Christianus
non fieret.

Pertinax et
Trebellius Se-
natores Chri-
stiani.

Lucius Elva-
num et Med-
vinum Ro-
mam mittit.

Britanniam
Reges habuit
Romanis tri-
butarios.
Numquam
tota fuit in
Romanorum
potestate.

Elvanus et
Medvinus Lu-

Apostolicorum horum virorum natalem hoc die celebrat Ecclesia Anglicana : de quibus Philippus Ferrarius in generali catalogo Sanctorum : In Anglia Sanctorum Episcoporum Mydwyni et Elvani. Eadem habet Martyrologium Anglicanum, additque nobili apud Britannos genere ortos, plurimis pro Christianae religionis propagatione susceptis laboribus, vitae sanctitate et venerabili senio conspicuus excessisse e vita circiter annum Christi 198, et Glasconiae sive Avalonae sepultos. De his Baronius tomo 2, annal. ad an. 183, ex antiquis monumentis ita scribit :

2 Lucius Britannorum Rex numquam se Christianae religioni infensum exhibuit, hostemve: sed quod Christianorum miracula simul et vitae integritatem admiraretur, in eosdem propensior videbatur: amplexusque fuisset jam ante Christianam religionem, nisi avita, velut nexibus, obligatus esset superstitione; nisi etiam conspexisset Christianos ab Ethnicis ipsis ut infames vilesque haberi; a Romanis ipsis, penes quos summa rerum esse videbatur, et gladio et injuriis assidue lacerari.

3 Comperit tamen postea novitque ex Legatis Caesaris, Senatores etiam aliquos Christianos factos esse, et inter alios Pertinacem quemdam, atque Trebellium; Imperatoremque ipsum M. Aurelium, victoria ipsorum precibus obtenta, benigne habuisse Christianos. Quibus his aliisque perceptis Lucius legationem misit ad Eleutherum Romanum Pontificem per Elvanum et Medvinum Britannos: rogans per eos Eleutherum, ut per se suosque ministros ad Christianam Religionem suscipiendam aditum patefaceret: quod et obtinuit. Nam idem Pontifex Fugatum et Donatianum (aliter Damianum) in Britanniam misit, qui Regem et alios Christiana religione imbutos, sacris initiarent mysteriis: quod et naviter impleverunt.

4 De S. Lucio plura ad 11 Decemb. Querunt hic quidam qui potuerit Britannia, jam in Provinciam redacta, proprium habere Regem. Ut Galilaea scilicet tempore Christi, aliaque complures provinciae tributarios Reges habebant. Sed nec universa tum Britannia in Romanorum venerat potestatem, ut illis temporibus proximus Tertullianus testatur lib. adversus Judaeos c. 7. Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo vero subdita. Qua de re plura Baronius loco citato, et in Notis ad Martyrol. xxvi Maji, ac Nicolaus Harpsfeldius lib. 1 histor. Anglic. cap. 3.

5 De hac Lucii Regis legatione ita scribit Joannes Pitseus lib. de illustribus Angliae Scriptoribus: Quidam igniculi praedicationis S. Josephi adhuc post annos centum ab ejus obitu in Britanniam manserunt. Nam anno post Christum natum 179 perveniente ad regnum Britanniae Lucio Pio, floruerunt ibi Doctores illustres Elvanus Avalonius, et Medvinus Belgius,

Britanni. Qui perspecta singulari Lucii Regis pietate, modestia et mansuetudine, tentaverunt eum paulatim ad Christi fidem perducere. Ergo ab iis instructus in fide, et ad quem religionis fontem recurrendum esset edoctus, eosdem suos Doctores Romam ad Eleutherum Papam destinavit Oratores, ut auctoritate Apostolica, et ipse et omnis ejus populus ad sacra Christiana posset admitti. Eleutherus summo cum gaudio postalatis acquievit, dictosque Regis Legatos benigne tractatos, et liberaliter remuneratos, cum humanissimis ad Regem litteris remisit. Et Elvanum quidem, ut scribunt aliqui, consecravit Episcopum. Medvinum autem constituit Britonum Doctorem. Illis etiam adjunxit itineris Britannici comites ex Romano clero duos Phaganum et Dervianum, viros pietate et doctrina insignes. His itaque in Britanniam venientibus, et omnia ex Eleutheri Papae praescripto disponentibus Lucius Rex ab illis sacro baptisate initiatus est. Cujus exemplum non multo post tempore Principes et Proceres regni, et tandem omnis populus secuti, fidem Christi susceperunt. Acta sunt haec circa annum Christi 180 sub Imperatoribus M. Antonio Vero et Aurelio Commodo * fratre. Haec ille.

6 De singulis deinde inferius in ipso Scriptorum catalogo haec habet idem Pitseus: Elvanus Avalonius, natione Britannus, et primus atque praecipuus suae gentis in Christiana religione Doctor, vir pius, gravis, et eruditus: in schola S. Josephi Arimathensis educatus, ab ipsis Apostolorum discipulis fidei Christianae mysteria didicit junior: et vir factus Lucio Regi diligenter praedicaavit, eumque tandem cum tota gente baptizari fecit. In quibus omnibus Medvinum habuit socium et cooperatorem. Apud quosdam historicos invenio, hunc Elvanum, quo tempore Romam missus erat Orator de Rege Lucio baptizando, et Britannia convertenda, consecratum ab ipso Eleuthero Papa Britannorum Episcopum, unde et postea Londinensis Archiepiscopus secundus fuisse dicitur. De his legi potest Gildas historicus in libro de victoria Aurelii Ambrosii, et Matthaeus Westmonasteriensis ad annum 186.

Medvinus Belgius, id est, in ea circa Welliam Britanniae parte natus, quae olim Belgia dicebatur, Elvano tempore coevis, pietate et doctrina aequalis, educatione similis, omnium laborum particeps et comes semper individuus. Hunc ferunt cum missus esset Romam a Rege Lucio, propter eloquentiam singularem ab Eleuthero Papa gentis Britannicae Doctorem solemniter fuisse creatum. Dum S. Patricius antiquum oratorium Avalonae repararet, codicem veterem a tineis et blattis corosum inter rudera reperit, in quo Apostolorum actus, et ea quae Fugatus et Damianus (alii Phaganum et Dervianum vocant) in Britannia gesserant, a Medvino scripta fuerant.

cium Regem in
fide instruit.

Ab eo ad Se-
dem Apostoli-
cam mittuntur.

Elvanus fit
Episcopus.

Britanni cum
Lucio Rege
convertuntur.

* Imo m. filio,
nam L. Aure-
lius Com-
modus
anno 180
patri succes-
sit; L. Aelius
Aurelii Anto-
nini frater
pridem mor-
tuus erat.
Elvanus Ava-
lonius a puero
Christianus.

Medvinus
Belgius Bri-
tannorum
Doctor.

Scriptis gesta
SS. Fugatii
et Damiani.
Librum illum
reperit S. Pa-
tricius.

not. 8.

DE

DE S. MARTINA

VIRGINE ROMANA MARTYRE.

SUB ALEXAN-
DRO IMP.
I JANU.
S. MARTINÆ
ACTA,

similita Actis
SS. Tatiand
et Priscæ :

Reliquæ.

Celebratur hoc die S. Martinæ Virginis Natalis in omnibus Latinorum Martyrologiis. Acta ejus, sed haud nobis omni ex parte probata, descripsimus ex vetusto codice Imperiali monasterii S. Maximini Treviris, contulimusque, cum editione Bonini Mombritii, excusis Agonibus Martyrum, MS. S. Mariæ de Ripatorio, in quo nonnihil subinde contracta erant; deinde cum Surio, Silvano Ruzzio, aliisque. Fere in omnibus cum S. Tatiand et Priscæ Actis conveniunt, ut XII Januarii, et XIX dicemus. Colitur nunc S. Martina XXX Januarii officio semiduplici; olim XV, officio trium Lectionum, ut patet ex Brevariario Cardinalis Quignonii.

2 Caput ejus asservari Romæ in cænobio FF. Minorum in Ara Cæli; quædam vero ossa in æde S. Mariæ Majoris, scripserat olim Rosweydeus noster in libro vernaculo de Virginitibus quæ in seculo vixerunt; corpus vero, aut saltem præcipuas ejus partes Placentiæ in basilica S. Xysti existere, Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiæ. Sed corpus, aut saltem præcipua illius partes Romæ anno 1634 repertæ sunt: qua de re libellum Italice scripsit Marsilius Honoratus Viterbiensis Presbyter Congregationis Oratorii.

VITA EX MSS.

CAPUT I.

S. Martinæ genus. Apollinis statua eversa.

Regnante primo omnium in ambitu totius orbis Domino et Salvatore nostro Jesu Christo, militaturus adversarius diabolus perniciouser adversus servos Domini nostri Jesu Christi prævaluit sub regno Alexandri Cæsaris, a in quarto anno imperii ejus. Proponens autem Alexander præceptum novum et pessimum, in toto orbe, ut aut sacrificet Galilæi, aut si non sacrificaverint morti tradantur. Direxit vero Præsides et Judices inductos dæmoniaca seductione. Erat enim præceptum per loca propositum cum fervente comminatione, quatenus dissiparetur Christianorum cultus, erantque comminantes cum terrore ut perficere hæc possent. Qui vero talia susceperunt præcepta, in multis Imperialibus describentes, atque Imperialem imaginem deferentes, novam propositionem per sacrificia nequissimorum ac pollutorum deorum suorum demonstrantes erant; quam præcepit Imperator fieri, et consentientes immolare honoribus magnis effici dignos; contemptores vero et nolentes immolare, tormentis crudelibus submitti ac mori.

2 Horum vero omnium ac talia profitentium Alexander Imperator sacrificia exhibebat Romæ Apollini, et jussit magno terrore comprehendi b ab Optimatibus suis, qui religionem Christianam habere noscuntur, viros ac mulieres, ut cum pœnis et cum violentiis sacrificare compellerentur Apollini. Et quidem illi sathanæ ministri erant maligni viri, Vitalis quidam honorem habens Comitum, et Bassus qui super c thorum Imperialem præerat, et Cajus Domesticus, vere eorum pollutæ et nequissimæ sectæ ministri, qui directi sunt ad dissipandum cultum Christianorum.

3 Venientes autem erga Ecclesiam, quæ est sita Romæ, viderunt B. Martinam orantem, et alacri vultu ad Altissimum prospicientem. Existebant vero ei servi ac ancillæ plures; erat enim ex sublimi genere, et d patre ter Consule, dives nimis et misericors omnibus egentibus, et legem sanctæ Trinitatis conservans. Et quidem per donum Dei Diacona erat; tota cum omnibus sanctis suis operibus et gratia

Dei, moribusque ornata, et contra nequitas diaboli firmiter resistendo, lumbos veraciter præcinctos habens.

4 Ministri vero tenentes dixerunt ad eam: Dominus orbis Alexander veneratur te sicut nobilem et decoratam genere, et primam Romanorum existentem, et sciens tuam honorificam conversationem obsecrat, quatenus magno Deo Appolini eminentis sacrificium sponte offeras. Beata vero et Deo amabilis Martyr læto vultu dixit ad eos: Primum ingrediar ad sanctam meam ecclesiam, et commendo me Deo, et e Christo filio ejus, et sancto Spiritui, et sanctissimo et honorifico Episcopo; et qui strenue atque alacriter per fidem Christo deservit sacerdotibus, et omni benedicti ovilis Ecclesiæ, et sic cum pace proficiscemur. Oportet enim me pro Christo adversum incompositum sustinere et mendacem dominum, et confundere pestiferum et indignum imperio Alexandrum: ut victrix Salvatori nostro Jesu Christo assistam. Et ingressa complevit petitionem suam: et orans properavit cum eis ad Imperatorem, splendida facie, et specie præclara.

5 Ingressi vero impiæ sectæ ministri intimaverunt Imperatori stare eam ante Palatium; Prima, inquit, ac eminentis de Galilæis adest, quæ imperio tuæ jussionis consentiens voluntarie immolare Diis parata est, omnibusque suadere Christianis subsequi eam. Quod Imperator audiens gavisus est valde; et jussit eam in palatium Imperiale ingredi, et locum quo degebat. Ingressa autem ea, Imperatori pulchritudinem ejus admiranti placuit; magis autem de claro ejus genere quod audiebat de ipsa, et ait: Magnus es Deus Apollo, qui glorificaris ab omnibus Diis, qui talem existentem genere, et tantam in decore et gloria speciosissimam, mente composuisti, ut gaudens sacrificium tibi ingerat.

6 Et hæc dicens, hæc ait ad B. Martinam: f Mentem habens bonam, et ingenium, et propositum caritatis, ut placabilibus muneribus præcipuum ac multifarium ritum Deorum exhibeas, immola Apollini. Etenim adhæsiōne tua, cogitavi, ut imperii mei potentique faciam te Dominam demonstrari et mei Palatii. Ad hæc B. Martina ait Imperatori: Jube me immolare sine sanguine immaculato Deo, qui non existentia omnia existere fecit, ut per meum sacrificium ostendam Apollinem, arguens eum, ne efficiar consentiens, et dimittam eum animas perdere sperantes in Salvatorem et Dominum meum Regem omnium.

7 Imperator vero audiens ea quæ ab ipsa Beata dicta sunt, et non intelligens ea, jussit eam in templum Apollinis ingredientem immolare. Sancta vero jussa introire, hilari vultu dixit Imperatori: Ingredere et tu etsacerdotes Apollinis, et quanticumque amatores sunt ejus, et videant quomodo sinceriter intemeratus et misericors et sanctus Deus, intemerata et immaculata sacrificia benigniter suscipiet a me. Imperator vero jussit omnes adstantes et omnes ministros ingredientes prompte prospicere quæ ab ea fierent.

8 Stans vero Deo amabilis et simplex Martyr g fecit sibi signaculum Christi: apparuit autem adstantibus Angelica gloria constringens ipsam, et coexistens cum ea. Beata vero simplici facie levans oculos in cælum, et manus extendens sicut Dei famula, dixit: Gloria tibi Pater gloria, et Jesu Christe, glorificate Deus, cum sancto Spiritu; sanctitate plenus, et scientiæ largitor, sine invidia, immaculate et sempiternæ Rex, Deus misericordiarum et Dominus omnium visibilium et invisibilium, qui in gratia tua, clementiaque nominis Christi filii tui confitentes corroboras;

comprehenditur :

assistitur Imperatori,

invitatur ad sacrificia :

constanter recusat :

ducitur ad templum Apollinis :

adstante Angelo Deum invocat.

a
Alexander
Imp. Christi-
anos persequitur :

sacrificat
Apollini.

Martina virgo
nobilis et dives,

d

Ex mss.

corroboras; te invoco, qui es et qui semper eris, manens in secula Deus; et peto deprecans et obsecro magnitudinem, quæ in te est, confessionem meam complere: et nunc præcipita hoc immobile, et non videns, et surdum idolum, quod per mortiferam et occultam nequitiam perditionem tribuens eis est, qui in ipso crediderint, quod impotens est in exitio perentium; lutum enim est taciturnitate obstructum, et fœdat credentes in se. Sed tu Domine Deus noster exaudi me humilem, et peccatricem, et cognoscat malorum adinventor Imperator iste, qui vanam spem habet in idolis suis, quia alium non debemus adorare Deum, nisi te qui dixisti: Ego occidam, et vivere faciam; percutiam, et ego sanabo, quia gloriosum est nomen tuum in secula. Amen.

Deut. 32.

Terræmotu corruit Apollo, et pars templi: multi percuti.

9 Et hæc ea orante, statim terræmotus factus est magnus, ut civitas concuteretur: et corruit Apollo, et comminutus est: simili modo et quarta pars templi et ipsa destructa est, et oppressit multitudinem magnam cum sacerdotibus idolorum, qui directi fuerant ab Imperatore nequissimo ad B. Martinam. Etenim terræmotus tenuit multis horis, ut pavefactus Imperator fugam peteret; et ait ad eum beata Martyr dicens: Imperator sta, et adjuva, quia confractus est Apollo, et congrega fragmenta ejus, et ostende sacerdotibus tuis quem colant, insuper et spiritus eos oppressit ruinis: nunc surgat et adjuvet eos.

Imperatori insultat Martina.

Dæmonum Princeps, idoli insector, ejulans profugit.

10 Et mox dæmon, qui in idolo Apollinis habitabat, volutans se in pulvere idoli in præsentia plurimorum virorum ac mulierum, et consternatus in his quæ fiebant, clamavit voce magna, dicens: O Virago Martina, magni Dei, qui in cælis est, ancilla, quæ præcepta ejus custodis, et me denudasti ab habitaculo meo, et deformem me ostendisti: habitavi enim in eo annis nonaginta octo: *h* sub Cæsare Augusto annis triginta octo, et sub Antonino annis quadraginta quinque, et sub Alexandro qui tradidit me tibi in perditionem in immolationem idolorum, faciens mihi annos quindecim. Multi vero Sanctorum passionem ac martyrium perficientes minime me manifestaverunt usque nunc, cum essem in potestate multa, et habens sub me spiritus nequissimos *i* quadringentos septuagintaduos. Præciperam enim eis, et offerebat unusquisque eorum animas hominum quotidie septuaginta; eorum princeps nomine *k* Exfygon, qui supermochiam atque maleficia deputatus est, offerebat mihi animas hominum trigintasex: quas habebam sub mea potestate: tu autem me fugasti, manifestans me, et persequens ignique Tartarico tradens. Non invenio locum ad quem proficiscar. Commendasti me magno Angelo *l* Urieli, qui omnem exitum meum combussit. O Alexander *m* antarta Christianorum, inveniisti animam sanctam, per quam me effugares, ut imperium tuum in turpitudine multa finiatur. Et hæc cum magna voce, et lamento dicebat dæmon, per aerem clamans et stridens. Ubi vero proficiscebatur, tenebræ videbantur; et omnes prospicientes multo amplius consternati dubitatione repleti sunt. Mirantes autem erant gratiam Dei, qui in cælis est.

*h**i**k**l**m*

a Imperavit Alexander a 6 Martii 222 usque ad 18 Martii 235. Quare si secula Martine eadem est mors Imperatoris, hic in decimo quarto legendum, aut decimo tertio. Alii quecumque ab Alexandro facta hic memorantur, Domitio Ulpiano tribuunt, quem sub Alexandro vixisse et hostem fuisse Christianorum constat.

b Ms. S. Max. de Optimatibus. *c* al. thronum.
d Agones MM. pater ejus ter Consul, et dives nimis et misericors omnibus egentibus, et legem Dei in sinceritate confessus. Ipsa vero etc.

e Hæc in quibusdam Mss. omittuntur.

f al. Sin mente est ingenium.

g Mss. S. Max. addit, murum.

h Vel locus hic corruptus est, vel more suo mentitus est dæmon.

Marsilius Honoratus in Italica Vita S. Martine hæc omisit.

i al ducentos.

k Mss. Efigdon, et Effigdon, Momb. Effugiens.

l De nominibus Angelorum consule Serarium in Tob. 12. v. 18.

et Corneliolum in Apocal. 1.

m Ἀνταρτης, tyrannus, adversarius.

CAPUT II.

Lictores conversi, occisi.

Imperator vero non intelligens, quia per divinam gratiam ac jussionem, idolum Apollinis comminutum est, et quia abominabilium pessimorumque spirituum conglobatio a Dei virtute evanuit, et sacrificiorum ejus cultura, nequissimusque ritus idololatriæ a sanctæ Virginis oratione dispersus est, et a sicut provisione S. Martine idolorum destructio provenit, et idolum Apollinis confregit, et maleficia, et ariolos, et aruspices idolorum, sacerdotesque dissipavit ac mortificavit; jussit alapis faciem ejus cædi, et uncinis palpebras ejus dirumpi. Et dum diu hoc fieret, qui in hoc deputati erant carnifices defecerunt, et clamabant dicentes: Væ nobis peccatoribus! vere nos magis cruciamur quam hæc: manus enim nostræ decidunt; intolerabiles enim dolores coarctant nos: ipsa vero sicut in eudis solida permanet: ipsa nos cædit. Deprecamur te, o Imperator, jube eam a nobis tolli; videmus enim quatuor viros splendidos ante eam, et quas ei nitimur ingerere pœnas, magis nos ab illis in facies nostras suscipimus. Pro certo verus est Deus qui cum ipsa est, non sinens pœnam aliquam prævalere in eam a nobis.

a
S. Martina alapis, et uncinis cæditur

Angelo lictores puniente:

12 Imperator vero valde iratus contra eos, comminatus est, et prospiciens eos furiose, quasi negliger pœnas ingereret, præcepit *b* testas eos levare, et faciem ejus cædere. Sancta vero Martina respiciens in cælum dixit: Benedictus es Domine Jesu Christe, quia æternam gratiam das eis, qui in te spem habent: benedictum nomen terribile gloriæ tuæ, et honorificum, et potens, et omni sanctitate plenum, Domine Deus, et benedicta sancta, et consubstantialis cum Patre et Spiritu sancto Deitas tua, quæ perfecte dissolvit et dissipat contrarios; exaudi Domine deprecantem te, ultimam ancillam tuam, et concede mihi sufferentiam, et eos qui me cruciant, converte in bonam conversationem, et gratiam Deitatis tuæ.

b

testarum fragmentis radiatur:

orat pro tormentibus se.

13 Et cum hæc orationem dedisset, circumdedit lumen *c* eos, qui eam cruciabant, erat enim fere viri octo, et vox de cælo facta est dicens: Nisi pro vobis famula mea Martina intercederet, olim jam mortificarem vos: volens vero inimicum mortificare, et existentem populum mihi met ipse facere, pepercit vobis. Tu autem filia confide, et noli timere; ego enim sum quem adoras et invocas Deum: non te deseram, nec permittam tibi dominari inverecondum, impium, et rebellem dæmonem.

Lumine et voce cælesti

14 His vero dictis Imperator Alexander amens effectus est valde. Qui vero eum cruciabant viri, audientes miracula ceciderunt in faciem, et deprecabantur B. Martinam, ut indulgentiam mererentur per ipsam ante Deum, de his, inquit, quæ impulsu præsumpsimus. Beata vero Martyr dixit ad eos: Si conversi fueritis ad Dominum meum Jesum Christum, et cognoveritis ex toto corde, quia retribuit unicuique secundum opera sua; et vos habebitis, sicut nos perfruiamur, universam mercedem quæ in cælis est; sin vero et aliter senseritis, æterna et fervida supplicia suscipiet vos. Illi enim quasi ex uno ore dixerunt: Domina nostra Martina, melius nobis est ut ostendas nobis Christum, ut videntes eum, amplius credamus ei; si vero non est possibile in hac carne prospicere eum, nos servi ipsius sumus et ministri, et ipsi soli credimus; adoramus enim eum et colimus. Alexandrum autem, qui contemnit Salvatoris nostri præcepta, non timemus, repudiamus, quamvis existat Imperator.

convertuntur carnifices.

15 Beata autem Martyr dixit: Consilium vobis do filii; ex corde mundo credite sine simulatione in Christo, et cognoscetis, quid retribuet vobis Deus in illo seculo.

animantur a Martina.

seculo. Et quid potest nunc Alexander ibi, qui in præsenti gloria hic fretus est? Qui inspirati a Dei gratia dixerunt: *d* Credimus Jesum Christum Dominum nostrum: et magnus est Deus Christianorum, ad quem nos confugimus. Robusta autem facie, una voce adversus Alexandrum facti sunt: Nos quidem, inquit, in his qui dii dicuntur, magis autem idola, perditum sumus, a quibus olim seducti sumus; jam non adoramus eos, cognoscentes per beatam Martyrem Martinam virtutem omnipotentis Dei, et filii ejus unigeniti Salvatoris nostri Jesu Christi.

torquentur:
morti adjudi-
cantur:

16 Alexander vero iratus dixit: Seducti estis nequissimi per incantationes crucifixi, in quibus confiditis. At illi responderunt: Vere tu es sceleratus, et draco habitat in te, quia non cognoscis illum qui fecit te, et dedit tibi hanc potestatem, coinquinanti usque in finem animam tuam. Qui iratus suspensis eis, jussit spathis carnes eorum lacerari. Incisi vero ab spathis nihil loquebantur; nisi solum in cælum prospiciebant. In hoc vero amplius nequissimo super eis accensus spiritu, capitalem sententiam adversus eos dedit, timens, ne quando ceteri satisfacti ab eis, eandem viam sectentur.

orant:

17 Martyres vero inelyti Christi ducti cum gaudio ad perfectam sine dubitatione viam, prospicientes in cælum, dixerunt: Omnium Domine unigenite Jesu Christe fili Dei, quem nos ignorabamus servientes olim in errore, et fœda exhibitione: tu autem nobis cognitus es per sanctam tuam et Martyrem inelytam Martinam. Tu Domine cæli ac terræ, qui creasti omnem orbem, et omnia quæ in eo sunt, qui per sanctam tuam Martyrem idola gentium confregisti, quem nunc cognovimus ante luciferum genitum, quem omnis abyssus metuit, et omnis mons et collis tremat, audiens terribile et gloriosum nomen tuum; tu Domine Jesu Christe, spes eorum qui ad te confugiunt; liberator eorum qui in te sperant; respice de cælo, et miserere nobis, et suscipe animas nostras in pace, non reputans nobis peccata nostra, quæ fecimus ignorantes, et existentes in latitudine harum tenebrarum, quæ in te peregrinamus. Orantes vero, et signaculum Christi in fronte facientes, tendentes simul capita sua prompte cum lætitia magna finem seculi hujus susceperunt; et sic per proprium sanguinem gratiam Dei sibimetipsis in memoriam æternam instruxerunt. Finiuntur mense Novembri e septimo decimo die, quinta hora, in Christo Jesu Domino nostro, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

decoilantur.

e

- a* Mombri, secundum provisionem.
b *al.* in testas.
c *Alii ipsam solam luce circumfusam scribunt.*
d Mombri, Credimus Dominum, et magnus etc.
e *Alii*, septimo decimo Kal. Decemb.

CAPUT III.

Eam torquentes cælitus puniti.

Dum vero audisset Imperator Alexander, quia cum magno gaudio reddiderunt spiritum sancti Martyres, amplius contristatus est, quoniam multo amplius eos non cruciavit. Alia vero die sedens pro tribunali dixit: Introducatur injusta Martina incantatrix, quatenus iterum videamus ejus incantationem. Ingressa autem ea, dixit Imperator: Vel nunc consenti mihi, et sacrificia diis, per quos orbis subsistit. An adhuc magias Christi tui attendis? Illa respondit: Cessa sceleratissime et omnium bestiarum ferocior: non erubescis a muliere superari, magis et conculcari? *a* Me minime poteris inclinare ad sacrificandum idolis. Inde si aliquas pœnas ceteras consideras, et verbera, quæ tu præparas, adhibe mihi; ego enim tuis abominationibus non sacrifico, nec te loquentem timeo: Deo enim soli, et Christo ejus, et Spiritui sancto commendavi memetipsam, et credo quia mihi

Martina se-
cundo sistitur
Imperatori:

a

nulla nocebunt quæ a te inferentur, tormenta, Deo sufficientiam mihi tribuente.

Ex mss.

19 Tunc iratus Imperator jussit eam exspoliari, et circumcinctam eam jussit incidi. Ministri vero citius fecerunt quæ jussi sunt. Sancta autem Martyr ostendebatur candida sicut nix, cujus splendebat corpus, et nitor claritatis ejus caligare faciebat respicientes eam. Inciso autem corpore ejus emanabat lac pro sanguine: et odor magnus factus est, sicut vas aromatum *b* ejusdem ore effusum. Beata autem cum incideretur dicebat ad Dominum: Voce mea ad Dominum clamavi, et exaudivit me in certamine passionis meæ: laus mea in conspectu tuo Domine fiat: gemitus dolorum meorum in conspectu tuo introeat: gratia tua in salutem animæ meæ: invocavi te Domine in tribulatione, et inimicorum meorum dedisti mihi dorsum. Persevero supplicans: hæc cognitio mea, quæ apud te est Domine, sicut fons spiritus. Abraham pater Isaac filium suum obtulit Deitati tuæ in sacrificium salutis, quia ex fide te confitebatur, et suscepisti eum. Sic et meum certamen suscipe Deus, et comple illud in multis certaminibus ut cognoscant perditionis instructores, quia tu es qui imaginem auream dissipasti, et Bel destruxisti, et perditionis operarium servis tuis manifestum demonstrasti; sicut in mea, humilitate ostendisti veridicam gloriam Deitatis tuæ, et Apollinis idolum contrivisti; et alienum veritatis Alexandrum confusione circumamiciens, lumine tuo terribili splendidam fecisti ancillam tuam, ut *c* per supplicia corporis effugerem stimulos malorum inventores, et incoctores sathanae.

novaculis la-
ceratur,

lac pro san-
guine manat
b

c

d

maleficii cri-
men sibi ob-
jectum refer-
lit:

20 Imperator vero iratus et valde consternatus dixit: Valde maleficiis vincis *d* impavida, et seducis, ut putas, eos qui astant. B. Martina dixit Imperatori: Pater tuus sathana princeps est omnis maleficii, et incantationis; fornicatores diligens, et maleficos amplectens, et omnes qui incestis desideriis sunt deservientes, amplectitur in proprio gremio: et quomodo potest mihi indulgere contemnti eum, et minime facienti aliquid tale sicut dicis? Meus autem Deus, et Salvator meus Christus, omnes qui contrarie agunt, et se non custodiunt, damnat, in æternam pœnam jubens eos exhiberi. Tu vero Imperator fortioribus et potentioribus pœnis promereris affligi, sciens quia maleficiis et incantationibus, ut tu asseris non vinco, sed nomine solo Christi, qui omnem atrocitatem pœnarum tuarum, quæ injectæ sunt in agnem meum, dissipavit.

cæditur fusti-
bis.

21 Imperator vero spoliata eam præcepit membratim quatuor palis extendi, et fustibus cædi a duobus centurionibus. Illa vero alacri vultu signo crucis sanctum corpus suum dextra lavaque velut muro circumsepsit, et cæsa dicebat: Magnum mihi desiderium ad te Domine, et gloriam Deitatis tuæ, quæ me adjuvat. Dedi dorsum meum flagellis, et carnem meam in suppliciis; faciem autem meam propter nomen tuum gloriosum, non averti a tædio et mœrore. Tu autem Domine ne tardes in adjutorium meum, sed festina per misericordias tuas, et dirige a sancto habitaculo tuo medelam super me, quæ pro tua Deitate flagellor.

Eam cædentes
ab Angelis
cruciantur.

22 Et hæc dicens erat. Mutaverunt autem centuriones septem. In octavo autem septem dissoluti sunt, tam in manibus, quam in omnibus suis membris, et voce magna dixerunt: Deprecamur te Imperator, libera nos de pœnis; Angeli enim Domini repercutiunt nos vectibus ferreis, et incidimur in nervis et medullis; insuper et ossa nostra, et carnes sicut ab igne magno cremantur. Sed obsecramus te, libera nos a puella hac.

23 Imperator autem jussit eam amplius fustibus cædi. Sancta vero diuturna supplicia sibi illata subridens facie dixit: O injuste et damnande, judicio

Insultat ty-
ranno.

Dei

EX MSS.

Dei cælestis inimice, et impugnator, scrutator malorum similibus tuorum, Alexander, non sentis beneficia, quæ ab æterno conditore in me efficiuntur? Quia insipiens existens insensatis te addidisti, temetipsum perdidisti in opprobrium Apollinis, et sacerdotum ejus. Nempe vero ob honorem et adjutorium Dei mei, qui omnia fecit, libera effecta sum per Angelicam exercitationem. Ex hoc autem cognosce, insensate canis, eo quod duodecim centuriones successive inferentes mihi plagas ad interimendum me fecisti superponere. Me autem per nomen Christi, qui pro me agonizat, et moderatur salutem meam, pœna non tetigit, neque tanget meam aliquis carnem. In ipso habeo spem, qui et post mortem vitam tribuit hominibus, qui ipsum in veritate confitentur.

^a MS. S. Max. quæ minime potest se inclinare.
^b Idem MS. de more. ^c Idem MS. pro suppliciis.
^d Momb. inrubida.

CAPUT IV.

Angelica consolatio. Diana eversa.

^a Eumenius autem quidam dives erat valde, a parens Imperatoris, qui dixit ei: Hæc polluta non propter gloriam Christianorum, et Crucifixi hæc supplicia sustinet, sed sapientissimis sermonibus causam arripiens, et insensatis libris circumfreta, omnes nos facit infrunitos, sicut radius solis circumfulgens, et sic omnia sperat sustinere. Tua vero potestas hanc usque in crastinum jubeat in carcerem retrudi, et pinguedine adipum lavari, et sic coinquinemus ejus claritatem.

deducitur in
carcerem:

²⁵ Jussit vero Imperator statim Sanctam proferre in carcerem usque in crastinum. Dum deducta a custodibus fuisset beata Martina in carcerem, exclamavit coram populo, dicens: Pax multa iis, qui nomen Christi nominant. In pace Christi iter istud peragam. Et ingressa est carcerem gaudens, et glorificans Deum ac dicens: Custodi me Domine ut pupillam oculi, et sub umbra alarum tuarum protege me. Gratias ago sanctæ virtuti tuæ Jesu Christe, et obsecro pretiosam et terribilem gratiam tuam, custodi me a nequissimo et contaminato Alexandro, qui tuam bonitatem pro nihilo reputat. Mortui enim sunt in tormentis pessimis et intolerabilibus centuriones novem, et ceteri dissoluti sunt ab humeris suis. Erat enim immutans centuriones quatuordecim. Per totam autem noctem erat in carcere hymnum canens, et glorificans Deum. Voces autem multorum virorum audiebantur glorificantium Deum cum ipsa.

Deum laudat
in carcere,

et cum ea
Angeli.

Carcer cælesti
odore et luce
perfunditur;

²⁶ Mane autem jussit Imperator Limenium quemdam Tribunum ambulare in carcerem, et ejicere eam: antea autem adipibus et pinguedinibus eam perungi. Procedens autem Limenius de palatio odoratus est odorem suavitatis, et aromate multo repletus dixit comitibus suis: Odoratis et vos odorem nimium? erat enim cum populo multo. At illi dixerunt: Quia odorem hunc cives fecerunt pro dilecta Martina. Alii dicebant: Quia Dii propitii apparuerunt ei. Venientes vero ad carcerem multo amplius invenerunt suavitatis odores. Aperiens autem Limenius primam januam, vidit lucem magnam circumfulgentem eam: ingresso autem eo in propinquum habitaculum (erat enim carcer multa habens habitacula) circumfulsit eum sicut fulgur, ut præ timore omnes tremarent, ipso præ timore in pavimento cadente. Cum necessitate vero surgens ingressus est in tertium habitaculum, et vidit beatam Martinam sedentem in sede imperiali, et multitudo virorum fortium erat circa eam, quorum non erat considerare claritatem; omnes enim erant in albis; ipsa autem tabulam ^b tenebat, et legebat hæc: Quam magnificata sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti.

²⁷ Et timens Limenius egressus est inde, et am-

bulavit in palatium, et nuntiavit Imperatori mirabilia Dei magni. Omnes autem in palatio existentes simul cum Alexandro sacerdotes et c. scholastici dicebant: Seduxit eum maleficis suis: huic Virgini non indulgeatur, sed magis a feris discernatur, ut cognoscat quia melius est diis immolare, quam in crucifixo confidere, et in ipso spem habere.

quod benefi-
cis tribuit
tyrannus:
c

²⁸ Et jussit Imperator venire eam ad templum idoli Artemidis, ut aut sacrificans vivat, aut non sacrificans feris tradatur. Ambulavit iterum Limenius cum duobus sacerdotibus principibus idololatriæ, et populo multo circa carcerem. Et simili modo ipsi invenerunt eam sedentem in sede imperiali, et eodem viros in albis stantes; et dissecabantur. Beata autem Martina dicebat: Viam mandatorum tuorum cucurri: justificationes tuas doce me; et discam mirabilia Deitatis tuæ. Libera me a suppliciis hominum; et custodiam mandata tua: canes enim maligni circumdederunt me, volentes discernere ovem tuam: sed tu Domine Deus humilitatis meæ, suscipe deprecationem meam, et non prosperentur sicut cogitant; sed obcæca sensum cordis eorum, et dirige me, qui tres pueros direxisti. Dicente autem hæc eadem, decreverunt subvertere eam de sede. Viri autem stantes erga eam in albis nusquam comparuerunt, existentes numero quasi septingenti.

Angelis et SS.
stipata reperi-
tur:

²⁹ Et ejecerunt eam de carcere, et adduxerunt in templum idoli Artemidis. Imperator autem prospiciens vultum ejus alacriorem magis quam prius fuerat, et sicut certatoris fortissimi corpus enutritum, dicit ad eam: Corripuisti temetipsam jam, ut conversa diis immoles benignis? aut amplius, sicut videmus, in prioribus tuis malis permanes? Illa vero dixit ad eum: ^d Imperator, mea conversio completa est; quia non me suades in tuis controversiis adesse; liberata enim sum a vanitatibus tuis, et ab impietatibus vanissimarum seductionum hujus seculi, præceptum accipiens a Domino meo. Mihi autem adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam, qui veritate me continet, et nihil mihi deerit: quia omnipotens est Deus meus. Seductio sermonum tuorum jacula tenebrosa sunt, dirigentia in viam tetram. Ego enim habeo cælestem gratiam, et gloriam semper illuminantem oculos cordis mei; quæ te postponens, mancipavit æternis suppliciis Artemidem perversam thesauros dispositionis imperii tui. Me autem lætificatam tenet mors Sanctorum, qui me circumdederunt per omnia et continuerunt, obligaverunt vero patrem tuum diabolum. Justus autem in imbutione divinarum Scripturarum, sicut palma florebit, arefaciens malignorum seductiones. Tolle anchoram statuens naviculam ex procellosi pelagi fluctibus per fidelem gubernatorem, qui animam suam gubernat, in tranquillum portum confugiens, qui anchoram jactans est, ut ulciscatur de inimicis, et victoriam sumat de eis. Et ego transfretavi pelagus, dexteram mihi extendente Christo ad præsidium veræ spei, ut vincam seductionis tuæ nequissimum cursum. Video vero Christum coronantem me, qui juste mihi tribuit arma justitiæ contra nequitias patris tui diaboli.

adducitur ad
templum Dia-
næ:

generose re-
spondet Impe-
ratori:

³⁰ Imperator vero iratus dixit ad eam: Non morieris Martina, sed ingressa sacrificia honorificentissimæ deæ Artemidi. Magni et purissimi dii pulchritudinis tuæ cognitionem inquirunt. Non ergo cogites blasphemare contra eam. Deo laudabilis Martyr dixit: Jubes me, Imperator, ingredi templum, in quo habitat, qui cooperatur tibi, immobile habens atque surdum et cæcum, decoro amictu idolum? ad hæc Alexander dixit: Ingredere et sacrificia prompte, ut non a feris pereas. S. Martina dixit: Deo meo gratiam largiente certanti mihi humili, et te jubente, ingrediar.

invitatur ut
intret et sacri-
ficet:

³¹ Cognovit vero demon, qui habitabat in idolo Artemidis, quia venit Sancta perdere eum, et clama-

dæmonem ad
ejus ingres-
sit

sum exhorre-
scentem

vit voce magna, dicens : Væ mihi! quo fugiam a spiritu tuo, Deus cæli? ignis me persequitur a quatuor angulis templi. Ingressa est autem Beata in Christi nomine sibi faciens crucem, et respiciens statuam idoli dæmoniacam, dixit Imperatori : Vide seductionem tuam Imperator, oculos non videntes, aures non audientes, manus non palpantes, pedes non ambulantes, vanam speciem, effigiem deornatam tabulis. Ego, Imperator, sacrificio ei. Alexander vero subito gaudibundus effectus, non intelligens quia irrideretur dixit : Vivant dii, quia consensisti mihi. Et appropinquabat Sancta ad idolum Artemidis, et dixit : Tibi dico, qui habitas in hoc idolo muto, move te, et stride dentibus, et egredere, seductio illorum qui tibi insensate sacrificant. Hæc dicens ad idolum, orationem fudit ad Dominum dicens : Omnium Rex æterne Deus, qui thronum invisibilis gloriæ contines, qui cælos stabilisti, et terram fundasti, qui aquas condidisti, qui draconem contrivisti, et legionem effugasti in tartarico chasmate, qui periclitantes in securum portum introducis, qui principalem potestatem diaboli in temporibus hominum ad nihilum redigesti, qui ab omni gloria Angelica trementi te cum timore sancto adoraris, Angelica enim agmina deputasti te adorare solum; qui tantam magnitudinem cæli sapienter in stellis decorasti, et splendorem solis per justitiam instituisti, qui lucentis ambitum Lunæ ordinate cursum suum perficere statuisti, qui incontaminata et æterna preceptorum tuorum reposita manifestasti; te lucem jugem et æternam cum tremore adorans deprecor, non me deseras Domine, sed suscipe deprecationem meam, et irreverendam et multimodam fœditatem demonis damnationi mancipa : et idolum hoc manu hominis factum destrue : et seductione multimoda dæmonis, et omni malitia plenum Alexandrum, in diversis suppliciis cognoscere facias, quia tu es Deus verus, qui destructionem in idolis habitantium fecisti, et sacerdotes eorum destruxisti, quia benedictus es in secula. Amen.

Fulmine
multi inte-
reunt; idolum
confringitur.

32 Et mox tonitruum cum fulgure factum est : et ignis cecidit de cælo, et combussit sacerdotes de templo; et multitudo populi mortua est, et Imperatoris partem dexteram purpuræ combussit, et idolum Artemidis in favillam rededit. Beata vero Martina dixit : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, qui dat pacem diligentibus se, et qui invocant nomen suum in veritate.

a Ms. S. Mæc. potens, qui Imperatori dixit.
b Addit Ms. Ripat. auream.
c Sapius scholasticus a S. Augustino aliisque ejus avi scriptoribus usurpatur pro Jurisconsulto, et Rhetore.
d Ms. S. Mæc. A. A. forte Alexander Auguste.
e Momb. Vis Imperator, ut sacrificem.

CAPUT V.

Leo mansuefactus, sprete illecebræ.

Et iratus Imperator, non considerans miraculum neque virtutem invisibilis Dei, dixit ad Justinum Præfectum : Accipe injustam hanc, suscipe eam, et tensam cum spathis, uncinisque ferreis acutis extorque, quatenus lucem istius seculi derelinquat. Ego enim valde mœrore sum plenus, et videns eam jam consternatus persisto, et quid faciam nescio. Præfectus autem suscipiens eam mox ambulavit ad Prætorium, et sedens pro tribunali, præcepit introduci B. Martinam dicens : Ingrediatur destructrix templi, et videam, quid velit. Ipsa autem ingressa est subridens. Præfectus autem dixit : Irrides me injusta, quia adhuc dereliqui te vivere? Per solem mundissimum faciam interiora tua projici canibus, si non sacrificaveris diis, ut videam quale solatium adhibeat tibi Christus tuus. B. Martina dixit : Nonne habeo irridere, o impie, a impotentiam Imperatoris tui, quia

Justini Præ-
fecti stultam
crudelitatem
irridet San-
cta :

a

victus est a muliere per Christum, et iterum me tradidit tibi? Præfectus dixit : Dominus est, et potestatem habens mihi te tradidit, ut aut sacrifices, aut pœnis intereas. Martina dixit : Ecce non sacrificio : puni me quantum vis.

34 Tunc Præfectus jussit extendi eam in conto, et cum spathis incidi membra ejus. Cum autem incidere, clamavit dicens : Crux Christi adjuva me, quia in te est salus. Præfectus dixit : Circa mamillas unguis attractate eam, dicentes ei : Liberet te Deus tuus. Quæ unguis attractata nihil omnino loquebatur, nisi solis oculis ad Deum respiciebat. Accipiente autem ea centum decem et octo incisiones ab uncinis, sperans Præfectus Justinus quod jam exspirasset, præcepit carnificibus ut cessarent ab ea. Pendente autem ea, interrogavit eam Præfectus dicens : Vis Martina sacrificare, et evadere cetera tormenta? aut adhuc permanes in Christi tui fide? Martina respondit : Ego Christum habeo, qui me confortat, et non sacrificio abominabilibus diis tuis, neque sentio illata mihi supplicia, per eum, qui mihi misertus est Dominum Jesum Christum.

35 Præfectus autem amens effectus per multas horas jussit eam deponi. Sed non valentem præ pœnis ambulare jussit eam in grabatum poni, et deportari in carcerem. Ipsa autem constringens sanctum suum corpus, et b capillis capitis sui muniens, propellens vero carnifices citius ingressa est in carcerem. Præfectus autem in equo sedens profectus est in carcerem, et invenit Sanctam iterum in sede sublimi, et splendidam habentem faciem, sicut radium solis. Multum vero afflictus egressus est, et clausit carcerem, et signavit annulo suo firmiter; et custodes fere centum dereliquit, et ambulavit ad Imperatorem. Erat autem Sancta psallens et glorificans Deum; et lumen magnum erat in habitaculo illo.

36 Ingresso autem eo ad Alexandrum in palatium, invenit eum cœnantem. Quem Imperator admirans dixit : Quid huc sic venisti Præfecte tali horâ? qui dixit : Sicut jussit imperium tuum, injustam Martinam pœnis affligendam, spathis incidendam et unguis attractandam : ipsa ei exhibui a mane usque nunc, sicut prospicis indumentum meum; et appensa atque pœnis tradita, nec mortua est, sed, quod plus est, a nobis inflata non sentit; flagellis caesa cursim ingressa est in carcerem, me sperante quod pendens exspirasset. Ecce quæ mihi præcepta sunt a tuo imperio feci.

37 Tuum vero est cogitare, quid jubeas de ea. Alexander autem dixit ei : Patet fiducia securitatis ejus, quam habet per incantationes. Feris tradatur, ut decerpatur, et dissipata intereat. Porro Justinus tacuit. Mane autem carnifices direxit, ut eam adducerent. Ingressæ autem Præfectus dixit : Imperator Alexander jussit te sacrificare; si vero non sacrificaveris, feris te tradere. Beata autem Martina, effulgens sicut radius solis, dixit : Ego in nomine Christi, qui passus est pro nobis, in eum credentibus, in gloria permanens, credo vincere te. Aliquando enim per Angelicam virtutem, per terræ motum Apollinem subverti, et ad nihilum redegi; iterum c lampadibus et d throno decoratam Deam Artemidem igni tradidi; et mirabilia, quæ in virtute Dei facta sunt, ignôras, et obduratus es? multimoda perversitate inimici induratus es, surde dissolutione profunda, cœnum indigestibile, naufragium animæ tuæ, in chasmate tartareo deposuisti.

38 Hæc audiens Justinus Præfectus iratus dixit : Paratæ existant feræ, donec revertar a palatio : propero enim accersire Imperatorem, quatenus veniat in amphitheatrum. Dum vero introisset in palatium, dixit Imperatori : Obsecro meum dominum venire in amphitheatrum. Cum ipso vero profinus ambulavit, et fecerunt eam utrique inter feræ jactari. Sancta autem Martina dixit : Videte, en meum sacrificium.

Præfectus

EX MSS.

gladiolis et
uncinis radi-
tur :

ejus mamillæ
ungulis inci-
duntur :

alacriter redit
in carcerem :

b

in saliosedens,
lumine cir-
cumfusa
Deum laudat :

qua re Impe-
ratori mun-
tiata,

subter feris
objici :

c

d

Ex mss. *introducitur in amphitheatrum.*

e

f

iterum variis blanditiis tentatur :

objicitur leoni, qui ei blanditur :

illa Imperatorem hortatur ut Christum agnoscat.

g

Præfectus dixit : Vide Imperator istam, quæ Deos nostros comminuit : discerpatur ita a feris. Erat autem leo immanissimus, qui comedebat quadraginta libras carnis quotidie, et panis mundi libras viginti octo; et in potu ejus *e* tynsanas decimatas octo; hic non comederat per dies *f* tres, ut devoraret Beatam. Sedens autem Imperator, et tristis existens, præcepit eam introire. Ingressa autem illa sonus magnus de caelo factus est, ut omnes tremerent, et dixit ei Imperator : Crede mihi sicut patri tuo, et consenti mihi : diligo enim te valde per Deos meos, ut dissolvam iram magnam quæ circumdedit te; faciam enim te dominam palatii mei, et omnibus cognitam esse Imperatricem. Vel verbo dic pro satisfactione populi adstantis, et non sacrifices, sed tantum dic : quia magnus est Deus $\zeta\epsilon\upsilon$; sic enim et virtutem, et timorem omnium Deorum contines; et satisfaciens vives compatiens imperio meo.

39 Sancta autem Martyr elevans oculos in caelum, et extendens manus suas oravit dicens : Lumen meum Domine Jesu Christe, inextinguibile lumen meum, impolluta claritas, Rex æternæ, qui thronum immortalitatis habes, qui cognitionem Deitatis tuæ manifestas, et Sanctos tuos coronasti, perfectam me in agone custodi. Ad Imperatorem autem hæc dixit : Deminorata cognitio, comminaris mihi, ut terrens me præpares mihi mortem. Cognosce vero, quia magis consentio me a feris devorari, ut vitam beatam æternamque apud Christum merear, quam tuæ seductioni consentiens in laqueum incidam mortis æternæ.

40 Imperator autem jussit absolvere leonem, ut devoraret eam. Erat enim leo rugiens in cubili suo, ut omnes terreret. Venator vero qui eum nutriebat aperuit leoni : et egressus est leo rugiens super Sanctam, non terrorem ostendens, sed delectationem, et pro ea dolorem insinuans agitabat vultum faciei suæ, dilectionem demonstrans; et cursum arripiens ambulavit ad Sanctam, et inclinans se osculabatur pedes ejus. Sancta autem dixit : Fulges virtutibus tuis Deus. Agmen enim gloriosum erga passionem meam subsistens prospicio a dextris et sinistris glorificantes Angelos Deitatem tuam, et contradicentes contrariæ virtuti ferarum immanium, et rugitum earum in corpeptionem Alexandri; mansuetos mores ferarum translatos, quos pro cognitione veritatis tu obturas, ob multimodam et decipientem gloriam eorum qui te oderunt. Non me communicare cum eis permittas, ut in pœnali agone me existentem integram sospitem conserves in tua misericordia Deus meus.

41 Et hæc dicens Imperatori ait : Vide Imperator, qui mihi intulisti pœnarum et ferarum virtutem, quia Christus qui fecit caelum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, voluntate Patris victoriosissimus est. Ipsi enim soli omnia subjiciuntur. Alexander dixit : Quomodo ergo furor leonum subjecit se tibi? Sancta Virgo dixit : Non habeas in incertum veritatem, sed dilige Christum, qui et Apollinem tuum in pulverem redegit, et Artemidem seductricem tuam interemit. Cognosce Christum, qui Angelis præcepit, desertam et contritam Artemidem cum habitante in ea in favillam a fundo mancipari. Cognosce Deum, qui illuminavit priores tenebras, et convertit errantes, et leonem pacificantem, et pro cognitione tui erroris, et conversione tuæ feritatis mitiorem naturam leonis ostendit.

42 Imperator autem videns leonem mansuetos modos et reverentiam amoris erga Sanctam esse facientem, et alacrem Christi famulam in tormentis omnibus constanter existere, dixit ad eam : Humilia temetipsam moribus, et confitere *g* Dia; ipse est etenim qui te adjuvat. Sancta Virgo dixit : Quem valde diligis Apollinem, qui animam tuam in perditionem deposuit, non adjuvit, neque Artemidem ex omni nequitia ejus eripuit : et quomodo me potest adjuvare aliquid?

In nomine Domini mei Jesu Christi, et per agonem meum, et martyrium meum, ad nihilum redacti sunt. Imperator vero leonem remitti jussit in caveam. Sonum fecit aliquem venator, et leo surgens impetum fecit, et cepit Eumenium parentem Imperatoris, et interfecit eum. Et omnes clamaverunt voce magna dicentes : Salva Imperator, quam Deus et feræ miserantur, et absolve per quam et Dii perierunt; per quam Deus, qui in caelis est, manifestavit qui habitabat in idolis dæmones, quos et effugavit. Imperator vero dixit : Nomina Martina Dia Deum, et absolveris. Beata Virgo Martina dixit : Ego Christum Deum confiteor, qui dat mihi potestatem, et illis qui confitentur eum, destruere mendaces Deos. Hunc autem, quem tu dicis, Dia confiteor esse *h* æreum, et in ipso habitare dæmonem malefactorem, neque audientem, neque videntem, quem per orationem fidelissime confido similem effici Apollini. Memoro enim dicere Christum per Apostolum Paulum in Spiritu sancto : Lex enim subintravit ut ingrediens abundet peccatum; ut enim abundavit iniquitas, superabundabit gratia. Lex introivit Imperatoris, quam facio. Annuntiaverunt Prophete et prædicaverunt Apostoli legem Christi; in te autem superabundavit peccatum, per malignam tuam impietatem æterno interitu temetipsum obligans; tuo vero peccato malæque conversationi superabundabit gratia Christi, ut dissipet tuum sacrificium malignum, quo convertantur homines a viis vestris, et patris tui diaboli.

43 Tunc Alexander iratus jussit Sanctam in carcerem retrudi. Impulsa autem gratia Christi ambulabat dicens : Diligam tabernacula sua Domine : desiderat anima mea, et adhesit ad te Deus viventem in secula. Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi, et ab scandalis operantium iniquitatem. Doce animam meam Domine justificationes mandatorum tuorum, et miserere mei secundum magnam misericordiam tuam. Et introivit in carcerem glorificans Deum. Et erat cum Sanctis triumphans et gaudens, atque festa ei agens per totam noctem, qui eam salvat Christo.

a Ms. S. Max. insipientiam.

b Momb. capillos. c Idem, lampo. d Ms. S. Max. thoro,

e Idem Ms. disanas. Rip. tipsanas. al. pisanas.

f Ms. S. Max. triginta.

g $\Delta\iota\alpha$ Jovem.

h Ms. S. Max. æreum.

CAPUT VI.

Ignis aliaque tormenta superata.

Post vero duos dies processit Imperator sacrificium facere, in templum, ubi erant duodecim idola; et præcepit adduci Sanctam. Quæ venit splendida sicut sol. Et dixit ad eam : Invoca $\Delta\iota\alpha$ Deum, ut salveris. Sancta vero dixit : Ego nomino eum idolum spurcum et immundum : fac ergo quod vis; me enim non inclinas pro eo quod mecum est Dominus meus Christus. Tunc præcepit eam suspendi, et unguis radi. Attractata vero dicebat : Lætificasti me Domine in voluntate tua, et in opera manuum tuarum exultabo. Nota fecisti ancillæ tuæ mirabilia tua : justitia tua justitia in æternum : judicia tua lumen verum, et æternum.

43 Et ingressæ sunt incisiones usque ad ossa ejus. Clamabat autem præco dicens : Confitere Martina $\Delta\iota\alpha$ Deum, et salva eris. Illa vero dicebat : Christiana sum, et Christum confiteor. Amplius vero cruciabatur eam. Ipsa vero dicebat : Lux Christi orta est justis, et rectis corde lætitia. Indoluerunt omnes qui eam cruciabatur, et ossa ipsorum usque in medullas, et dixerunt ad Imperatorem : Precamur te, Imperator, libera nos de pœnis istis, Angeli enim Dei cruciant nos. Et dissoluti sunt ab humeris carnifices.

46 Alexander autem iratus præcepit eam igni tradi, *In ignem con-*

Leo Eumenium interfecit.

Explosis tyranni hortationibus.

h

Rom. 5. v. 20.

reducitur in carcerem.

Psal. 140. 9

Martina iterum raditur unguis.

Torquentes eam Dei virtute cruciantur.

In ignem con-

et consumi. Ministri vero faciebant quæ jussa sunt, et incenderunt ignem copiosum, et jactaverunt eam in medium; quæ clamavit voce magna et dixit: Deus qui de cælo in terram prospexisti, et dedisti Filium tuum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum, adjuva me humilem; justitia enim de cælo prospexit, et veritas de terra orta est. Et dixit Imperatori: Audi Imperator: didici sacras literas, quæ instruxerunt animam meam, quæ dicunt mihi per Apostolicam vocem, omnia sufferre, tribulationes et angustias, supplicia et necessitates; et per hæc habere sublimissimam fidem, per quam cognoscitur Christus Deus, spes Christianorum, per quam quidem cognitus est Deus retributor ab his, qui nomen suum invocant. Caritas enim crescit multiplicans mandata; et qui patitur pro nomine Christi coronatur. Imperator autem valde tristis erat, quia vincebat Beata. Et mox pluvia facta est magna, et sonitus venti, et dispersa est flamma, et incendit qui circumstabant omnes.

qui mox dissipatur:

47 Pestilens vero et inconstans Alexander maleficiis multis deputabat mirabilia Dei; et præcepit comam capitis ejus radi: dicebat enim; quia in capillis ejus jacent maleficia ipsius, quia victoriam per ipsos sperat facere. Et fecerunt ministri quæ præcepta sunt; et raserunt caput ejus. Dicit ei Imperator: Quid est Martina quod habes facere? Ecce victa est magia tua, confide magno Deo a Dei et humiliare ei. Illa dixit: Scriptum est in Apostolo: Mulier si habuerit comam capitis, gloria ejus est; tu autem gloriam, quam Deus dedit in mundum, in propria ejus factura amputasti; auferet Deus regnum tuum a te presente te, et a gloria Dei persequeris, et in dolore nimio confusione indutus mortem expectabis.

raditur caput ejus:

a
1. Cor. ii. v. 15.

prædicat mortem Imperatoris:

48 Et jussit eam ambulare in templum, in quo erat $\zeta\epsilon\upsilon$; et includi eam. Ingressa autem ea, clausit Imperator janua templi, et signavit annulo suo, et regressus est in palatium suum. Sancta vero erat glorificans Deum per totam noctem et diem. Omni autem die Imperator et Sacerdotes ingrediebantur in templum, et minime ingrediebantur ad illam, quia audiebantur voces multorum sanctorum Angelorum: et Imperator dicebat ad eos qui cum ipso erant: Magnus Deus $\zeta\epsilon\upsilon$; omnes Deos congregavit, quatenus instruant et moneant Martinam. Tertia autem die taurorum immolationem præcepit fieri, et instructam confessionem deorum. Turbæ autem aperientes viderunt Beatam sedentem in sede, et cum ea existentem chorum, quorum gratia pulchritudinis enarrari non potest, et incensorem magnum odorem; Dia autem cecidisset, et in pulverem redactum esse. Stupefactus autem Imperator in tanta exultatione S. Martine, dixit ad eam: Ubi est Deus $\zeta\epsilon\upsilon$? Sancta Martina dixit: Rationem fecit Christo de Apolline et Artemide, et non dixit veritatem; et tradidit eum angelis tartaricis, et comminuerunt eum sicut Apollinem. Et tuum imperium, quod cum magna confusione indutus es, postponens instituit.

includitur templo Jovis per triduum.

Adsunt ei Angeli.

Jupiter corruit et constringitur.

a Nomb. Jovi. al. Dian.

CAPUT VII.

Martine et tyranni dispar obitus.

Martina morti addicitur: Tunc vero Imperator iratus jussit eam duci foras civitatem, et gladio caput ejus amputari. Sancta autem Martyr gaudens in exitu laboriosi hujus seculi, oravit dicens: Gratias ago tibi Domine Deus, qui Sanctorum choros confirmasti; et magnum et gloriosum et terribile nomen Deitatis tuæ adoro, qui manifeste tenebrorum inimicum dispersisti, et insensatos et immobiles seductionis eorum demones in pulverem redegeisti; qui glorioso intellectu ancillam tuam in perfectione confessionis tuæ instituisti; qui

mirabilem gratiam Patris tui et Dei nostri, Domine Jesu Christe, donasti nobis; qui S. Job probans per nequissimum diabolum, non invenisti in eo malitiam, cui et contestificans fuisti; tu ergo Salvator, qui beatum Tobiam castigasti, et pro ea quam in te habuit, irreprehensibilem dilectionem, pietate tua misertus es vitæ ejus; qui manifestasti caliginis tenebrarum, et veritatem declarasti; qui destruxisti medium parietem, temetipsum ostendens in opere caritatis; qui mortificasti tenebras, et destruxisti dolores perditionis; qui redegeisti quæ de terra sunt in terram, et fecisti quæ de cælo sunt esse in cælis; qui esuristi et passus es, et crucem sustinuisti pro nobis; qui in profundum descendisti tartarum, ut tua morte nos immortales constitueres; qui illuminasti priores tenebras, Domine Jesu Christe liberator, instrue animam meam ad dulcedinem viscerum misericordiæ tuæ, et connumera me cum fidelibus tuis, qui tibi fideliter placuerunt, quia tu es qui electionem fecisti Sanctorum. Te invoco Domine Jesu Christe liberator omnium, et te adoro, et te deprecor, et tibi supplico, qui me liberasti de multis malis, quæ mihi ostensa sunt: lumen verum in lumine vero tuæ Deitatis, salva me cælestis Domine Jesu Christe, apud quem non est personarum acceptio: perfectam in tui nominis confessione jube me suscipi in tuam gloriam, ut splendide induta effugiam malum quo circumdata sum. Redde vero maligno Alexandro, sicut operatus est in innocentibus, et in tua ancilla: afflige vero cor ejus incredulum, et obdura lapideum ejus spiritum, ad correptionem eorum qui contemnunt tuam magnitudinem. Ego enim etsi pauperula sum, et peccatrix, rogo me inveniri mundam apud sanctam tuam pietatem; quia agonizavi pro veritate tua, et Filii tui Domini nostri Jesu Christi, cui est gloria et imperium in secula seculorum, Amen.

Ex mss.

50 Et post hæc dixit carnificibus: In quo directi estis, complete jussa vobis. Et vitam finivit per gladium. Et vox de cælo facta est: Quæ certasti pro nomine meo Martina, ingrediere cum omnibus Sanctis confessionem complens in regno cælorum, et hodie mecum eris in paradiso: latere cum patribus tuis. Et facta hæc voce ceciderunt in faciem suam, et mortui sunt.

capite plectitur voce cælesti subsecuta,

extincti stictoribus:

51 Tunc venit Episcopus a Rythorius, et omne Sacerdotium Romanum, et adduxerunt sanctum corpus ejus cum canticis et hymnis spiritalibus in sextam regionem, et posuerunt in b onychinum larnacem, glorificantes et laudantes omnipotentem Deum qui in cælis est, in horto qui vocatur Mirabilis; erat enim c pulcherrimus locus.

a

b

sepelitur.

c

d

52 d Imperator autem Alexander percussus est dolore cordis eadem die, et sicut rabidus canis comedeat suas carnes, et dicebat gemens et tremens; Miserere mei Deus Christianorum, quia transgressus sum præcepta tua Christe, et exacerbavi te, et nomen tuum persecutus sum, et ancillam tuam gratis poenavi. Juste a te crucior; sicut feci retribuisti mihi. Et exspiravit cum supplicio multo, et discerptus et dilaniatus. Et vox de cælo facta est: Ingredere Alexander in clibanum gehennæ, vade in tenebras exteriores; tibi enim præparata est tenebrosa pœna, ad quam damnatus es. Factus est autem terræmotus magnus, et crediderunt Deo in eadem die, qui erant in urbe Roma pro voce, quæ facta est de cælo, animæ duo millia triginta. Et post dies e octo passionis ejus regnavit f Maximinus Cæsar, et suscepit eum omnis Romanus Senatus. Completum est autem martyrium S. Martine Kalendis Januariis. Honorantes autem hujus Sanctæ fidem et passionem, oremus fratres, ut mereamur cum omnibus Sanctis fieri consortes, et gratiam invenire apud Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria, cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti, in secula seculorum, Amen.

Tyrannus tristitia cruciatur:

dire moritur, cum terræmotu.

e

f

EX ITALICO
MARS.
HONORATI.

S. Martinæ
corpus ab
aquilis custo-
ditum,
splenditum,

post in Urbem
translatum.

Mors Alexan-
dri Imp.

S. Martinæ
reliquia in-
venta 25 Oc-
tob. 1634.

Franciscus
Barberinus
Cardinalis ec-
clesiæ S.
Martinæ Pro-
tector.

a Al. Ritorius, al. Rithorius. In Ms. Ripat. deest nomen. Hæc paulo aliter narrat Marsilius Honoratus ex antiquis bibliothecæ Vaticanæ monumentis, in hunc fere modum: Jacuit S. Martinæ aliquot diebus insepultum corpus, donec admonitus a Christiano quopiam Ritorius Episcopus, qui metu persecutionis in eximieris latebat, cum eodem Christiano illuc venit, reperitque sacrum corpus a duabus aquilis custodiri, una ad caput altera ad pedes excubante, ne quid alicunde damni pateretur. Argumento id fuit quanti apud Deum meriti esset Virgo invicta, quam singulari hoc honore dignabatur. Erat vero corpus Virginis adeo speciosum talique splendore conspicuum, ut magnum intuentibus solatium afferret. Clam illud sepeliere, Dei in Virgine sua triumphum laudibus celebrantes. Erecta deinde isthic a Christianis est ædes, Martinæ honori sacra, deinceps fidelium devotione illustris: quippe cuius titulo initiati Sacerdotes reperiuntur, qui sacra isthic decenter procurarent. Aliquanto post S. Antero Pape mandatum divinitus, ut inde pretiosum hunc thesaurum tolleret, atque in Urbem ad locum a Deo commonstratum transferret. Abiit sanctus Pontifex cum Christianis aliquot ad locum in quo prius conditum erat Virginis corpus; arreptoque ligone suis ipse manibus effodere terram cœpit, ceteris opus prosequentibus. Reperere tandem defossum thesaurum, unaque gloriosorum Martyrum Concordiæ et Epiphaniæ isthic quoque tumulata corpora: suntque simul Romam deportata atque in horto quodam sepulta, ipso loco ubi nuperrime inventa sunt. Hæc ille. De S. Antero, a quo in Urbem translata S. Martinæ reliquias scribit Honoratus, agemus III Januarii. Qui hi sint Concordius et Epiphanius Martyres, necdum comperimus.

b Id est, urnam ex alabastris, est enim ἀραξ urna, capsula, scrinium, ἀραξ vero idem significat quandoque quod ἀλαβαστρῖνος.

c Ms. S. Max. locus vernans sicut paradisus.

d Repugnant huic narrationi qui Alexandri res gestas scripsere auctores Ethnici. Sed nec ipsi inter se consentiunt, nam alii occisum tradunt Moguntiaci, alii in Sicilia, sive Sicilia vico, dum adversus Germanos Galliam infestantes celerime proficisceretur; cum tamen eum vicum alii in Gallia, alii in Britannia locent: alii denique a Germano scurra, alii a tironibus incitante Maximino interfectum scribunt: ut videantur mortis genus dissimulare voluisse. Quamquam potuit perpetrata cæde Virginis corripere morore, ut hic dicitur, dein nuntiata Germanorum in Gallias irruptione, magnis itineribus, ut scribit Eius Lampridius, eo conludere, et, ut erat suspiciosissimus, (quod idem testatur) dolore crescente, denum trucidari a suis, subsecutus eodem tempore, etiam in Urbe, que hic narrantur portentis.

e forte, sexaginta octo.

f Imperare cepit Maximinus mense Martio, anno Christi 233, imperavitque triennio et paucis diebus, ut Eutropius scribit.

INVENTIO S. MARTINÆ

Ex narratione Italica MARSILII HONORATI
Presbyteri Congregat. Orator.

Sanctæ Martinæ Virginis ac Martyris repertum 23 Octobris die anni MDCXXXIV. Romæ est corpus, in crypta, sive, ut vocant, Confessione ecclesiæ ei olim dicatæ. Erat ea crypta vetustate jam prope collapsa: ideoque Petro Berettino Cortonensi, pictorum Academiæ Præfecto, publica ejusdem Academiæ auctoritate tributa, eo jure ac modo, quo transscribi certis hominibus ac familiis ecclesiarum sacella consuevere; ea tamen lege ut illam dotare, instaurare, atque ornare qua libitum esset ratione teneretur. Cum igitur eam ad formam quæ nunc cernitur redegit, jamque curaret sibi isthic sepulchrum statui, ubi ad decem palmos versus altare est humus effossa, vetustus detectus paries est, eoque perfrecto arca intus reperta. Res illico ad Franciscum Barberinum Cardinalem Urbani VIII Pontificis Maximi nepotem, illius ecclesiæ Protectorem delata est: qui mox id jussit Cardinali Ginetto Pontificis Vicario nuntiari.

2 Missi ab his Antonius Tornielus Vicesgerens, Joannes Severanus Sanseverinus ex Congregatione Oratorii Presbyter, Hieronymus Brunus Firmanus Sacerdos, ut inspicerent considerarentque diligenter universa, atque ad se referrent. Accurate illi mandata executi sunt. Arca erat fictilis longa palmos sex ac decem digitos; duos palmos ac duos digitos lata, alta palmum ac dimidium, duos digitos crassa, tribus antiquis cooperta imbricibus, intra duos parietes conclusa, atque ita undique humo aggesta et saxis constipata, ut nemo omnino suspicari posset, tam pretiosum isthic delitescere thesaurum. Quæ obstacula fecere, ut non nisi ingenti labore ac molimine

educi potuerit. Erat vero arca altari transversim ab Occidente in Orientem imposita. Ad ejus principium versus Occidentem, caput erat S. Martinæ, arca in lancea, longa palmum ac duos digitos, alta digitos duos ac semis, non admodum crassa, et jam vetustate exesa. Ex verticis commissura erat conjicere muliebri cranium esse. At lanx illa pluribus erat ossibus imposita, quæ perspicue patebat esse cuiuspiam teneræ Virginis, erantque fere quotquot ad humani corporis compagem necessaria sunt, aut certe decantata perpaucis. Inter illa vero ossa plumbea lamina reperta est, cui insculpti erant characteres, sed ita situ ipso erosi, vix ut legi possent. Sejungebat ossa hæc a Sanctorum Concordiæ, Epiphaniæ, et Socii eorum corporibus fictilis tabula, atque alia marmorea circiter palmi magnitudine, in qua hæc visebatur epigraphæ:

SS. Concor-
diæ, Epiphaniæ
et Socii reper-
tæ reliquæ.

✠ H A R E T E S C V T C O
P A S C O R M A R M A T I N E
V C O C O D I I Z E P I P H A N I I
C V S O C I O E O R V ✠

Secundum hanc inscriptionem ingenti ossium copia erat reliquum arcae confertum ac duobus capitibus. Re diligenter inspecta, deprehensum est, tria esse corpora, duo nimirum integra, ex tertio vero partes quasdam capitis ac tibiæ, et pulveris haud parum. Hæc sunt corpora Sanctorum, quæ via Ostiensi reperta cum S. Martinæ corpore, translataque in Urbem, ut ex veteribus Bibliothecæ Vaticanæ MSS. patet.

3 Sub hac arca duo vetustissimi visebantur transversim ducti parietes, intra quos interceptus locus paræ arcae capax: et multa isthic ossa reperta, sed pleraque in minutissimas partes ac prope in pulverem redacta, absque ullo nomine aut inscriptione. Erant tamen supra tenues marmoreas tabulas absque ulla alia theca collocata.

4 Huic vero fortunatissima rei adfui ego quoque, et Franciscus Grillus Romanus Sacerdos, Matthæus Bertochius ejus Ecclesiæ Presbyter, Petrus Berettinus Cortonensis pictor, Franciscus Mochius Montevicencensis sculptor, Joannes Baptista Soria Romanus architectus, Alexander Algardi Bononiensis sculptor, qui modo Academiæ illius Officialis est, alique.

5 Sexto post die iisdem præsentibus, sublatus est lapis altaris, apertumque quod in eo erat sepulchrum duorum circiter quaquaversum palmorum, undique fultum marmore; in eoque duo reperta vasa vitrea instar magnarum lampadum, palmum circiter alta, ambo tenuibus e plumbo laminis cooperta: supra alterum tabula erat parva, e nigro lapide, quatuor lata digitos, palmum longa, cui hæc erant incisa:

* C O R E Y S S M A R T I
N E V C O C O R A
C O P O R A S C O C O D I I Z
P I P H A N I I

in hoc vase reperta sunt quædam ossium frusta cum medullarum succo aliquo, adipis; quoque particulae suo adhuc præditæ candore; in imo vasis materia quædam sanguinea et tenera, formam fere referens cordis.

6 In altero vase, ejusdem quidem magnitudinis, sed absque ulla inscriptione, repertus est pedis dextri pecten cum suis articulis, partim adhuc connexis, partim

partim divulsis; deerant tamen digitorum articuli. Extra vero vasculum in ipso sepulchri pavimento, reperta sunt aliquot exigua ossa, veli particulae in pulverem redactae, particulae aliquot putrefacti jam ligni, crux parvula e ligno affabre tenuissimo opere elaborata, superne perforata, ut funiculo appensa gestari facile posset, omnis expert cariei.

7 Extractae eae reliquiae omnique diligentia ab illis Sacerdotibus in eadem crypta compositae, ubi etiamnum asservantur: atque ad certiore earum custodiam non solum clave obserata est crypta, sed binis dicatorum Patrum sigillis munita, et diu noctuque summo studio et fide ab iis qui inventioni interfuerant, custodita.

Visit eas reliquias URBANUS VIII cum Cardinalibus.

8 Venit eo deinde illasque reliquias visit ac religiose veneratus est Franciscus Barberinus Cardinalis. Ipse quoque URBANUS VIII, Pontifex Maximus sequenti die Martis 28 Novembris, post meridiem, eo venit cum Cardinalibus Torres, S. Onuphrii, Spada, Sacchetti, Pamphilio, Santaerucio, Brancacio, Fran-

cisco Barberino, Burghesio, Ginetto, Caesarino, Don Antonio, multisque aliis utriusque ordinis Proceribus. Curavit Franciscus Barberinus illius ecclesiae Protector et benefactor, ornatum adhiberi, quem tantus merebatur thesaurus. In ara maxima publicae populi venerationi sunt eae reliquiae qua par erat caeremonia ac solemnitate expositae. Ad augendam vero populi pietatem concessit Pontifex plenam indulgentiam reliquias illas pie visitantibus a primis ad secundas usque vespas. Concurrit igitur ingens isthuc populi multitudo.

EX VARIIS.

Indulgentias concedit.

9 *Hactenus Honoratus, qui deinde S. Martine Acta Italice edidit, usus praecipue Mombratio et variis MSS. bibliothecarum Vaticanæ et Vallicellanae, addiditque eruditae annotationes, et historiam inventionis. Alexander Donatus noster lib. 4, de urbe Roma, edito an. 1639, cap. 12 testatur novum S. Martine templum a Francisco Cardinale Barberino aedificari, a URBANO VIII, fronte Tiburtini lapidis exornari.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS BONONIENSIBUS

CAJO, JACTO, HERACLO.

1 JANU.

Haud vulgo hi noti Martyres: memorantur in MS. Martyrologio S. Hieronymi his verbis: In Bononia Cai, Jacti, Heracli. Nec suspicetur quis eos esse qui IV Januarii coluntur, Hermetem, Aggeum, Caium; nam et hi in eodem MS. Martyrologio pridie Non. referuntur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

VICTORE, FELICE, NARCISSO, ARGYRO, ET SOCIIS.

1 JANU.

Hos exhibuit idem S. Hieronymi MS. Martyrologium his verbis: In Africa, Victoris, Felicis, Narcissi, et Argryri, et aliorum IV.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PRIMIANO, SATURNINO, ALIO SATURNINO, VICTORE, HONORATO, LEUCIO, HERMETE.

1 JANU.

Hos quoque, haud alibi observatos, accepimus ex eodem MS. Martyrologio S. Hieronymi, in quo isthaec habentur: Papa, Primiani, Saturnini. Item Saturnini, Victoris, Honorati, Leuci, Hermetis. Illud Papa pro Papia positum sit, ab eo qui Martyrologium illud amplificavit, an viri nomen significet, haud statuimus.

DE S. PARACODA EPISCOPO VIENNENSI.

CIRCA AN. CHR.
CCXXXIX.
I JANU.
S. Paracodæ
in sacris fastis
nomen.

Desideratur in Martyrologio Adonis Viennensis, quod Heribertus Rosweyodus noster edidit, S. Paracodæ nomen : sed in MSS. Monasterii Lobiensis, et S. Laurentii Leodii, atque appendice Adonis hæc habentur : Eodem die sanctissimi Paragodæ, septimi Viennensis Episcopi. Eademque habet Martyrologium Germanicum, ac MS. Florarium Sanctorum. Eadem fere Philippus Ferrarius, Beda, atque. Neque illa Adonis Martyrologio adjecta aliena manu arbitrator, ut censet Rosweyodus. Quis enim credat ab Adone prædecessorem suum prætermisum? Pyragodam, Piragodam, Paragoden alii appellant.

Varie ejus
expressum
nomen.

2 De eo ista scribit Joannes Boscius in Bibliotheca Floriacensi, qui et octavum fuisse ejus Sedis Antistitem ostendit. Post S. Dionysium S. Paracodas, Græcus natione, uti fuerat Dionysius, Præsulum gessit; ætate Antonini Caracallæ, Aurelii, Alexandri, Maximi, Imperatorum; ad quem Victor Papa ita scripsit: Victor Episcopus, fratri Paragodæ Episcopo salutem. Collega noster Dionysius dormiens, te nobis

socium in Ecclesia Christi reliquit. Vides Frater Orientalem Ecclesiam propter celebrationem Paschæ ab Occidentali disjunctam esse. Placuit ergo nobis Apostolorum sectatoribus, vestræ unanimi scribere, ut secundum quod scriptum est: Vetera transierunt; Ecce nova facta sunt omnia; non tenebras sequamur, sed lucem; ut advertamus Prophetam: Populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam. Propterea Frater et collega in Domino, doce per Ecclesias tibi commissas, a xv Luna Pascha agendum, ut dicat nobis Apostolus: Pascha nostrum immolatus est Christus; et, Fuistis tenebræ, nunc autem lux in Domino. Unanimitas fraterna, te in Domino salutem. Fratres qui apud te Viennæ versantur, de nobis in Domino salutans. Vale.

Litteræ Victoris
Pape ad
ipsum.

2. Cor. 3. v.
17.

Isa. 9. v. 2.

Monet ut Pascha post xiv Lunam curet celebrari.

1. Cor. 5. v. 7.

Ephes. 5.

v. 8.

Sub quibus
Imperatoribus
vixerit.

Honoratur vero S. Paracodas annuo recurso IV Non. Januar. Cujus ætate S. Zacharias Antistes Lugdunensis florebat. Hæc Boscius. At legitime sit hæc Victoris epistola, dubitari merito potest.

DE SANCTIS XXX MILITIBUS MM.

ROMÆ VIA APPIA.

SUB DIOCLE-
TIAN.
I JANU.

Beda, Usuardus, Ado, ceterique: Romæ, via Appia coronæ sanctorum Militum xxx Martyrum sub Diocletiano Imperatore. Martyrologium Germanicum addit, primum in vincula coniectos, ac deinde capite plexos. Galesinius quoque caput iis præcisum ipsius jussu Diocletiani, scribit.

Notkerus, quod in ceteris passio et obitus horum Sanctorum Coronæ nomine indicatur, aliter exposuit, ut

eorum Primpilum Coronam appellaret: nisi sit vitium librarii. Item Romæ, inquit, via Appia Coronæ et militum xxx qui sub Diocletiano Augusto pro confessione Christianæ fidei martyrio coronari meruerunt. Eorum meminit et Martyrologium S. Hieronymi. MS. Martyrologium monasterii S. Richarii quod Bedæ nomen præfert, habet tantum XX. MS. S. Laurentii Leodii quod est Adonis XXI.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

EUPHROSYNO EPISCOPO, PRIAMIANO

VEL PRIANO ET ALIIS IX.

NICOMEDIÆ.

I JANU.

Martyrologium idem S. Hieronymi: Nicomediæ Eufrosini Episcopi, Priani et aliorum ix. MS. Monasterii Rhinowiensis: Nicomediæ Eufrosini Episcopi, Priamiani, Era... Memoratur in Menæis Græcorum

6 Martii Euphrosynus quidam aquam bullientem jussu potare, sicque occisus. Sed diversus ab eo videtur hic noster: de quo tamen nihil usquam legimus.

DE S. SEVERO MARTYRE

RAVENNÆ.

AN. CHR.
CCCLV.

I JANU.
S. Severus
Martyr di-
versus a S.
Severo Epi-
scopo.

Ejus in Mar-
tyrologiis me-
moria, sed
vitiata, ut
plurimum,

Sanctum Severum Ravennatem Episcopum, quem Kalendis Februarii Ecclesia celebrat, Kalendis Januarii quædam referunt Martyrologia; hinc fortassis nato errore, quod cum hoc die S. Severus martyrium Ravennæ subierit, eum cum altero multo celebriori et Episcopo auctores quidam confuderunt. Et Maurolycus quidem Episcopum et Martyrem appellat eum qui Kalendis Januarii colitur, uti et MSS. Martyrologia duo, Bedæ nomine insignita, alterum domus Professæ Societatis Jesu Antverpiæ, alterum Ecclesiæ S. Lamberti Leodii; item MS. Florarium Sanctorum Martyrol. Coloniense vetus solum Episcopum; quædam MSS. Episcopum et Confessorem eum vocant. Mar-

tyrologium S. Hieronymi ista habet: Ravennæ depositio S. Severi cum fratribus. Iterum deinde Kalend. Februar. Ravenna, Severi Episcopi. Quæ obscura; præsertim cum depositio via solet nisi de Confessore usurpari, quid vero illud sibi vult Cum fratribus? deinde an duo fuere Severi Episcopi Ravennates confessores, in unum deinde conflati; quorum unus Marcellino Caji Papæ temporibus successerit, alter Agapito anno Christi 346. Constantio IV et Constante III Coss.

Quidquid sit de ea quæstione, alius Ravennæ fuit Severus Martyr, quem Philippus Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiæ, et in generali catalogo Sanctorum, Kalendis Februarii refert, testaturque, ejus ob S. Severi Confessoris

colitur 1 Ja-
nuarii.

Confessoris

Quando pas-
sus.

Clarus mira-
culis et sancti-
tatis opinio-
ne.
Corpus Urbe-
veteri serva-
tur, ut putat
Inbeus.

Confessoris solemnitate officium differri. Ast Hieronymus Rubeus Kalendis Januarii mortem pro Christo oppetiisse asserit lib. 2 Historiar. Raven. Cajo, inquit, subrogatus Marcellinus, et Marcellino Marcellus fuit. Quo tempore Severus Ravennas, alius ab Archiepiscopo, e medio sublatus est ab Maximiano Augusto: qui decimus et postremus in Occidente Christianos persequebatur. Viri enim sancti prodigia, et vitam innocenter actam cum Maximianus accepisset, ob inveteratum in Christianos odium, captum, et sacrificare falsis diis renuentem, uti diximus, interfici jussit Kal. Januarii: cujus cadaver nunc summa religione in Orbito, quam plerique veteribus Herba-

num fuisse putant, ab incolis conservatur, et colitur. Hoc loco, mea quidem sententia, Franciscus Maurolycus Messanensis Abbas manifeste aberrasseprehenditur, qui in suo Martyrologio, hunc fuisse Episcopum scribat: et longe magis Ferrettus, qui hunc Severum cum illo confundat, qui fuit Ecclesie Archiepiscopi fratris filius.

EX VARIIS AU-
CTORIBUS.

Falli Rubeum ait Ferrarius: non enim hujus Severi exstare Urbeveteri reliquias, sed alterius qui xv Februarii et 1 Octob. colitur. Petrus de Natalib. lib. 3 cap. 66 S. Severum Martyrem et S. Severum Presbyterum, illum qui xv Februarii colitur, in unum conflavit.

Negat Ferrarius.

DE SANCTIS MARTYRIBUS EVANTO ET HERMETE

IN RHÆTIA.

1 JAN. Martyrologium S. Hieronymi: In Retia Evanti, Hermetis.

DE S. MAGNO MARTYRE.

1 JAN.

Martyrologium Romanum: Eodem die S. Magni Martyris. Eadem habet Bellinus a Padua, Franciscus Maurolycus, Petrus Galesinius aliique. Nihil præterea de eo reperi.

DE S. THEODOTO MARTYRE.

1 JAN.

S. Theodotus capite plexus.

Menæa 1 Januarii: Eodem die Sanctus Martyr Theodotus gladio vitam finit. Bini deinde versus subjiciuntur, quorum hæc est sententia: Non feram, inquit Theodotus, nisi gratiam Dei capite redemero. Aliquot celebrantur in Latinorum Martyrologiis Theodoti, a quibus tamen diversum hunc reor esse.

VITA

S. GREGORII EPISCOPI NAZIANZENI

PATRIS S. GREGORII THEOLOGI.

CIRCAAN. CHR.

CCCLXXIII.

1 JAN.

S. Gregorius pater S. Gregorii Nazianzeni sive Theologi.

Sanctum Gregorium Episcopum Nazianzenum, S. Gregorii Theologi parentem, hoc die venerantur Græci, ut ex Menæis patet; in quibus hæc habentur: Eodem die S. Gregorius pater S. Gregorii Theologi in pace quiescit. Eum laudat Gregorius filius in carmine quod de se ipse composuit, et alibi; sed fusissime oratione in ejus funere habita præsentate S. Basilio, in quam extant Eliæ Cretensis commentarii et scholia Jacobi Billii, ex cujus interpretatione eam hic damus.

S. GREGORII

THEOLOGI IN LAUDEM PATRIS SUI
GREGORII ORATIO.

JACOBO BILLIO INTERPRETE.

S. Basilii honorifica compellatio.

Homo Dei, et fidelis serve, et mysteriorum Dei dispensator, et vir spiritualium desideriorum: hoc enim nomine sublimes et excelsos viros, et supra ea quæ oculis cernuntur, positos, Scriptura vocat. Quin te quoque Pharaonis, hoc est omnis Ægyptiacæ atque adversariæ potestatis Deum appello, Ecclesiæ-

que columnam et fundamentum, et Domini voluntatem, et luminare in mundo verbum vitæ sustinens, et fidei fulcimentum, spiritusque domicilium. Et quid nomina ea omnia, quæ tibi tua virtus peperit, alia aliud tibi concilians atque offerens, recensere pergo? Ceterum die quæso. Unde te habemus, quænam est opera tua, quidque nobis allaturus huc accedis? Quandoquidem omnibus in rebus te Deo adjutore Deique afflatu impulsuque, atque ad eorum, qui te excipiunt, utilitatem moveri compertum habeo. An ut nos visas huc te contulisti? an ut pastorem quæras? an ut gregem visites? nos quidem jam nullos, maximeque nostri parte simul cum eo vita perfunctos, atque hunc afflictionis locum gravissime ferentes, hoc præsertim tempore, quo peritum gubernatorem vitæque nostræ facem, quam nobis salutis ignem e sublimi ostentantem intuentes recto cursu ferebamur, amisimus: illum autem cum omni virtute pastoralique disciplina, quam diuturno tempore collegerat, a nobis morte abreptum, plenum dierum, ac prudentia, et (ut Salomonis verbis utar) gloriæ senectute coronatum: gregem denique anxium et abjectum, summoque, ut vides, morore tristitiæque profligatum, non jam in virenti loco requiescentem, nec refectionis aqua enutritum, sed præcipitia et solitudines et barathra, in quæ dispergatur, ac pereat, quærentem,

Causæ ob quas ad id funus venerit Basilii.

Proverb. 16. v. 31.

PER
GREGOR. FIL.

quarentem, num alium quoque posthac solertem ac prudentem pastorem consecuturus sit, dubitantem; illud quidem certissime sibi persuadentem, numquam se alium ei virtute parem habiturum, beneque secum agi putaturum, si non multo inferiorem.

2 Porro cum tria hæc, ut dixi, tibi huc veniendi necessitatem peræque attulerint, nōs scilicet, et grex, et pastor; age pro eo curationis spiritu, quo præditus es, congruentem cuique medicinam adhibe, ac sermonem cum iudicio dispensa, quo tuam sapientiam magis admiremur. Quoniam autem modo dispensabis? Primum si illum, ut virtus ipsius promeretur, laudaveris, non solum ut puro puram orationem instar funebris cuiusdam muneris inferas; sed etiam ut vitam illius vitæque rationem aliis velut exemplar quoddam ad imitandum proponas. Deinde si de vita et morte, de animæ corporisque conjunctione ac separatione, de duobus mundis, hoc nimirum præsentem ac fluxo et fragili, et eo qui animo ac ratione intelligitur, nec unquam effluit, brevem ad nos orationem habueris; nobisque persuaseris, ut illius quidem imposturas hac perturbationem et inconstantiam, ac velut in undis sursum deorsumque iactationem aspernemur; huic autem firmo et stabili, et divino, semperque eodem modo se habenti, atque omni turbulentiæ et confusionis experti totos nos addicamus: sic enim fore, ut eorum qui ante nos e vita discesserint, interitu minus disercuemur, imo etiam lætemur: si nos oratione tua hinc abductos in altum subvexeris, præsentemque molestiam in futuro ævo abdideris, fidemque feceris nos quoque ipsos ad bonum Dominum concitato cursu properare, atque habitationem peregrinatione meliorem et præstantiorem esse: quodque navigantibus est portus, hoc iis qui hujus vitæ procellis agitantur, migrationem in alteram vitam esse: aut etiam quemadmodum qui longum iter priores confecerunt, meliore sunt conditione, quam qui itineris laboribus adhuc fatigantur; ita tolerabiliorem et meliorem eorum conditionem esse, qui ad supernum illud hospitium jam pervenerunt, quam qui sinuosum adhuc præruptumque hujus vitæ iter emetiuntur. Ac nos ad hunc modum consolaberis.

3 Jam vero gregis merorem qua ratione minues? Primum si te, sub cuius pennis conquiescere omnibus honestum est et expetendum, cujusque vocem ardentius sitimus, quam purissimos fontes qui siti correpti sunt, Antistitem illi ducentem non defuturum pollicearis. Deinde si nos eo adduxeris, ut ne nunc quidem nos a Pastore illo bono, animamque suam pro ovibus ponente relictos esse confidamus: quin potius eum et adesse, et pascere, et viam præire, et oves suas cognoscere, vicissimque a suis cognosci, non illum quidem corpore, sed spiritu nobiscum versantem, ac pro gregis salute adversus lupos bellum gerentem, nec quemquam latronum more caulam transilire, atque animas veritatis doctrina recte institutas peregrina voce distrahere, furtimque interciperentem. Nec dubito quin hoc nunc quoque magis postulatione sua faciat, quam prius doctrina: quippe qui excussis corporeis compedibus, ac fæce illa, mentis puritatem turbante liberatus, propius jam Deo jungitur, ac nudus primam illam purissimamque mentem nudam alloquitur, Angelorumque classe ac libertate (si tam audacter loqui fas est) donatur. Sed hæc pro tua dicendi facultate spiritusque potentia rectius per te ipse, quam tibi submonstrare possim, philosophaberis atque constitues.

4 Ceterum ne virtutum illius ignoracione fiat, ut longe infra rei dignitatem oratio tua subsistat, paucas quasdam laudes ex iis, quas in eo perspexi, leviter adumbrabo, primisque lineis informabo, ac deinde tibi eximio harum rerum pictori opus in manus tradam, ut virtutis illius pulchritudinem accuratius

expolias, eamque tradas memoriæ hominum sempiternæ. Ille igitur, ut patriam, genus, corporis dotes, externum splendorem, ceteraque quibus gloriarī mortales solent, ad encomiorum leges remittam, atque ab his, quæ nobis prima sunt maximeque propria, initium dicendi faciam, radicis nequaquam egregiæ, nec ad pietatem commode natæ, nec in domo Dei plantatæ surculus extitit, (priora enim postremorum fiducia non erubescō) quin potius admodum præpostera ac portentosa, ex duabus rebus valde contrariis, nimirum Gentili errore atque legali vanitate conflata: quarum ambarum partes quasdam fugiens; ex quibusdam rursus partibus constituta et coagmentata est. Nam qui in ea sunt hæresi, ex Gentilium quidem religione simulachra et sacrificia ita rejiciunt, ut ignis interim et lucernarum cultum retineant; ex Judaismo autem ita Sabbatum colunt, certisque cibis sordide abstinent, ut tamen Circumcisionem repudient. Atque humiles et abjecti homines Hypsistariorum nomen sibi arrogat, solumque Omnipotentem venerantur. Hoc ille modo cum ad impietatem biformis quispiam esset, in quem tandem virum mutatur? Equidem statuere non possum, gratiamne illam a qua vocatus est, an illius animum ac voluntatem magis laudare debeam. Utumque sit, usque adeo ab ea lippitudine, quæ mentis ipsius oculis inhærebat, repurgatus est, tantaque celeritate ad Christianæ doctrinæ veritatem accurrit, ut quod superni Patris veræque hereditatis causa et matre et bonis aliquantisper carere sustinuerit, æquiorique animo hanc ignominiam, quam summus alii honores, tulerit, minus ipse mirer, licet alioqui admiratione in primis dignum. Quid ita? Quoniam hæc gloria illi cum multis aliis communis est, omnesque magna illa Dei sagena includi, ac Piscatorum doctrina irretiri oportet: tametsi alii citius, alii serius ab Evangelio comprehendantur.

5 Quod autem mihi ex ipsius rebus potissimum admirari subit, hoc necessario dicendum est. Ille ante etiam quam ad nostram caulam se contulisset, noster erat. Morum quippe probitas eum nobis vendicabat. Nam quemadmodum ex nostris plerique nobiscum non sunt, quos scilicet a communi corpore flagitiosa vitæ ratio separat; sic contra permulti exterorum a nobis stant, quicumque nimirum fidem moribus antevertunt, ac solo Christiani nomine carent, cum rem ipsam habeant. Quo in numero meus quoque pater erat, ramus quidem ille alienus, ceterum morum honestate ad nos propendens. Ac temperantiæ quidem laude adeo excelluit, ut idem simul et amabilissimus et moderatissimus esset: quæ duo haud facile concurrere solent. Justitiæ autem illius quod majus illustriusque argumentum afferri potest, quam quod in magnis Reipub. muneribus administrationibusque versatus, ne teruncio quidem facultates suas auxerit: idque cum alios cerneret publicis bonis Briarei manus, ut dici solet, injicientes, ac sclerato quæstu turgescentes? Sic enim opes injustis artibus collectas voco.

6 Prudentiæ porro quamquam hæc non exigua indicia sint, plura tamen oratio longius progressa declarabit. Pro his rebus fidem quoque, ni fallor, præmii loco retulit. Id vero quoniam pacto contigerit (neque enim res tanta silentio prætereunda est) perspicuum faciemus. Mulierem fortem quis inveniet? inquit sacra Scriptura, itemque bonum matrimonium non aliter quam Dei munere ac beneficio concinnari testatur. Qua in sententia profani quoque Scriptores fuerunt. Illorum siquidem hoc dictum est, Nullam bona uxore meliorem possessionem viro obvenire posse, nec rursus perniciosiorē improba. Quod si ita est, æquis hoc nomine fortunatior eo nominari potest? Sic enim existimo, si quis ab extremis orbis finibus, atque ex universo hominum genere præstantissimum

Invitat Basilium Gregorium ut defunctum laudet, et superstites consoletur.

Pro suis orat S. Gregorius jam defunctus.

Hypsistariorum secta, media inter gentiles et Judæos.

In hac secta vixit aliquandiu S. Gregorius.

Ad Christum convertitur.

Bonarum iacturam sustinet.

Etiam antea vitæ inculpata.

Eximie in publicis muneribus, temperantiæ et justitiæ.

Proverb. 31. v. 10. et c. 19. v. 14. Hesiodus.

Præclarum uxorem ducit.

Gen. 2.

Obsequentissima uxor pietatis magistram ei se præbet.

Pulchritudo animæ præferenda corporæ.

Vera nobilitas.

Opes tutæ.

Consanguinei pauperes, potissimum iuvandi.

Mater S. Gregorii Nazianzeni simul familia curam gerens.

Prov. 31.

Sacerdotes honorans; Jejunio et vigiliis dedita.

Virginitatem suspicimpta.

tissimum conjugium conciliare studisset, nullum usquam conjugium isto præstantius aptiusque reperiri potuisse. Sic enim virorum ac mulierum optima et præclarissima quæque in unum confluerant; ut hoc matrimonium non minus virtutis quam corporum nexus esset. Nam cum alios vincerent, se tamen ipsi mutuo propter virtutis æqualitatem et æquilibrium vincere non valebant. Et quidem illa quæ Adamo adjutrix data fuerat (nec enim hominem solum esse bonum erat) pro socia hostem se præbuit, pro conjuge adversariam: ut quæ voluptatis illecebra maritum in fraudem induxerit, ac per scientiæ lignum vitæ ligno exturbaverit. Huic contra mulier Dei beneficio concessa non modo adjutrix, minus enim id laudis et admirationis haberet, sed et dux et antesignana fuit; nimirum eum vitæ et sermone ad optima quæque suo exemplo ducens.

7 Quæ cum ceteris in rebus, sicut matrimonii leges ferebant, viro suo parere optimum esse iudicaret; fidei tamen pietatisque se magistram profiteri non verebatur. Quod illius factum cum mirifica laude dignum sit, tum vero admirabilior mariti laus est, qui lubenter cesserit. Illa enim est, quæ cum aliæ mulieres ob formæ elegantiam tam nativam quam fictam ascititiamque gloriari atque efferri animis soleant, ipsa contra hanc unam, quæ in anima divinaque imagine sive tuenda sive pro viribus repurganda posita est, pulchritudinem agnoscebat: pictum autem et arte quæsitum ornatum ad eas, quæ theatris delectantur, ablegabat. Unam item veram nobilitatem in pietate sitam esse censebat, atque in eo, ut unde ortum habuimus, et quo tandem perventuri simus, intelligamus. Unas insuper has tutas atque inviolabiles opes ducebat, nimirum Deo et pauperibus opes effundere, ac præsertim consanguineis, qui facultatis suis lapsi essent. Nam his necessaria tantum impertiri ejusmodi esse existimabat, ut calamitatis potius memoriam refricare quam eam depellere videretur: at prolixiore eosdem benignitate ac liberalitate complecti, id certi honoris plenissimique solatii esse.

8 Jam cum aliæ amplificandæ domus, aliæ pietatis gloria excellant (utrumque enim assequi difficile est) utroque nomine mulieres omnes superavit: tum quod utrumque horum excellentissime præstiterit; tum quod sola duo ista complexa fuerit. Rem enim familiarem industriam et solertia juxta leges mulieri forti a Salomone præscriptas ita auxit, quasi pietatem colere nesciret: Deo rursus divinisque rebus ita sese totam adjunxit, tamquam a rerum domesticarum procuratore plurimum abesset: neque ab alterutro horum quidquam impedita est, quo minus alterum impleat; quin potius utrumque alterius ope fulcivit et confirmavit. Ecquod orationis tempus, equis locus eam fefellit? (nihil enim toto die erat, quod prius ageret) imo vero eque unquam tam certam spem habuit, fore, ut simul atque precibus aliquid petisset, statim quod peteret, consequeretur? Ecquæ manum vultumque Sacerdotum æque verita est, aut omne Christianæ sapientiæ genus honoravit? Ecquæ jejuniis vigiliisque carnem suam magis extenuavit, aut diurnæ nocturnæque Psalmorum cantioni seipsam affixit? Ecquæ virginitatem magis suscepit, quamvis connubii vinculis astringi sustinens? Ecquæ orphanis ac viduis majori presidio fuit? Ecquæ lugentium calamitates ita sublevavit?

9 Atque hæc insuper, quæ quamquam parva, nonnullis etiam fortasse contemnenda videntur, quod quibuslibet non facile pateant (fit enim fere, ut quod assequi non possumus, ne credibile quidem, quo animi livore sumus, existimemus) a me tamen permagni fiunt: quoniam a fide et spirituali quodam ardore promanabant. Quo in genere illud est, quod in conventibus locisque sacris nunquam illius vox audita sit:

necessarias tantum illas et mysticas excipio. Quod si olim amplum et gloriosum altari erat, quod super ipsum nec securis ascendisset, nec visa aut audita esset ascia, (quo nimirum sublimius quiddam significabatur, nempe nativum et simplex esse debere arteque carere, quidquid Deo consecratur) cur non illi quoque ad laudem præclarum sit, quod silentii honore Sancta coluerit, quod venerandæ Mensæ nunquam terga verterit, nec divinum solum consputando inquinaverit; nec mulier alioqui facillima et suavissima, Gentilium umquam manibus dextram injecerit, labiisque labia miscuerit, necnon dicam adduci, sed ne impelli quidem adigique poterit, ut cum his qui mensæ impuræ ac profanæ erant, communem salem haberet, nec præter conscientiam præscriptum nefariam domum præterire aut intueri sustinuerit, nec aurem et linguam res divinas partim accipientem partim pronuntiantem Ethnicis narrationibus, theatricisque cantilenis conspurcari siverit (nihil enim profani sacrosanctis hominibus convenire putabat) nec, quod majori admirationi esse debet, corporis luctui tantum umquam indulserit, licet alioqui vel etiam externorum calamitatibus gravissime commoveretur, ut vel luctuosa vox prior erumperet, quam gratiarum actio, vel ex palpebris mystice consignatis lacrymæ fluerent, vel tristis corporis habitus luculento die permaneret: tametsi multæ sæpenumero rerum acerbitates illi acciderint. Piæ enim ac religiosæ animæ esse censebat, divinis rebus humana omnia submittere.

10 Atque his obscuriora taceo, quorum testis est Deus, ac fideles ancillæ, quibus res ejusmodi concredebant. Nam illud quod ad me pertinet, ne commemoratione quidem fortasse dignum est, utpote qui ipsius spei nequaquam satis responderim. Quamquam fuit illustre illud ejus facinus, quod nos prius etiam quam nasceremur, Deo nihil futuri eventus metu exterrita, promisit, vitæque lucem ingressos protinus consecravit. Dei autem beneficium fuit, quod voti sui spe non omnino exciderit, nec victima, quam obtulerat, repudiata fuerit. Atque hæc virtutes partim jam ipsi inerant, partim imminabant, exiguis paulatim incrementis augescentes. Et quemadmodum Sol matutinus quidem radios suavissime diffundit, sub meridiem tamen acrius jucundiusque irradiat; haud secus illa cum in vitæ primordiis multa pietatis officia subobscurè ostendisset, splendidius ad extremum uberiusque fulsit.

11 Tum igitur vero acerrimum ad pietatem amplectendam stimulum domi habebat, qui eam sibi matrimonio junxerat, quippe quæ non, ut ille, ex oleastro in olivam inserta esset, verum jam olim et a majoribus Dei Christique amore flagraret, virtutisque patrimonium a parentibus accepisset, nec proxima sua fide diversæ religionis maritum pati posset, nec licet alioqui patientissima femina singularique animi magnitudine prædita, hoc unum æquo placidoque animo ferre, ut dimidia tantum sui parte ob alterius partis aversionem Deo adjungeretur, nec ad corporum conjunctionem spiritus comexio accederet. Quamobrem dies noctesque supplex humique provoluta Deum pro sui capitis salute cum multis jejuniis ac lacrymis obsecrabat, ac viro etiam studiose instabat, eumque variis modis lucrari contendebat, probris, admonitionibus, obsequiis, simulatibus, et quod maximum erat, morum suorum probitate ferventique erga pietatem affectu, qua potissimum re animus flectitur, sponteque sua coactus ad virtutem emollitur. Nec vero aliter fieri poterat, quin assiduis tandem icibus gutta lapidem excavaret, progressusque temporis quod tanto studio contendebat, perficeret, quemadmodum ex his, quæ sequuntur, liquido patebit.

12 Hæc igitur ipsa petebat, et in spe habebat, utpote fide quam juvenili ætate ferventior: neque enim quisquam præsentibus rebus atque ob oculos

PER
GREGOR. FIL.
Deut. 27.
In templis
præter preces
nihil loquitur.

Altari reverentiam exhibet.

Cum ethnicis non conversatur.

In adversis gratias agit Deo.

Filiam Deo promittit nondum natam.

Parentibus Christianis nata.

Rom. 11.

Pro viri conversione Deum orat.

Eum assidue hortatur ad fidem suscipiendam.

positis

PER GREGOR.
FIL.

Vir ad id vi-
sione noctur-
na impellitur.

Psal. 121. v. 1.

Petit bap-
tismum præ-
sente S. Leon-
tio, de quo
13 Januarii.

Præter mo-
rem sectens
instituitur ad
baptismum, et
catechista ora-
tionem sacer-
dotii initia-
tioni, non ca-
techeticæ in-
stitutioni
præmitti so-
litam ex er-
rore recitat.

Exod. 19.

Baptizatus
luce divina
circumfundit-
tur.

Eum bap-
tizans sibi suc-
cessurum
prædicat.

Exod. 3.

positis perinde confidit, ut illa rebus quas spe conceperat : nec mirum cum divinæ liberalitatis periculum jam ab ea factum fuisset. Huic autem ad salutem adipiscendam adjumento erat, cum ratio ipsa curationem paulatim admittens, tum insomniorum etiam visio, quibus animam salute dignam plerumque Deus beneficio afficit. Sed quæ tandem fuit ista visio? Neque enim quidquam in tota narratione mihi perinde jucundum videtur. Putabat se quod ante nunquam fecerat (quamvis uxor in oratione frequens esset) ex Davidis

Psalms eam partem canere, *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi : in domum Domini ibimus*. Novus erat et insuetus hic cantus : simulque cum cantu cupiditas ingreditur.

13 Quod ubi mulier intellexit, voti jam compos facta, oblatam occasionem arripit, visionem hanc in jucundissimam partem interpretans, beneficiique magnitudinem animi lætitia declarans, salutemque adurgens, ne quid, quod vocationi obstaret, intercederet, negotiumque in quod tanto studio incumberebat, abrumperet. Ac proinde cum res ita nata fuisset, ut ad profligandum nuper exortum Aarii insanum dogma, quo divinitas scindebatur, permulti Episcopi Nicæam properarent, Deo sese veritatisque præconibus tradidit, ac desiderium confitetur, communisque salutis auxilium ab iis poscit, in quibus illustris quoque Leontius erat, qui Metropoli tum nostram moderabatur. Miraculum autem, quod hic quoque divina gratia editum est, si reticero, male profecto de ipsa gratia meritis videri possim. Hujus porro testes sunt non pauci. Spirituale quoddam erratum exactæ disciplinæ magistri committunt, idque quod futurum erat, superna gratia præsignat, ac sacerdotii forma cum Christiana institutione miscetur. O initiationem minime spontaneam! Etenim in genu flexus fidei elementis imbuitur : adeo ut multi non perspicacior tantum, sed etiam minore ingenii acumine præditi, non obscuris signis confirmati, quod postmodum evenit, prædicarent.

14 Non multum temporis interfuxerat, cum huic miraculo miraculum aliud adjungitur. Hunc autem sermonem piis auribus commendabo : nam apud profanas animas nulla res præclara fidem invinere potest. Ad eam regenerationem, qua per aquam et Spiritum renascimur, accedit, per quam Christiani nominis creationem atque consecrationem, terrenique ad spiritualem immutationem transitumque profitemur : et quidem cum ardenti cupiditate et luculenta spe accedit, nimirum pro viribus ante perpuratus, atque tum animo tum corpore multo majore cura diligentiaque lustratus, quam qui olim a Mose tabulas accepturi erant. Illis enim non ultra vestem exiguamque ventris compressionem ac brevem quamdam et extemporalem corporis castimoniam lustratio sese porrigebat : huic vero ad divinam illuminationem omnis intermedia vita præparatio quædam fuit, et purgationem præcedens purgatio, cælesti dono securitatem afferens : ut Baptismus vitæ puritati tuto committeretur, minimeque periclitaretur bonum illud in animi habitudine adversus gratiam audace. Egressum vero ex aqua lux et gloria eo animi affectu, cum quo ad fidei donum accessit, digna circumfulsit, nonnullis quidem etiam aliis perspicua (qui tum miraculum illud apud se continebant, ideoque efferre non ausi, quod unusquisque visionem hanc sibi obtigisse crederet, sed aliquanto post illud inter se disseminarunt) ei autem qui Baptistæ et initiatoris munere fungebatur, ita clara et conspicua, ut ne mysterium quidem pectore clausum tenere potuerit, sed eum, quem inungebat, sibi in Episcopatu successurum palam publiceque clamaverit.

15 Nec vero est, cur cuiquam id incredibile videatur, qui modo norit, quemadmodum Moses, cum vulgi opinione adhuc parvus esset, nec ullo honore dignus

haberetur, e rubo flagrante quidem illo, sed vim ignis minime sentiente vocatus sit, vel ab eo potius, qui in rubo utcumque se conspiciendum præbebat, primoque illo miraculo fidem auctoritatemque nactus fuerit; Moses, inquam, ille cui mare scinditur, panis depluit, petra aquam fontis in morem fundit, ignis ac nubis columnæ vicissim iter præmonstrant, manuum extensio crucem adumbrans, profligatis multis hostium millibus trophæum statuit. Idem Esaïæ illi gloriæ et Seraphinorum spectatori accidit : idem postea Hieremïæ, qui magnam adversus gentes et regna potentiam accepit. Ex quibus alter divinam vocem audit, ac priusquam vaticinandi provinciam obeat, carbone purgatur : alter antequam creatur, cognoscitur, et antequam in lucem prodeat, sanctitate donatur. Quin Paulus etiam, egregius, inquam, ille veritatis præco, Gentiumque in fide magister, cum infesto adhuc animo Ecclesiam vexaret, lumine collustratur, eumque quem persequeretur, cognoscit, magnique ministerii provinciam suscipit, omniumque aures et animos Evangelii promulgatione complet. Quid autem omnes eos enumerare attinet, qui a Deo acciti sunt, talibusque miraculis conciliati, qualibus ipse quoque pater ad fidei pietatem est confirmatus?

16 Nec vero dicere cuiquam licet, principia quidem talia tamque admiranda ac propemodum fide majoria exstitisse; ceterum ea quæ postea secuta sunt, pristinis virtutibus aliquam dedecoris notam inussisse, quemadmodum iis usu venire solet, qui rerum honestarum studio celerrime satiantur, porroque progredi non curant, vel etiam ad vitium omnino relabuntur. Non, inquam, hoc cuiquam dicere licet, verum et sibi et vitæ superioris vestigiis admodum institit : adeo ut inter se utraque bellissime congruerent, nempe et ea quæ sacerdotium præcesserant, cum his quæ in sacerdotio recte honesteque gessit; et ea quæ Episcopatum adeptus egit, cum his virtutibus quas ante eam dignitatem habuit : nec aliter exordiri deceat, quam quo modo ipse finivit, nec rursus in alium finem progredi, quam ut exorsus est. Enimvero sacræ præfecturæ munus nequaquam ipsi leviter temereque, ut nunc moribus receptum est, sed nonnullo interjecto temporis spatio delegatur : quo nimirum ad sui purgationem aliorum quoque purgandorum facultatem atque peritiam adjungeret : quemadmodum videlicet spiritualis ordinis lex exposcit.

17 Postquam autem Episcopus institutus est, uberius gratia celebratur, ut re vera Dei gratia et non hominum, nec sicut est apud Ecclesiasten, Impetus quidam licentiosus, spiritusque destinata ratio. Nam cum silvosam et agrestem accepisset Ecclesiam, non ita pridem ab Episcopis gubernari solitam, sed quæ ab uno tantum ex antecessoribus suis exornata fuisset, viro ut eximiis atque Angelicis moribus prædito, ita simplici, quam sint qui hac tempestate populo præsent, eoque etiam celerrime rebus humanis exempto per diu neglectam, et, quia nullius Antistitis cura excolebatur, desertam, et in vepres redactam : eam, inquam, cum talem accepisset, primum ferinos hominum mores haud magno negotio mitigavit, tum pastoralis artis sermonibus, tum etiam quod se velut spirituales quamdam statuam ad excellentissimæ cuiusque actionis pulchritudinem expolitam ad imitandum proponeret.

18 Deinde in sacrarum Litterarum meditatione summa animi contentione versatus, quamvis serius ad hujusmodi studia sese contulisset, tantum eruditionis brevi collegit, ut nec aliis in rebus quoquam eorum, qui Theologiæ causa plurimum laboris exhausserunt, inferior esset; ac præterea singulare hoc a Deo beneficium acciperet, ut orthodoxæ fidei pater et magister existeret, non ut ætatis nostræ sapientibus mos est, pro temporum ratione varie se inflectens; nec fidei doctrinæque nostræ patrociniū am-
bigue

Similia in
aliis Sanctis
portenta.

Exod. 13, 14,
16, 17.

Esa. 6.
Hier. 1.

Act. 9.

Fil postea Sa-
cerdos ac
deinde Episco-
pus.

Suos verbo et
exemplo exco-
lit.

Egregie eru-
ditus.

bigue ac veteratorie suscipiens, ut solent qui minus firmas fidei radices egerunt, aut veritatem cauponum ritu adulterant: quin potius et eruditae pietate et pios eruditionis laude antecellens, aut, ut rectius loquar, ita secundas doctrinae ferens, ut pietatis primas obtineret. Unum quippe Deum in Trinitate adorandum, tria autem in unam divinitatem collecta credebatur: nec aut unum asserendo Sabellii dogma fovebat, nec tria profitendo partes Aarii tuebatur, nempe vel divinitatem impie contrahens ac resolvens, vel eandem magnitudinis aut naturae diversitatem conscindens. Ubi enim sublimius unumquodque est, quam ut ingenio nostro cogitationeque comprehendi queat, quoniam tandem hic modo id quod praecellit, vel mente percipi poterit, vel doceri? Quanam porro immensae rei dimetiendae ratio futura est, ut quod rebus finitis convenit, divinitati quoque accidat, superioribusque et inferioribus gradibus definiatur? Haec secum animo considerans magnus ille homo Dei, vereque Theologus ac de his rebus a Spiritu sancto impulsus et instinctus, hoc (quid enim dicendum est?) effecit, ut nova Hierusalem, ac secunda quaedam Arca super aquas delata, quemadmodum ea magni illius Noe, secundique hujus mundi parentis haec Ecclesia diceretur: quippe quae in illa animarum illuvie, quae tum omnia passim obruebat, atque importunis haereticorum insultibus sublimis et incolumis enataret, quantoque aliis numero cedebat, tanto iisdem splendore et gloria superior esset: idemque ipsi accideret, quod Bethleem accidisse videmus, quam nulla res prohibuit, quo minus et parva civitas esset, et totius terrae metropolis, utpote Christi orbis conditoris victorisque parentem atque nutricem. Id quod hac demum conjectura facile colligetur.

19 Nam quo tempore a ferventiore Ecclesiae parte ob eam causam seditio in nos excitata est, quod literis quibusdam seditiosis verbis in pravam societatem furim pertracti fuissimus, solis illaesus cor habere, nec animam simul cum atramento foedasse, nigroreque affecisse creditus est, tametsi per animi simplicitatem abreptus fuisset, dolumque homo doli expertus minime vitavisset. Quin etiam solus, aut certe primus eos, qui a nobis ob pietatis zelum dissidebant, et sibi et ceteris reconciliavit, postremos a nobis separatos et primos reversos, tum ob ipsius reverentiam, tum ob dogmatis puritatem. Ita gravis Ecclesiarum jactatio tempestasque sedata est, ac procella in auram redacta orationibus consiliisque illius (liceat enim audacter dicere) fracta atque sublata, nobis interim et pietatis sociis et actionis. Qui cum in omni honesto negotio eum adjuvaremus, ac velut cursum assectaremur; tum hic quoque Dei beneficio multo maximam laboris studiique partem impendimus.

20 Verum hic sermo paulum ordinem suum antegressus hoc loco conquiescat. Quis autem tot illius virtutes aut enumerando recensere, aut multa praeterire cupiens, quod praetermittendum sit, facile reperire queat? Ut enim quidque animum subit, ita praestantius iis, quae prius effluerunt, esse videtur, illudque complector, magisque ancipitis sum animi, quid mihi sit omittendum, quam alii, qui in eodem orationis genere versantur, quid dicere debeant. Ita fit, ut mihi copia quodammodo in detrimentum ac penuriam cedat, mensque ipsa exploretur, dum illius laudes expendere et explorare conatur, nec superiorem inter pares invenire potest. Nam quod in tranquillis undis evenire cernimus, ut cum injectus calculus centrum effecerit, alius atque alius subinde circulus excitetur, continenterque in superficiem agitata externum circulum semper dissolvat; id mihi plane hic quoque accidit. Aliud enim in mentem venit, aliud supervenit, aliud dilabitur, atque in electione plurimum negotii molestiaeque habeo, quod ea

quae prius arripui, aliis postea in animum influentibus sese subducant.

21 Quis enim illo in negotiis administrandis diligentior? Quis in rebus domesticis sapientior, quandoquidem ipsi et domum et opes mediocres Deus, qui omnia praecclare varieque dispensat, impertit? Quis pauperibus, hoc est naturae pari honore praeditae contemptissimae parti, vel animo condolentior, vel manu liberalior ac munificentior? Sic enim haud dubie quasi alienorum bonorum procurator de bonis suis existimabat, pauperum inopiam, quantum poterat, sublevans, nec superflua dumtaxat, sed necessaria quoque in eam rem insumens (id quod hominis amicissime erga pauperes affecti clarissimum est argumentum) partemque dans non septem dumtaxat, sicut Salomonis lex ferebat, sed ne octavo quidem accedente sordidi tamen praeparique animi specimen ullum edens, verum libentius sua profundens, quam alii amplificent, vinculum et electionem tollens, hoc est, ut quidem interpretor, illiberalitatem, atque ejus qui stipem accepturus est, explorationem; sitne videlicet ea dignus, an indignus, nec murmuris verbum cum largitione coniungens. Quo vitio plerique laborant, qui quamvis largiantur, nequaquam tamen prompte et libenter tribuunt: quod quidem erogatione ipsa majus est et excellentius. Multo enim praestat ob eos, qui opem merentur, immerentibus quoque porrigere; quam dum metuimus ne in indignos beneficium conferamus, dignis etiam misericordiae officia denegare. Atque eo pertinere videtur, quod Scriptura inquit, panem in aquam quoque mittendum esse: utpote nec defluxurum nec periturum apud justum harum rerum ponderatorem, sed eo perventurum, ubi omnia nostra collocabuntur, ac tempestive occurrent, utcumque aliter existimemus.

22 Quodque maximum et pulcherrimum censendum est, ad illius liberalitatem mirus gloriae contemptus accedebat. Nam quamvis opes largiendique promptitudinem cum uxore communem haberet, quippe cum qua de praeclearissima virtute contendere; largiendi tamen curam ipsi ut optimae et fidelissimae hujusmodi rerum dispensatrici magna ex parte relinquebat. Quam autem mulierem dico? Quae tanto tamque immodico largiendi amore flagrabat, ut ne Atlanticum quidem pelagus, aut si quid aliud maximum est, ad exhauriendum sufficere potuisset: quae Salomonis sanguisugam in contrarium aemulata est, inexplebili boni cupiditate insaturabilem ad malum aviditatem vincens, tamque ad bene de omnibus merendum prompta et alacris, ut nulla hujus rei satietate affici posset: quae denique non opes solum omnes, quas vel primum habuit, vel postea consecuta est, cupiditate sua minores existimabat; sed se quoque ipsam, si fieri potuisset, et liberos, ut ex ipsa saepe audivi, prompte ac lubenter vendidisset, ut in pauperum usus insumerentur. Huic totas largitionis habenas ille permiserat. Quae res mea quidem sententia praestantior est, quam ut hujus exemplum proferri possit.

23 Nam qui in pecuniis liberales extiterint, alios quoque facile reperire est, sive eas spectes, quae in publicas et urticas magnificentias perditae effunduntur; sive quae Deo per pauperes fœnori dantur, solaeque iis qui eas expendunt, reconduntur. Atqui nullam ex ea re hominum famam gloriamque captarit, haud ita facile reperiemus. Permulti siquidem ad impensas prompto animo faciendas sola honoris cupiditate ducuntur. Ubi autem largitio arbitris caret, ibi quoque largiendi languescit alacritas. Atque haec fuit illius beneficentia: pluraque etiam his ut vobis comperta relinquemus: adeo ut si quid hujusmodi de nobis commemoraretur, ex eo fonte dimanet, illiusque profuvii pars sit. Jam vero quis unquam cum majori Dei favore vel homines sacrario obtulit, vel ob injurias

PER
GREGOR. FIL.
In omnibus
providus.

Liberalis in
pauperes.

Eccles. II. V.
2.

Promptus in
danda eleemo-
syna.

Eccles. II. V. 1.

Distributio-
nem eleemosy-
narum uxori
relinquit, li-
berati in pau-
peres.

Prov. 30. V.
13.

In ea re glo-
riam fugit.

Honoris Dei,
13
jurias

Semper de fide
recte sentiens.

Haereticis re-
sistit.

Genes. 6.

Mich. 5.
Matth. 2.

Dissensiones
Ecclesiarum
sedat.

Multis virtuti-
bus clarus.

PER
GREGOR. FIL.
justitiæ et vir-
tutum cetera-
rum studio-
sus.

jurias ipsis factas zelo exarsit, aut sacram mensam profanis injecto pavore repurgavit? Quis tanta sententiæ integritate atque constantia parique justitiæ statera, vel causam disceptavit, vel scelus odio habuit, vel honore virtutem prosecutus est, vel optimos viros ceteris antetulit? Quis aut pari facilitate peccantibus ignovit, aut cum recte currentibus cursum iniiit? Quis cum utrumque tempus et virgæ et baculi perspectum haberet, baculo tamen magis est usus? Cujus porro oculi magis ad fideles terræ, cum alios omnes, tum præsertim eos, qui in solitaria et cælibe vita terram terræque commoda contempserunt, ac Deo vivunt?

Vere humilis.

24 Jam quis aut fastum magis coercuit, aut animi humilitatem amavit, idque non fecte ac superficialiter, quemadmodum plerique ex his, qui nunc sapientiæ studium præ se ferunt, atque in speciem belli sunt et elegantes, stultissimis utique mulierculis haud dissimiles, quæ nativa pulchritudine carentes, ad colores confugiunt, theatriceque, ut sic loquar, comptæ atque ornate sunt, ob venustatem invenustæ, atque ob fœditatem deformiores. Non enim illi in veste, sed in animi constitutione humilitas sita erat, nec cervicis depressio aut vox ad exilitatem composita, aut faciei nutus, aut promissa barba, aut oblonga caesaries, aut certus incedendi modus humilitatem mentiebatur (quæ ut ad breve quoddam tempus effingi possunt, ita quam celerrime coarguuntur: nihil enim simulatum constans est et durable). Quin potius idem et vita maxime sublimis et animo perquam humilis erat: cujusque ad virtutem nemo aspirare poterat, ad eisdem congressum quivis perfacilem aditum habebat. Quique ab aliis vestitus ratione non differebat, a fastu scilicet ac sordibus æque abhorrens, idem interno splendore multos antecellebat. Et cum ventris morbum aviditatemque inexplebilem comprimeret ac domaret, ita tamen in ea re se gerebat, ut hoc minime agere videretur: alterum ut se purgaret, alterum ne animo efferretur, instituti novitate gloriam aucupans. Etenim hominis esse arbitratur civilem vitam amplectentis, dicta, factaque sua omnia huc referre, ut nominis splendorem apud externos assequatur, quippe qui hac præsentī vita nihil beatius esse ducat: spiritualis autem et Christiani ad unam tantum salutem conjectos oculos habere, atque ea, quæ ad eam spectant, placida existimare, quæ vero ad eam nihil afferunt adjumenti, ut vilia nulliusque pretii aspernari: ob eamque causam partem eam sui, quæ aspectu sentitur, pro nihilo putare, atque in eo uno elaborare, ut pars interna quam bellissime valeat: eaque plurimi aestimare, ex quibus et ipse quam optimus futurus sit, et alios exemplo suo ad optima queque pertrahat.

Animi candore et innocentia maxime excellit.

Marci 3. v. 17.

25 Sed nulla in eo præstantior magisque propria, ac ne multitudini quidem ignota virtus fuit, quam simplicitas animæque candor et injuriarum oblivio. Namque ex vetustiore simul ac recentiore hominum memoria, alii quidem alia virtute, prout gratiam aliquam Dei beneficio consecuti sunt, floruisse creduntur. Job invicta in calamitatibus patientia, Moses et David clementia, Samuel oraculorum editione rerumque futurarum prospicientia, Phinees zelo, a quo etiam nominatur, Petrus et Paulus promulgandi Evangelii acrimonia et contentione, filii Zebedæi grandiloquentia, unde et filii tonitruī cognominati sunt (et quid ceteros enumerare necesse est, cum ad vos, qui eos nostis, orationem habeam?) at Stephanum patremque meum nulla res perinde nobiles et illustres reddit, atque animi simplicitas et innocentia. Ille siquidem ne in extremo quidem vitæ periculo eos, a quibus impetebatur, oderat, sed cum lapidibus obrueretur, pro lapidantibus preces fundebat, ut Christi discipulum decebat, cujus causa cruciatus quoque ipse præclarior illi erat, quam mors ipsa, quippe qui

Act. 7. v. 59.

Christo lenitatis patientiæque fructum offerret. Hic vero nullum temporis momentum inter objurgationem offensæque condonationem fluere patiebatur: adeo ut ignoscendi celeritas dolorem quoque ipsum pene anteverteret, atque surripere. Ac nos quidem iræ divinæ faciem quamdam esse ex Scriptura sacra audimus et credimus, hoc est reliquias iræ adversus impios et sceleratos homines incitate: quandoquidem Dominus ultionum est Deus. Quamvis enim pro sua clementia ex asperitate in gratiam inclinet, non tamen peccantibus omnino parcit, ne benignitate atque ignoscendi facilitate deteriores fiant. At pater iis a quibus lacessitus esset, nihil reservabat, vir aliqui ab iracundiæ vulneribus non prorsus immunis, ac præsertim in rebus spiritualibus, in quibus a zelo vincebatur: paratus tamen armatusque, si res ita tulisset, atque adversus dolorem acerbitemque animi, tamquam adversus hostem, multo ante instructus et expeditus. Sic enim ne sexcenti quidem homines, ut dici solet, eum emovissent. Quin dulcis quoque hic illius animi motus erat. Nam nec illius furor erat secundum similitudinem serpentis animum occulte succedens, atque ad ulciscendum paratus, et ex prima commotione ad iram vindicandæque injuriæ cupiditatem prorumpens, verum apud aculeo similis, qui ita pungit, ut mortem non afferat: ac rursus humanitas et clementia tanta, quanta vix ab homine postulanda videtur. Rotas et flagra sæpe minabatur, ac præsto erant, qui hæc proferrent: tandem tamen vel in aurium compressionem, vel in maxillarum sugillationem, vel denique pugni in genam impactio-nem periculum desinebat. Sic minæ solvebantur. Vestes et calceamenta detrahebantur, atque humi stratus jacebat, qui facinus aliquod perpetrarat, confestim ab eo qui peccaverat, in eum, qui irascenti impigre observaret, ut malorum ministrum ira se convertebat. Quanam vero ratione clementior quisquam benigniorque videri potuisset, digniorque qui Christo dona offerret? Plerumque enim vix commoveri cœperat, cum eum, a quo commotus fuerat, statim excusabat, illius peccatis non secus ac propriis erubescens. Ros Solem potius matutinos radios diffundentem sustinisset, quam ut illæ iracundiæ reliquiæ in ipsius animo remanerent. Simul enim atque loquebatur, profinus ira cum verbis abscedebat, solum recti amorem velut aculeum quemdam infixum relinquens, nec tardius umquam Sole occumbens, aut iram, quæ prudentibus etiam viris exitum affert, producens, aut aliquam fœditatis suæ notam corpori imprimens: utpote cui in ipsa quoque jactatione atque perturbatione sua constaret serenitas. Ac proinde ipsi (res mira atque ab humanis sensibus aliena) continebat, non ut solus objurgator esset, sed ut solus iis etiam, quibus succensebat, et amori et admirationi esset: quod videlicet in eo comitas objurgationis acrimoniam vinceret. Ac profecto a viro justo castigari præstat, quam ungi ab improbo. Illius enim asperitas etiam ipsa propter utilitatem suavis est: hujus contra ob morum perversitatem benignitas quoque suspecta.

Facile injurias condonat.

Psal. 74. 9.

Psal. 93.

Zelose alioqui in spiritualibus et iracundus; sed facile placabilis, et levius puniens.

26 Quamquam autem animo ita constitutus esset, morumque divina quadam simplicitate præditus, petulantibus tamen hominibus et contumeliosis ob pietatem terrori erat: imo, ut rectius loquar, nulla eos res alia male mulcabat, quam contempta simplicitas. Non enim fieri poterat, ut cuiquam bene vel male precaretur, quin ei statim vel diuturnum aliquid bonum, vel brevem molestiam afferret. Alterum enim ab intimo corde proficisceretur: alterum ab extremis tantum labiis manabat, ac paternæ cujusdam objurgationis rationem habebat. Quin etiam multis eorum, a quibus offensus fuerat, ne tardior quidem ac pedisequa, ut poetico verbo utar, vis illa ultrix occurrat: sed in ipso iræ articulo percussi sunt, respuerunt, ad eum accesserunt, ad genua acciderunt, veniam impetrarunt,

Mansuetus et clemens.

impetrarunt, honeste victi discesserunt, atque tum castigatione tum culpæ condonatione meliores facti sunt. Nam sæpenumero magni ad salutem momenti est ignoscendi facilitas, eum qui injuriam intulit, pudore coercens, atque a metu ad amorem et benevolentiam, multo tutiorem certioreque traducens. Castigati porro sunt, alii a bobus jugo vexatis, et, quod nunquam antea ipsis acciderat, repente incursantibus excussi atque disjecti, alii ab equis mansuetissimis etiam obedientissimisque jactati et proculcati, alii intolerandis febribus perpetrati facinoris imaginatione correpti, alii aliis modis eruditi, atque ex his quæ perpessi fuerant, obedientiam edocti.

Asperitatem simplicitate temperat.

27 Sed fuerit sane tanta tamque illustri humanitate et clementia: industria tamen eaque virtute, quæ in rebus gerendis versatur, cuiquam alii decebat? Minime. Verum idem et lenis ac placidus erat, ut si quis unquam; et in agendo peræque strenuus. Nam cum hæc duæ res fere inter se pugnent et adversentur, simplicitas nimirum et asperitas, alteraque mansuetudinem cum inertia conjunctam habeat, altera rebus quidem agendis apta sit, verum humanitate careat: ille utrumque mirifice complexus est, ut et tamquam asper et vehemens rerum actionibus incumberet cum mansuetudine: et tamquam a rebus gerendis alienus, se submitteret cum industria: idque et in præfecturæ munere et loquendi libertate, et in omni genere gubernationis. Sic enim serpentis circa malum prudentiam cum columbæ circa bonum simplicitate commiscuit, ut nec prudentiam in malitiam, nec simplicitatem in stoliditatem degenerare sineret: sed ex ambabus, quoad ejus fieri poterat, unam virtutis speciem efficeret numeris omnibus absolutam.

Matthæi 10. v. 16.

28 Hunc igitur virtute tali præditum, ita in Episcopatus munere versatum, atque ejusmodi gloriam apud omnes adeptum, quid mirum signis quoque, quibus Deus pietatem confirmat, dignum habitum fuisse? Horum porro miraculorum quæ in eo patrata sunt, hoc unum est. Morbo laborabat, ac male affecto erat corpore. Quid autem mirandum, si pii quoque viri calamitatibus vexentur, sive ad exigui limi purgationem, sive ad virtutis explorationem experimentumque patientiæ, sive denique ad imbecillorum eraditionem, qui in illis fortiter adversa perferre condiscunt, afflictionibusque minime frangi ac debilitari? Morbo igitur laborabat, et quidem tum, cum sanctum et nobile Pascha, diem, inquam, illum dierum Regem, noctemque luculentam peccati tenebras discutientem, qua nos cum copioso lumine salutis nostræ festum agimus, quique cum luce propter nos extincta mortificati eramus, iidem ea resurgente simul excitamur. Hoc tempore morbus urgebat. Is autem, ut breve faciam, talis erat. Febris quædam ardens et peracera internas omnes corporis partes exurebat, vires collapsæ erant, nihil stomachus appetebat, somnus excesserat, quo se verteret nesciebat, ac deficiente arteriarum pulsu subinde concidebat. Jam oris interiora atque adeo palatum ipsum, et quicquid eo superius pendet, tot tamque continuis tetrisque ulceribus scatebant, ut ne aquæ quidem facilis et periculo vacuus meatus esset. Nec vero aut medicorum artes, aut amicorum ac necessariorum quamlibet assiduæ preces, aut ulla cura ac medela morbo depellendo par esse poterat. Atque hic eo valetudinis statu erat, parvos quosdam ac deploratos spiritus ducens, ac ne præsentem quidem agnoscens, totusque in peregrinationem incumbens, resque jam pridem expeditas ipsique præparatas. Nos vero in ade sacra Sacerdotes simul et supplices eramus (desperatis videlicet omnibus aliis remediis ad magnum Medicum, et noctis illius potentiam tamquam ad extremam opem auxiliiumque confugientes) quid dicam? festumne ut ageremus, an ut lamentaremur? dieine solemnitatem ut lætis animis celebrarem, an ut illum velut jam e

Miraculis clarior.

Ægrolat.

In morbis desperatis ad Deum et preces recurrentium.

vivorum numero sublato funereis honoribus ornarem? Quas tum lacrymas universus populus profudit! Quas voces et clamores! quos hymnos Psalmorum decantationi admiscuit! A sacra domo sacrificium, a mysterio mysteriorum arbitrum et antistitem, a Deo dignum adstitem requirebat: idque præcimente mea Maria tympanumque non triumphale, sed simplex pulsante, ac tum primum frontem præ dolore perfricante, populique simul ac Dei fidem cum clamoribus implorante (illius, ut dolentis vicem doleret, lacrymisque insuper obnixè contenderet; hujus, ut precantes exandiret) ipsumque adeo miraculorum omnium (ingenium enim acuit dolor) submonente. Quid hic igitur noctis illius, et jacentis ægroti Deus facit? Mihi ad eorum quæ sequuntur narrationem progredienti cohorrescere subit: ac vos etiam cohorrescatis, velim: nec tamen fidem orationi detrahatis: neque enim fas est, et nobis, et de illo verba facientibus fidem abrogare.

29 Mysterii tempus aderat, et religiosa et veneranda statio, commodoque ordine collocata multitudo, sacris quæ peragebantur, cum silentio acquiescens, cum ille ab eo, qui mortuos ad vitam revocat, et a nocte sacrosancta excitatur. Primum ægre ac paulum se movet, deinde firmius: mox perexilli et obscura voce famulum quemdam ex his qui domi manserant, nominatim accitum præsto esse, vestem dextramque porrigere jubet. Quo prompte et cum stupore obsequente, ipse manu tamquam scipione nixus Mosem illum in monte præcantem imitatur, languidisque manibus ad orationem compositis vel cum populo vel ante populum mysteria celebrat, paucis quidem atque infirmis, quibusque poterat, verbis: ceterum mente, ut mihi videtur, integerrima (rem miram) sine sacrario in sacrario, sine altari sacrificus, Sacerdos procul a mysteriis remotus. Atque hæc illi Spiritus sancti munere contingebant, ipsi quidem cognita, ceterum a præsentibus haudquaquam animadversa. Postea Deo pro beneficiis erga homines collatis gratam orationem, ut moris est, subjunxit, populoque bene precatus, in lectulum rursus se conjecit, cumque non nihil cibi admisisset, somnoque se dedisset, animo recreatur, auctaque paulatim sanitate, cum novus ille solemnitatis dies (ita enim Dominicam eam appellamus, quæ resurrectionis Dominicam prima excipit) advenisset, in templum se confert, ac cum omnibus Ecclesiæ copiis salutis Encæniam celebrat, ac pro restituta valetudine gratiarum sacrificium offert. Quæ quidem res miraculo illo quod in Ezechia editum est, meo quidem iudicio nequaquam inferior haberi debet: quem in morbum lapsum et deprecantem vitæ accessione et incremento Deus honoravit: idque per retroactam (ut ipsemet qui salutem accepit, precibus contenderat) graduum umbram indicavit, simul gratia ac miraculo Regem ornans, et diei augmento dierum augmentum confirmans.

30 Idem miraculum circa matrem aliquanto post contigit, quod etiam ipsum commemorare operæ pretium est, ut et eam honore, si qua unquam alia, dignam honoremus; et patri hac narrationis societate rem gratam faciamus. Hanc quoque morbus invadit, fortem alioqui feminam et generosam, atque omni vitæ tempore commoda valetudine usam. In multis autem doloribus, ne sermonem longius producam, nihil eam perinde disruciebat, atque inedia, qua multos jam dies periculose afflictabatur, neque hujus mali remedium ullum inveniebat. Quoniam igitur modo eam Deus aluit? Non manna pluens, ut olim Israeli; aut petram frangens, ut sitiienti populo fontem aperiret; aut per corvos pascens, ut illum Eliam; aut per Prophetam in sublime raptum satians, ut Danielem antea, cum fame in lacu vexaretur. Quoniam ergo modo? Visum est ipsi me, quem charissimum habebat (neque enim quemquam alium nostrum

PER GREGOR. FIL.

Exod. 13.

Populo orante, mirabiliter ex morbo desperato convalescit.

Exod. 17.

4. Reg. 20.

Mater S. Nazianzeni a periculoso morbo convalescit.

ne

PER
GREGOR. FIL.
Nazianzenus
matri præce-
teris carus.

ne in somnis quidem mihi præferebat) noctu repente supervenientem cum canistro candidissimisque panibus pro meo more benedictis atque signatis eam aluisse, sicque convaluisse, viresque collegisse. Ac nocturnæ visioni veritas respondebat. Ab eo enim tempore ad se rediit, spemque meliorem concepit, quemadmodum dilucido et perspicuo argumento declaratum est. Nam cum postero die ad eam matutino ingressus, primum solito hilariorem vidissem, deinde hæc consueta: Ut se noctu habuisset, ecqua re opus haberet, percunctatus essem; Tu me, respondit illa sæpe incunctanter et tranquillo vultu, nate nutritivisti, ac postea rogas ecquid valeo? Simulque nutu mihi ancillæ significabant, ne contradicere, sed prompte responsum hoc acciperem: ne patefacta rei veritate mœrore frangeretur.

Parentum
precibus nau-
fragium evadit
Nazianzenus,
nondum
baptizatus.

31 Unum adhuc utrique commune adjungam. Cum Alexandria per mare Parthenicum in Græciam navigarem (navigabam autem intempestiva prorsus anni parte animo ita perpellente, in navi Æginæa, nam id me vel maxime impulit, quod in nautas mihi familiares incidissem) cum, inquam, navigarem, paulumque processissem, tam atrox tempestas exorta est, ut non multas pares meminissent, qui mecum vehabantur. Hic omnibus mortis timore percussis, ipse animæ mortem gravius pertimescebam. In periculum enim miser veneram, ne baptismo non initiatus e vita discederem; spirituales aquam inter exitiosas et mortiferas undas desiderans. Ac proinde clamabam, obsecrabam, spatium quoddam temporis expetebam: conclamabant etiam in communi licet vitæ discrimine qui simul navigabant, et quidem gravius, quam quidam e familiaribus meis ac necessariis, benigni videlicet hospites et humanitate præditi, atque ex periculis hoc doctrinæ assecuti, ut aliorum calamitate moverentur. In hoc malo, quo tum eram, parentes quoque versabantur, per noctis visum in periculi partem venientes, atque e terra opem ferebant, vim fluctuum precibus velut excantantes: quemadmodum postea subducta temporis ratione domum reversi cognovimus. Quod etiam nobis salutaris somnus indicavit, cum tandem aliquando eum remittente nonnihil tempestate cepissemus. Furiam mihi tenere videbar, truculentum quiddam intuentem, periculumque minitantem: hanc enim nobis perspicue depictam nox proponebat. Alius ex vectoribus (puer is erat mei studiosissimus et amantissimus, meaque causa vehementer anxius) cum eo statu essem, matrem meam sibi videre videbatur, quæ mare ingressa navim prehensam haud magno labore ad terram pertraheret: fidemque faciebat hæc visio. Tranquillabatur enim mare: statimque citra magnam vexationem Rhodum appulimus. Hujus ipsi periculi donum extitimus. Ut enim nos Deo vovimus, si discrimen effugeremus, ita periculo defuncti nosmetipsos obtulimus.

Mater nauæ
in somnis ap-
paret navim
ad terram
pertrahens.

Vovet se Deo
in periculo
Nazianzenus.

Julianus apo-
stata Christianos
persequitur.

32 Ac de his quæ utrique communia sunt, hæc nobis dicta sint. Mirari autem jam pridem quosdam eorum arbitror, quibus illius vita perspecta est et explorata, quid sit, cur cum in his rebus ita immorati simus, ac si sola hæc argumenta laudis haberemus; turbulentorum tamen temporum, quibus eum velut instructa acie sese opposuisse constat, mentionem facere distulerimus: tamquam ea vel incognita habeamus, vel non ita magna et præclara ducamus. Age dum igitur hæc quoque superioribus adjiciamus. Tulit nostra ætas primum, et, ut opinor, postremum malum Imperatorem, Dei mentisque desertorem. Hic parum amplum esse arbitratus Persas imperio suo subjicere, magnum vero et gloriosum Christianos in potestatem redigere, simulque dæmonibus, a quibus ducebatur, ita suadentibus, nullum genus impietatis prætermittēbat, nunc alliciendo, nunc comminando, nunc fallendo, nec callidis solum artibus, sed vi etiam homines ad se pertrahendo. Nec tamen ejus ita obscura

esse consilia poterant, quin satis omnes animadvertent eum versutis consiliis persecutionem tegere: nec rursus apertam vim intentabat: quo alterutro saltem modo caperemur, vel fraude circumventi, vel per vim expugnati. Hunc porro qui magis aut contempserit aut opprimerit, ecquis tandem reperietur? Ac contemptio quidem cum multa alia signa proferri queunt, tum argumento etiam esse possunt sagittarii illi, eorumque præfectus, quos in Ecclesias nostras immiserat, ut eas vel voluntate sibi adjungeret, vel armis subigeret. Nam cum plerisque aliis oppugnatis huc quoque cum eadem animi ferocia venisset, ac pro imperio et potestate templum sibi dedi jussisset, tantum abfuit, ut quidpiam eorum quæ cupiebat, perficeret, nisi patri meo vel suo tempore consilio vel cujusdam admonitu protinus cessisset, calcibus etiam casus discessurus fuerit. Ita in illum furore et zelo templi Sacerdos astuabat. Pestem autem et exitium qua tandem ratione quispiam illi magis conflasse videri queat, quam et publice conjunctis totius populi votis et orationibus impium fundens ac profligans, ac ne temporis quidem turbinem reformidans, et privatim nocturnam adversus eum aciem opponens, hoc est humi cubitatione seniles et roscidas carnes conficiens, et lacrymarum fonte pavementum proluens, in annum etiam ferme integrum, idque eum solum, cui res occultæ perspectæ sunt, arbitrio faciens, ac propter pietatem ab ostentatione, sicut jam diximus, alienam, sedulo adnitens, ut nos res ea lateret. Atque omnino latuisset, nisi ipse aliquando ex improviso cubiculum ingressus, humilisque decubitus signa conspicatus, atque ex quodam ipsius famulo quidnam hoc esset percontatus, noctis arcanum intellexissem.

Ejus militibus
fortiter resistit
Gregorius
pater.

Orationes et
penitentias
contra eum
suscepit.

Cæsarea ad
tumultus pro-
clivis.

33 Alteram ejusdem temporis ejusdemque fortitudinis narrationem accipite. Cæsarea civis de Archiepiscopi creatione factiose inter se contendebat (nam alter clanculum se abduxerat, alter requirebatur) acrisque seditio erat, compressusque atque sublatus nequaquam facilis. Præter id enim, quod in hac re, præsertim ob fidei fervorem, natura sua ad tumultus excitandos proclivis est ea civitas; cathedræ insuper illius splendor et gloria contentiois acrioris causam afferebat. Atque hoc statu res erat, ac nonnulli Episcopi aderant Archiepiscopum electuri. Sed cum in plures sententias popularis multitudo distraheretur, alique alium proponerent (quemadmodum in hujusmodi negotiis fieri consuevit, prout quisque vel ejuspiam benevolentia, vel Dei pietate movebatur) tandem plebs tota uno consensu primarii ordinis virum unum, eximia illum quidem vitæ probitate præditum, nondum tamen divino Baptismo consignatum, invitum et repugnantem corripientes, simulque militaribus copiis, quæ tum in urbem venerant, opem afferentibus, in sublimi Sede collocarunt, Episcopisque obtulerunt, ab iisque petere insisterunt, ut eum salutari aqua tingerent, atque Archiepiscopum nominarent, suasioni interim vim admiscentes, non id quidem admodum graviter et modeste, admodum tamen pie atque ardentem. Nec enim ejusquam virtus aut pietas oblata occasione clarius emicuit. Sed tum quid factum est, quoque progressus est tumultus? Coacti sunt, rore purifico hominem perfuderunt, Antistitem pronuntiarunt, in throno collocarunt, manibus tamen potius quam voluntate sinceroque animi affectu, sicut postea declaratum est. Ut enim volentes lubentesque discesserunt, ac quæ vellent, libere decernere poterunt, consilium inter se ineunt, haud scio an spirituale, sed ineunt tamen, atque omnia quæ gesta fuerant, abrogare statuunt, eamque institutionem, ut minus legitime factam pro irrita habere; vim ei, cui non minor vis illata fuerat, objicientes, ac sermones quosdam petulantem magis quam sapienter eo tempore jactatos urgentes. At magnus Episcopus noster, æquusque rerum æstimator, nec cum iis, qui hujusmodi

Eusebius non-
dum baptiza-
tus eligitur
Cæsarensis
Episcopus in-
vitus.

Electionem
retractant
Episcopi.

*Obstitit iis
Gregorius.*

hujusmodi consilium inibant, abductus est, nec eorum sententiam comprobavit: sed constans atque invictus permansit, haud minus quam si nullam omnino vim perpressus fuisset. Nam cum utrisque vis allata fuisset, vel vicissim accusandos eos esse dicebat, si ipsum accusaret, vel culpa solvendo, si ipsum culpa solverent, vel, quod justius erat, ne absolvendos quidem, tametsi ipse crimine solveretur. Si enim ipsis venia deberetur, utique et illi: sin illi nullo modo parcendum esset, multo iis minus delicti veniam esse sperandam. Longe enim ipsis honestius tum futurum fuisse periculum subire, atque omni ratione obsistere, quam insidias postea moliri: eo praesertim tempore, quo veteres inimicitiae potius essent deponenda, quam novae excogitanda. Sic enim se res habebat. Aderat quippe Imperator adversus Christianos fremens, atque hanc electionem irato infestoque animo ferens, gravesque in eum, qui Archiepiscopus institutus fuerat, minae jactabantur, atque in novacula acie sitae res civitatis erant, ab eone die in rerum natura esse desineret, an servaretur, ac clementiae humanitatisque nonnihil impetraret. Ad eum enim dolorem, quem ob Fortunam secundioris fortunae tempore solutam eversamque capiebat, nova haec atque insolens Praesulis electio accedebat, quam publici juris convulsio nem atque oppressionem interpretabatur. Quin ipse quoque provinciae Praefectus rationes conquirebat, quibus temporis atrocitati obsequi, et eum malo aliquo posset mulctare: ne erga eum quidem aliqui amice ac benevole affectus; sed, quia adversas in Repub. partes tuebatur, inimice atque infense. Quocirca eos a quibus electus fuerat, velut accusatores illius futuros per litteras accersebat, non jam leniter et remisse, sed minis etiam quibusdam additis, tamquam hoc Imperator flagitaret.

*Julianus
adversatur
electo.*

*Praefectus
provinciae eu-
pit rescindi
electionem.*

*Gregorius
magna liber-
tate rescribit
ad laicos ista
non pertinere.*

*Reprimitur
Imperator et
Praefectus.*

*Moritur
Eusebius.*

34 Cum igitur pater de ea re epistolam accepisset, sine ullo metu ac cunctatione ulla responsum hujusmodi dedit: ex quo animadvertere licet, quae in eo animi libertas fuerit, quove spiritu acta. Nos, inquit optime Praefecte, rerum omnium quae geruntur, censorem unum ac Regem habemus, qui nunc armis oppugnatur. Is et praesentem electionem expendet, quam nos rite ac legitime, atque ex ipsius voluntate fecimus. Vobis autem tametsi vim afferre, si ita tulerit animus, in proclivi sit; id tamen nunquam extorquebitis, quin ea quae facta sunt, ut recte justaque facta patrocinio nostro defendamus: nisi hanc vobis legem promulgare libeat, quibus ne limis quidem oculis res nostras aspiciere fas est. Hanc epistolam Praefectus ipse, tametsi ad breve aliquod tempus stomachatus, mirifice suscepit: quemadmodum ex multis intellectum est, qui res illius perspectissimas habebant. Atque hoc et Imperatoris repressit impetum, et civitatem periculo, atque adeo nos dedecore atque infamia liberavit. Hoc civitatis exiguae cathedraeque summioris Episcopus praestitit. An non autem principatum ita tenere multo melius ac praeclearius est, quam e sublimioribus thronis declamare, ac rebus potius quam nominibus superiorem esse?

35 Jam quod in illius rebus gestis ordine quidem postremum, vi tamen et facultate primum et maximum, quis est tam ab orbe nostro remotus, ut nesciat? Rursus eadem civitas eadem ob causam seditione laborabat, eo nimirum, qui honesta et egregia vi ad Episcopatum pertractus fuerat, celeri morte abrepto, atque ad Deum, ejus causa in persecutionibus fortiter strenueque decertarat, profecto. Atque ea seditio quanto acrior et ferventior, tanto etiam stultior et absurdior erat. Non enim obscurum erat, quis praecelleret (quemadmodum nec inter sidera Solis praestantia ignota est) sed perquam clarum ac perspicuum, cum aliis omnibus, tum eximia praesertim ac purissimae populi parti, hoc est et sacris ministris, et nostris Nazaraeis, quibus vel solis, vel potissimum illis

electiones istas committi oportebat (sic enim nunquam Ecclesiis male esset) ac non iis, qui opibus ac potentia florent, aut stultae ac temerariae plebi, plebisque adeo ipsius vilissimo et contemptissimo cuique. Nunc vero parum abest, quin civiles magistratus meliore ordine ac disciplina regi existimem, quam nostros, qui divinae gratiae ascribuntur; atque hujusmodi res melius timore quam ratione administrari. Nam nisi ita esset, quis modo sanae atque integre mentis te relicto ad alium se contulisset, divine vir et sacrosancte; te, inquam, in manibus Domini depicto, matrimonii experte, nihil possidente, carne propemodum et sanguine vacuo; te, inquam, doctrina et verbis post Verbum inter philosophos sapiente, inter mundanos caelesti, sodali, inquam, ac socio meo, dimidiaque (audacius hoc dicam) animae meae parte, ac mecum et vitae et doctrinae communione conjuncto. Vellem mihi te apud alios libera oratione describere liceret, ac non coram ista te praesente perpendere, necesse ut habeam quam plurima parce laudare, ne in assentationis suspicionem incurram. Verum ut eo, unde oratio digressa est, redeam. Spiritus quidem hominem suum norat (quidni enim nosset?) ceterum obsistebat invidia; quorum autem, dicere me pudet, atque utinam nec ex aliorum sermone, qui res nostras comica dicacitate sedulo insectantur, eorum nomen audire liceret.

36 Sed haec, ut fluvii petras eas quas in medio fluxu offundunt, praetereamus, atque oblivione digna silentio tegamus: ad ea quae deinceps sequuntur, progrediamur. Probe sciebat vir spiritualis, quae Spiritus erant: ob eamque causam demissos omnes et abjectos affectus submovendos esse judicabat, nec coitionibus anticipatisque opinionibus certandum, nec plus gratiae, quam Deo tribuendum; sed unam tantum Ecclesiae utilitatem communemque omnium salutem ob oculos ponendam. Ac proinde litteras scribebat, monebat, populum conciliabat, Sacerdotes cum alios tum eos qui sacro munere fungebantur, obstabatur, decernebat, etiam tum absens suffragium ferebat, canicie fretus in alienis quasi in suis auctoritate utebatur. Denique quoniam electionem legitimam ac regularem esse oportebat, cum unus ex eorum numero, qui Pontificem nominarent, desideraretur, e lectulose abstrahit, homo jam et senectute et morbo fractus, atque ad urbem in juvenili animi vigore contendit, vel potius emortuo corpore, ac paulum spirante defertur, magnificae parentationis instar hanc sedulitatem sibi fore persuadens, etiam si quid ipsi humanitas accidisset. Atque hic quoque miraculum contigit, minime dubiam fidem faciens. Labore corroboratur, alacritate vegetatur, negotium administrat, ad conflictum se parat, in throno Archiepiscopum collocat, domumque tandem reducit, non jam vehiculo tanquam sepulchro, sed tanquam arca divina usus.

37 Quo etiam in munere lenitatis illius, de cujus laude haud pridem verba facere desii, luculentius argumentum edit. Cum enim ipsius collegae contentionis, in qua victi fuerant, ignominiam, senisque omnibus in rebus auctoritatem et principatum gravissime ferrent, ob idque ipsi infensi essent, conviciisque eum incesserent, eos quoque tolerantia sua fregit ac superavit, maximum auxilium sibi in animi facilitate et humanitate positum repertiens, atque in eo, quod maledictis lacessitus maledicta non regerebat. Quid enim grave esset, si cum rebus superior fuisset, lingua se vinci pateretur? Quamobrem sic eorum animos lenitate sua cepit, ascito praesertim in sententiae suae auxilium tempore, ut ira in admirationem conversa ad eum ipsi excusatum venirent, genibus advolverentur, pudore ob ea quae prius admiserant suffunderentur, abjectisque odiis eo Patriarcha, Legislatore et iudice uterentur.

38 Haud disparis zeli ea illius contentio fuit, qua se haereticis opposuit, cum impii cum Imperatoris copiis

PER
GREGOR. PH.

De electione
Basili con-
tentio.

Fortiter eam
sudet Grego-
rius.

Ad eam aeger
advolat.

Convalescit.

Mansuetudine
iratos militum
et sibi conciliat.

Haereticis se
opponit.

PER
GREGOR. FIL.

copiis suffulti expeditionem adversus nos susceperunt, ut nos quoque in potestatem accepturi aliisque adjuncturi, jam ferme omnibus in servitutem redactis. Nam hic quoque non parvo nobis adjumento fuit, tum per se ipse, tum per nos etiam fortasse, quos velut non ignavos ac degeneres catulos in illos tamquam in sævissimas bestias immittebat, ad pietatem nimirum exercens. Unum habeo quod utrique succenseam (ac peto a vobis ne meam hanc dicendi libertatem ægre molesteque feratis : expromam enim animi dolorem, etiamsi gravis hic sermo futurus sit) quod me hujus vitæ malis offensum, ac solitudinem adamantem, ut hand scio an quisquam nostri sæculi, communemque hunc turbinem et pulverem omni celeritate vitare, salutemque meam in tuto collocare obnixio studio contendentem, nescio quo modo in hoc permolestum et insidiosum animarum forum per speciosum Sacerdotii nomen intulistis. Qua ex re multas calamitates partim jam subii, partim expecto. Nam qui mali aliquid jam perpessus est, vix induci potest, ut sibi melius aliquando fore speret, etiam si aliud persuadeat ratio meliora suggerens.

Ministerii sacri tempore, morbi dolores non sentit.

39 Sed ne illud quidem præterierim, quod cum in omnibus rebus fortem et tolerantem animum submioremque, quam ut corporis integumento cederet, præstitisset : tum vero postremo morbo, qui eum simul cum senectute adoriebatur, eoque diuturno et periculoso laborans, illud quidem cum aliis hominibus commune habuit, quod ægrotaret, hoc autem non ita commune, sed admodum peculiare aliisque miraculis congruens et consentaneum. Nam cum quotidie ac frequenter quoque quavis die, interdumque etiam hora dolore comprimeretur, solo ministerii sacri tempore confirmabatur, dolorque succedebat, quasi jussu et imperio fugatus.

Psal. 89.
v. 10.
Moriatur
fere 100
annorum,
45 Episcop.

40 Cum autem centum ferme annos vixisset, fines utique temporis nostro a Davide constitutos prætergressus, ex iis que in Episcopatu quinque et quadraginta, quod fere humanæ vitæ spatium est, exegisset : ita demum in bona senectute diem extremum claudit. Quonam modo? In orationis verbis ac gestibus, nullo vitii vestigio, plurimis virtutum exemplis relictis. Atque eo nomine major quam hominis conditio ferre videatur, ipsius veneratio in omnium linguis mentibusque versatur : nec facile quisquam reperietur, qui illius memoriam animo recolens, non etiam posita, sicut Scriptura loquitur, manu ad os suum, imaginationem quoque ipsam amplectatur. Hic illæ vitæ cursus fuit : hic vitæ finis.

Joh 29. v. 9.

Magnificum
Sasimis tem-
plum edifica-
rat.

41 Et quoniam liberalitatis ipsius munificentiaque monumentum posteris relinqui oportebat, quodnam tandem aliud potius conveniebat, quam hoc templum, quod Deo et nobis extruxit (populi quidem largitione nonnihil adjutus, multo majorem autem sumptuum partem e suo impendens) opus sane memorabile ac prædicandum, magnitudine permulta, pulchritudine cuncta propemodum antecellens? Nam et octo æquilateris rectis in se occurrit : et columnarum ac porticum elegantia per laquearia in altum assurgit, et quidem ejusmodi picturis ornata, ut nec naturæ ipsi concedant. Quid quod superno cæli splendore collustratur, uberrimisque lucis fontibus spectantium oculis irradiat, ut veræ lucis domicilium? Ad hæc eximie materiæ spatii æquiangularis utrimque positus plurimumque intermedii loci complectentibus cingitur : ac præterea portarum et atriorum venustate præluet, accedentesque procul invitat. Nondum de externo ornatu loquor, de lapidum quadratorum atque in trinam conjunctionem aptatorum pulchritudine et magnitudine : quorum alii marmorei sunt, nimirum qui in basibus et capitibus, quibus anguli intercipiuntur, locati sunt, alii patrii quidem illi, non tamen exoticis inferiores. Nondum de variis et multiplicibus zonis, a fundamentis ad verticem

Descriptio
templi.

usque protensis atque intextis, cujus ea est altitudo, ut spectatorem damno afficiat, visum circumscribens. Quonam modo tanti temporis opificium tantique laboris et industriæ tam brevi sermone ob oculos ponerem? An hoc dixisse fuerit satis, quod cum ceteræ civitates multis extractionibus publicis privatisque decorentur, hæc vel sola nominis nostri famam apud multos illustrare potuit? Ac templum quidem ad hunc modum se habet. Quoniam autem Sacerdote etiam opus erat, hunc quoque domi acceptum offert : templi magnificentia dignum necne, dicere haud queo, sed tamen offert. Quandoquidem porro victimæ quoque requirebantur, has insuper adjungit, nempe filii afflictiones, atque in rebus adversis patientiam : ut Deus ab eo rationale holocaustum habeat, ac pro legali hostias spirituales victimam egregie consumptam.

42 Quid ais pater? Utrum ista sufficiunt, atque hanc vel prosecutricem, vel funebrem orationem ita accipis, quasi laborum eorum, quos juvenandis provehendisque meis studiis suscepisti, fructum tuleris, ac pro tuo veteri more pacem orationi concedis, eique ne modum excedat tædiumque pariat, finem imponis? An additamentum quoddam et corollarium desideras? Sed finem haud dubie status : satis quippe longam orationem habuimus. Hoc vero mihi bona tua venia adjicere liceat : Fac sciamus quæ tua sit gloria, quod lumen te circumstet : atque uxorem tuam aliquanto post, et liberos, quos adhuc vivens funere extulisti, et me quoque nequaquam jam ultra, vel certe perexiguuo tempore cum hujus vitæ miseriis conflictatum atque ante tabernacula illa hoc dulci tumulto suscipe, quem utrique nostrum condidisti, videlicet hic quoque Sacerdotem tuum et cognominem honore afficiens : veniamque tribue, sive quid dicendo prætermissimus, sive quid tua gratia assumptum minus commode tractavimus : ac denique cum gregem universum et omnes Episcopos, quorum pater vocatus es, tum me præsertim paterne a te et spiritualiter coactum gubernare, ne tuam vim usquequaque accusem.

Nazianzenus
patrem jam
defunctum
invocat.

43 At tu, quid censes, o meorum sermonum actionumque judex? Si hæc satis copiose disseruimus, tuoque desiderio satisfacimus, calculum adde, et accipiemus (nam profecto calculum tuum calculum Dei interpretamur :) sin autem et illius gloria et tua expectatione longe inferiorem orationem habuimus; in promptu est, qui suppetias ferat. In illius laudes vocem tuam tempestivæ pluvie instar expectatam immitte. Ac sane maximis te nominibus obnoxium habet, et ut pastor pastorem, et ut pater filium : quod ad gratiam attinet. Quid vero mirandum, si qui terrarum orbi per te intonuit, idem nunc fructum quoque aliquem ex tua voce percipiat?

Basilius
iterum ad
dicendum
invitat.

44 Restat jam, ut cum spirituali Sara præclari nostri patris Abrahæ conjuge et æquali funebrem sermonem habeamus. Non est, mater, eadem Dei hominumque natura, aut, ut in genere loquar, Superiorum et eorum qui in terra versantur. Apud illos enim constans et immortale est, tum hoc ipsum quod sunt, tum quaecumque ad illud pertinent. Quæ enim a rebus firmis et certis oriuntur, eadem quoque firma et solida esse necesse est. Res autem humanæ quo modo se habent? Labuntur et intereunt, et aliam atque aliam subinde mutationem capiunt. Vita quidem et mors tametsi inter se plurimum differre videantur, inter se tamen mutuo transmeant, vicissimque succedunt. Etenim vita ex corruptione parente nostrâ principium ducens, ac per corruptionem, hoc est perennem ejus quod præsens est excessum, iter faciens, in corruptionem tandem, nimirum in hujus vitæ finem definit. Mors contra, quæ non modo nos a præsentibus malis vindicat, verum ad supernam quoque vitam sæpe traducit, haud scio an proprie more appellari queat, utpote nomine magis quam re formidabilis. Atque absurde sane et præpostere affecti esse videmur, qui

ea

ea quæ formidolosa non sunt, extimescamus, ea autem quæ metuenda sunt, ut meliora magisque expectanda complectamur. Una vita est oculos ad vitam coniectos habere. Una mors, peccatum : animæ enim est interitus. Cetera quibus nonnulli insolentius efferruntur, nocturna quædam visa sunt, veris rebus imposturam facientia, et fallacia animæ spectra. Hoc animo si fuerimus, mater, nec ob vitam nos magnopere efferemus, nec morte nimium angemur. An vero mali quidpiam nobis acciderit, si hinc ad veram vitam migraverimus, si mutationibus, vertiginibus, satietatibus, ac turpi illa tributi pendendi necessitate liberati cum rebus certis minimeque fragilibus futuri simus, parvalumina circum lumen illud magnum tripudiantes?

Matrem viduam consolatur.

43 At te ab eo se junctam discruciaris? spes te oblectet. At acerba res est viduitas? audio, sed illi non acerba. Ubi porro charitatis bonum erit, si faciliora nobis ipsis dantes, asperiora proximo tribuamus? Imo quid est omnino, quod tibi acerbum videri debeat jam jamque morituræ? Instat fatalis dies, diuturna non erit hæc molestia. Ne ignavis cogitationibus res le-

vissimas oneremus. Magnis rebus privati sumus : at etiam consecuti fuimus. Atqui privari omnium est, adipisci paucorum. Quare mentem nostram illud non dejiciat, sed hoc potius consoletur. Æquum enim est meliora deterioribus cedere. Filiorum mortem adhuc florentium et ad vivendum idoneorum fortissime et sapientissime tulisti : fac etiam senilis corporis, jamque vita confecti (tametsi sensus integerrimos animæ vigor ipsi conservavit) abjectionem feras. At deest, qui tui curam gerat. An vero non tibi præsto est tuus hic Isaac, quem tibi omnium instar ille reliquit? Parva hæc ab eo postula, ut te manu fulciat, ut servilia officia præstet : majora hæc repende, maternam benedictionem, orationes, atque alterius ævi libertatem. Dolles te admoneri? Id vero laudo, namque ipsa multos admonuisti, nimirum eos omnes, qui in tam longo vitæ curriculo ad tuam sapientiam sese contulerunt. Quare ad te feminam in primis sapientem nihil hæc oratio pertinet : sit autem afflictis et lugentibus communis solatii medicina, ut se mortales prosequi mortales intelligant.

*PER
GREGOR. FIL.*

*Benedictio
materna.*

DE S. ALMACHIO SIVE TELEMACHO

MARTYRE ROMÆ.

*CIRCA AN.
CHR. CCCXCIV.
I JAN.*

*EX VARIIS
AUCTORIBUS.*

S. Almachius sive Telemachus ethnicos reprehendens kalen. Jan. occisus.

Kalendis Januarii sanguinem pro Christi gloria fudit Almachius sive Telemachus; de quo *Martyrologium Romanum* : Romæ S. Almachii Martyris, qui jubente Alipio Urbis Præfecto, cum diceret: Hodie Octavæ Dominicæ diei sunt, cessate a superstitionibus idolorum et a sacrificiis pollutis; a gladiatoribus occisus est. *Eadem cetera fere omnia habent Martyrologia, addit Beda, et Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 3, hac de causa captum et a gladiatoribus occisum. Vetus Martyrologium Romanum* : Romæ S. Almachii decollati sub Alipio Urbis Præfecto. *ms. Martyrologium S. Hieronymi* : Natalis Coronæ, qui jubente Asclepio Urbis Præfecto cum diceret: Hodie Octavæ Dei cæli sunt, cessate a superstitionibus idolorum et sacrificiis pollutis, a gladiatoribus hac de causa occisus est.

*Ex Oriente
Romam venit*

2 *Rem gestam ita narrat Theodoretus lib. 3 historiae Ecclesiasticae, cap. 26.* Honorius Europæ potius imperio, pugnas gladiatorias, quæ Romæ olim fieri consueverant, tali inductus occasione sustulit. Telemachus quidam vitam excolens monasticam, profectus ex Oriente, hac de causa Romam contendit. Ac dum sceleratum illud edebatur spectaculum, in stadium ipse ingreditur, atque ad gladiatores descendens, mutuum inter eos dimicationem sedare nititur. Itaque crudelis cædis spectatores accensi iracundia, et a da-

mone, qui ex illa sanguinis effusione voluptatem capiebat, ad furorem impulsus, pacis auctorem lapidibus obruerunt. Qua re cognita Imperator admirabilis Telemachum in Martyrum invictorum numerum adseripsit; crudele autem illud spectaculi genus penitus sustulit. *Hæc Theodoretus. Videtur igitur a spectatori- bus, forte et gladiatoribus, lapidibus primum appetitus sanctus Martyr, deinde jussu Præfecti ad sedandum populi tumultum comprehensus, moxque inaudita causa gladiatoribus iterum traditus trucidandus.*

Lapidibus obruitur.

*Refertur in
numerum
Martyrum.*

3 *Petrus Galesinius et Philippus Ferrarius hæc ad Diocletiani tempora revocant, quod non existiment sub religiosissimo Principe Honorio Urbis Præfecturam homini ethnico creditam. Sed quot post quoque magnis numeribus functi ethnici ac hæretici? Negant cultum idolorum tum viguisse. Non erat ita tamen penitus extinctus, ut non ludi profano more adhuc fierent.*

4 *Alipium vero hunc (qui aliis Asclepius, Asclippius; Palladio, Galesinio, et Ferrario Alypius, Adoni Alipius, Bellino et Maurolyco Olympius) censet Baronius Faltonium Probum Aliptum Q. Clodii Hermogeniani fratrem fuisse, qui post Ægypti Præfecturam gerens Joannis Anachoretæ congressu ad meliorem frugem videtur revocatus, ut ex historiae Lausiacæ cap. 23 patet: ideoque sub Theodosio potius quam Honorio hæc gesta censet Baronius.*

Quis hic Alipius Urbis Præfectus.

VITA

VITA S. FULGENTII

RUSPENSIS EPISCOPI.

PRÆFATIO.

CIRCA AN.
CHR. DXXIX.
I JAN.
S. Fulgentii
vita a quo
scripta.
A quibus edita
hactenus.

Sanctum Fulgentium omnia celebrant Latinorum Martyrologia, alique auctores fere innumeri. Vitam ejus, gravi stylo, inquit Molanus, ejus discipulus scripsit. De cujus tam auctore, quam auctoritate, nemo dubitabit, qui eam perleget.

2 Edita ea est a Laurentio Surio ex ms. Monasterii S. Pauli in Sonia silva, sine Rubæ vallis: ac deinde a Joanne Molano anno 1374, ipsius Fulgentii præfata operibus, ex ms. Monasterii Vallis S. Martini Canonorum Regularium Lovanii, cum ms. Monasterii Fontis B. Mariæ juxta Arnheimium a Joanne Vlimerio collata. Tandem Parisiis a Jacobo Sirmondo nostro cum ejusdem Fulgentii operibus recognitis. Has omnes editiones cum mss. Monasterii S. Maximini, et Monasterii S. Mariæ Bonifontis, et S. Mariæ de Ripatorio contuli.

ipse loquitur, quando codex ejus titulus nomine, legitur: qui autem flet, ut similiter nota sit omnibus vita ejus bona? Quamdiu vivunt adhuc, qui noverrunt eum, vel a certissimis testibus aliquid de ejus virtutibus audierunt, potest illi præsens memoria verum testimonium perhibere. Quid aget ventura progenies? Quid in transmarinis partibus longe constituta fidelium turba? Cum pervenerint ad notitiam lectionis, in qua idem beatissimus Pontifex absens loquitur, et mortuus vivit; admirabuntur profecto sapientiam: unde cognoscent innocentiam? Sicut ergo clara est ejus doctrina, sic clarior fiat etiam vita. Loquamur et narremus fratribus nostris, quomodo tantus Pontifex vixerit.

3 Nec timendum est, ne minore facundia Sacerdotem, qui per universas orbis Ecclesias magnum nomen obtinuit, ego faciam parvum. Cujuslibet enim sit meriti oratio mea, nec augere poterit tanti viri merita, nec minuere: sed proficere tantummodo ad caritatis testimonium, in qua illi semper inherere desiderans, salutiferis ejus monitis ad suscipiendam Monachorum professionem conversus, in illo parvissimo Monasterio, quod sibi apud Sardiniam pro Christi nomine relegatus effecerat, ubi jam tu presbyter habitabas, diebus ac noctibus ante eum positus vixi: quando me super mel et favum dulciora cælestis ejus eloquii flumina frequenter rigabant, et nisi sterilitas arentis ingenii præpediret, centesimum fructum gleba nostri pectoris attulisset. Sed indignus ego, de tanta plenitudine vix exiguum capere valui portionem. Tuæ tamen paternitatis orationibus fretus, libelli presentis laborem suscipere cogitavi: in quo omnia, quæ memoriter nobis audientibus ipse referebat, et illa insuper, quæ oculis nostris adspeximus, ut jam positi in doctrina illius, quemadmodum sint gesta, non ignoramus, breviter explicabo: notam falsitatis incurrere nullatenus timens, cuncta quippe senilem tuam paternitatem minime latent; nec tibi nunc aliqua quasi nescienti dicuntur, sed tuo potius testimonio confirmanda simpliciter digeruntur.

Auctor Fulgentii Discipulus.

* Al. habitas.

VITA S. FULGENTII

A QUODAM

EJUS DISCIPULO CONSCRIPTA

AD FELICIANUM EPISCOPUM.

PROLOGUS AUCTORIS.

Omnis novi Testamenti fidelissimus dispensator, in quo loquitur Christus, sancte Pater Feliciane, ut exemplo suo credendum sibi facile persuadeat, operum honorum curam maximam gerit, et quicquid aliis faciendum dicit, ipse primitus facit. Sine causa quippe nititur docere sapienter, nisi vixerit innocenter. Duo igitur Ecclesiæ Catholice doctoribus necessaria judicantur: vita bona, et sana doctrina. Vita enim bona commendat sapienter docentem; doctrina sana ornat bene viventem. Vita bona facit amabilem; doctrina sana laudabilem. Vita bona continuo creditur imitanda; doctrina sana numquam judicatur esse repudianda. Vita bona tollit occasiones detrahentibus, doctrina sana resistit contradicentibus.

Doctoribus necessaria vita bona, et doctrina.

2 Propterea mihi diutissime beati Fulgentii Pontificis, tui scilicet prædecessoris, a quo simul nutriti sumus, et nomen et gratiam cogitanti, dum frequenter ante oculos cordis mei magister egregius versaretur, dolebam tanti viri solatio caruisse populos Africanos. Et quamvis ille gaudiis cælestibus oblectandus, ad meliora migraverit, apud nos tamen modo similem deesse doctorem, sapientiæ ejus bene conscius, suspirabam. Dabatur sane flebili recordationi quædam respiratio, quoties dulcissimos libros ejus, aut epistolas, aut quos edidit populo præsentem sermones, vel ego legebam, vel legentes alios audiebam. Verumtamen in illis præclaris opusculis ingenium viri sapientiamque posse cognosci, tacitus considerabam: cujus autem justitiæ, probitatis et misericordiæ fuerit, et quomodo laudabiliter vitam suam, quod tu bene nosti, cum familiaribus suis transigerit; sicut docuit vivens, scire plerosque non dubitabam, latere tamen plurimos sentiebam. In posterum vero ne oblivio longa conversationis ejus bona nesciret, semper et vehementius formidabam. Dixi ergo diu cogitans: Ecce fulget beati Fulgentii doctrina, quoniam leguntur ab omnibus libri ejus: quasi

Causæ scriptio-
tionis.

VITA.

CAPUT I.

B. Fulgentii ortus, institutio, munus in repub.

Beatius igitur et vere Fulgentius, nobili secundum carnem genere procreatus, parentes habuit ex numero Carthaginensium Senatorum. Avus denique ejus nomine Gordianus, dum Rex Gensericus memoratam Carthaginem victor invadens, Senatores plurimos, imo cunctos, amissis omnibus bonis, ad Italiam navigare compelleret, inter ceteros etiam ipse impositam peregrinationem libenti voluntate suscepit, volens, saltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Post ejus obitum, duo ex filiis ejus, spe recuperandæ hereditatis, Africanam provinciam repetentes, manere jam intra Carthaginem minime potuerunt, domo propria donata sacerdotibus Ariani. Sed possessionibus suis ex parte per auctorita-

Patria et genus Fulgentii.

* ms. Rip. et Sur. Hunericus.

Avus exul

tem

*us. Rip.
Bizicum;
alii, Byzantium;
alii, Bithyniam.

Parentes.

Litteris
Græcis eruditur,
tum Latinis.

Paternam domum administrat.

Luc. 2.

Fil Procurator.

tem Regiam repetitis, ad Byzacium perrexerunt, ibique in Tellepte civitate unus eorum, nomine Claudius ex conjugis nomine Mariana, Christiana scilicet et honesta femina, istum, cui tanta gloria debebatur, feliciter genuit; eumque statim, quasi præsciis qualis esset futurus, Fulgentium nominavit. Quem religiosa mater moriente celeriter patre, Græcis litteris inbuendum primitus dedit, et quamdiu totum simul Homerum memoriter reddidisset, Menandri quoque multa percurreret, nihil de Latinis permisit litteris edoceri: volens eum peregrinæ linguæ teneris adhuc annis percipere notionem, quo facilius posset, victurus inter Afros, locutionem Græcam, servatis aspirationibus, tamquam ibi nutritus, exprimere. Nec fefellit matrem piam cauta provisio. Sic enim, quoties ei loqui Græce placebat, post longam desuetudinem locutionis ejus et lectionis, non inconditis sonis verba proferebat, ut quasi quotidie inter Græcos habitare putaretur. Litterarum proinde Græcarum præcepta scientia, Latinis litteris, quas magistri ludi docere consueverunt, in domo edoctus, artis etiam Grammaticæ traditur auditorio, magnitudine ingenii cuncta sibi tradita memoriter et veraciter retinens. Unde tamen, domesticorum negotiorum cogente necessitate, cito sublatus, paternæ domus gubernationem suscepit adolescens; ita se maternis imperiis subdens, ut ibi quoque Christi existeret imitator, de quo sacra Evangelia contestantur: *Et erat subditus illis, id est, parentibus.* Gauderat venerabilis mater, et præclara idole sapientis filii mœrorem viri amissi consolabatur. Cœperat in illa familia esse, qui amicis obsequium benevolens redderet, inimicos rationabiliter repelleret, servos mansuetus et severus regeret atque corripere, patrimonium diligens coleret, sublimioribus potestatibus carissimus fieret. Cujus rei gratia, crescente per singulos dies fama ejus, repetente Procurator ordinatur, hinc initium sumens imperandi, et consulendi, ac gubernandi quam plurimos.

CAPUT II.

Mundi tædium, ac religiosæ vitæ desiderium ei injicitur.

Tædet eum rerum mundi.

Monachos frequentat.

Accepta tamen hac potestate dum clementer utitur, et neminem lædere pro ingenita sibi bonitate desiderat, atque in exigendis pensionibus crudelitatem jubetur exercere, cepit sæcularium negotiorum gravis apparere sarcina, et displicere felicitas vana: paulatimque laudabili patientia succedente, cepit vitæ spiritualis amor exurgere, desiderium lectionis, insuper et orationis indefessum crescere studium. Monasteriorum proinde suavissimos greges frequentius visitans, servorum Dei mores propositumque discebat. Inter abstinentes nulla esse gaudia sæculi, sed nulla etiam esse tædia sentiebat. In summa abstinentia viventes videbat neminem calummatorem timere, sed se invicem diligere. Considerabat etiam multos adolescentes perpetuæ continentiæ deditos, ab omni posse abstinere concubitu. Talibus apud semetipsum cogitationibus fluctuabat, atque in hæc verba prorumpens: Cur obsecro, aiebat, sine spe futurorum bonorum laboramus in sæculo? quid nobis aliquando præstare poterit mundus? Si gaudere desideramus, licet melius sit bene flere, quam male gaudere; quanto melius tamen gaudent, quorum sic in Deum tranquilla est conscientia, quos minime terret exactoris improbi violentia, qui nihil timent nisi peccata, nihil agunt nisi unde possint divina implere mandata? Non fatigantur publicis excursibus, non damna rei familiaris coguntur aut flere miserabiliter, aut timere deformiter. Operantes manibus suis, non adversantur utilitatibus alienis. Vivunt inter se paci-

fici, sobrii, mites, humiles atque concordēs. Nulla illis cura libidinis; imo magna sollicitudo et jugis custodia castitatis. Imitemur tam laudabiles viros: arripiamus hanc bene vivendi constantiam. Sit nobis utile, quod gratia Dei revelante meruimus meliora cognoscere. Abjiciamus pristinos mores, et mutemus labores. Nitebamur prius inter amicos nobiles apparere nobiliores; nitamur modo inter servos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti sumus exigere debitores, conemur modo convertere peccatores. Solet etiam de publicis exactoribus efficere Christus Dominus noster magistros Ecclesiæ. De telonio enim vocatus est Matthæus, ut Apostolus fieret. Neque nos huic honori personam convenire credimus nostram: sed si ille deposito officio exactionis, accepit officium prædicationis; mihi non licebit post depositam procurationem, penitentis assumere lamentationem? Refugium nostrum Deus est: nulla de ætatis imbecillitate nascatur excusatio. Potens est quippe Deus, qui dat continentiam tantis adolescentibus, quos videmus in Monasteriis vivere, mihi quoque peccatori similem gratiam donare.

PER
EJUS DISCIP.
Statut
imitari.

Math. 9.

CAPUT III.

Præexercitatio vitæ Monasticæ in sæculo.

Post hæc verba, diutius in suo pectore ruminata, decrevit, sancto Spiritu revelante, sæcularibus omnino renuntiare deliciis, et illius vitæ socius fieri, quam laudabat. Prius tamen cogitans, ne subita mutatio mentem simul corpusque perturbans, inter ipsa conversionis initia gravissimum sibi vel impedimentum vel scandalum gigneret, occulte arripuit rara exercere jejunia: dehinc paullulum progrediens, antiquorum sodalium tentabat vitare consortia: segregatus frequenter a turbis, in possessione propria, nescientibus omnibus, parentibus et clientibus, quasi propter actionis laborem tristis sedebat, et ibi orabat, legebat, jejunabat, epularumque immoderatam copiam minuebat, ad balneas penitus non accedens. Et sub ipsa adhuc professione laici, plene jam monachus conversabatur.

Præparat se ad vitam Monasticam.

7 Stupebant omnes qui noverant eum, et tam delicati viri mirabilem parsimoniam, causamque mutationis hujus interpretabantur ex angustia natam pusillanimitatis. Apud illum vero per singulos dies amor sanctæ professionis, et mortificationis impensior cura crescebat. Aliquando igitur, ubi omnia, quæ sibi dura videbantur, expertus, adjutorio gratiæ spiritualis, voluntati suæ sensit suppetere facultatem, Beati Augustini, exponentis tricesimum sextum psalimum, *disputatione communitus et compunctus, publicare suum statuit votum, mutare gestiens habitum: ne vel amicabiliter ad se venientes pati cogere, cum quibus diu sæculariter vixerat. Cogitabat autem vir prudentissimus, conversionem sui cordis sibi soli utilem futuram, si latere potuisset: publicatam vero, multis aliis exemplum bonum dimittendi peccata pristina præstaturam. Quis enim mediocris aut pauper fieri Monachus erubesceret, dum Fulgentium videret, * genuini fastus arrogantia recedente, duras abstinentiæ vias, patientiæ gressibus ambulantem?

*al. disputationi conjunctus.

Lectione librorum B. Augustini impellitur ut propositam manifestet.

*al. Gemini.

PER
EUS DISCIP.

CAPUT IV.

Religionis ingressus.

Fuit autem tunc temporis Episcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Faustus, qui pro fide Catholica non longe a cathedra sua jussus fuerat relegari. De multis enim Sacerdotibus hoc Hunerici tyranni persecutoris astuta malignitas ordinaverat, ut juxta patriam propriam peregrinationis incommo- dum sustinentes ad negandum Deum facile flecterentur. In eodem proinde loco, ubi relegatus tenebatur, Monasterium sibi construxerat: in quo spiritaliter vivens, apud omnes Christianos honorabilis habebatur. Ad hunc ergo S. Fulgentius, quippe ei notissimus, alacriter venit, eique votum cordis sui fideliter indicavit. Ille autem sciens sæcularem omnino juvenem, verebatur talia credere pollicenti, dicens ei: Quare fili mentiris, ut servos Dei fallere delecteris? Tunc eris Monachus, aut antiquam deliciarum tuarum consuetudinem sic repente mutabis, ut escarum vilium negligentior apparatus, et vestium sordidarum tuum animum non offendat abjectio? Prius est, ut sis saltem laicus minus deliciosus: et tunc forsitan credibile putabo, quod renuntiare sæculo aut velis, aut valeas. Ad hæc ille juvenis magis ac magis inflammatus, repellentis manum suppliciter osculatus, sic oculis in terram depositis precabatur: Potens est, Domine pater, dare volenti facultatem, qui nolenti tribuit voluntatem. Permite metantum tuis inhaerere vestigiis: aperi mihi januam Monasterii: præbe sanctæ edificationis adjutorium: fac me unum de discipulis tuis: et Deus novit, quomodo me liberet ab iniquitatibus meis.

Faustum
Episcopum
exulem adit.

Egre ab eo
admittitur.

Alii eum
imitantur.

CAPUT V.

Prima ejus constantiæ a materno dolore probatio.

Audit hoc mater, referentibus multis, ad consortia monachorum fugisse Fulgentium, totiusque domus regendæ atque gubernandæ curam penitus dimisisse, nec omnino jam posse de tali proposito revocari. Turbatur, expavescit, et amoris nimii desiderio concitante, quasi jam Fulgentius moreretur (quamvis bene moreretur, qui sic moriebatur) cælum nimis lamentationibus pulsatur; et sicut solent matres in funeribus filiorum, modum nescit habere lacrymarum. Rapitur inconsideratis cursibus ad Monasterium furibunda, contumeliis et conviciis Sanctum Faustum nihil dubitans aggreditur: Redde, inquit, filium matri, redde dominum servis. Sacerdotes semper beneficia multa viduis præstant, quare nunc domus viduæ per te perit? Cui patienter respondit Episcopus: Si tu mihi filium tulisses, ego te, mulier, deberem, quantum dolor imperaret, arguere: modo tu mihi

Mater turbata
venit ad Mo-
nasterium.

juste contumeliam facis, quia ego tibi filium tuli. Quando enim tibi displicet, quia serviturus est Christo, bene facis contumelias inferre Fausto. Sub his etiam sermonibus æquanimitè tolerans, et affabiliter arridens videndi saltem filium nullam prorsus dat licentiam. Illa sciens, quantum diligenter a filio, magnis ante januam Monasterii clamoribus ejulabat, et Fulgentii nomen frequentius inclamans, desolationem suam miserabiliter allegabat.

Faustus ei
filii videndi
copiam negat.

Hæc prima beatum Fulgentium tentatio multis viribus impulit, dum suam genitricem, quam semper amaverat, cui maxima devotione servierat, audiret auribus suis flere. Sursum tamen corde positus, audiebat, et non audiebat, nec illius preces advertere dignum putabat, quia pietatem solitam religiosa crudelitate vincebat. Ibi jam futuræ patientiæ in laboribus multis exemplum fidelissimum præbebat, et similis ebrio per spiritalium gratiarum factus, utrum mater esset, quodammodo ignorabat. Hic eum beatus Faustus Episcopus ex toto corde conversum primitus approbavit, et cum gaudio ceteris fratribus dixit: Facile poterit hic juvenis tolerare quemcumque imposerimus laborem, qui potest matrem despiciere jam dolorem. Illa mater dum se plangere sæpius, nec ad se filium prodire cognosceret, in eodem loco eum jam non esse credebat: quia si ibi esset, non ferre posse dolorem matris, adhuc virtutis ejus nescia, putabat. Sæpe ergo iens ac rediens, et Episcopo molestias, et filio plurimas afferebat insidias, donec tædio victa, propriam reverteretur ad domum.

Fulgentii
constantia.

CAPUT VI.

Ejus ab abstinentia.

Beatus ergo Fulgentius supra humanum modum laboribus se abstinentiæ cruciabat, sine vino et oleo manducans et bibens, sic parce et tenuiter, ut inediæ magnitudo siccitatem corporis cutem fatiscere diversis ulceribus cogeret, ac superdrita, quam dicunt, impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur. Putabant plurimi, tunc beatum Fulgentium sub occasione ipsius infirmitatis, aut recessurum simul a proposito sanctitatis, aut reddendum deinceps tepidum, ne vel regulæ communis parsimoniam custodiret. Ille vero contra spem omnium, misericordiæ Dei prævenientis auxilio gubernatus, ex infirmitate corporis ampliores vires animi capiebat; et tanto abstinentior, quanto debilior, desalute perpetua jugiter cogitabat; salutem vero corporis arbitrio Domini committebat, hoc plerisque dicens: Scimus omnes ex epulis vitam solere servari, non sanitatem posse conferri. Nam ut sanetur infirmitas, si explenda videtur gulæ cupiditas; quare infirmantur etiam illi, qui conviviis lautioribus quotidie saginantur? Tolerabat ergo infirmitatem patienter, exercebat abstinentiam satis humiliter. Parvum namque putans omne quod faciebat, de die in diem melior fieri gestiebat. Hoc propositum cordis ejus miserator et misericors Deus adjutorio superni juveninis fulcenis, velociter ei corporalem restituit salutem.

*al. credibi-
lem. us. Rip.
incredibilem.

Egrotat ob
nimiam absti-
nentiam;

In ea tamen
persistit.

Convalescit.

CAPUT VII.

Bonorum abdicatio.

Tunc animus viri sapientis altiori pietate commotus, cum tota mente mundum sibi crucifigeret, et ipse mundo crucifixus, iter rectum a juventute sua, sicut scriptum est, ambularet: portionem substantiæ propriæ, quamvis haberet fratrem juniorem, nomine Claudium, per donationem soli contulit matri, ut a matre postmodum, si bene servisset, donaretur et fratri. Sic salubri consilio superbiam junioris fratris edomare

Bona sua
matri donat,
non fratri; et
quare.
Thren. 3.
v. 27.

edomare desiderans, ut qui esse nolebat humilis propter pietatem, disceret humilis esse propter hereditatem; mater quoque sanctissima post discessum dulcissimi filii, cujus jam non poterat obsequio letificari, ejus meruisset beneficio consolari. Quantas ibi tunc universales et gratias Domino retulerunt, cum viderent beatum Fulgentium sæculari cupiditate calcata, rebus, quas distrahere et donare pauperibus non poterat, ne offenderet bonam matrem renun- tiasse penitus, ut Christum invenire mereretur doctorem? Finita jam fuerant cuncta, quæ eum in conversionis primordio videbantur affligere.

CAPUT VIII.

Abbas creatur.

Nova persecutio sub Hunerico.

It ad aliud Monasterium.

** ms. Rip. excusat.*

Fil Abbas cum Felice.

Sed quia hæc vita numquam potest sine suis tentationibus præterire, nascitur rursus talis persecutio fidei, ut sanctæ memoriæ Faustum Episcopum cogere per diversas latebras commigrare: nec in ipso Monasterio jugiter sineret quiescere. Tunc beatus Fulgentius timens aut in illo loco solus remanere, aut de loco in locum frequentius transmigrare, consulto prius Episcopo Fausto, vicinum Monasterium petiit, ubi paucis et simplicibus fratribus Felix nomine Abbas præerat, amicus ejus ab adolescentia, cum quo semper etiam laicus familiariter vixerat. Tunc igitur eum Felix Abbas cum gaudio suscipiens, imparemque se ejus virtutibus sciens, et nomen et potestatem ei tradidit Abbatis. Ille plenus studio humilitatis, recusabat privilegium potestatis. Et post multa certamina pietatis, ex consensu totius congregationis, passus violentiam caritatis, vix consentit esse collega boni consortis. Ita duo viri sanctissimi diligenter æqualiter Deum et proximum, ambo moribus similes, ambo meliores proposito, conversatione æquales, unus scientia superior, jugum bonum gubernandæ congregationis excipiunt. O quam felix servorum Dei numerus fuit, quibus cooperat præesse Fulgentius! O quantum fulgebat illud Monasterium, cui dispensator permanserat Felix! Dabant sibi mutuis nominibus etiam ipsi non minoris laudis auspicium. Felix vocabatur Fulgentius, viam Domini currens, et fama crescente Fulgentii, capiebat fructum sui culminis Felix. Unus tamen eorum, Beatus videlicet Fulgentius, docendis fratribus peculiariter vacabat; alter in quotidiano ministerio sollicitus laborabat. Supervenientibus fratribus unus verbum Dei singulariter prædicabat, alter hospitalitatem diligenter præparabat, et hilariter offerebat. Nihil alter sine consensu alterius faciens; sed sic ambo ceteris erant imperantes, ut sub unius se regula crederent constitutos. Ita dum timebat Fulgentium offendere Felix, Felicemque Fulgentius, mortificatis voluntatibus propriis uterque vivebat, et de fratrum, quibus consulebant, utilitate laudabiles, et de mutua, quam sibi reddebant invicem, subjectione sublimes. Quis istius affectus explicare possit loquendo virtutem? Quos quieta pax adunaverat, nec bella valuerunt feralia separare.

CAPUT IX.

Persecutio. Fuga. Insidiæ a Presbytero Ariano.

Fugit cum suis.

Sed cum subito barbaricæ multitudinis provincia turbaretur incursum, videntes salutem temporalem fugæ præsidio vendicandam, labores illico perferendæ peregrinationis excipiunt, limatoque consilio procul abscedunt, ubi nulla belli nascentis opinio, construendi Monasterii præberet integram facultatem. Promovent igitur castra spiritalia duces inelyti cælestis exercitus, et per ignotas Africae regiones, Monachorum

suorum caterva comitante, pariter gradiuntur, ubique facientes gaudium bonis, invidiam malis.

16 In territorio denique Siccensi, dum cogitant certas sedes statuere, regionis fecunditate delectati, virorum etiam fidelium favore suscepti; Presbyter quidam sectæ Arianae in fundo Gabardilla perfidiam prædicans: cui nomen quidem inter homines Felix, sed voluntas adversus Deum semper infelix, natione Barbarus, moribus sævus, facultatibus potens, Catholicorum persecutor acerrimus. Hic beati Fulgentii nomen in illis regionibus clarum fieri sentiens, reconciliandos occulte multos, quos deceperat, suspicatur. Neque virum dignum Sacerdotio, vere adhuc esse Monachum credit, sed eum sub habitu Monachi Sacerdotis officium putat implere. Et revera Sacerdotis officium laudabiliter etiam tunc implebat, non aliquantos reconciliando, sed omnes, quos attingere poterat, ad reconciliationem salutaribus monitis invitando: cujus sermo dulcis et rectus, quia dura quoque corda mollebat, nec immerito hunc Presbyterum sic timere pro sua perfidia compellebat. Arripit igitur Presbyter, insani furoris stimulis concitatus, Dei servos crudeliter persequi, et per omnes vias custodibus distributis, ambulantium simpliciter obsidet itinera. Necessarium quippe fuerat athletas fortissimos, voluntariis abstinentiæ laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, persequentium paululum tradi manibus: ut martyriales agonis effecti participes, illata discerent supplicia tolerare, probaturi quid profecissent, si flagellis membra omnia dissipantibus, a fide vera minime defecissent. Nescientes igitur cogitationes maligni serpentis, habentesque fiduciam conscientia, nihil timentes, simul ambo gradiabantur secum loquentes.

CAPUT X.

Capiuntur Fulgentius et Felix; hic cœditur ab Ariano.

Et ecce subito quasi violentia sævissimæ tempestatis invadit incantos, dividit junctos, ligat divisos, et feralibus vinculis oneratos, perducit ad Presbyterum victos. Efficiuntur subito sine crimine rei, sine belli forte captivi. Quibus enim fugientibus nihil nocere potuerunt Mauri, penas ingerunt Ariani. Tunc antequam tenerentur, Felix Abbas paucos solidos, unde fratrum sustentabatur inopia, simpliciter ubi metus suaserat, projecit, et custodiendos Dei servis, ipsi Deo committit. O divini singularis potentia miraculi! Nemo valuit solidos illos projectos adspicere; nullus permissus est victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi soli, qui sic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad Presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus Presbyter intonat: Cur ex vestris regionibus occulte venistis Christianos Reges evertere? Bene enim miser Christianos Reges esse dicebat, in quibus Christum Regem Regum miserabiliter exufflaverat, et quos Filium Patri æqualem negare, similis Antichristo docuerat.

18 Illis ad hæc veracissimæ responsionis verba parantibus, inferri præcepit verbera primitus. Igitur Felix Abbas vehementi caritate commotus: Parcite, ait, fratri Fulgentio, qui non potest tormenta perferre. Nolite istum cadere, inter vestras manus forsitan moriturum. Convertatur in me vestra crudelitas: ego scio quid confitear, in me est omnis causa. Tunc dilectionis admiratione stupefactus, removeri paulisper beatum Fulgentium jubet, atque illum gravius cadi ministris sævissimis imperat. Tunc hilari animo Felix Abbas verberibus subditur. Dolorem quippe cum gaudio sustinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat. Ecce qualis fuit beatus Fulgentius circa amicos, ut usque ad mortem diligi mereretur. *Ista quippe*

PER
EJUS DISCIP.

Felix Presbyter Arianus Fulgentio insidiatur.

Capitur Fulgentius.

Pecuniam abjectam non vident barbari.

Sistitur Ariano Presbytero.

Felix Abbas cœditur: rogat parci Fulgentio.

PER
EPI'S DISCIP.

quippe caritas beati Felicis, vitæ illius sanctæ magnum perhibet testimonium. Neque enim salutem suam pro salute illius despiceret, nisi sibi primitus et multis utilem jucundumque sentiret. Imitentur utrosque, qui Deo placere desiderant. Alios doceat beatus Fulgentius sic vivere inter fratres, ut amentur, foveantur, et in summis necessitatibus adjuvandi, etiam si periculum non defuerit, iudicentur. Sumant alii de bono facto Felicis Abbatis exemplum, melioribus fratribus, et in Dei timore plus proficientibus, omnem gratiam bonæ voluntatis impendere. Quando enim talis caritas inter fratres fuerit, qualis inter sanctissimos viros fuit, vis totius tentationis facile superatur: inimicorum vero pertinacia continuo frangitur. Quamvis sævissimus Presbyter etiam tunc de Felicis Abbatis injuria minime satiatus, nec beato Fulgentio parcendum putavit.

CAPUT XI.

Fulgentius cœditur, uterque ignominia afficitur.

Fulgentius cœditur.

Beatus autem Fulgentius, vir omnino delicati corporis, utpote ex familia natus illustri, violentos impetus fustium, repentini doloris acerbitate crescente, vix tolerans, sicut ipse nobis postea referebat, cogitavit Presbyteri furentis insaniam vel mollire, si posset, vel certe paullulum, donec recrudesceret, avocare; quo facilius inter ipsas moras inveniret spatium respirandi, ne continuata poena omnino intolerabilis fieret. Dico aliquid, si loquendi potestas tribuitur, dum cæderetur exclamat. Tunc Presbyter, putans eum confiteri velle, jubet quiescere cædentes, et sic adhuc * a flagello suspensum, loqui præcepit quod volebat. Ubi dum beatus Fulgentius eloquentiæ solitæ sermonibus blandis, suæ peregrinationis est narrare aggressus historiam, Presbyterum facit attentum, diuque nimia verborum suavitate delinitum, pene totius crudelitatis reddit oblitum. Miratur Presbyter beati Fulgentii facundiam, probat sapientiam, magnumque aliquem virum conjiciens, erubescit inferre violentiam. Sed ne proderet suis suam superatam fuisse sævitiam: Cædite, ait, iterum fortiter, et multiplicatis flagellis lacerate verbosum. Etiam me, puto, seducere cogitat, longoque inanis fabulæ circuitu quid conficere moliat, ignoro. Recrudescit iterum manus vesana tortorum, flagellisque innumeris beatus Fulgentius exaratur.

* al. ad flagella. Interloquitur.

Iterum cœditur.

20 Tandem Presbyter de illata cæde confusus, virorum laudabilium merita sentit, nec apud se eos tenere diutius ausus est; sed deformiter decalvatos, ablatis etiam omnibus vestimentis, ex domo sua nudos inanesque projecit. Sed nec illa decalvatio viris sanctissimis turpitudinem, nec nuditas attulit confusionem: quia tolerata propter odium religionis injuria, primæ jam confessionis decoraverat ornamento, superna gratia fulciendos. Processerunt itaque de domo Presbyteri, tanquam de loco gloriosi certaminis, insignis victoriæ laureis coronati; reversique per campum, ubi fuerant capti, solidos, quos Abbatem Felicem projecisse diximus, integro ibi numero servatos inveniunt, et quasi ex divina manu restitutos hilariter accipiunt; agentesque ineffabiles Deo gratias, qui consolatur humiles in omni tribulatione eorum, revertuntur ad proximos fratres.

* al. sevea.

Nudos et decalvatos dimittitur.

Reperit abjectam pecuniam.

21 Hujus autem crudelissimi facti detestabilis opinio, cunctam simul mœstificat regionem; nuntiatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoque Ariano- rum Episcopus dolet mactatum gravi cæde beatum Fulgentium. Et quia parentes ejus cognitos habebat idem Episcopus, ipsumque beatum Fulgentium singulariter adhuc laicum dilexerat, adversus Presbyterum suæ religionis et parochiæ, qui cædis auctor

extiterat, graviter commovetur, vindicare beatum Fulgentium parans, si querelam de memorato Presbytero deponere voluisset. Sed beatus Fulgentius multis, ut hoc faceret, suadentibus: Non licet, ait, in hoc sæculo vindictam querere Christiano. Novit Deus quomodo servorum suorum defendat injurias. Iste Presbyter si gravissimi sceleris inter homines, me agente, receperit ultionem, patientiæ nos apud Deum perdimus retributionem: maxime quia multos parvulos scandalizare poterit, si Episcopi Ariani iudicium qualiscumque peccator, tamen Catholicus et Monachus quæram. Nolens ergo retribuere mala promalis, et vitam suam sciens necessariam bonis, ne quam forsân hæreticorum violentiam demno pateretur, ex illa provincia rursus egrediuntur, et ad vicina provinciæ suæ loca celeriter regrediuntur: eligentes vicinos potius habere Mauros, quam pati molestissimos Arianos.

Non vult queri de illo Presbytero.

CAPUT XII.

In Ægyptum navigaturus Syracusas appellit. Consilium mutat.

Juxta civitatem proinde, quæ Ididi nuncupatur, fundare Monasterium incipiunt, ubi parvo tempore Domino servientes, insistebant operibus caritatis. Donec subito beatus Fulgentius Ægyptiorum Monachorum Vitas admirabiles legens, institutionum simul atque collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras navigio petere statuit: duabus videlicet ex causis, ut vel ibi deposito nomine Abbatis, sub regula viveret in humilitate, vel districtioris abstinentiæ legibus subderetur. Et quia desiderium suum impediri poterat publicatum, quærit primitus occasionem proficiscendi Carthaginem. Dehinc veniens ad ipsius mœnia civitatis, uno tantum fratre, cui nomen fuit Redemptus, socio peregrinationis electo, navem conscendit, Alexandriam petiturus, nullos forte sumptus peregrinationi tanta necessariis secum ferens, sed in Deo, qui dives est, spem suam firmiter ponens, suaviter caneat cum David: Dominus pascit me, et nihil mihi deerit.

* al. Indidi.

Fulgentius legens Vitas PP. vult ire in Ægyptum.

Psal. 22. 1.

23 Ventis itaque flatu prospero consequentibus, Syracusanum contigit feliciter portum; Deique summi providentiæ gubernante, ductus est ad hanc civitatem, ubi tunc Ecclesiam Catholicam beatus Papa Eulalius gubernabat, vir eximie sanctitatis, admirabilis hospitalitatis, perfectissimæ caritatis; in cujus corde thesaurus sapientiæ spiritalis absconditus, multos talentorum Dominicorum negotiatione ditabat. Virtute enim discretionis super omnia decoratus, Monachorum professionem singulariter diligebat; habens etiam ipse Monasterium proprium, cui semper adhaerebat, quoties ab Ecclesiasticis actibus vacabat. Ad hunc ergo beatus Fulgentius veniens, inter alios peregrinos hospitalitatis officio libenter excipitur, neque tamen diu latere permittitur. Mox enim, sicut moris est, in convivio Sacerdotum, dum de divinis rebus ortus est sermo, virum singularis scientiæ locutio sua continuo prodidit. Intellexit Episcopus, ex ornatu sermonis, et responsionum moderatione, sub monachico habitu magnum latere Doctorem: distulit tamen eundem vel quis esset, curve advenisset, convivis præsentibus, inter epulas quærere.

Syracusis excipitur ab Eulalio Episcopo viro sancto.

24 Post prandium vero cum meridianis horis in domo sua deambulare Episcopus, per fenestram respiciens, observantem sibi sicut ceteros, beatum Fulgentium vidit: quem continuo peculiariter vocans: de Institutionibus, ait, et Collationibus loqui cœperas, dum pranderemus. Affer, obsecro, mihi codicem, si portas. Ille sine mora jussis obediens, codicem detulit, in quo quid contineretur, verbis propriis jussus exponit. Admiratur sanctus Eulalius scientiam juvenis, et tali hospite delectatus, cur ex Africa venerit, diligenter

Ex doctrina agnoscitur. Dissimulat quo eat. Socius id prodit.

diligenter inquiri. Ille metuens arrogantiae notam, si desiderium suum fateretur, incurrere: Parentes, inquit, meos requiro, quos in illis partibus vivere peregrinos audiui. Vere enim parentes suos requirebat, quorum suavissimos mores imitari cupiebat. Intellexit Episcopus responsum non manifestum, totiusque itineris ejus per alterum fratrem, (fuit enim simplex) investigat causas.

25 Ibi tunc Beatus Fulgentius salubriter proditus, veritatem simpliciter confitetur: iturum se ad ultimam Thebaidæ regionis eremum dicit, ut illic, sicut lectio monebat, mundo mortuus viveret, ubi major abstinentium numerus assumptioni suæ nullum gigneret impedimentum, sed forte potius præberet exemplum. Recte facis, respondit Episcopus, cupiens meliora sectari: sed scis, quoniam Deo sine fide impossibile est placere. Terras, ad quas pergere concupiscis, a communione Beati Petri perfida dissensio separavit. Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abstinentia, non habebunt tecum altaris sacramenta communia. Quid ergo proderit affligere jejuniis corpus, ubi solatiis spiritalibus indigebit anima, quæ multo melior est corpore? Revertere fili, ne vitæ mellioris intuitu, periculum rectæ fidei patiaris. Ego etiam quondam juvenis, antequam me Pontificæ honoris gratia præveniret indignum, diu cogitavi sanctissimæ hujus professionis in ipsius provinciæ monasteriis adimplere propositum, sed hæc causa me prohibuit assumpta perficere.

26 Consensit Beatus Fulgentius momentis patris consilio salutari, suæque intentionis fervore deposito, suadetur ibi apud Syracusam paucis mensibus degere, Sancto Eulalio præbente victum et hospitium congruum. Sed quia bonæ mentis indoles nunquam vacat, caritatis opera semper exercens, in ipso parvissimi hospitii, quod acceperat, habitaculo cepit hospitalitatem multis supervenientibus exhibere, peregrinus et alterius indigens solatio, consolandos suscipere peregrinos. Miratur Sanctus Eulalius affluentem sancti animi libertatem, magnoque gaudio saginatur, dum per manum Beati Fulgentii, cui victum quotidianum nihil habenti ministrabat, alimenta ministrari non habentibus videret. Et si fas est dicere, comparatione minorum crescere solere majores, quamvis esset Sanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omnino perfectus, opera tamen Beati Fulgentii considerans, de die in diem plus misericors efficiebatur et largus.

CAPUT XIII.

Ruffinianum convenit. Romam visit, Theodorici triumphos spectat.

Peracto itaque præsentis hyemis tempore, cura vehemens Beatum Fulgentium commovet, Episcopum quemdam Ruffinianum nomine, qui persecutionis violentiam fugiendo declinans, ex Byzaceno concilio navigarat, ibique provinciæ Siciliæ vicinus, in quadam brevissima commorabatur insula, vitam monachi laudabiliter gerens, videre indifferenter, ut ejus admonitione secundo firmatus, quid facere deberet, agnosceret. Hoc autem volebat, non quia Eulalio Pontifici minus credebatur, sed in rebus dubiis utilissimum semper esse multorum consilium sentiebat. Per multos itaque pedestris labores itineris ad illum Siciliæ veniens locum, cui plus propinquior illa insula fuerat, ubi Sanctus Ruffinianus Episcopus habitabat, modica navicula deportatus, Sacerdoti venerabili velociter præsentatur: a quo similiter, ne in Ægyptum proficisci perseveraret, admonitus, redire protinus ad proprium Monasterium, neque tamen Apostolorum memoriam prætermittere, statuit.

28 Occasione igitur navigii felicioris inventa, Romam venit, et auctorum sæcularium consono semper

ore laudatam, caputque mundi veraciter appellatam, festinus ingreditur civitatem. Fuit autem tunc in Urbe maximum gaudium, Theodorici Regis præsentia, Romani Senatus et populi lætificante conventus. Unde contigit, ut Beatus Fulgentius, cui mundus olim fuerat crucifixus, postquam sacra Martyrum loca venerabiliter circumvixit, omnesque servos Dei, quorum in brevi capere notitiam potuit, humili obsequio salutavit: in loco, qui Palma aurea dicitur, memorato Theodorico Rege, concionem faciente, Romanæ Curie nobilitatem, decus, ordinemque distinctis decoratum gradibus adspectaret, et favores liberi populi castis audiens auribus, qualis esset hujus sæculi gloriosa pompa, cognosceret. Neque tamen id hoc spectaculo libenter aliquid intuetur, neque nugis illis sæcularibus superflua illectus delectatione consensit: sed inde potius ad illam supernæ Hierusalem desiderandam felicitatem vehementer exarsit, salubri disputatione præsentem sic admonens fratres: Quam speciosa potest esse Hierusalem cælestis, si sic fulget Roma terrestris! Et si in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor et gloria et pax præstabitur Sanctis, contemplantibus veritatem!

CAPUT XIV.

Domum reversus novum Monasterium construit. Inde clam fugit ut lateat, et sibi vivat.

Multa his similia Beatus Fulgentius illo die salubriter disputavit, et jam toto corde Monasterium suum revisere cupiens, ad Africam velociter per Sardiniam navigavit: vix credentibus præ nimio gaudio monachis suis Beatum rediisse Fulgentium. Nesciebat plane sancta fraternitas, quid primitus ageret, utrum de absentia Patris quereretur, an potius de præsentia lætaretur. Nullus tamen ausus est eum, quia discesserat, culpæ, sed cuncti potius satagebant pro reditu ejus Deo gratias agere. Junguntur servorum Dei gaudiis etiam laici: lætantur omnes honesti ac nobiles viri, quod Beatus Fulgentius Africanæ Ecclesiæ Doctor prædestinatus, non diu fuisset in transmarinis regionibus occupatus. Certatim denique singuli properant ampliora præbere solatia pietatis, quibus foveretur animus revertentis. Offerunt denique a quodam, nomine Silvestrio, bene Christiano, et provinciæ Byzacænæ primario, locus aptus Monasterio fabricando, cujus gleba pinguis ac fertilis, instituendis hortis optabili fecunditate congrueret, et quod plus eligendum videbatur, longe adhuc a furore bellico constitutus, quietissimæ pacis securitatem plenissimam daret, honestis plurimis per vicinas possessiones commanentibus: quorum frequens oblatio transactionem facillimam monachis promittebat, ut regnum Dei quærentibus, nulla cura sæcularis transactionis obstreperet.

30 Libenter itaque B. Fulgentius hominis religiosi devotam suscipiens oblationem, sine mora in loco sibi concesso Monasterium fundat, plurimosque ad conversionem piis monitis invitando, monachorum multiplicat numerum, et magnæ congregationis efficitur Pater. Quamvis sane spiritalia meditari jugiter concupisceret, ampliori tamen sollicitudine distendi compellitur, otium sanctum quærens ex dilectione veritatis, negotia multa suscipiens ex necessitate caritatis. Unde victus aliquando contemplatione meliorum, lectioni et orationi tantum vacare desiderans, cogitavit diu, quomodo sarcinam præsentis oneris abjiceret, et sub aliorum regimine constitutus, ipse potius sub regula viveret, quam vivendi regulam ceteris traderet, secundum præceptum Domini, magis utile iudicans imperantibus obedire, quam obedientibus imperare. Cogitanti vero ea diutius, talis subito sententia nascitur

PER
EUS DISCR.

Visitat loca
sacra.

Spectat
triumphantem
Theodorici.

In Africam
redit.

*vs. Rip.
Byzantine.

Construit
Monasterium.

Dissuadet
susceptum iter
Eulalii.

Fulgentius
hospes, hospitalitatem
erga
alios exercet.

Ruffinianum
Episcopum
invisit.

Romam venit.

PER
EJUS DISCIP.
a alii mss.
Vincensi.
h ita mss.
at Sur. Ven-
nosensi.

Clam aliud
Monasterium
petit.

Privatus
degit.
Joan. 6.

scitur. Est in medio vadosi maris sinu Monasterium a Vivecensi littori proximum, b Bennefensi autem maxima ex parte contiguum: ubi neque hortos colere parvissimi scopuli limes sinit angustus, neque ligni vel potabilis aquae consolatio saltem ministratur exigua, sed rei utriusque per brevissimas naviculas quotidie sufficientia preparatur. In hoc Monasterio regidi propositi disciplina antiqua servatur, ab infantia sua plurimis usque ad decrepitam senectutem sanctissime ibi viventibus, sanctaeque professioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Ubi tunc duo Presbyteri peculiare, et merito mirabile, et immaculae senectutis honore venerabiles, Abbatis officio fungebantur, numquam de cenobio recedentes, sed Ecclesiae dignitati multos viros idoneos nutriendos. Ad hoc ergo Monasterium clam Beatus Fulgentius proficiscitur, ibique in congregatione tam maxima nomen ponit Abbatis, et adunatus multitudini monachorum, fulget quidem super ceteros scientia mirabili, eloquentia speciali, sed subjicitur omnibus laudabili humilitate, atque obedientia singulari. Memor quippe illius Evangelicae sententiae, qua Dominus noster dicit: Non veni facere voluntatem meam, sed ejus, qui misit me; omnes suas mortificat voluntates; jejuniis insuper, orationibus, vigiliis et abstinentiae vacans, totumque se cum vitis et concupiscentiis saecularibus crucifigens, manibus etiam suis delectabiliter operabatur. Nam et scriptoris arte laudabiliter utebatur, et palmarum foliis flabellos sapissime contexebat. Cui operi, etiam cum fuisset Abbas, in suo Monasterio vacabat. Lectioni autem in cellula frequenter coram fratribus insistebat, apud omnes amabilis, honorabilis et jucundus.

CAPUT XV.

Cogitur ad suos reverti. Sacerdotio initiatur.

Sui cum
repetunt.

Cogitur ad
suos redire.

Fit Sacerdos.

*Mss. Rip.
ad desiderium.

*Ita ms. Sur.
Vintorum.
Pescitur ad
Episcopatum.

Sed quanta in eodem Monasterio laetitia, tanta in illius exorta est repente tristitia. Gaudebant isti, qui eum susceperant: dolebant illi, qui amiserant. Nascitur inter eos nova pugna caritatis. Isti novum socium tenaciter amplectuntur; illi antiquum patrem reddi sibi suppliciter deprecantur. Isti se ornari de praesentia ejus; illi de absentia deficere confitentur. Beatus vero Fulgentius magis volens discere, quam docere, consentit hic esse, ubi fuit inferior; et trepidat illic redire, ubi cunctis posset esse superior. Tunc Abbatis Felicis et omnium fratrum, quos reliquerat, dolor ex necessitate consilium sumens, patrocinio sancti Fausti Episcopi insulanos monachos pulsat. Ille protinus Episcopali auctoritate suum esse monachum Fulgentium allegat, sibi reddi, et ubi ipse jusserit, vivere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus: ipsum vero Fulgentium, nisi consentiat, inobedientibus similem pronuntiat judicandum. Quid multa? Deponitur rursus Beatus Fulgentinus ad monasterium proprium, subire praecipitur Abbatis officium; et ne iterum a desiderio spiritali mutabilis fieret, repente eum Sacerdos Presbyterum consecrat, ut Abbatis et Presbyteri decoratus officio, nec Monasterium relinquere, nec in alia posset Ecclesia ordinari fortuito.

32 Victus igitur, et honoris compedibus vinctus, cepit jam Beatus Fulgentius aequanimitate Monasterium suum regere, fama quoque crescente laudabili, super omnes Africae provincias innotescere: in ipso autem Nuntorum territorio tamquam proprius Episcopus honorari, paratis omnibus, quandocumque facultas ordinandi Episcopum concessisset, Beatum Fulgentium primum Sacerdotem vocibus et mentibus petere, nec alterum nisi Beatum Fulgentium sibi consecrari permittere. Desiderium deinde populorum Deus videbat, ipsum quoque Beatum Fulgentium non latebat.

CAPUT XVI.

Episcopatum tantisper fugit.

Sed quia tunc Regalis auctoritas Episcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis plebibus providere Pastores licebat, securus interdictionis hujus tempora transigebat, superfluum judicans honorem fugae praesidio recusare, quem nec dare alicui fas erat, nec accipere. Postquam vero sacra turba Pontificum, qui remanserant, communicato inter se consilio, definierunt adversus praecipuum Regis in omnibus locis ordinationes celebrare Pontificum, cogitantes aut Regis iracundiam, si qua forsitan existeret, mitigandam, quo facilius ordinati in suis plebibus viverent; aut si persecutionis violentia nasceretur, coronandos etiam fidei confessione, quos dignos inveniebant promotione; ministerium vero suum facilius impleturos, atque inter ipsas tribulationes propriis plebibus solatia praestatueros: Fit repente communis assumptio, Presbyteros, Diaconos, et si quos inveniret electio, rapere, benedicere, consecrare, certatim locis singulis properantibus, ne in tali studio alicui aut tardus, aut novissimus videretur.

34 Tunc beatus Fulgentius eligentium vota velociori praeveniens fuga, latebris incertis absconditur, nec quaesitus ullatenus invenitur. Plebs ipsius loci, ubi fuerat Monasterium constitutum, differre suam prorsus electionem, donec inveniret Beatum Fulgentium, cogitabat. Verumtamen timens, ne dum diu Beatus Fulgentius quaeritur, fama haec Carthaginem perveniret, atque inde rursus Regalis interdictione nasceretur: ita compellente festinationis necessitate suadentur sibi de suis clericis alterum quaerere. Sic per multa loca, ubi Beatus Fulgentius aut primus, aut solus electus est, postquam minime potuit inveniri, dedit aliis honoris summi licentiam. Repleta jam fuerat provincia Byzacena novis Sacerdotibus; et pene vix paucorum plebium cathedrae remanserant destitutae: Regis quoque commota saevitia cunctos jam decreverat exilio mancipandos, in ipsum primitus ordinatorem, id est, Primatem, nomine Victorem procedente sententia: Qui jam a servis Regis exeuntibus captus, ad Carthaginem ducebatur. Et omnino succedente majore tristitia, versa fuit in publicos luctus ordinationis assumptae laetitia. Tunc oculis nuntiis edocentibus, transisse tempus faciendae ordinationis, Beatus Fulgentius putans, cathedris quam maxime proximis Episcopos haberi proprios, ipse rursus Monasterii sui congregationem gubernare revertitur, nihil dubitans, neque formidans, sed omnino se Pontificalis dignitatis evasisse sarcinam gaudens.

CAPUT XVII.

Episcopus ordinatur, frustra obnitente Felice Diacono.

Verumtamen altiori consilio Deus noster praedestinata perficiens, cui dederat docendi salubriter facultatem, doctrinae salutaris dare jam volebat auctoritatem, ne deesset fidei Catholicae contra Arianos fidelissimus praedicator. In tempore ergo tribulationis abscondere noluit vas electionis, per quem dispo-nerat implere officium praedicationis. Erat adhuc Ruspae oppidum nobile, clarissimis habitatoribus prorsus illustre, cui nullus fuerat Episcopus ordinatus: Quia Diaconus quidam Felix nomine, qui ambire volverat repudiatus, honorem Pontificis in illo loco nec ipse merebatur, nec alterum accipere patiebatur. Frater quippe illius germanus, amicus Procuratoris, per potentiam saecularis actionis ministrabat vires ambitionis. Dolor honestorum civium mentes vehementer exagitabat, cur soli remansissent sine patre spiritali,

Contra Tra-
samundi edi-
ctum ordi-
nantur novi
Episcopi.

Fulgentius ut
fugiat Episco-
patum, latet.

Optatur a
multis.

*al. educa-
tionibus.

Redit ad suos.

*al. voluit.

Ruspa ob
Felicis Dia-
coni ambitio-
nem caret
Episcopo.

spiritali, qui videbantur super ceteros excellere nobilitate carnali.

36 Tum repente fama verax dolentibus nuntiat Beatum Fulgentium, quem tot loca primo Sacerdotio iudicaverant dignum, nullatenus tempore ordinationis inventum, remansisse Presbyterum, gloria majore vestitum, quod honoris superioris sic calcaverat appetitum. Illis, quibus displicebat superbus ambitus, placet iste laudabilis excusator. Consentitur ab omnibus, ipsum sibi esse servatum, propterea minime tantis plebibus ambientibus ordinatum. Nesciente igitur Beato Fulgentio, Victor Primas in itinere petitur a Ruspensibus, et vicinis Episcopis ordinandi Fulgentium licentia datur. Tunc aggregata violentæ multitudinis manu, repente Beatus Fulgentius, dolens oculos, in cellula propria reperitur, invaditur, tenetur, ducitur, et Pontifex esse non rogatur, sed cogitur. Inde ad Episcopum, quia admonitus fuerat ordinationem celebrare, perductus, ignoti populi constituitur Pater: ita ut in illo Prophetium illud compleri videretur: *Populus quem non cognovi, servivit mihi. Nimis autem gratissimus vir sapienti adspectu, et favores populi suffragantis augebat, et a quocumque tunc videbatur incognitus, humilitate vestium blandus, modestoque incessu venerabilis habebatur. Cum vero loqui quippiam, cogente interdum ratione, voluisset. in ore ejus omnis turba pendebat, ex locutione familiari considerans, qualis esset spiritalis magistri futura doctrina. Propter quod ex omnibus possessionibus, ubicumque transibat, populus confluerat ad favendum, Ruspensi Ecclesiæ quanto serius, tanto meliorem confitentis provenisse Pontificem.*

37 Diaconus porro videns suæ ambitionis conatus vanissimos defecisse, quod solum remanere deluso poterat, sævit, et tardus. Innumeris denique congregatis, venienti filio pacis scandalum, sicut sacer loquitur psalmus, juxta semitam ponit. Viam igitur, per quam veniebat Dei servus electus, obsedit ambitus infestus. Sed ubique simplicibus subvenit Christus, nec impediri potest ab homine Sacerdotis electio, quam non præcedit ambitio. Nescio quo sancti Spiritus admonentis imperio, per alteram viam populus qui præcedebat, ambulavit, et Beatum Fulgentium, dum adhuc hostis sedet in via, super suam cathedram collocauit. Celebrata sunt eodem die divina solemniter Sacramenta, et de manibus Beati Fulgentii communicans omnis populus, lætus abscessit. Quod postea Diaconus audiens, divinæ voluntati, licet tardius, cessit. Hunc illico revertentem Beatus Fulgentius benigne, affabiliter, elementerque excepit, ita ut eum postea Presbyterum ordinaret. Sed ultionem debitam divina justitia demonstravit omnino velociter. Ipse enim Diaconus, jam Presbyter, intra annum mortuus, et Procurator ei consentiens ad penuriam est redactus. Dederunt enim penas temporalis audaciæ, quibus potens est Deus præparare in futuro gratiam cælestis indulgentiæ. Nos istud propterea commemorandum putavimus, ut ostenderemus hinc Beato Fulgentio majorem crevisse circa singulos auctoritatem, dum cognoscerent in istis vigilasse divinam severitatem.

CAPUT XVIII.

Vita in Episcopatu.

Suscipit interim Beatus Fulgentius Episcopatum sine aliqua ambitione, cum maxima devotione, manente in contradictoribus Domini ultione. Nec ita factus est Episcopus, ut esse desisteret monachus; sed accepta Pontificis dignitate, professionis præteritæ servavit integritatem. Servata vero professionis integritas, plus ornavit Pontificis dignitatem. Numquam denique pretiosa vestimenta quæsit, aut quo-

tidiana jejunia prætermisit, aut conditos suaviter cibos vel inter hospites manducavit, aut discumbendo saltem requiescere et resolvere rigidum propositum voluit, sed una tantum vilissima tunica, sive per æstatem, sive per hyemem est patienter indutus. Orario quidem, sicut omnes Episcopi, nullatenus utebatur: pelliceo cingulo tanquam monachus utebatur. Sic studio humilitatis ambitionem vestium fugiebat, ut nec ipsa calceamenta suscipiens clericorum, aut caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore æstatis simpliciter uteretur. Intra Monasterium sane interdum soleas accipiebat; frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam pretiosam vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus incessit. Quando temperies aeris invitabat, solo pallio intra Monasterium est coopertus. Scapulis vero nudis nunquam a nobis visus est, nec deposito saltem cingulo somnum petivit. Suæ autem continentiæ Deo teste fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat: et in tempore sacrificii mutanda esse potius corda, quam vestimenta, dicebat.

39 Huic beatissimo Sacerdoti nullus aliquando extorsit cujuslibet generis carnes accipere, sed sola simpliciter olera, ptisanas, et ova, quamdiu juvenis fuit, sine oleo; postquam vero senuit, superfuso oleo manducavit; ideo persuasus oleum accipere, ne caligo prævalens oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem sanus semper abstinit. Si quando vero compellente infirmitatis necessitate, modico vino uti compulsus est, calicibus plenis aqua superfundens quippiam meri, nec saporis ejus, nec odoris jucunditate fruebatur. Antequam vigiliæ nuntiarentur a fratribus, ipse semper corde et corpore vigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicumque spiritali meditationi solus vacabat: quia se per diem filiorum Ecclesiæ necessitatibus occupari jugiter sciebat. Ad agendas cum servis Dei vigilias interdum descendebat, sed privatas apud se vigilias studii, quibus dixi, multo laudabilius exercebat.

CAPUT XIX.

Monasterium Ruspæ construit.

In nullo autem loco visus est sine Monachis habitare: propter quod a civibus Ruspensibus hoc primum beneficium ordinatus Episcopus postulavit, ut fabricando Monasterio locum congruum darent. Tunc ex pluribus civibus obedire festinantibus optimo Sacerdoti, quidam nomine Posthumianus, Christianissimus, et inter suos nobilissimus civis; agellum proprium fideliter obtulit, non longe ab ecclesia constitutum: ubi pinis surgentibus in excelsum, speciosi memoris virebat amenitas. Excepit Beatus Fulgentius libentissime locum, cujus etiam ligna necessaria futuræ fabricæ conspiciebat: protinusque Beatum Abbatem Felicem venire velocius persuasit, cum maxima pene totius congregationis multitudine, nisi quod paucissimos fratres in illo Monasterio dereliquit, quibus unum e fratribus, Vitalem nomine, præposuit. Tali vero charitatis lege Monasteria utraque præcipiens vivere, ut quasi non fuissent locis divisa, sic essent unanimitate conjuncta. Si quos autem novos monachos vel in isto, vel in illo Monasterio Christus acquireret, tempus inter se conversionis ordinemque servarent: et si quando ad se videndos, jubentibus dumtaxat Prioribus, venirent, non ut hospites, sed quasi unius congregationis homines susciperentur: Beati vero Fulgentii Episcopi provisionibus communitè gubernati, Patrem spiritalem simplici venerarentur affectu: sic Beato Fulgentio singula disponente, ne suscepta regendorum farcina clericorum consolationem perderet monachorum.

CAPUT

PER
EJUS DISCIP.

Pauperitas in
vestitu,

ac victu.

*ms. Rtp. plus
suasus.

Vigilantia.

Erigit Ruspæ
Monasterium.

Unit illud
cum priore
Felicis Abbat-
tis.

Fulgentius cogitur Episcopatum eum suscipere.

Psal. 17. 43.

Felix Diaconus ei insidiat.

Psal. 139. 6.

Qui tamen mox benigne ab eo recipitur;

sed a Deo deinde puniatur cum sociis.

Fulgentii Episcopi virtutes.

PER
TUS DISCIP

CAPUT XX.

S. Fulgentii exilium.

Pellitur in
exilium.

Inter ea pente diriguntur ministri Regalis furoris, ut detentus etiam ipse, cum ceteris in exilium Sardiniam confessor Christi nobilis truderetur. Abductus ergo velociter, licet doleret Ecclesiam suam nullis adhuc eloquiorum suorum monitis eruditam, remansuram protinus destitutam; sapienter tamen tristitiam gaudio majori vincebat, quod tam gloriosae confessionis esse particeps inchoabat. Comitantibus ergo monachis simul et clericis, magister egregius utriusque professionis exit, flentibus omnibus laicis, de cathedra honoris ad locum beati certaminis, paratus fidem Catholicam mente libera, voce forti coram Regibus et potestatibus confiteri. Suscepit eum Carthago venientem, fructumque notitiae ejus in paucis suis fideliter gustans, multa obtulit munera; quae beatus Fulgentius Monasterio illi, quod fabricari delegaverat, profutura mandavit. Ipse veronavem crucifixo corde et corpore nudus ascendit, habens secum plurimas divitias scientiae singularis, quibus omnes ubicumque veniebat, indeficienti largitate pascibat.

* ita mss. at
Sv. diebus.

Magna ejus
ob doctrinam
auctoritas.

42 Inter alios sane Episcopos, cum quibus exilium commune susceperat, tempore ordinationis erat inferior, sed patientiae et caritatis virtute non inferior. In rebus enim dubiis, ubi quam maxime consilium petebatur, si quando inter se Confessores beatissimi de communi utilitate tractabant, ultimus quidem sedebat; verumtamen ipsius sententiam Primas, vel omnes qui Primatem sequebantur, audire et facere cupiebant: quamvis ille nihil per inanem gloriam sibi vendicans deferret honorem congruum prioribus suis. Sienim cogebatur respondere consulentibus, ita paratus erat semper obedire jubentibus, ne praesumeret aliquid extorquere nolentibus. Post deliberationis autem longissimas moras, quidquid definitio communis invenerat, eloquenter allegandum sensibus ceterorum Beato Fulgentio dimittebatur. Huic etiam, quandoocumque transmarinis litteris de fide, vel de diversis quaestionibus interrogabantur Episcopi, respondere pro omnibus ab omnibus imponebatur. Ita sicut sanctae memoriae Aurelius, Carthaginensis Antistes Ecclesiae, inter sua privilegia meruit, ut litteras ex Africano Concilio dandas ipse solus scriberet; sic iste meruerat, ut litteras ex illo Concilio dirigendas, solus ipse dictaret. Sexaginta quippe et amplius Episcopos tunc catena ligabat exilii, quorum lingua et ingenium Beatus Fulgentius Episcopus fuit. Propterea quandoocumque rescribebant consulentibus, Episcoporum cunctorum nomina dicebantur in titulo, sed solius Beati Fulgentii sermo tenebatur in stylo. Praeter istas quoque publici tractatus epistolas, si quis forte ex ipsis Episcopis absentem plebem suam corrigere vel monere voluisset, ad Beatum Fulgentium suppliciter accedebat, et per ministerium linguae ejus, officium suae dispensationis implebat. O mirabilem virum, non sibi soli, sed omnibus natum! Sola eum Ruspensis Ecclesia Doctorem meruerat, et pars maxima Concilii Byzaceni de ipsius sermone vivebat. Quicumque in qualibet Sacerdotum exultantium plebe tentabat inquietus existere, vel Episcopi proprii jussa contemnere, Beato Fulgentio dictante, sic corripiebatur absens, ut satisfactionis remedium quaerens, enavigato mari, continuo fieret praesens, et per ipsum Beatum Fulgentium, cujus eloquentiam senserat excommunicatus, impetraret veniam salubriter humiliatus. Ipse namque Beatus Fulgentius, erat ultor, ipse intercessor: cum collega ultor; pro ministro intercessor. Ab ipso procedebat gladius, unde superborum cervix dura caederetur; et per ipsum

* ms. Bonif.
colligere.

* ms. Rip.
cunctis.

rursus benevolentiae medicina praebatur, donec supplicum fratrum pusillanimitas sanaretur.

43 Inter ipsa plane primordia gloriosi exilii, Monasterium congregare, paucos secum monachos ducens, minime potuit; sine fraterna tamen congregatione vitam ducere nesciens, Coepiscopos suos, Illustrem scilicet et Januarium, habitare secum persuasit volentes; quibus unico serviens caritatis affectu, similitudinem magni cujusdam Monasterii, monachis et Clericis adunatis, sapienter effecit. Erat quippe eis communis mensa, commune cellarium, communis oratio simul et lectio. Nullus se super alterum insolenter efferebat, nec propriis fratribus amplius aut peculiariter consulebat, nisi quod magis illi monachi, qui Beatum Fulgentium sequebantur, districtioris abstinentiae regulam custodientes, nihil omnino proprium possidebant, nec inter alios Clericos Clericorum more vivebant. Talis erat Beati Fulgentii eruditio, quae spiritalibus monitis ita subjectorum sibi corda transferret a terrenis voluptatibus ad spiritalia caelestesque delicias, ut boni propositi manente censura, non seducerentur infirmorum fratrum inertia, nolentium imitari, quae quotidie ante oculos eorum gerebantur exempla.

* al. sanc.

Apud eum
Clerici et Mo-
nachi simul
vivunt.

* ms. Rip. vel
le imitari.

44 Quis illius habitationis digne explicet laudes? Domus illa, tunc Calaritanæ civitatis oraculum fuit. Illuc enim veniebat afflictus percipere remedium consolationis: ibi gerebantur inter discordantes pacis et concordiae pacta fidelia. Divinam volentibus audire diligentius lectionem, ministrabat ibi Dominus plenissimae expositionis aedificationem. Delectabat nobiles viros, sifieri posset, quotidie Beatum Fulgentium cernere disputantem: libebat indigentiam sustinenti, indepetere suppliciter eleemosynam corporalem, unde doctrinam quoque sumeret spiritualem. Frequenter enim Beatus Fulgentius, quos multa largiendo de temporali fame liberabat, renuntiare saeculo sapienter admonendo faciebat, et quamvis nihil habentes, habendi voluntatem contemnere suadebat: ita cupidus semper acquirendae ad cenobium fraternitatis, ut quamvis omnibus omnia nosset esse, monachorum tamen professioni sociare cunctos et optaret, et vellet. Hac fama per dies singulos crescens, Carthaginensis quoque Ecclesiae populos ad majora gaudia provocabat, et certissimis testibus ex illa provincia venientibus, Beatum Fulgentium commendabat absentibus.

Omnibus sub-
venit.

Multos ad re-
ligionem tra-
hit.

CAPUT XXI.

Accersitur Carthaginem, tyranni
quaestionibus responsurus.

Interea Trasamundi Regis adversus religionem Catholicam mens implacabilis, et ira terribilis, inter asperas persecutiones subdolasque factiones, quibus aequalem Deo Patri negare Christum Catholicos nunc terroribus cogebat, nunc promissionibus invitabat, sub intentione plus decipiendae multitudinis simulare coepit, rationem se simpliciter inquirere Catholicae religionis, reperiri neminem putans, cujus posset in suis erroribus assertione convinci. Proponebat denique multis ineptarum tendiculas quaestionum, nec si quis ei respondere voluisset, aut despiciebat, aut repellebat: imo quasi patienter audiens, satisfieri sibi non posse jactabat. Et revera quis homini tam obdurato corde valuisset lumen ostendere veritatis? Efficiebat tamen plurimos religiosos, audaces fidei suae constantia, per occasiones a Domino preparatas, studiosi Regis convincere blasphemias.

Trasamun-
dus simulat se
instrui velle.

* ms. S. Max.
multarum.
Sur. multas.

* ms. Rip. au-
dax.

46 Dicitur tandem requirenti diutius, quis plenissime posset testimoniis evidentibus vindicare veritatem Catholici dogmatis, esse inter Episcopos exultantes Beatum Fulgentium, cui nihil deesset in scientia, plurimum redundaret in gratia, qui sapienter et elo-
quenter

quenter roganti Regi satisfaceret. Protinus Rex probare cupiens Sacerdotem, cui generaliter testimonium bonum tota nostrae religionis perhibebat Ecclesia, servum strenuum celeriter dirigit. A quo sine mora ductus atque perductus, intravit Carthaginem laetus. Ubi tamquam fidelissimus dispensator, erogandi talenta sibi credita reperiens occasionem, coepit in hospitio proprio venientes ad se Catholicos orthodoxos diligenter docere, rationem reddens, quomodo Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, manente trium personarum differentia, Deus unus a fidelibus praedicatur.

Fulgentium accersit.

Is multis prodest Carthagine.

47 Tanta autem fuit B. Fulgentio facundi sermonis suavitas, tanta in vultu ejus micabat hilaritas, ut certatim fideles universos sancta caritas traheret, vel interrogare doctissimum virum, vel audire quoties ad interrogata respondebat. Ille vero verbum Dei sine invidia tabescente communicans, occurrebat interrogationibus omnium, neminem despiciens, nullum judicans improbum, paratus etiam ipse, si cui forte Deus per Spiritum sanctum melius revelasset, audire vel discere, tenere, sequi, approbare: sub officio Doctoris humilitatem discipuli benignus et mitis exercens. Unde contigit, ut multo doctior et seipso melior ferret, lucra Christo majora perquirens. Alios enim jam rebaptizatos, errorem suum plangere docebat, et reconciliabat; alios autem, ne suas animas pro terrenis commodis perderent, admonebat; et quos jam perditioni proximos sentiebat, ita blandis sermonibus leniebat, ut propter ejus benevolentiam reverecundarentur cogitatum implere malitiam, reversique velociter agerent poenitentiam. Confortati alii verbis ejus, et doctrinae ejus sale conditi, redargebant Arianos haereticos cum omni fiducia. Sic mirabili gratia factum fuit, ut per unum Sacerdotem, cujus sapientiam Rex voluerat experiri, sapientium numerus apud Carthaginem cresceret, et per ministerium persecutoris fides Catholica incrementum potius, quam defectum, acciperet.

CAPUT XXII.

Regis questionibus respondet.

Haec omnia Rex per occultos nuntios discens, egregii Sacerdotis ingenium, sapientiam, doctrinam, fidem, pietatem, mansuetudinem, continentiam probat, et convenienter fama suae praeconiis talem esse, qualis praedicabatur prius, agnoscit. Dicta proinde quadam, veneno plena perfidia, legenda ei celeriter dirigit, responsionem sibi flagitans reddi. Suscepit haec doctissimus Pontifex, et longissimae narrationis ineptias per objectionum capitula dividens, responsiones subiecit breves, probabiles, necessarias, auctoritate testimoniorum graves, et totius rationis lumine radiantes. Quas cum multis sapientibus viris diu multumque collatas, et ad populi fidelis notitiam perductas, Regi quoque longa expectatione suspensio tradidit ingerendas. Quas ille Rex barbarus intentissime perlegens, quia nunquam praedestinatus erat ad salutem, laudat sapientiam, miratur eloquentiam, praedicat humilitatem, neque tamen meretur intelligere veritatem. Carthaginensis autem populus, triumpho spiritualis interpres, propositiones Regis fuisse convictas laeto murmure confitetur, et Catholicam fidem semper esse victricem, conjunctis Beati Fulgentii laudibus, gloriatur.

Regis questionibus respondet.

*ms. Bonif. triumphalis. ms. Rip. triumphis spiritualibus.

CAPUT XXIII.

Aliae Regis et Pintae quaestiones solvuntur.

Adhuc tamen Rex virum doctissimum probare desiderans, de aliis eum questionibus rursus interrogat, et interrogationem suam semel tantum Beato Fulgentio praecipit legi, neque meditando, neque descri-

Item alii semel tantum lectis.

bendi tribuens facultatem. Timebat enim, ne verba ejus convincenda, sicut prius, sermonibus ejus inererentur, totiusque iudicio civitatis victus esse iterum reprobaretur. Beatus vero Fulgentius semel sibi lecta vix recolare praevalens, respondere differebat: sed respondere eum Rex magis ac magis imperabat, responsionis arguens moras, et cautelam viri sanctissimi, diffidentiam judicans. Unde idem Pontifex discretionis virtute subnixus, ne qua forsitan per populum mendacia spargerentur, quibus fingeretur aut non potuisse, aut noluisse Beatum Fulgentium Regalibus quaestionibus obviare, tres libellos mirabiles facit: ubi memoratum Regem simpliciter alloquens, vix totius quaestionis, quam tenui auditu perceperat, late reventilabat, docens animam rationalem Christo Domino in susceptione carnis minime defuisse. Tunc Rex admiratione maxima repletus, nihil amplius est interrogare ausus, nisi, quod unus ex Episcopis ejus, Pinta nomine, quasi respondere conatus, tacere potius noluit, quam respondere aliquid potuit. Cui tamen illico Beatus Fulgentius alterius operis, quod adversus Pintam titulavit, disputatione veridica restitit, et in prima defensione sua victos adversarios, temerarie satis ostendit repetisse certamen.

PER EJUS DISCIP.

*ms. Rip. regulare. ms. Boni. recolligere.

* al. seriem.

Item Pinta Episcopi haeretici.

CAPUT XXIV.

In invidiam vocatur.

De Spiritu sancto interroganti Presbytero Abregila, per Commonitorium parvissimum testimonia protulit plura, docens eum cum Patre et Filio Deum unum simpliciter confitentem. Cujus etiam Commonitorii sententias inter utrumque istius temporis opus ordinavit oportere describi, legendibus omnibus fidelibus Catholicis, et mirantibus; erubescens Arianis, et dolore contra ipsum murmurantibus. Donec mala suggestionis occasione reperta, volenti eum Regi intra Carthaginem diutius retinere, diceretur ab impiis et malis hominibus: Sine causa, Rex, laboras: nihil tua diligentia proficit. In tantum quippe jam doctrina Fulgentii Episcopi praevaleuit, ut de Sacerdotibus tuis reconciliet aliquantos. Proinde nisi cito subveneris, religio nostra deficiet; et quicumque a nobis est baptizatus, hominibus iterum praedicabit publice reconciliatus, nec si persectio-nem volueris concitare, timere poterit Regalis avertit. Multum quippe confortat, et stabiles facit omnes Episcopos Fulgentii praesentia.

De Spiritu sancto scribit.

Vocatur in invidiam apud Regem.

CAPUT XXV.

Iterum in exilium pellitur; brevi se reditum praedicit.

Suggestentibus talia Rex quasi magna necessitate constrictus, assensit, et Beatum Fulgentium rursus ad exilium Sardiniae revocare compellit. Intempesta igitur nocte (sic enim Rex fieri delegaverat) ad navem Beatus Fulgentius populo ignorante perducitur. Sed contrario flatu resistens ventis, super littus tantas passus est moras, ut per dies plurimos omnis pene illuc civitas conveniret, et de manu ejus valefaciens communicaret. Ibi autem prophetica gratia per Spiritum sanctum repletus, Juliateo viro religioso nimis afflicto, graviterque pro discessu beati Pontificis ingemiscenti: Diutius, ait, flere noli: Cito revertemur ad vos, Catholicae Ecclesiae libertate reparata, videbitis nos. Hoc autem, quaso, secretum sit apud te, quod nimia caritas indicare compulsi me. Sic sollicite semper Beatus Fulgentius jactantiam fugit, nec in donis spiritualibus humanam gloriam requisivit, testimonio conscientiae suae contentus, et sola Dei misericordia fretus.

Denuo relegatur.

*ms. Rip. Juliateo, al. Villateo.

Reditum suum praedicit.

32 Unde etiam miracula facere nunquam delectatus,

De miraculis quid sentiret.

PER
EJUS DISCIP.

Ejus in
orando resi-
gnatio.

*al. ita.

tus, hanc gratiam sibi dari nullatenus desideravit. Sed si quando petebatur pro infirmis et laborantibus, vel necessitatem tribulationum temporalium tolerantibus Dominum deprecari, preces suas sub hac devotione fundebat: Scis, Domine, quid animarum nostrarum salutem conveniat. Poscentibus ergo nobis quod admonet necessitas, hoc misericordia tua concedat, unde spiritalis non impediatur utilitas. Oratio igitur nostrae humilitatis, si expedit, tunc exaudiatur, ut voluntas tua principaliter compleatur. Et frequenter quidem Deus omnipotens oranti Sacerdoti suo multa concessit: sed ille nihil propriis tribuens meritis, eorum potius fidei, pro quibus exaudiebatur, omnia deputabat; neque sibi, sed illis, hoc concessum fuisse dicebat.

CAPUT XXVI.

Ad socios exilii reddit.

Ejus de mira-
culis senten-
tia.

Sed ne diu moras longissimas patiamur, unam ejus sententiam de faciendis mirabilibus inseramus. Mirabilia, aiebat, non conferunt homini justitiam, sed notitiam hominum. Quisquis autem fuerit hominibus notus, nisi fuerit justus, ad aeterna perveniet supplicia condemnatus. Ille vero, qui misericordiae caelestis opera justificatus, in conspectu Dei solius vixerit justus, etiamsi parum sit hominibus notus, beata Sanctorum gaudia percipiet coronatus. Vir igitur mirabilis timuit habere laudem de mirabilibus, quamvis ampliora quotidie miracula faceret, exhortatione sanctissima multos infideles credere, multos haereticos reconciliari, multos pessimis moribus deditos, continentiae faciens leges excipere: dum per ejus saluberrima monita sobrietatem discerent ebriosi, castitatem sectarentur adulteri, distribuere omnia pauperibus avari rapacesque docerentur: et mutato proposito, superbis humilitas, litigiosis pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis.

Lactantur ejus
reditu exules
Episcopi.
*Sur. repor-
tatus.

34 Talibus plane mirabilibus Beatus Fulgentius piam semper operam dedit, quibus secum comitantibus, in omni loco et tempore gloriosus, favente aliquando sereni aeris tranquillitate Sardiniam deportatus, exultantium Coepiscoporum letos animos reddidit, ipsamque provinciam, cui tantorum praesentia Sacerdotum tribuebat ornatum, praesentiae suae luce fecit splendidam, concurrentibus undique cum gaudio Christianis hominibus, videre athletam Christi fortissimum, qui certamine singulari saevientis impetum Regis fregerat, ad divina castra redisse insignibus laureis adornatum, et antiquis commilitonibus junctum, tanto amplius singulis exhibuisse laudabiliter humilitatem, quanto sciebat suam plus enituisse virtutem; memor sine dubio Scripturae momentis: Fili quoniam magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam.

Ecl. 3. 20.

CAPUT XXVII.

Ejus in exilio actiones et instituta.

Noluit plane jam B. Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutius habitare, sed juxta Basilicam Sancti Martyris Saturnini, procul a strepitu civitatis vacantem reperiens locum, Brumasio Calaritano civitatis Antistite venerabili prius, sicut decuit, postulato, novum sumptibus propriis Monasterium fabricavit. In quo quadraginta et amplius fratribus congregatis, disciplinae caenobialis ordinem custodivit illaesum, nemini dans licentiam professionis sanctae regulam praeterire: sed principaliter hoc observandum monachis tradens, ut nullus eorum quidquam sibi proprium vendicaret, sed essent omnibus omnia communia. Dicebat enim frequenter, nec debere, nec posse monachum judicari, cui volun-

*Baron.
Primasio.
ms. Bonif.
Brumasio.

Novum ex-
truit Monaste-
rium Calari
in Sardinia.

tas habere privatum peculium persuaserit. Ut enim monachus lautioribus forsitan cibis utatur, interdum cogit infirmitas corporis; ut autem cupiat in quibuslibet exiguis rebus juris proprii dominium vendicare, superbae voluntatis et avarae cupiditatis evidens testimonium est.

36 Distribuebat sane ipse cum summa discretione servis Dei necessaria vitae subsidia, singulorum vires infirmitatemque considerans: Verumtamen quibuscumque plus ceteris consuebat, eos humilitatem custodire amplius admonebat, dicens eis: De substantia communi quisquis aliquid plus accipit, omnium fit debitor quorum est illa substantia: debitorem porro sola juvat humilitas. Sic efficiebat, ne quis scandalum pateretur, quando uno propter infirmitatem plus dare aliquid videbatur. Erat quoque ei nimia sollicitudo, praevinire cunctorum monachorum petitiones, ante tribuendo, quidquid tribuendum cuilibet vel necessitas vel ratio manifesta monstraret. Si quis autem praesumpsisset, priusquam acciperet, petere; negabat ei continuo, etiamsi mereretur accipere, dicens monachos debere his, quae acceperint, esse contentos. Ceterum qui sibi tamquam indigeant, petunt, desideriis adhuc carnalibus serviunt, et omnino non perfecte de caelestibus cogitant, quamdiu quid sibi necessarium sit, ipsi sibi, quia non possunt negotiando, petendo saltem providere festinant.

Liberalis in
suos, maxime
nihil ultra
petentes.

37 Illos quoque veros esse monachos dicebat, qui mortificatis voluntatibus suis, parati essent nihil velle, nihil nolle, sed Abbatis tantummodo consilia vel praecipua servare. Propterea sine suo consilio nec eum fratrem, qui Praepositi gerebat officium, sinebat aliquid agere. Laborantes fratres, et opera carnalia indefessis viribus exercentes, lectionis autem studium non habentes, minus diligebat, nec honore maximo dignos judicabat. In quo autem fuit scientiae spiritalis affectus, etiamsi virtute corporis destitutus, operari manibus nunquam posset, peculiariter habebatur dilectus et gratus.

Qui veri mo-
nachi: qui ei
maxime cari.

38 Amabat autem, quando coram fratribus disputabat, si quis ei quaestiones proposuisset acerrimas, in quibus excellentissimo laboraret ingenio: licebatque generaliter omnibus fratribus, etiam natura simplicibus, parumve intelligentibus, unde vellent, interrogare: nec prius, quam satisfactum sibi confiterentur, rationem reddere, victus taedio vel labore cessabat. Erat enim maxima ei et mirabilis gratia, corripere inquietos corde tranquillo: ita ut tunc magis quando putabatur ab aliis vehementer irasci, summa in eo vigeret regnaretque placiditas: et sine perturbatione perturbato similis multos male agentes salutari impetu perturbabat. Odiens enim vitia, diligens homines, tamdiu severus apparebat, quamdiu disciplinae spiritalis utilitas exigeret. Alias autem circa singulos ita mansuetus fuit, et communis et facilis, ut neminem fratrum puro nomine clamitaret, neque cum typho saecularis dominationis, aliquibus quamvis parvulis imperaret.

Affabilis erat,
benignus, dis-
crete severus.

CAPUT XXVIII.

Scripta ab eo in exilio. Finis persecutionis.

Scriptis eodem tempore Carthaginensibus Epistolam, sublimes exhortatione perspicuam, ubi pene cunctos dolos et fallacia blandimenta, quibus infelices animae seducebantur ad mortem, gravissima conquestione digessit. Tunc etiam de remissione peccatorum consulenti Euthymio viro religioso, duobus libellis sine mora respondit. Testimonia quoque praedestinationis, et gratiae differentias cupientem nosse, salubriter disputans docuit. Jam familiares epistolas, in quibus tamen spiritalis aedificatio continetur, et ibi apud Sardiniam commanentibus, et in Africa degen-

Varii ejus
libri.

tibus, et Romanis præcipue Senatoribus, viduisque ac virginibus, quarum fama laudabilis habebatur, frequenter direxit. Ad Probam virginem Christi, de jejuniis et oratione libellos duos conscripsit. Ita erat notior omnibus gentibus, ut duo libri, quos *a* Faustus Episcopus Galliarum contra gratiam subdolo sermone composuit, favens occulte Pelagianis, sed Catholicus tamen volens videri, Constantinopoli *b* offensis plurimis fratribus, ad Beatum Fulgentium probandi dirigerentur. Quibus ne occultum serperet virus, septem libris ipse respondit, plus laborans exponere, quam convincere: quia dubios sermones ejus exponere, hoc erat delirantis argumenta convincere. Magnus plane hujus operis labor mercedem debitam cito suscepit. Mox enim ut est dictatio ipsa finita, protinus est longissimæ captivitatis catena disrupta. Mors enim Trasamundi Regis, et mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Ecclesiæ Catholicæ per Africam constitutæ libertatem, restituens, Carthaginensi plebi proprium donavit Antistitem, cunctisque in locis ordinationes Pontificum fieri clementissima auctoritate mandavit.

CAPUT XXIX.

Gloriosus ejus reditus. Vita post exilium.

Beatum itaque Fulgentium, postquam sapienter expugnavit Pelagianos, laudatissimo meruit videre Catholicos. Inde secundum quod per eum Spiritus sanctus prædixerat, reversus est Carthaginem cum omnibus consacerdotibus, unde solus exierat. Invenit lætos, quos dimiserat mœstos. Invenit nimia exultatione ferventes, quos reliquerat persecutionis violentiam sufferentes. Invenit habentes spirituales Patrem, quos reliquerat dolentes Ecclesiam matrem. Invenit expectantes se cum gaudio, quos reliquerat gementes in tædio.

61 Tanta autem fuit devotio Carthaginensium civium, Beatum Fulgentium revivere cupientium; sic universus populus expectabat ardentem, quem viderat in conspectu suo pugnasse viriliter; ut aliis Episcopis ante ipsum descendentibus, silens multitudo super littas staret, oculis et mentibus inter omnes Episcopos Beatum Fulgentium, quem familiariter noverat, quærens, et eum a cunctis navibus expetens. Ubi vero facies ejus apparuit, immensus nascitur clamor, altercantibus omnibus, quis primo salutaret agnoscendus, quis caput benedicenti supponeret, quis extremis vel saltem digitis mereretur tangere gradientem, quis videre vel oculis procul stantem. Resonabat divina laus ex omnibus linguis. Ad sancti quippe Agilei Basilicam sequens populus et præcedens, Confessorum beatorum triumphum nobilem celebrabat. Multitudo autem maxima populi Beatum Fulgentium, quem plus ceteris honorabat, concurrens alacriter comprimebat, donec sancta quorundam Christianorum provisio, rotam in circuitu faciens æstuanti, liberum præberet iter in medio transeunti.

62 Probare tamen adhuc Dominus cupiens virorum fidelium caritatem, copiosis imbribus ambulantes mirabiliter inundavit. Et quis opera pietatis enarrare valeat, absque dispendio veritatis? Immensa pluvia neminem terruit, aut obsequium Sacerdotibus gloriosis præbere prohibuit: imo potius velut benedictione cælesti desuper descendente, tantum fides nobilium crevit, ut planetis suis super Beatum Fulgentium gratanter expansis, repellerent imbres, et novum tabernaculi genus artificiosa caritate componerent: imitatores eorum effecti, qui prioribus temporibus Salvatore super pullum asinæ cõsidentis, et Hierosolymam venienti, vestimenta sua, sicut Evangelium loquitur, in via sternerant. Tale quippe aliquid isti faciebant, qui propriis indumentis Beati

Fulgentii nudum caput unanimiter protegebant. Vix ergo appropinquante vespere, sanctæ memoriæ Bonifacio Episcopo representati, benedixerunt omnes et laudaverunt communiter Deum. Tunc Beatus Fulgentius per omnes vicos Carthaginensis civitatis, ubicumque transibat, manibus et oculis demonstrabatur, laudibusque innumeris prædicabatur.

63 Postquam vero domos omnium diligentium se concitus visitavit, benedixit, et gaudere dignatus cum gaudentibus, qui prius fleverat cum flentibus, cunctorum desideria satiavit; valefaciens fratribus, egressus est de Carthagine, per omnes prolixo itineris vias gaudia majora reperiens, in occursum suum populis undique tendentibus cum lucernis et lampadibus, et arborum frondibus, reddentibus gratiam ineffabili Deo, qui Beatum Fulgentium mirabiliter in conspectu omnium fecerat gratiosum. Per omnes Ecclesias tanquam proprius Episcopus suscipiebatur, et sic de reditu ejus omnis Byzacena provincia velut plebs una gaudebat.

64 Quem, obsecro, gloriæ hujus non extolleret magnitudo? Beatum tamen Fulgentium ad majoris humilitatis studium provocavit. Veniens namque cum gloria populari, dignitatem Pontificis privilegio specialis venerationis accumulans, postquam cathedram sedit, inter monachos adhuc habitare desideravit. Et ne videretur Abbatis Felicis adventu suo minuire potestatem, imperandi monachis omnem sibi ademit voluntarie facultatem, non suam, sed alterius volens ipse quoque facere voluntatem. Et qui adhuc monachus dispensationem susceperat fratrum, jam Episcopus dominari noluit in proprio monasterio: sic sollicitè cavens, ne Felicem contristaret Abbatem, ut exhibens supervenientibus hospitalitatem, si quando vel multiplicari panem, vel aliquid amplius exhiberi necessitas expetisset, Abbatis primo Felicis consilium requisisset. In omni denique concilio Byzaceno, de rebus majoribus ipse primus consulabatur: in monasterio proprio de rebus etiam minimis Abbatem Felicem simpliciter consulabat.

65 Parum fuit Beato Fulgentio verbis et operibus hanc humilitatem sequi ac retinere, nisi per scripturam quoque firmaret, nihil se in illo monasterio proprium vindicare, nec pro potestate, sed pro caritate inter monachos habitare. Considerans enim vir providus, ne quod servi Dei simplices præjudicium postea paterentur, obicem contradictionis in hac scriptura successoribus suis opposuit, quia utilitati monachorum servientium Deo nihil præposuit. Emit tamen juxta Ecclesiam domum, cui fabricandæ curam maximam diligenter impendit, ne futuro successoris suo desset hospitium. Clericorum vero, si qua defuerunt, ministeria reparans, probatos sibi multos ex fratribus monachis ad Ecclesiasticam militiam transtulit. Ibi quoque caritati consulens, ut dum pene omnes clericos ex illo monasterio ordinat, antiq̄e familiaritatis manente notitia, nulla lis aliquando monachos et clericos ventilet. Summam quoque diligentiam præbuit, ne quis clericus ambitiosus vestibus ornaretur, ac negotiis sæcularibus occupatus, ab officio ecclesiastico diutius vagaretur; jubens omnes non longe ab Ecclesia domos habere, manibus propriis hortum colere, psallendique suaviter aut pronuntiandi curam maximam gerere.

66 Per singulas septimanas omnes clericos ac viduas, et quicumque potuisset ex laicis, quarta et sexta feriastatuit jejunare: quotidianis vigiliis, matutinis, et vespertinis orationibus adesse præcipiens omnes. Aliquantos inquietos verbis, aliquantos verberibus coarcebat, quos culpa manifesta flagellari coegerat. Ita vitia cunctorum salubri disputatione mordebat, ut nullius interserens nomen, omnes cogere metuere, et latentia quoque peccata salubriter timendo

PER
EJUS DISCIP.
Gratias agunt
omnes Deo.

Fulgentius
amicos visitat.

Redit ad suos
mire exultantes.

Habitat in
monasterio
Abbati sub-
jectus.

* al. suppli-
citer.

* al. defuis-
sent.
Monachos
Ecclesiasticis
ministeriis
adhibet.

Clericorum
magnam
curam gerit.

Jejunia, et
publicas pre-
ces constituit.

Vitia castigat.

a Erroribus
quidem non
carent libri
Fausti Epi-
scopi; ipse
tamen auctor
Sanctus est,
ut 16 Januarii
dicemus.
b al. offensi a
pluribus
fratribus.

Hildericus
Rex Episcopos
restituit.

Redeunt
exules Epi-
scopi in Afri-
cam.

Magno plausu
populi excipit
Fulgentium.

Matth. 21.

PER
EUS DISCIP.

Dissidiatollit.

* *al. Vive-*
censi.
* *ms. Rip.*
Quodvult
Deo.

Vult alteri
postponi in
Concilio.

Concionatur.

* *al. Furnos.*

Alia scribit.

* *al. jam re-*
versus de
exilio, novem
et decem
libros, etc.

Scedit ut
penitentiae
vacet.

* *ms. Bonif.*
secretim.
* *al. Circinam.*

Redit ad suos.

tinendo deserere. Verumtamen quomodo inter proprios clericos minorem posset habere cautelam, qui diuturnas etiam finitimarum plebium lites et contentiosa certamina dirimebat? Ipse denique Maximianensis animositatem plebis, ordinatum sibi Episcopum recipere nolentis, salubri admonitione sedavit, debitumque finem gravissimo scandalo statuens, cuncta inter eos modeste et salubriter pacificans ordinavit.

67 In Concilio quoque * Vincensi judicio Sacerdotum omnium, qui convenerant, Episcopo cuidam, nomine * Quodvultdeus, qui priorem se illius existere confirmabat, antepositus et praelatus, ipso die et tempore tacuit, nec auctoritatem Concilii excusando minuere voluit: Sed ubi post Concilium dolere sensit Episcopum, timens propter suum honorem generare fratri scandalum, meliusque iudicans per caritatem se fieri minorem, quam sine caritate majorem, Sufetani postea Concilii gloriosum respiciens adesse conventum, precem supplicem coram omnibus fudit, ut sibi rursus, se volente, Quodvultdeus Episcopus praeferretur, ut nomine suo posterius recitato, laetus deinceps viveret, consacerdotis animo reconciliato. Mirati sunt Episcopi humilitatem talia postulantis, nec contristare voluerunt offerentem Deo sacrificium humilitatis, ac custodiendam spiritus societatem in vinculo caritatis. Ubi sunt nunc illi, quibus eminendi super ceteros dominatur affectus, qui se etiam suis Prioribus anteponunt, indebita sibi privilegia vendicantes? Ecce Beatus Fulgentius nec primatum, quem meruit, defendere voluit: quia sine caritate prior esse alicui minime concupivit.

68 Catholicae Ecclesiae singularis magister et Doctor, quamlibet inter varias occupationes hic in Africa parum vacaret, plurimos tamen Ecclesiasticos sermones, qui in populis dicerentur, scribendos dictabat. Ubi quocumque sermonem faciebat, omnium animos demulcebat; nec inanes et vanissimos plausus, sed compunctionem generans cordis. Expectavit eum sanctae memoriae Bonifacius Episcopus Ecclesiae Carthaginensis, apud * Furnos ecclesiam dedicans, duobus diebus se praesente tractantem: quando tantum delectatus est audire verbum Domini de ore ejus, ut donec ille sermonem finiret, ipse terram lacrymis irrigaret, agens gratias Deo, cujus gratia semper in Ecclesia Catholica summos excitat praecelatosque Doctores. * Multa jam reversus de exilio condidit nova; decem libris Fabiani mentientis falsa gesta, convincens: de veritate praedestinationis et gratiae libellos tres confecit, aliaque multa digessit: quae si quis scire voluerit, in ejus Monasterio veraciter scripta reperiet.

CAPUT XXX.

Ejus obitus, sepultura, successor.

Nobis autem jam tempus est dicere, quomodo post omnia bona opera sua requieverit, ad caeli regna translatus. Ante annum ferme, quam de isto saeculo raperetur, profunda cordis compunctione permotus, reliquit subito Ecclesiasticas occupationes, et de ipso quoque Monasterio suo * secreto recedens, ad insulam * Circinam, paucis comitantibus fratribus, navigavit. Ubi in quodam brevi scopulo, cui nomen est Chilmi, ubi jam Monasterium fabricari mandaverat, lectioni et orationi ac jejuniis vacans, veluti sciret appropinquare sibi novissimum diem, sic ex toto corde suo poenitentiam gessit. Et quamvis tota vita ejus, ex quo monachorum professionem conversus ex toto corde suscepit, poenitentiae fuerit tempus, in hac tamen insula multo amplius ac multo diligentius inchoanti similis, membra sua mortificavit, et in conspectu solius Dei flevit. Inde jam plurimis de absentia Sacerdotis murmurantibus, caritatis necessitate constrictus, iterum descendit ad Monasterium suum, con-

sueti hominibus religiosis exhibere solatia, laboresque durissimos pro utilitatibus proximorum longanimiter sustinere.

70 Non multi autem fluxerant dies, et ecce servum fidelem bonus Dominus requirebat. Incidit enim repente in corporalis infirmitatis acerrimas passiones, ubi septuaginta prope diebus aegritudine fatigatus, hoc solum frequenter dicebat: Domine, da mihi modo hic patientiam, postea indulgentiam. Nec ab isto sermone aliquantulum cessavit, sive dolor affligeret, sive febris incenderet, sive lassitudo dissolveret. Persuadentibus autem medicis, ut lavacris balnearibus uteretur. Numquid balnea, inquit, facere poterunt, ne homo mortalis, expleto vitae suae tempore, moriatur? * Si vera proximat mors, nec aquarum calidarum possunt fomenta repellere, cur mihi, obsecro, persuadetis, ut rigorem diu servatae professionis in fine dissolvam?

71 Sic salutem suam supernae voluntati fideliter credens, postquam se sensit sine aliqua dubitatione dissolvendum, vocans universos clericos suos, praesentibus monachis, allocutus est eos, dicens: Ego, fratres, animarum vestrarum saluti prospiciens, molestus apud vos forsitan et difficilis extiti. Et ideo obsecro vos, ut ignoscamihi quisquis aliquid dolet. Et si forsitan severitas nostra modum transgressa est debitum, orate ne mihi hoc Dominus imputet ad peccatum. Cumque talia Beato Fulgentio lacrymosis singultibus exprimente, cuncti simul super genua ejus caderent, semper bonum, semper affabilem pro omnium salute, sicut deceit, invigilasse clamantes: Provideat ergo, ait, vobis Dominus Deus meus pastorem dignum se.

72 Tunc imperato silentio paullulum requievit. Et deinde curam pauperum gerens, requisita summa pecuniae, de qua fidelissimus dispensator quotidie egentibus ministrabat, totum jussit expendi, per seipsum memoriter recolens viduarum, pupillorum, peregrinorum, eumctorumque illic indigentium nomina: quibus quid singillatim daretur, propria deliberatione constituit: heredes in hoc saeculo non habens, hereditatem tamen hujus benevolae sollicitudinis pauperibus derelinquens. Sed nec suos clericos debita benedictione fraudavit, ipsorum quoque paupertati misericorditer consulens: ac secrete omnia diligenter praedordinans, orans jugiter, et intrantes singulos benedicens, usque ad extremam horam sana mente permansit.

73 Postremo die Kalendarum Januariarum, post peractam vespem, beatum spiritum feliciter in manus Domini tradidit, annum sui Episcopatus agens vicesimum quintum, vitae autem totius sexagesimum quintum, sicut multis ante fratribus morti proximus indicavit. Ipso autem die sanctum corpus ejus sepeliri minime potuit, sed in oratorio Monasterii constitutum, tota nocte illa in psalmis, hymnis et canticis spiritualibus vigilare monachos simul et clericos invitavit. Mane vero postquam multitudo maxima populorum de locis finitimis ad exequias venit, Sacerdotum manibus ad Ecclesiam civitatis, quae Secunda dicitur, ubi etiam reliquias Apostolorum constituerat, deportatus, sortitus est honorabile monumentum. Primus plane in eadem basilica Pontifex poni meruit, ubi nullum mortuum neque Sacerdotem, neque laicum, sepeliri consuetudo sinebat antiqua. Sed magna vis dilectionis, removerat impedimentum consuetudinis; ambientibus universis civibus, et cum summa devotione quaerentibus, ut ubi vir sanctus et Deo amabilis fuerat consecratus, ibi orationibus singulorum semper etiam localiter videretur adjunctus.

74 Probaverant quippe saepius, quanta bona illis oratio Beati Fulgentii praestiterat, et quanta mala repulerat: sicut postea manifestis indicis evidenter apparuit, quando post non plurimos dies * arcessionis ejus, gens inimica Maurorum Ruspense territorium repente

Ejus in morbo
patientia, et
praecelata
precatio.

* *Sur. Si vero*
proximam
mortem.

Petit a Cleri-
cis veniam.

Morturus
omnia paupe-
ribus distri-
buit.

Mortitur Kal.
Jan.

Honorifice
sepelitur.

* *al. arcessio-*
tionis. Sur.
decessionis.

Mauri Ruspense territorium populantur.

Succedit ei anno post Felicianus, ipso id e caelis curante Fulgentio.

*ms. Rip. Ponticani.

repente vexavit, rapinis, caedibus, incendiis multa devastans, atque intra ipsos Ecclesiae parietes, quos invenire potuit, jugulans. Quis Beati Fulgentii gratiam non miretur? Quamdiu vixit, furorem belli civitas illi commissa non sensit: et cum tota pene provincia captivitatem sustineret horribilem, Ruspa fuit incolumis propter Sacerdotem venerabilem, cujus vita propriis civibus murus fuit.

75 Ne hoc interim praeterendum silentio judicavi, quod dum ei successor idoneus quaereretur, discordantibus laicis et Clericis, annum prope integrum prolixitas contentionis exegit, ut illa die sanctitas Tua super ejus cathedram sederet, quo ipse defunctus est. Ornari quippe hoc privilegio meruit prima solemnitas ejus depositionis, ut multo amplius venerabilis fieret per gaudia Tuae ordinationis. Vis autem nosse, quomodo non fortuitis motibus ista provenerunt, sed illius orationibus demonstrantur esse concessa? Recole visionem fidelissimam Beati Pontiani Episcopi

Thenitani, quam sic ipse narravit: Eunti mihi secundum praecipitum Datiani Primatis, ut Ruspensi Ecclesiae eligeretur Antistes, idem Beatissimus Fulgentius per tempus quietis apparuit, et affabili, sicut solebat, ad spectum salutans amicaliter: Quo, inquit, nunc sanctitas tua velociter ambulat? Cui respondit: Ut Episcopus Ruspensi Ecclesiae eligatur. Ille vero subridens: Jam, inquit, ordinatus est. Nonne non apparet ipsius orationibus fuisse perfectum, quod est visitante praedictum? Qui ergo confirmationem noverat necdum electi, vel ordinati, diem quoque, quo in cathedra considerare poterat ordinatus, jam orando meruerat. Votis itaque continuis et fidei devotione semper optamus, ut gloriae illius factus particeps in aeternum, non indignus tanto praedecessore feliciter vivas, operisque hujus de perfectione nobiscum Domino gratias agas, et pro his, quae minus forte dicta sunt eloquenter, ab omnibus sapientibus Lectoribus veniam petas.

PER
EJUS DISCIP.

DE S. MOCHUA SIVE CUANO

ABBATE IN HIBERNIA.

I JAN.
S. Mochua
1 Januar.
mortuus ab
aliis 11 April.
coiit.

Sanctam Mochuam sive Cuamum Laegsiensem, quaedam Hibernorum Martyrologia mense Aprili referunt, qui tamen Kalendis Januarii migravit in caelum: quo die et nos ejus Vitam damus, nobis ab R. P. Hugone Vardæo monasterii S. Antonii de Padua Ordinis S. Francisci Lovanii Guardiano communicatam, ex fide dignis Hiberniensibus codicibus descriptam.

2 Multa continet admiranda portenta, sed usitata apud gentem illam simplicem et sanctam, ut ex aliorum actis Sanctorum putet; neque sacris dogmatis aut Dei erga electos suos suavissimae providentiae repugnantia. Sunt tamen fortassis nonnulla imperitorum librorum culpa vitata, aut amplificata. Quod in gentium suorum rebus gestis animadverti oportere nos docuit Henricus Fitzsimon Societatis nostrae Theologus, egregio rerum usu praeditus. Quae tamen sic adjecta censi debeant, nobis profanae Hibernorum historiae ignavis non facile est statuere. Satis est Lectorem monuisse ut cum discretionem ea legat quae prodigiosa, et crebro similia miracula commemorant, nisi ab sapientibus scripta auctoribus sint. Nobis tamen nihil expungere constitutum est nisi rectae fidei aut bonis moribus repugnet, aut sit ejusmodi ut clare id possimus referre.

Sanctorum Hibernorum Vitae mirabiles, prudenter legendae.

VITA

EX VETERIBUS MSS.

CAPUT I.

S. Mochua ex milite monachus.

Clarus genere vir erat, nomine Mochua, filius Lonani ex Lugne trahens originem. Hic in primæva ætate vir erat multum bellicosus, ac de hostibus suis semper victoriam habens. Triginta annis sic laicaliter vixit, antequam militiam Christi exerceret.

2 Sed expletis triginta illis annis divina inspiratione admonitus et Domini timoris telo percussus ad fidem Christi conversus et monachus factus, Clericalem assumpsit habitum. Cui avunculus suus quamdam villam donavit: quam S. Mochua cum omnibus suis

S. Mochuae patria et genus. Militiansequitur.

Fil monachus.

Villam sibi donatam

rebus incendi jussit, ne de peccatoris elemosynis vel possessionibus famulus Christi portionem aliquam haberet. Post hæc vir Dei ad locum, qui hodie Teach-Mochua, quæ principalis scilicet sedes ejus est, divina promissione devenit. Hunc locum ipse in nomine... ædificavit, et multis signis et miraculis adornavit.

incendi jubet.

CAPUT II.

Mochuae miracula. Spiritus superbiae a S. Colmano depulsus. Ignis divinitus accensus.

Inter ejusdem Sancti insignia miracula hoc quod sequitur celebriter commemoratur. Quidam namque nobilis et sapiens Clericus, nomine Colman-Ela, cum quadam die cellam suam apud Glernsen circumiret; tunc de statu suo et corporis pulchritudine et scientiæ suæ profunditate spiritu superbiae inflatus, mundana de se sapiebat. Postquam autem sederet in cubili suo sic elatus, omnem suam scientiam ac si nihil ante scivisset, penitus tradidit oblivioni. Stupescens igitur super hoc et non modicum admirans, nocte sequenti jejunavit, Deum suppliciter exorans, ut a se spiritum ignorantiae dignaretur tollere, et pristinam scientiam restituere. Cui Angelus in somnis apparens ait: Colmane, cur jejunas? quid petis ut tibi det Deus? Respondit Colmanus: Peto ut mihi scientia, quam ante habui, a Deo restituatur. Et ait Angelus: Id quod quaeris, inquit, habebis. Et Colmanus: Cui, inquit, commisit Deus mei curam? Et Angelus: Vade, inquit, ad S. Mochua, qui te de tua superbia et ignorantia liberabit.

Claret miraculis.

S. Colman-Ela de sua doctrina superbiens ea privatur.

4 Colmanus igitur cum quindecim aliis honestis Clericis iter aggrediens, ad cellam viri Dei recto itinere pervenit. Sanctum vero Mochua rusticano habitu indutum, virgasque portantem in humeris suis, extra villam invenit. Colmanum vero intuens Sanctus Mochua ipsum salutavit: dumque mutuo sic salutassent, ecce subito quadam avicula virgarum illarum summitati insidens, garriendo quasi unum versum cecinit. Quo audito S. Mochua interrogavit quid avicula illa cecinisset. Cui Colmanus se nescire respondit. S. Mochua

Militar ad S. Mochuam.

Ex mss.

chua dixit : Mira refers, dum ego qui nunquam novi scripturas, id quod cecinit intelligo. Et iterum ait : Hoc, inquit, dicit avis : Nullum verbum de scientia, quam tu habuisti, menti tuæ nunc inhæret. Tum Colmanus dixit : Fateor, inquit, me nihil scire, et ideo Deus me misit ad te ut saner. Tunc S. Mochua ait : Spiritus immundus, qui in te habitat, exeat a te. Sic enim concessum est ei ad tempus in te habitare. Illico audito viri Dei imperio, daemon a Colmano discessit, ac sua scientia plenarie est ei restituta. Ipso enim elationis suæ culpam recognoscente, atque lumine gratiæ cor illustrante, princeps tenebrarum effugatus est.

*Mochua
dæmonem ab
eo expellit,
sicque usum
doctrinæ
restituit.*

*Ignis cœlitus
accenditur
ejus precibus.*

NOT. 9.

3 Tunc hoc miraculo ostenso S. Mochua Colmanum cum suis ad cellam suam perduxit, et ut ignis et balneum ad eos portaretur a suis, præcepit : cui quidam de Clericis S. Colmani ait : Non igne, inquit, terreno soliti sumus caleferi, nec balneum nostrum cum eo præparari consuevit. Quo audito S. Mochua palmas mundas suas ad cælum extendens, ignem de cælo petivit, et exaudita est oratio ejus, quia lapis ignitus de cælo lapsus per cacumen domus, ubi erat, in foco cecidit. ex quo copiosus ignis pro necessitatibus fratrum est constructus.

CAPUT III.

*S. Fintani superbia lepra castigatur.
Eam Mochua depellit.*

*S. Munno sive
Fintano appa-
ret quotidie
Angelus.
Colitur
Munnu
21 Octobris.
S. Moluæ ani-
mam migra-
turam nulli
Angeli expe-
ctant.*

*S. Munnu
petit sibi
lepram a Deo
immitti, et
impetrat.*

*Mittitur ad
S. Mochuam
curandus.*

*Insignis ejus
patiendi
ardor.*

*Ab Angelis
honoratur.*

Quodam alio tempore vir sanctus, Munnu nomine, dum in cella sua triduo moram faceret, Angelica visione, qua quotidie visitabatur, per idem tempus frustrabatur. Cumque Angelus Domini post triduum se viro Dei præsentaret, et ab eo cur tantam moram faceret sciscitaretur, respondit : Sancti, inquit, cælicolæ communem conventum atque concilium habuerunt, expectantes animam cujusdam viri sancti, nomine a Molua, qui viam universæ carnis ingressurus erat : et hæc causa retardationis meæ fuit ne da te tempore solito venirem. Ad quem S. Munnu dixit : In quibus, inquit, meritis vir ille præcallebat vitam meam, dum sic sim neglectus? Cui Angelus respondit : Faciebat, inquit, dum vixit, quod tu non facis, quia quamdiu vitam duxit in terris, nulli præsentem maledixit, nec absentem unquam detraxit. Insuper et dispositionem omnium temporis secundum divinam voluntatem sive in serenitate sive in tempestate æquanimiter sustinuit, et commendavit. Tu quoque superbus es, et Dominus tuus vult ut humiliaris. Cui S. Munnu respondit : Libenter sufferam si quod ipse elegero a Deo meo mihi concedatur. Cui Angelus : Quod petis a Deo tibi concessum est. Tunc ait Munnu : Lepram mihi inter infirmitates corporales eligo. Per verbum ergo Angeli S. Munnu leprosus factus est, et lepram illam usque ad septem annos sustinuit.

7 Completis vero septem illis annis cum magna animi patientia, ecce idem Angelus ad eum rediens virum Dei consolatus est dicens : Quia, inquit, patienter tuam infirmitatem hucusque sustinuisti, ideo modo a Deo tuo concessum est tibi et finem laboribus imponere et munditiam a lepra tua obtinere. Ad quem iterum S. Munnu ait : Cui, inquit, commisit Dominus curam sanitatis meæ recuperandæ? Et Angelus ad eum : Sancto Mochua, inquit. His dictis S. Munnu iter arripuit, et ad cellam viri Dei properavit. Cumque ad locum Sancti Mochua pervenisset, diversorium inibi introivit, et domum ingrediens, et neminem ibi reperiens, sed nudum vestibulum; pelliculam quandam, quam ibi invenit, sibi supposuit, et super eam cubans vermes, qui de ejus corpore per pavementum transibant, cum scopâ quadam ad se recolligebat, et in locum unde exierat remittebat. Cumque S. Mochua tunc absens foret, spiritu ei revelante ad cellam accelerans, Angelicam administrationem supra do-

num in qua vir Dei sedebat, aspiciens, ministrum qui eum comitabatur ad videndum quis domi foret sine mora præmisit : cumque domum intrasset, cernens hominem calvum, leprosum, ulcerosis plagis horribilem, pavore attonitus, et stupescens de domo festinans, illum quem in domo viderat Sancto Mochua nuntiando descriperat. Audiens vir Dei hominis descriptionem, et intelligens eum esse Sanctum Munnum ait : Vere, inquit, vir Dei Munnu est, qui a Deo ad me missus est ut a lepra sua curetur. Tunc domum intrans virum Dei amplexatus est, et a vertice capitis lingua eum lambens pristinae sanitati eum restituit : et quod ceteris difficilium erat, nares ejus emungens tribus vicibus successive ore sacro sumens tria extraxit phlegmata, sed meritis utriusque, ut reor, hæc tria phlegmata conversa sunt in tria auri obrizi talenta, quæ in ejus scrinio velut tria aurea poma recondita sunt. Postquam vir Dei mirifice sic fuit curatus, ad cellam suam laudans Deum suum reversus est. Postquam vero B. Munnu jam a lepra curatus est, cum ad medium pervenisset iter pes alicujus equi, qui currum ejus ferebat, fractus est : quod cum S. Mochua percipisset, cervum de monte vicino vocavit, qui se sponte curru subiciens, mansueti equi ministerium implens, vir Dei Munnu ad domum suam prospere ductus est.

*S. Mochua le-
prosum lam-
bil, et mucum
narium exsu-
git : qui in
aurum
mutatur.*

*Cervus jussu
S. Mochuæ
equi vices
supplet.*

a Alias Luanus, quem centum Monasteriorum Fundatorem memorat S. Bernardus in Vita Malachie, colitur 2 Aug.

NOT. 10.

CAPUT IV.

*Serenitas et fluminis trajectio miraculosa,
Mochuæ precibus.*

Interea sanctissimus vir Kienanus cum furore spiritus ecclesiam cœpit Domino ædificare lapideam, quia ante in Hibernia non fuit usus construendi ex lapidibus Ecclesias. Eo quoque tempore contigit opus quoddam retardari atque impediri eo quod cæmentarii ceterique operarii dicebant, quod si pluvia vel imber inter duos colles circumpositos unquam diffunderet, illi mox ab eo desisterent : quo audito Sanctus Kienanus singulos Hiberniæ Sanctas quæ adiens rogabat ut aeris serenitatem a Deo pro complendo opere impetrarent. Cumque a singulis aliquod tempus serenitatis, utpote septimanam ab uno, mensem ab alio, et tres menses ab alio obtineret, et adhuc ad opus completum unius anni indigeret spatio; quadam nocte vir Dei jejunans Deum rogavit ut sibi revelaret ad quem Sanctorum se pro anno illo obtinendo converteret : et qui revelat mysteria, eum docuit ut ad cellam Sancti Mochuæ, quæ Domus Mochua modo dicitur, properaret pro obtinenda sua petitione : et cum illuc cum decem quinque Clericis veniret, honorifice est receptus et quod petierat adeptus est. Nam orante Sancto Mochua et jejunante, a datore superno serenitatem unius anni cum dimidio pro complendo opere illo obtinuit.

*Prima Eccle-
sia lapidea in
Hibernia.*

*Ad id opus
impetrata
divinitus serene-
ritas.*

9 Hoc igitur dono concesso S. Mochua Kyenanum rogavit, ut opere illo completo nuntiaretur ei ut ad consecrationem ecclesiæ veniret, et ad primæ noctis procuracionem superventuris annonam provideret. His quoque peractis S. Mochua duxit B. Kienanum cum suis usque ad flumen cui nomen est Lynchorchaygi, quæ est aqua valde impetiosa pro tempore. Cumque aquam illam violentam ac rapidam Clerici cernerent, pro tempore illo immeabilem sine scapha judicaverunt; tunc S. Mochua pallium suum in virtute illius qui in pallio Eliæ desiccavit aquas Jordanis, misit super aquas, et in eo S. Kienanum cum suis quindecim discipulis ultra flumen tanquam in rate tutissima transvexit. Sancto igitur Kyenano cum suis ad cellam suam properantibus, pallium latum charitatis S. Mochua, non complicatum in aliquo, nec humefactum, ad ipsum reversum est.

*Mochua
Kienanum
cum 15 Cleri-
cis in pallio
ultra torrentem
transmit-
tit.*

NOT. 11.

CAPUT

CAPUT V.

Cervi caesi ac comesti, vitæ restituti, Mochuæ meritis.

12 cervos
lignis onustos
adducit.

Eorum carni-
bus multos
satiat.

Dei virtute eos
vivos inte-
grosgue resti-
tuit.

Cervi illi
diutissime
vivere.

Completo ergo Sancti Kyenani opere ad Sanctum Mochua nuntium misit, ut ad suam ecclesiam consecrandam, sicut promiserat, perveniret : Tunc audito nuntio sanctus vir iter arripiens, ac per montem cui nomen Maigr transitum faciens, duodecim cervos, quos ibi reperit, secum tamquam boves domesticos ducens singulos lignis oneravit, ac sic ad Ecclesiam S. Kyenani perduxit. Cumque ligna de cervis deponerentur super eosdem jussit vir Dei aquam ad carnes eorum coquendas deferri. Quod et factum est. Post hæc S. Mochua jussit cervos illos occidi omnes, ossa tamen eorum usque in crastinum illibate conservari : Satiatis igitur turbis pauperum atque aliis qui aderant de venatione mirabili Sancti Mochuæ, die crastina cervorum ossa coram viris Dei collecta sunt. Quibus ut in propria resurgent forma Sanctus Mochua in virtute illius mandavit, qui Lazarum foetentem solo verbo ad vitam revocavit. Et statim ossa illa arida carnem et pellem induerunt, et spiritum vivificum assumunt, atque in pristini vigoris motum membra extendunt. His in laudem Dei peractis atque ipsa ecclesia consecrata S. Mochua cum cervis illis mirifice resuscitatis usque ad montem unde eos assumpserat regressus est : atque ibidem eos dimitens ad cellam suam pervenit : et hi cervi duodecim, ut a pluribus fertur, adhuc in monte illo ab aliquibus cernuntur temporibus.

CAPUT VI.

Mochuæ ædificia, mors.

EX MSS.

Sanctus vero Confessor Christi Mochua in præfata ecclesia, quæ Teach-Mochua dicitur, stabiliter permanens, fundatis ab eo in Hibernia 30 ecclesiis, et centum viginti cellis constructis; terrena gloria et amicorum frequentia et colloquio disturbatus secum deliberando, arbitrans quod nisi terrestrem illam gloriam reliquisset, cælestis gloriæ particeps minime fieret, desertum ergo petens ad S. Patricium versus Aquilonarem terræ plagam gressum direxit.

Multas eccle-
sias et cellas
ædificat.

Gloriam vitæ.

12 Sed multis locis peragratis, in quibus si desuper esset concessum permanere vellet, tandem in Ergithiallensium terram divino nutu devenit. Perillustrata quoque terra illa, postremo divina dispositione ad locum quemdam vocabulo Dayrinis pervenit. In hoc loco cum longævus viator campanulam, quam manu gerebat, pulsabat, mox lingua ejus in terram cecidit. Quo viso vir Dei non modicum doluit, eo quod locus momentaneus et quasi inhabitabilis esset. Ad ipsius vero consolationem Angelus ad eum missus est, qui dixit ei : Dictum est tibi a Domino Deo tuo, ut hunc locum inhabites, et ibidem ecclesiam construas. Jussioni quoque divinæ ipse per omnia se conformans, locum illum inhabitavit, et ibidem ecclesiam in nomine Domini ædificavit, quam et plurimis miraculis in vita et in morte decoravit. Ipse vero ibidem triginta annis persistens anno vitæ suæ nonagesimo nono, Kalendis Januarii feliciter quievit, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui laus et imperium per infinita sæcula. Amen.

Peregre eccle-
siam ædificat.

Moritur
1 Januar.

DE S. MOCHUA BALLENSI

SIVE

CRONANO.

I JAN.

S. Mochua
Ballensis discipulus
S. Congalli.

Vita unde
descripta, et a
quo versa.

Alterum Mochuam celebrat Philippus Osullevanus Bearrus, doctrina ac genere clarissimus, Patricianæ suæ Decadis lib. 10, cap. 2, ubi de Benchorensi agit S. Congalli cœnobio, ex quo tum alii viri sanctitate ac doctrina illustres prodire, tum ille Mochua.

2 Ejus vitam ex Hibernico codice, quem quondam Osullevanus Bearriæ Princeps de Divorum Vitis scribi curarat, in Latinum sermonem a se versam, ipse ad me Madrido hoc 1634, Christi anno transmisit Philippus Osullevanus, quam et hic dare visum est, cum ejus natalem ignorem. Quædam de S. Fechini molendino subjecerat, quæ omisi, quod eadem inferius habentur xx Januarii ad ejusdem S. Fechini Vitam.

VITA

EX MSS. INTERPRETE PH. OSULLEVANO.

CAPUT I.

S. Mochuæ genus, vocatio ad religionem, sanctitas.

S. Mochuæ
genus.

Vir sacer Cronanus, Mochua quoque dictus, patre Begano, avo Barra, proavo Natio, abavo Lugo (qui Lugici generis apud Ibernos haud obscuri fuit auctor) matreque Comna Conamali filia, Machadani

nepte ex Dalbuanica gente, natus, Brinsacham, Luchadam, et Judellam sorores, duosque natu majores fratres habuit.

2 Ipse puer, capillis ob arearum morbum caput inficientem fluentibus, deformior, proptereaque parentibus minoris factus, et humiliori cultu educatus ad pascendas oves animam appellere jubetur. Ceterum cujus speciem, fortunamque parentes despiciunt, eundem Deus optimus maximus præclarissimarum virtutum ornamentis, edendorumque miraculorum potestate honestat, et ad celsum gloriæ culmen evehit.

Oves pascit.

3 Principio quidem Congallus, vir divino spiritu inflatus, in Begani domum venit, supra quam Angelos conspicit cursitare : rei mysterium divinitus doctus, Beganum, quot filios habeat, percontatur? Hic duos bonæ indolis adolescentes, et alium puerulum (is erat Mochua) non satis dignum, ut nominetur, ovibusque dumtaxat pascendis idoneum judicatum, totidemque puellas sibi liberos esse, respondet. Ille Mochuam domum accersiri jubet : conspicatusque, ex illius conspectu, quod erat divini Numinis donis ornatus, se magnopere delectari, et illum ex ovium custode hominum pastorem futurum, ait. Inde puerum in cœnobium suum Benchorense quam religiosissimum, sanctisque viris longe frequentissimum defert. Ubi Mochua in religiosorum collegium adscriptus, atque sacris litteris eruditus singulare sanctitatis exemplum, rerumque mirabilium opifex fuit.

Angeli supra
domum patris
ejus visi a
Congallo.

Fit religiosus.

4 Longe

EX MSS.
PER OSULLE-
VANUM.

Ejus lacrymis
sterilitas de-
pulsā.

NOT. 12.

4 Longe lateque pervagata fama infœcunda matrona mota, Mochuam adit, sterilitatis suæ remedium petitum : Dei servum flexis genibus, passis manibus, lacrymas copiose fundentem, a corporeis sensibus quasi alienatum, et in divinarum rerum contemplationem totum versum convenit. Quamobrem furtim accedens, cadentes ex oculis religiosi imbres cavis palmis excipit, et ore haurit, magna fiducia, id ad fœcunditatem sibi medicinæ fore : neque credula spe sua fallitur, quæ brevi ex viri sui concubitu filium, nomine Dabium, concipit, et edit.

CAPUT II.

*Alio mittitur, fonte sequente. Ei lac pluit.
Aquammolæ S. Fehini curat.*

Mittitur ad
novum
struendum
Monasterium.

Fons eum
comitatur
nubis specie.

Lacte pluit.

Ad molam
S. Fehini,
miraculose
aqua per mon-
tem adducta.

Plurimis miraculis, acerrimis corporis coercitionibus, piis in homines officiis, initis cum diabolo præliis cum Mochua se strenuum, veteranumque Christi militem gessisset, nido jam exsilire, et alio petere a Congallo jubetur. Obediens imperio, a magistro petit, ut qua erat futurarum rerum scientia, prædicat, ubi Numini placeat, se commorari et Monasterium ædificare. Equidem, inquit Congallus, rem hanc neque præsentire, neque aliquo argumento vel signo ostendere possum, nisi forsā Deo placeat, ut hic fons (præsentem fontem digito monstrabat) hinc abiens te ducat, ibique consistat, ubi divina Majestati placitum fuerit, ut incolas. Eo responso Mochua Benchore proficiscitur, electa religiosorum manu comitatus. Haud longe processit, cum comites respicientes, nubem densam, obscuram, imbresque minitantem, sed non mittentem, sereno, sudoque Sole per aerem sequentem vident. Quam etiam Mochua cernens, fontem proculdubio a Congallo designatum, et a Deo missum esse : oportereque se paulisper gradum sistere, donec illa præeat, præcedentemque sequi, et ubi illa sidat, ibi et se ipsos habitare, ait. Præiens illico nubes Mochuam ad Ferrosios, in Gæliam oppidum, ubi Gabrenus Episcopus ejus condiscipulus, et integerrimus amicus agebat, ducit : ibique illis lacte manando humi lacunam explevit. Gabrenus quidem Mochuæ sedes, quibus peregrinationem finiret, obtulit. Ceterum quia nubes minime subsidit, ille spectandum sibi non duxit.

6 Quinimo ea duce Fobarium (est illud oppidum Mithiæ) pervenit. Ibi Fehinus, vir moribus, factisque mirabilis sacra Sacerdotum cohorte stipatus præerat : et ad aridi montis radicem, aqua nulla proxima, molendinum præter artificum, et fabricorum sententiam construi fecerat. Adventante Mochua erat opus perfectum, et nihil, nisi flumen, cujus cursu circumactæ rotæ catillum super metam volverent, desiderabatur. Ita ejus adventu vehementer lætati Fehinus ceterique Sacerdotes spem concipiunt, fore, ut sancti viri meritis Deus optimus maximus aquam molis suppeditet. Ea de re ipsi, Mochuaque inter se agunt : divino Spiritu instincti unanimi consilio constituunt ad Levinum lacum bis mille circiter passus distantem proficisci, posse fieri, ut inde ad molas Numen omnipotens aquam derivet. Id intelligens operis architectus, rem, inquit, maxime arduam, atque difficilem, sanctissimi viri, suscipitis : hominibus quidem, inquit Mochua, fateor quam difficillimam ; Deo tamen perfacilem. Eo cum Dei servi pervenerunt, Mochua baculi cuspidem lacus ripam molas versus leviter perforat : idem Fehinus, Sacerdotesque faciunt. Extemplo per transversum montem aqua subter terram mire delata non procul supra molas magna vi prorumpit. Unde præcipiti casu ruens, rotas rapido impetu circumducendo, catillum super metam volvit.

CAPUT III.

*A Rege et Regina Connachtie honorifice
excipitur.*

Mochua vero, Fehino valere jusso, progressus anne Sinonno trajecto Connachtiam regnum petivit. Ubi in Omania principatu ab optimatibus, maxime a Ballgela Regina longe honorificentissime excipitur, utque in posterum commoretur, rogatur. Ceterum bonis hospitibus bene precatus Kiminium lacum, ubi Kellachus Ragalli filius Connachtie Rex agebat, adiit. Per id temporis venatione Rex animum recreabat : et cervus, quem fuerat insectatus, in summas angustias ultimique discrimen deductus sese in lacum præcipitem dat, nandoque rupem in medio lacu sitam tenet, et in ea consistit. Eo illum sequi nemo propter horrendam belluam, quæ lacum infestans natatores occidere solebat, audeat. Rex et id damnum timens, et cervo simul potendi cupidus, Mochuam, quem summo amore et honore fuerat amplexus, alloquens. Si, inquit, tibi, Mochua Pater, placeat, auxilio tuo fretus in rupem mittam, qui cervum interficiat. Mochua, Tametsi, inquit, eo quemquam adire, periculosum videtur, natatori tamen Deus omnipotens incolumitatem dare potest. Quibus verbis motus Rex in rupem mittit, qui cervum interimat. Sed redeunt hominem bellua devorat. Dolore percussus Rex hominis amissi culpam in Mochuam transfert. Ea de re Mochua ad Dominum suum Christum Deum preces fundit. Dei imperio incolumentem et illæsum hominem bellua vomit, nec illi posterum nocuit. Miraculi magnitudine Rex, et alii quam plurimi Dei servum supplices venerantur, Numinique summas gratias agunt : ac Regi quidem postea, ejusque successoribus Kenfelæ Colgani filio Mochua fuit quam charissimus.

In Connachtiam venit
S. Mochua.

Ejus precibus
hominem devoratum
bellua revomit.

CAPUT IV.

Ballensis Monasterii et oppidi origo.

Inde Rodba flumine traducto in Kearam principatum in oppidum, nomine Nemus Darbrechum, annos natus triginta quinque pervenit. Ibi fons in aere sub nubis specie, sicuti solebat, non apparet. Ea re Mochua et ejus discipulis anxii, fontemque per agros quærentibus agricola factus obvius refert, non procul esse fontem, numquam ibi antea visum cinctum balla, id est lorica. Unde oppidum novum nomen Balla, et etiam Mochua cognomen Ballensis accepit : Hicque, et socii, quod fons, qui Benchore ex Ultonia profectus erat, subsidens quietam ipsis sedem promittebat, Deum laudibus efferunt.

9 Ceterum vix sedem figere statuerunt, cum Eacha Minnechus Ofiachrae gentis Princeps centum viros ex magnatibus illius principatus ducens, ad pellendum virum sanctum loco iter capit. Hi appropinquantes supra nemus Angelos aspectabilibus formis volitantes conspiciunt. Quorum occursatione, Mochuæque venerabili conspectu, et sanctis exhortationibus ducti nemus, et circumjectos agros, Kellacho Rege annuente, Deo sponte dedicarunt. Ibi Mochua templum extrui, et a tribus Episcopis dicari, curavit : ipseque postea plurimis miraculis fulsit, quorum aliqua celeri stylo percurrere juvabit.

Fons e terra
denuo erumpit
alio loco.

Balla oppidum
an
dictum.

Angeli et Mochuae aspectus, hostes leniunt.

CAPUT V.

Varia Mochuæ miracula.

Sterilis matrona de sua infœcunditate Mochuæ queritur. Ille duos aquatici nasturtii scapos a se sanctis verbis sacrosatos dedit infœcunda : quos illa cum comedisset,

S. Mochua sterilitatem pellit.

CAPUT VI.

Variæ per eum curationes.

EX MSS.
PER OSULLE-
VANUM.Piscatoribus
prædam im-
petrat.

medisset, brevi viri sui concubitu prolem concipit, unoque partu Lukencariam piam, Scanlanumque edit.

11 Piscatores frustra piscantes præsentî Mochuæ opprobrio ducunt, a se nihil piscis capi. Sine mora salmones quatuor, vitulum marinum fugientes, ad eos in terram evadunt.

Linea ducta
agnos conti-
net.

12 Agni oves conspicati ad matres ubera sugendi causa procurunt. Mochua, qui prope ambulans ad Deum preces fundebat, id cum vidisset, veloci gradu occurrens, lineam humi baculo ducendo, agnos advertit: nam eorum nullus lineam a sacro viro descrip- tam transgredi ausus est.

Peccatores
convertit.

13 Mochua nuntium ad Fælanum mittit. Interce- debat longus et angustus maris recessus, celsis, scopulosis, et præcis marginibus cinctus: ubi duæ feroces feminae Beca Cuchoragi, et Lithbena Attre- phthi filia: canistrum habebant duobus funibus hinc inde suspensum, ut ultro citroque viatores, sicuti præseferant, trajicerent. Hæ Mochuæ tabellarium cista acceptum in medio secessu sublimem append- unt. Ea de re vir sanctus divinitus monitus nuntii redimendi causa sese in viam dat. Ad recessum quando pervenit, cum feminis, ut hominem dimittant, agit. Quod a Lithbena sine præmio, sed a Beca non, nisi cucullo in pretium dato, impetrat. Brevi tamen cohortando et feminas et eorum patres ad melioris vitæ frugem convertit.

Terra crescit
ut in insulam
transeat.

14 Mogiam principatum ingressus in Amalgam insulam statuit transmittere. Ad id cum navigii copia non fuisset, Deum orat. Mox ita terra crevit, ut postea Amalga pedibus adiri possit.

Fur detinetur
miraculose.

15 Fur, cum sarcinam magnam ex Mochuæ tritico surreptam in dorsum sibi imposuisset, nec incedere, nec onus ullo modo deponere quivit, donec depre- hensus ab evocato Mochua sanctissimæ Triadis nomine fuit vinculis occulte retinentibus solutus.

Ejusdem sacrosanctæ Trinitatis nomine cacodæ- mones ab homine misero, quem diu occupatum ve- hementer affligebant, expulsi.

17 Magnam pustulam Iathlecho Kenfælæ filio in corpore foedi indies tumentem in tintinnabulum suum Deinuta transtulit, hominem sanum relinquens.

18 Ictericia, vel aurigine, id est abundantia flavæ bilis per corpus effusæ, hominemque pallidum red- dentis, Muregidarum gens laborabat. Qui totius Iber- niæ medicis consultis nullo medicamine sanari potue- runt: rebus humanis diffisi Mochuæ patrocinio Dei fidem implorare constituunt. Duo millia et quingenti auriginosi Ballam conveniunt: ubi Mochuæ precibus, atque consecratione curantur, suum quisque colorem recuperantes, pallore in sancti viri baculum trans- eunte: unde hic baculus Pallidus nomen accepit: et Muregidæ se posterosque suos Mochuæ obsequio devoverunt: ejus et invocationem eo morbo affectis opi esse, memoriæ proditum est.

Mochua ener-
gumenum
sanat.Alium ægrum
curat.Ab aurigine
plurimos sa-
nat.

19 Homo manibus, pedibus, aliisque membris captus ad Mochuam curandus portatur: eoque pro- pter dulcissimum Jesu nomen jubente, firmus et inte- ger surgit, suis quoque membro fungente muneribus.

Contractum
curat.

20 Quidam probus atque simplex filium, quem habebat unum, ut eum Mochua a morte revocet, exanimum effert. Viro sancto Deum rogante puer magna omnium expectatione et lætitia reviviscit.

Mortuum
suscitat.

21 His, aliisque rebus præclare gestis Mochua anno ætatis suæ sexto et quinquagesimo in Cælitum cœtum migravit.

Moritur.

Hæc ex veteri litterarum monumento Osullevani Bearriæ Principis jussu de Divorum vitis Ibernice condito fidissime transtuli.

DE S. AGRIPPINO

AUGUSTODUNENSI EPISCOPO.

CIRCA
AN. CHR.
D^Y.
I JAN.S. Agrippinus
Episcop. Au-
gustodun.

Decimus octavus *Æduorum* Episcopus Agrip- pinus fuit, ut habet *Claudius Robertus*. *Ejus Kalendis Januarii natalem refert Martyrologium* ms. *S. Hieronymi*, sed quod vel hinc patet actum esse; ita habet: Augustoduni, depositio Agrip- pini Episcopi. Interfuit S. Agrippinus Concilio II Aurelianensi anno dxxxiii et III anno dxxxviii.

2 Meminit illius Fortunatus in vita S. Germani

Parisiaci 28 Maii: At Dominus Germanus intra terni lustri spatium a B. Agrippino Diaconus instituitur, et sequenti triennio Presbyter ordinatur. *Idem refert Aimoinus lib. 1, cap. 24*. Nondum sedebat S. Agrip- pinus anno dxxvii, quo *Epaonensi Concilio subscripsit Pragmaticus Episcopus Augustodunensis*. Neque per- venit ad dxxlix, quo, Concilio Aurelianensi V, subscri- psit Nectarius Episcopus Augustodunensis.

S. Germanus
Parisiensem
consecrat Pre-
sbyterum.

NOT. 13.

DE S. EUGENDO

ABBATE.

I JAN.

S. Eugendus
Abbas.Wionius cor-
rigitur.

De S. Eugendo *Usuardus*: In territorio Lug- dunensi S. Eugendi Abbatis, cujus vita vir- tutibus et miraculis plena refulsit. *Consentiunt fere cetera Latinorum Martyrologia, ac comprimis Romanum*. Meminit ejus et *Petrus de Nata- libus lib. xi, cap. cxxx*. *Miræus in fastis Belgicis et Burgundicis*. *Nothkerus 2 Januar. eum refert*. *Quidam Augendum, Galesinius Eugenium vocat*.

2 *Arnoldus Wion, lib. 3*. Ligni vitæ duos facit Eu- gendos, unum Jurenensis, alterum Condatensis Mona-

sterii Abbatem: cum *Condatescense cœnobium, sive ut Gregorius Turonensis appellat, Contatiscone idem sit quod Jurense* (non ut quidam scribunt *Virens, Virens, Lorensis*) quia in *Jura Burgundiæ Monte situm*. Nunc S. Claudii dicitur a S. Claudio Archiepiscopo *Vesun- tino*, qui 6 Junii colitur.

3 S. Eugendi vitam ab ejus discipulo anonymo con- scriptam atque a *Surio editam cum veteribus MSS. Monasterii S. Mariæ Bonifontis et S. Mariæ de Ri- patorio contuli, ac pluribus locis emendavi*.

NOT. 14.

16 VITA

VITA.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Excusatio
styli impoliti.*ms. Bonif.
tapinositas.

Quantum, beatissimi fratres, desiderio fervorique vestro ex debiti summa suppleverim, sicut ex ratione apicum ex parte sum, opitulante Domino, jam securus; ita conscientiae propriae extraneique iudicii incertus, ago hæc quæ injungitis, non præsumptione indocti, sed obedientia, ut cernitis, regulari. Sic annuens divinitas faxit, ut humana proclivior in dijudicando fragilitas, dum melo delectatur aut musicis, dumque oratorias venustates, vocabulorum quoque ac temporum signata proprietate miratur; hæc nostra tapinositas nequaquam jactantia superbiorum iudicium ventosa superfluitate calcetur. Porro nos (ut præfati jam sumus) vobis proprie opuscula ista dicavimus, quos novimus non oratorum, sed piscatorum esse discipulos: nec in philosophia sermonis regnum Dei, sed in virtute prospicere; magisque pura ac jugi observantia Dominum exorare, quam vana perituraque faciundia perorare. Hinc ergo jam nobis in relatione vite beatissimi viri, narrationis sumatur exordium.

CAPUT I.

S. Eugendi patria, institutio, futurae vite indicia.

S. Eugendi
patria.Paterna insti-
tutio.

Gen. 13. 14.

Visio ad Dei
cultum invi-
tans.*ms. Rip.
metu.

Sanctus igitur famulus Christi Eugendus, sicut Beatorum Patrum Romani et Lupicini in religione discipulus, ita etiam natalibus ac provincia extitit indigena atque concivis. Ortus nempe est haud longe a vico, cui vetusta paganitas ob celebritatem clausuramque fortissimam superstitionis templi, Gallica lingua Ysarnodori, id est, ferrei ostii, indidit nomen. Quo nunc quoque in loco delubris ex parte jam dirutis, sacratissime micant caelestis regni culmina, dicata Christicolis. Atque inibi pater sanctissimæ proles iudicio-Pontificali, plebisque testimonio extitit in Presbyterii dignitate Sacerdos. Igitur cum beatissimum pignus ab ipsis pene canabulis quodam instinctu, successuque felicitatis ac luminis, virtute divina, ut reor, præagante succresceret; et nocte quadam, venerabilis pater ipsius, vel soboles sancta, ab affectu profectuque futurae beatitudinis tenerentur incerti; in visione puer sanctus a duobus religiosis viris sublatus, ultra domus paternæ vestibulum sistitur, ita ut Orientis plagam caelique astra, quasi quondam multigena Abraham Patriarcha, intuitu diligenti prospiceret: atque ipsi typice jam quodammodo dicebatur: Sic erit semen tuum. Post intervallum namque modicum hinc unus, ast hinc alter, atque alius inde, donec succrescens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum vel sanctos proculdubio Romanum ac Lupicinum Patres, qui eum in spiritu de cæno paternæ domus eduxerant, tanquam enormitas apum in modum mellificantis uvæ quadam constipatione sepserunt. Et subito a parte prospicua videt instar amplissimæ portæ culmina patefacta caelestia, et lento etiam deductoque usque ad se e caeli vertice cum lumine clivo in modum reclinis scalæ cristata proclivitate descensum, et niveos fulgidosque Angelicos choros ad se usque velut socios, tripudiantes in Christi laudibus adventare. Ita tamen quod crescente semper in loco societate, nullus omnino reverentia divinitatis attonitus, aut sermone movebatur aut metu. Cumque sensim cauteque mortalibus multitudo sese inseruisset Angelica, collectis copulatisque sibi terrestribus, concinentes Angeli, ut venerant, caelestia sacra repedantes ascendunt. Hoc solummodo

puer sanctus inter carminum modulationem percepit, quod post annum circiter in monasterio intromissus ex Evangelii recitari cognovit. Illud nempe vice antiphonæ, (ut bene, ipso dignanter referente, communi) reciprocis vocibus multitudo concinebat Angelica: *Ego sum via, et veritas, et vita*. Recepta igitur ingenti multitudine, post contemplationem diutinam, aerea quoque sese clausit astrigera, et solum semet puer contemplatus in loco, excussus est somno, concutitur, ac visionis terrore percussus rem gestam illico refert patri. Confestim namque Presbyter sanctus, cui potissimum proles sanctissima dicari deberet, agnovit.

CAPUT II.

Fit monachus sub SS. Romano et Lupicino, sanctissime vivit. Laus S. Leuniani.

Mox igitur eum litterarum instrui jubet elementis, et anni exacto circulo, tanquam Samuel quondam, non in typico excubaturus templo, sed potius Christi efficiendus templum, S. a Romano oblatum est Patri. In quo vere ita beatorum Abbatum, qui eum in spiritu de incolatu terrestri eduxerant, gratiarum gemina confluit ubertas, ut succidua quoque posteritas utrum in Eugenio Lupicinum potius suspiceret, an Romanum, iudicio fluctuaret incerto. Illis dumtaxat huc illucque necessitate misericordiae e monasterio sæpe progressis: iste vero a septimo usque ad sexagesimum vitæ, quo transiit, annum nusquam exinde post ingressum exultit pedem. Lectioni namque se in tantum die nocteque, expletis consummatisque omnibus, quæ a Præposito vel Abbate injuncta sunt, dedit et impendit, ut præter Latinis voluminibus, etiam Græca faciundia redderetur instructus.

¶ In vestitu autem duabus tunicis nunquam est usus, atque unam ipsam nunquam mutavit, nisi antea fuisset plurima vetustate consumpta; similis quoque cucullæ ipsius conditione servata. Paleis vero lectuli ineventilatis multo tempore, vilique sagello b constrictis, pellicioque superposito conquevit. Æstivis namque temporibus caracalla, vel scapulari cilicino utebatur, quod ei quoque vir sanctitate conspicuus c Leunianus, Viemensis urbis Abbas, pignore transmiserat caritatis. Fuit namque Sanctus iste de Pannoniis quondam, et spargente barbarie in Galliis, vinculo captivitatis abductus; et non solum in Viemensi, sed etiam in Augustudunensium urbe, multo tempore claustrum peculiaris cellæ conclusus: ita ut amplius quadraginta annis in utraque civitate coercitus, nulli hominum ex prima retrusione vultu aut corpore, præter sola sermonis notitia, nosceretur. Monachos juxta cellulam haud plurimos regens; monachas vero procul intra urbem monasterioque conceptas ultra sexagenarium numerum admirabili ordinatione rexit et aluit: premisitque maximas, magnas interim succiduasque in spiritu non dimisit.

a Colitur S. Romanus xxviii Februarii, S. Lupicinus xxi Martii.
b Sur. constrictis. c al. Leonianus, de quo xvi. Novemb.

CAPUT III.

Eugendi austeritas in vestitu, ceterisque rebus.

Sed sursum redeo. Habebat namque Eugendus beatissimus calcamenta fortia rusticaque, in modum priscorum Patrum constrictis ocreis crura, fasciolisque plantas. At vero nocturnis matutinisque conventiculis, nec in frigidissimis pruinis, nec in magnis nivibus, quidquam nuditati pedum præter lineas Gallicanasque caligas addidit unquam. Atque in hunc quoque modum eminens sæpissime matutinis horis ad fraternum

Septennis sit
monachus.
1. Reg. 3. 3.Nunquam
egressus.Lectioni assi-
due deditus.

Græce doctus.

In vestitu, et
lecto austerus.Leunianus re-
clusus mona-
chos et mona-
chas regit.S. Eugendi
calcamenta.*ms. Rip.
lignos. Sur.
lignos.

fraternum

Orandi assi-
duitas.

fratrum coemeterium oraturus gradiebatur in nivibus. Nemo namque eum unquam aut in diurna, aut in nocturna synaxi ante completionem conspexit egredi foras. Nam cum ipse noctibus certe oratu longissimo atque secreto cunctos in oratorium diutissime anteiret, post omnium quoque discessum nihilo minus formulæ suæ incumbens, oratione diutina pasciebatur in spiritu. Atque ita exinde quolibet tempore vultu hilari ac læto egrediebatur ad fratres, ut solet exatiata ambitio vultus hominum lasciva jucunditate dissolvere. Refectio ei omni tempore semel in die fuit. Quæ tamen æstivis diebus nunc in sexta cum ceteris fatigato, nunc vero cum his, qui iterato reficiebantur, terminabatur in vespera, ita tamen, quod nihil unquam, exceptis his, quæ cunctis apponebantur fratribus, degustavit in mensa.

Abstinencia.

CAPUT IV.

Aliis vice Abbatis præficitur. Sacerdotium recusat.

Fit Coadjutor
Abbatis.

Recusat Sa-
cerdotium.

igitur ad inchoationem ipsius administrationis revertamur. Cum ergo Pater ille, quem Beatissimus Romanus vel Lupicinus Condatescensi cœnobio signaverant successorem, præter labores sollicitudinesque cœnobiales, etiam corporeæ inæqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad se Fratribus, sic sanctum Eugendum vicis suæ sollicitudine innoxuit, ut sibi tamen jus paternæ eminentiæ in nullo penitus imminueret, aut subtraheret. Tentavit namque idem Abbas, ut ante dictum sanctum Eugendum cum administrationis onere, etiam Presbyterii dignitate arctius illigaret. Sed non solum voluntati ejus in hac parte sæpissime, imo sanctissime contradixit, verum etiam sacrosanctos Pontifices, qui illuc causa orationis confluerant, adiens, reverentiam tanti honoris caute ac diligenter aufugit. Mihi tamen crebro secretissime testabatur, utilius multo esse Abbati, propter juniorum ambitionem, liberum a Sacerdotio præesse Fratribus, et non illigari dignitate, quam abrenuntiantes ac remotos minime convenit affectare. Novimus namque, aiebat, præter hanc, quam prædiximus, causam, multos etiam Patres, post humilitatis professæ culmina, hoc officio gravius ac latentius superbisse, et plus se efferre fratribus, quos in exemplo humilitatis convenerat anteire. Suscepit ergo Dei Sanctus, sicut etiam Pater Lupicinus, absque Sacerdotali eminentiâ injunctæ sibi vicissitudinis societatisque laborem, ea maxime securitate fretus, quod de paternâ sollicitudine ac provisione non habebatur incertus: sed mox evidentissima revelatione percelligitur, ne de plenaria administratione velut in aliquo incertus, redderetur ambiguus.

CAPUT V.

In visione Abbatem se futurum intelligit.

Visio ejus
atia, qua
Abbas futurus
designatur.

Nocte igitur subsecuta, subito raptus in visione, beatissimis quoque Romano ac Lupicino Abbatibus, ut in initiis quondam, ita nunc in oratorii secretario a parte dextera presentatur, nec non etiam inter ipsos seniores ac superstites circumspicit fratres, cereos ac lampades gestare lucentes. Et data sibi a sanctis Patribus oratione vel pace, illico benedictum illum Abbatem, decessorem sibi utique mox futurum, conspicit intromitti, ac desuper dorsum ipsius vel scapulas rigentibus clavis purpureis pallium album adspicit dependere. Soluta namque Beatus Romanus Sancti illius cingulo, constringit illico lumbos Eugendi. Dehinc excusso, quod desuper, ut diximus, gestabat, pallio, hujus adæque humeris superimpo-

nens, ait: Hæc tibi ad præsens nosce interim assignari: et digitis Dalmaticam prædicti antecessoris adstringens: Etiam hanc tibi, inquit, probatam in acceptis utilitatibus noveris assignandam. Mox adstantes cum cereis Fratres, incipiente primitus uno, confestim cuncti claritatis ac solatii lumina impacta parieti deprimunt et extinguunt. Cumque vir beatus tenebrarum angustiis coercitus, eventum rei attonitus præstolaretur in visu, vox ad eum facta est: Noli, ait, te Eugende, fraude eorum præsentium ac materialium luminum contristare: Orientalem namque cellulæ hujus attente prospectum, et videbis illico tibi absque opitulatione humana lumen divinitus ministrari. At ille confestim illic porrigens visum, adspicit sensim dilucescente aurora, radium ad se dei ac lucis influere. Et in semetipsum reversus, lectulo lætus excutitur. Nec mora: visionem sequitur effectus.

Ex mss.

CAPUT VI.

Miraculis clarus, suspicitur ab omnibus.

Nam ad Christum decessore illo migrante, volens nolensque administrationem subterfugere non potuit subarrhatam. Illi vero, qui per visionem luminis solatia præstita subtraxerant, humanitatis malo aliquid passi, livoris zelo inflammati in beatissimum virum invidiæ ardore turgescunt, et Sanctum Eugendum Abbatem nunc despectione animi, nunc quoque monasterii professionis desertione, tanquam novitium ac rudem monachorum laicorumque patiuntur subjacere despectui.

Fit Abbas.

Deseritur a
fratribus.

At non ille divinæ pietatis obtutus famulum suum passus est prolixa fatigatione vexari. Confestim namque ipsi potentiæ ac virtutis suæ dexteram affluentissima signorum largitate porrexit, dando atque ostendendo per servum suum sanitatum dona ac prodigia multa: ita ut summæ sæculi potestates, sospitari se crebro ac benedici ejus litteris exorarent, nec se divinam clementiam crederent habere placitam, nisi prius Christi amici gratiam sive suffragia aut visu aut litteris potirentur. Episcopi quoque ac suspicientissimi Sacerdotes præ se omnimodis ferre, si eum corporaliter cernere, aut affatu litterario obtinissent familiariter compellari. Ipsi etiam pseudo-fratres, qui pridie cothurno elationis inflati discesserant, tanquam infelices ac degeneres notabantur a laicis, nisi deposito invidiæ viru, ad sanctum Christi famulum quantocyus repedarent.

Miraculis
coruscant.

Suspicitur ab
omnibus.

CAPUT VII.

Ejus epistola dæmon pellitur, ægritudo curatur.

Dum hæc odorifera fama geruntur, puella quædam juxta sæculi dignitatem non infima, circa Secundiacensem parochiam atroci dæmonio correpta, non solum claustris retrusa, verum etiam ferreis vinculis tenebatur obstricta. Cumque sanitatis causa a multis, ut solet, exorcismorum scripta nexa cervicibus necterentur, atque illa ignotas sibi personas scriptorum per immundum spiritum cum nomine, quod dolendum est carperet et vitia, seque magis illos, qui scripserant, jam olim in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indicis assereret possidere: tum ad ipsam energumenam de adstantibus unus: Quid nos alienis, inquit, imo propriis vitiis terres immunde? Vere in Christi nomine non solum istorum, quibus derogas, virorum, sed cunctorum quoque, si potuero, scripta Sanctorum ita cervicibus tuis innectam, ut vel multitudine imperantium obruaris, si hos paucos audire despicias et contemnis. Tu mihi, inquit

Dæmon per
energumenam
occluta
peccata homi-
num prodiit.

*al. operan-
tium.

inquit

EX. MSS.
*Sur. Alexan-
drinarum.

inquit diabolus, * Alexandrina chartarum, si placet, onera exarata imponas, numquam tamen ex obtento vaseulo poteris propulsare, dummodo mihi solius Eugendi Jurensis monachi ex hoc non afferas visionem. Confestim namque rapientes proximi dictum, ad beatissimum virum plenissima fide concurrunt, ac rem gestam, pedibus ejus provoluti, narrantes, non se redituros esse testantur, nisi Christi misericordiam præstaret exoratus oppressæ. Victus igitur vel ratione, vel precibus Pater, breviter cum longa oratione, ut Gregorius quondam Magnus Apollini, in huncmodum scribens atque consignans, spurcissimo transmisit epistolam: Eugendus servus Christi, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Patris, et Spiritus sancti, præcipio per scripturam istam: spiritus gulæ, et iræ, et fornicationis, et amoris, et Lunaticæ, et Dianaticæ, et meridiane, et diurnæ, et nocturnæ, et omnis spiritus immunde, exi ab homine, qui istam scripturam secum habet. Per ipsum te adjuro verum filium Dei vivi, exi velociter, et cave ne amplius introeas, Amen. Alleluia. Et orans atque complicans, supplicibus tradidit deportandam. Quid plura? necdum itineris mediæ spatia confecerant, cum ecce furcifer ille frendens atque ejulans, prius egressus est ex obsessa, quam calcarent domus limina revertentes.

Ruffin. l. 7
histor. Eccle-
siastic. c. 26.
not. 13.

S. Eugendi
litteris pelli-
tur.

Syagria
ejusdem litte-
ris sanatur.

10 Ab hoc fere tempore beati viri longe lateque fama nomenque enituit, ut qui sanctus jam habebatur indigenis, potens etiam et vere Apostolicus porro genitis haberetur. Materfamilias quondam Syagria, nunc quoque Ecclesiarum Monasteriorumque per eleemosynam mater, cum gravi obsessa incommodo jamjamque haberetur a medicis desperata, epistolam beati viri quæ casu ad eam delata pervenerat, de armariolo sibi vice dexterae beati viri, exosculandam præcepit attingi. Cumque apprehensam contactis ex eadem cum oratione oculis, lacrymis quoque haud minime deciduis infecisset, ori dehinc insertam aliquantisper dentibus cum oratione constringens, mox recuperata sanitate surrexit. Quo gaudio atque miraculo non solum ipsa sive, verum etiam civitas maxima Lugdunensium, exultatione mira relevata atque lætata est.

CAPUT VIII.

Egros curat, etiam absentes scripto, et oleo benedicto, et per suos.

Multi ab eo
curantur:

Etiā absen-
tes benedicto
oleo, et
scripto.

Etiā per
suos.

Cum ergo fama vitæque viri virtutum relatione succresceret, tanta miserorum acervatim cœpit in Monasterium turba concurrere, ut sæcularium, imo tribulantium multitudo, pene catervis videretur monachorum numerosior. Interea dum inibi mox nonnulli, alii etiam post bidui triduique, quidam vero post mensibus commoda votiva percipiunt, Dei Sanctus manum ad salutare compendium mittens, fatigationem miseris auferebat. Dabat ergo supplicibus atque sospitibus deportanda illigandaque infirmis, cum sancti olei quantitate, contraria larvis atque miseris scripta mandata. Quæ ita cooperante fide porrigebant in provinciis longe positis medicinam, ut illi quoque obtinerent qui ejus in Monasterio præsentabantur ad spectui.

12 Neque solus beatissimus Pater in cœnobio, sed et Presbyteri, multique inibi fratres, potiebantur clarissima virtute meritorum. Et zeli ambitione cessante, illis potius quam sibi, Dei homo medendi delegabat officium. Et hoc studebat omnimodis, ut unusquisque illi rei vel studio in Monasterio deserviret, in quo eum dono Spiritus sancti pollere eminentius perspexit: atque ideo mansuetum ac lenem illi ordinabat officio vel loco famulari, ubi mansuetudinis ac patientiæ bonum nullatenus inquietudo

decoloraret alterius. Rursumque superbiæ forsitan aut vanitatis vitio notatos, non patiebatur esse sepositos; ne judicio virosæ ac propriæ elationis inflati, altius gravisque corruerent cum culpas ac vitia sua non agnovissent, in medium crebrius increpati. Si quos sane, ut sese habet natura fragilitatis humanæ, edacis tristitiæ morsibus interea noverat sauciari, illis quoque inopinantibus ita spiritaliter ex industria blandus superveniebat ac lætus, et sancto dulcique fovebat alloquio, ut detergo tristitiæ perniciosissimo viru, quasi quadam salutaris olei perunctione, exasperata sanaretur austeritas. Dissolutioribus vero ac levioribus acriorem se severioremque semper exhibuit. Presbyteris quoque ipsis, quorum officio constrictus sæpe ab Episcopis, humilitatis causa, ut diximus, noluit implicari, ita semper ob ministerium sacrificii salutaris quodam remotionis opere, conscientia puræ tribuit facultatem, ut illo cuique pro delicto mordaciter forsitan quippiam, ut assolet, succensenti, illi vero dum reatum culpamque ignorarent, absque notitia vel participatione alieni reatus, corpus Dominicum traderent ab altari, ut nec se conscii plecterent communione delicti, nec alterum severitate paternâ, ante emendationem forsitan sacramentorum indultu subtraxisse viderentur in aliquo.

Omnibus offi-
cia accommo-
dat.

CAPUT IX.

Apparent ei SS. Petrus, Paulus, Andreas: eorum isthuc allatæ reliquie.

Hic namque fuit, imo est apud Christum beatissimus homo, ex cujus ore (Deum testor) numquam processit obloquium; cujus aures numquam polluit maliloqui oris ferale contagium. Tantum namque detestabatur hoc vitium, imo flagitium, quantum quis lethiferi anguis non solum venenum metuit, verum etiam occursum ipsius atque conspectus.

Obtrectationes
odii.

14 In tantum mens ipsius abstrusis vitis pura pollebat, ut etiam beatissimorum Christi Apostolorum Petri et Pauli. Sanctique Andree, adeque Apostolici conspicique viri Martini Episcopi, et colloquio fuerit et visu potius. Quodam namque tempore, antequam ipsi administrationis onus incumbere, diebus æstivis ultra Monasterium juxta semitam, qua Gebennam usque transcenditur, sub arbore solito quiescenti, subito tres se per soporem adventantes offerunt viri. Quorum cum post orationem et pacem, novitatem vultus habitusque contempleretur attonitus, interrogat quoque quinam ipsi venerabiles essent, quorum benedicti meruisset adventu. Tum unus, Ego, ait, Petrus; ast hic germanus meus Andreas, et iste frater noster est Paulus. At ille confestim in spiritu ad eorum vestigia provolutus: Et quid est, inquit, Domini, quod vos in hæc rura cerno silvestria, quos in magnis urbibus Romæ ac Patras post sanctum martyrium legitimus corpore contineri? Verum est, inquit, et illic quidem, ut asseris, sumus: et hic quoque nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba visio finivit et somnus.

Apparent ei
S. Petrus,
Paulus, An-
dreas, Marti-
nus.

*ms. Rip. Ge-
nuam.

15 Cumque confricata facie torporem somni depulisset ex vultu, conspiciatur eminens duos, qui ante biennium circiter descesserant, fratres eo adventare calle, quo sanctos Apostolos per visionem conspexerat advenisse. Et prosiens illico in occursum, consultatos quoque ex more, consulit, unde dilectissimi fratres post tam diuturnum commeatum ad cœnobium repedarent. Nos, inquit, inter alia ad Urbem usque progressi, obtentis quoque Sanctorum patrociniis sub trina Martyrum sera quidem, sed fida intercessione, revertimur. Dominorum namque Apostolorum Petri et Pauli atque Andree ditati reliquiis, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, ut moris est, illis subsistentibus

Apostolorum
reliquie in
Monasterium
reverenter
illatæ.

subsistentibus currens Eugendus sanctus ad Monasterium, ipse Patri ac fratribus adventantium Sanctorum efficitur nuntius, qui fuit paulo ante contemplator in visione. Prosilium confestim obviam, et consalutatis fratribus, deosculatisque reliquiarum vasculis, cum tripudio et exultatione atque psalmi sono exhibitis, inclusis quoque sub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefessa virtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coerceri.

CAPUT X.

S. Martinus ei apparet : ejus monachos reducit incolumes.

Alemannorum eaestate feri mores.

Ut enim de sancto ac beatissimo viro Martino dicamus, cujus mihi quoque vultum ac habitum cum supra dictorum secretissime solebat exponere, parumper vobis referre non pigeat. Quadam namque vice, dum diros metuunt ac vicinos Alemannorum incursus, qui inopinatis viantibus, non congressione in cominus, sed ritu superventuque solerent irruere bestiali; ad mortem aut suspicionem mortis penitus evitandam, qua crebro timoris jactu toties interimit, quoties timetur, e limite Tyrreni maris potius, quam de vicinis Heriensium locis coefile decernunt petere sal. Sed hoc totum ut feret, et consilium et ordinatio beati viri persuaserat. Cumque emenso bimestri tempore, nullum darent proprii adventus indicium, vertitur in Sanctum imputatio fratrum, quod aliis e vicino, quod timuerant, sospitibus jam reversis, non tam destinatis fratribus exilium, quam peregrinam propria persuasionem dedisset.

Salem a Tyrreno mari peti.

** Videtur deesse mortem.*

** Sur. obstrinxisset.*

S. Martinus ei apparet.

17 Ille vero incertus de reatu, quia ipsos ancipiti abstraxisset eventu, metuens tamen saltem indebite increpari, misericordiam Christi pro salute eorum diebus singulis exorabat ac noctibus. Cumque post lacrymas fessus, fuisset soporatus in lectulo, ita claritate subita vallatur in grabato, ut se plus luce cerneret circumfusum, quam si purissimi solis illustraretur allapsu. Illico juxta lectulum Beatissimus Martinus assistens, consalutatum quoque, qualiter valeret, interrogat. At ille : Bene, inquit, agerem, si de salute fratrum, quos, ut increpor, exules feci, non haberer incertus. At ille : Non meministi, ait, quia euntes mihi eos, id est, Martino, in oratione proprie commendasti? hac namque nocte in Pontianensi parochia manent : crastina vero unus ex ipsis isthuc veniet, suspicionem cunctis ablaturus, ad mansum. Expergefactus igitur Christi homo, tamquam memoratos fratres cunctis visibiliter assignaret, ita diem et horam praedixit adventus, ut ipse Sanctus Dei nuntiaverat, vel ipsi continuo sunt regressi.

CAPUT XI.

Monasterium ejus conflagrat, oleo S. Martini illeso.

Ejus monasterium conflagrat.

Nam et hoc, quod insequens sum relaturus, licet nullus ambigat Beatissimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus sit, ut non illic specialius noverit virtutum dona clarescere, ubi per unitatem fidei familiaris concordans residere dignoscitur gratia meritorum. Permisit namque Dominus nocte quadam in secretario antedictum sanctumque Martinum tentari quidem incendio, sed probari. Sic igitur et Condatenses monasterium exustum quondam et flammis, sed tamen Martini oleum nullo flammarum est voratum incendio. Quod etiam Beatus Eugendus tanta patientia atque aequanimitate suscepit, ut mox illi divina providentia non solum ad victum esse vestitum duplicia pro simplo reddiderit, verum etiam tabernacula ipsa multo utilius, congruentiusque, quam fuerant, in usus pristinos restauravit.

Vice igitur quadam, imminente vespera, omne illud, ut dixi, monasterium, quia erat ex lignis fabrefactum antiquitas, et non solum contignatis indiscretisque cellulis, verum etiam pulchre fuerat conaculis geminatum, ita subito redactum est in favillam, ut mane non solum nihil resideret ex aedificiis, verum etiam celeritate arentis pabuli, ignis ipse pene totus redderetur extinctus.

EX MSS.

Oleum S. Martini in mediis flammis illaesum.

Dan. 3. 50.

19 Cumque fratres illi, prout quisque sarculum securimve posuerat, ferrum revera quod solum exuri nequiverat, prunis ventilatis inquirerent; ecce Antidiolus sanctus Presbyter prospexit ampullam cum oleo Beati Martini, quae salutis gratia, ad lectuli sui capitium dependebat, plenam, clausamque, ut fuerat, post vasta incendia, postque conaculorum desuper ruentium ardentiumque ruinas, ita integram ac stabilitam inter fumantes ignium residere favillas, ut tres quondam pueros roscidis refrigeriis legimus in camino Persico claruisse. Quae etiam ampulla cum oleo ipso ad virtutum testimonium usque hodie in eodem monasterio reservatur. Unde non amplius sub Eugendo Sancto, incendiarii arbitror casui licuisse, quam, ut dixi, Beatissimo quondam cecidisse Martino; vel postmodum Condatenses monachos cum oleo virtuteque Martini reminiscimur evasisse.

CAPUT XII.

Occulta et futura cognoscit, aperit.

Nam praeter ista, quae ob meritorum virtutumque testimonium pauca perstrinximus, tam praecipua extant, quae puritate spiritus, divina illuminatione, praescivit, ut in corpore positus, jam quodammodo cum supernis Virtutibus clarescere putaretur; adeo ut vice quadam venerabilem virum Valentinum, ejusdem monasterii Diaconum, commoneret secretius, dicens : Constat te, carissime frater, intra hos viginti circiter dies ex hoc saeculo ad praeparata praemia migraturum : et ideo quamlibet exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas; moneo tamen, ut te ita circa clausulam vitae, dum tempus suppetit, profectum collatione ditifices, quo possis digna, ut vidi, acceptabiliorque hostia ex ara Christi assumi. Hac namque nocte vestitum te niveis linteis a sanctis Patribus vidi cum psalmi sono in altari oratorii hujus imponi. Igitur licet meritum qualitatemque tuae assumptionis agnoscas; suadeo tamen, ut tibi interim addas, quod possis illic felicitate perpetua possidere. Cumque sermocinationem cum alacritatis lacrymis et oratione complessent, post decem circiter dies febricula levi correptus est, paulatimque inaequalitate vexatus, cursum vitae praesentis explicuit. Ceterum ex cujuslibet superventu personae, ita per odoris fragrantiam, fetorisque afflatum, meritorum insignia dignoscebat, ut praesciret illico, cui quisque virtuti vel vitio subiaceret. Nam et adventus fratrum, et saecularium expectantium fidem prius saepe praedixit, quam ulla adventantis praesentia fratribus monstraretur.

Valentino Presbytero mortem praedicit.

Occulta cognoscit. Praedicit futura.

** ms. Rip. expectantium.*

CAPUT XIII.

Ejus humilitas, laeta gravitas, pietas.

Ita tamen magnis eximiisque bonis exuberans, nunquam se meliorem eminentioremque altero vel leviter judicavit : sed pietate refertus, non quid interim esset, sed quam longe a perfectione adhuc esset, quasi cunctis abjectior et infimus perpensabat. Habebat autem, nimirum habitatore illustrante, magnam et in vultu laetitiam. Nam sicut tristem illum nemo unquam vidit, ita ridentem nemo adspexit. Non illi Beatorum Antonii atque Martini gesta aut mores labebantur

Semper humilis.

Graviter hilaris.

Ex mss. labeantur unquam ex animo. Numquam iste, ut de Antonio refertur, aut ira subito patientiam rupit, aut humilitatem crexit in gloriam: numquam laudatus ac beatificatus, inflatus est: numquam vituperatus, fractus est aut tristatus. Tantum namque lectione reficiebatur, ut cum lectitaretur ad mensam, sæpe rapitur. sæpissime futurorum victus affectu, velut in extasi positus obliviscebatur appositorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præsentis vitæ despiciens, municipatum suspirabat in cælestibus præparatum. Iste namque illic post præcis Patribus legendi proprie invexit industriam.

CAPUT XIV.

Fratres, præcipue senes et ægros sollicitè curat: proprietatem eliminat.

*Cœnobialem
cohabitatio-
nem inducit.*

Iste etiam, refutato Archimandritarum more, utilius omnes univit in medium. Destructis namque mansionum ædiculis, uno cunctos secum xenodochio quiescere fecit: ut quos causa unitæ refectionis una clauderet ædícula, discretis quoque lectulis una ambiret et mansio. Cui tamen lumen diei, sicut in oratorio indeficiens noctibus præbebatur. Iste, inquam, Abbas sanctus nec mensulam suam, ut facere quosdam nuper audivi, nec victum unquam exceptavit a fratribus: omnibus omnino omnia erant. Non ille unquam imperio docuit, quod exemplo antea aut opere non complevit. Infirmis semper aut valde senibus clementissime obsequi fecit, adjiciens quoque, ut ipsis illi e fratribus in necessitate servirent, quos ægroti potissimum prælegissent: et non solum faciebat alimenta convenientia ministrari, verum etiam propter laborem infirmitatis, donec sanitas suppeteret, præstitit sequestratim reficere vel manere.

*Ægros et senes
sollicitè curat.*

23 Nam et sæculi hominibus absque personali acceptione se præbuit. Panperibus vero adæque ut divitibus osculum convictumque præstitit atque confesum, omni cautela juxta Patrum regulam servans, ne se conspectui adventantium laicorum vel propinquorum faltem injussus monachus præsentaret. Si quid vero quicumque fuit a proximis fortassis oblatum, confestim hoc Abbati aut Oeconomo deferens, nihil exinde absque paterno præsumpsit imperio. Cellam, armarium, arcellamve nullus illic omnino habuit unquam: nulla cuique de necessitate exigua proprietatis operandi dabatur occasio: nam usque ad acum ipsam, lanasque netas etiam suendi consuevit cuncta præbebantur in medium; dummodo subtilissima fratribus deviandi eximeretur occasio. Inter hæc autem omnia omnibus proprietatis causa solum legere licuit aut orare, Ceterum novit vestra fraternitas cuncta quæ dico, numquam in cœnobia declinandi causas deesse maximas, ubi non propelluntur etiam minimæ.

*Prohibet om-
nem proprie-
tatem.*

*De instituto
Monachico
S. Eugendi.*

24 Et quia sermo attulit, ut de institutione Patrum per imitationem Beati Eugendi aliqua tangeremus juxta promissum, quod memet prædixi tertio opusculo servaturum, prout memoriæ Christo inspirante, suggeritur, abrenuntiantium exordia primitus intimamus. Sic namque quod non omnino illa, quæ

quondam sanctus ac præcipuus Basilius, Cappadocia urbis Antistes, vel ea, quæ sanctorum Lirinensium Patres, Sanctus quoque Pachomius Syrorum præcis Abba; sive illa, quæ recentior venerabilis edidit Cassianus, fastidiosa præsumptione calcemus: sed ea quotidie lectitantes, ista quoque qualitate loci et instantia laboris invicta potius quam Orientalium perficere affectamus: quia proculdubio efficacius hæc faciliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana.

CAPUT XV.

Eugendi obitus.

Igitur quia oratiuncula hæc nostra, instar gubernatoris trepidantis, institutionis pelagus contemplata, circumspiciens undique portum silentii gaudet attingere, paululum circa transitum gesta beatissimi viri referam. Cum enim ultra sexagenariam ætatem sex fere mensibus prædictus Pater inæqualitate corporea laboraret, sic tamen quod numquam canonico usque ad horam defuisset cursu, nec bis in die fesso corpore coactus fuit aliquid impertiri, vocato uno ad se de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus injunxerat, secretissime quoque sibi pectusculum petiit, ut moris est, perungi. Cumque transacta nocte de nocturna quoque quiete a nobis percontaretur diluculo, in lacrymas ac singultum erumpens, Parcat, ait, vobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate constrictum, non permittere corporeis vinculis jam resolvi. At cum trepidi inter profluas lacrymas convulsis quoque in corde singultibus, sileremus; Domini mei, inquit, Abbatem Romanus Lupicinus propriis humeris feretrum ante hunc lectulum exhibentes, me quoque deosculatum compositumque elevantes, deferendum immiserunt gestatorio. Cumque elevatum in oratorium introferent, concurrentibus vobis in ostio violenter excussus, in hoc sum a vobis lectulo reportatus. Et ideo rogo, si quid seni, si quid vero paternæ pietati præstatis, ne me isthic retinere diutius, sed tandem transire permittatis ad Patres. Oro ergo vos omnes et obsecro filioli, ut accepta ac tradita Patrum in omnibus inviolabiliter instituta, ad gaudium meum, Sanctorumque omnium ac vestrum, ad palmam victoriæ perducat.

Inungitur.

*Moribundo
apparent Ro-
manus et Lu-
picinus.*

*Postremo suos
admonet.*

26 Igitur cum verba inter lamenta nostra complexset, quinto admodum die huic ipsi lectulo semet imponens, subito tamquam dormiens visus, spiritum exhalavit. Cujus sanctum ac beatum corpusculum, inter catervas filiorum ac fratrum, posteritatis quoque deserviente famulatu, venerabiliter est in Christi nomine consepultum.

Moritur.

27 His interim fidei fervorisque vestri sitim, o sanctissimi, exatiatis tantisper desideris, reficite fratres. At si animos vestros, sprete dudum philosophia, rusticana quoque garrulitas exatiare non quiverit; instituta quoque quæ de formatione Monasterii nostri Agaunensis cœnobia, sancto Marino Presbytero, insula Lirinensis Abbate, compellente digessimus, desideria vestra tam pro institutionis insignibus, quam pro jubentis auctoritate, Christo opitulante, luculenter explebunt.

*Auctoris liber
de institutis
Monasterii
Agaunensis.*

DE SANCTO MARINO

ABBATE LERINENSI.

I. JAN.

Refertur hoc die a Vincentio Barrali Salerno in Chronologia Lerinensi S. Marino Presbyter atque Abbas Lerinensis. Ejus mentio fit in vita S. Eugendi supra : cujus auctor ipsius S. Eugendi Discipulus, testatur se

S. Marino jubente instituta Monasterii Agaunensis digessisse. Dicuntur Jurenses Monachi eum religiosa memoria et cultu venerari. Nihil de eo alibi reperi.

NOT. 16.

DE S. CLARO

ABBATE VIENNENSI.

I. JAN.
S. Clari in
Martyrologiis
memoria.

Sancti Clari Abbatis Monasterii S. Marcelli, natalem hoc die refert Joannes Molanus in Addit. ad Usuardum, Hugo Menardus, Arnoldus Wion, Philippus Ferrarius, alique. Meminit ejus et Trithemius lib. 3, de viris illustribus Ordinis S. Benedicti c. 246. Ejus vitam edidit Gallice Renatus Benedictus, Latine ex antiquis MSS. codicibus Laurentius Surius, quam non paucis locis emendavimus ex variis lectionibus a Petro Francisco Chiffletio nostro submissis.

VITA.

CAPUT I.

Clarus a puero sanctus, precibus tempestatem sedat.

Vitam vel actus Beati Clari Presbyteri et Abbatis scripturus, Dei gratiam imploro, ut qui illi dedit bene et sancte vivere, mihi quoque tribuat ostium sermonis, et illius laudabilia gesta inculpabiliter scribere.

Clarusa puero
divinis indi-
ctis clarus.

Hic a puero indicis munerum clarus, in Dei omnipotentis gratia profecit adeo, ut precibus suis a Domino obtineret, quæ Spiritus sancti donum petenda esse persuaderet. Accidit quippe ut puer matrem orbatam marito haberet, quæ devote ad memorias sanctorum Martyrum apud Viennam subinde orandi gratia occurbat : cum qua pedissequus Clarus venire solebat. Habitabat autem eadem femina in vico, qui Bellicampus dicitur.

Matrem ad
memorias
Sanctorum
comitatur.

2 Hanc cum pro more quadam die ad orationem Clarus sequeretur, venerunt ad sanctissimum cœnobium ultra Rhodanum : ubi tunc temporis ossa Beatissimi Ferreoli Martyris quiescebant. Cumque ibi mulier cum Claro suo puero in compunctione posita, longiores horas protraxisset, jamque vespere ad hospitium suum reverti cuperet, Rhodanus agitantibus ventis in undas periculosissime assurgere cœpit. Jam mater cum Claro puero navim intraverat : desperatisque nautis, pene undis submersa navi, Clarus puer extensis manibus contra ecclesiam beati Martyris Ferreoli lacrymis fuis exclamasse dicitur : Deus pro cujus nomine Martyr Ferreolus mortem suscepit, subveni nobis in periculo positus : mox Rhodanus blandior redditus, navim brevi impulsu ad littora sua transposuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidem, Deo gratias reddiderunt.

*Colitur xviii
Septemb.

Precibus tem-
pestatem
sedat.

CAPUT II.

Varia Viennæ Monasterie.

Frat tunc temporis vir strenuus et Deo placitus, Viennensis Ecclesiæ Pontifex Cadoldus, Monasteria tam virorum quam sanctimonialium, sub sancta professione viventium pia districtione, tam in civitate quam extra muros civitatis, hæc præcipua erant quæ regebat. Grinianensium cœnobium, a sanctis Pontificibus urbis fundata, in quorum maximo ossa beatissimi Ferreoli Martyris condita venerabantur. Sanctimonialium beate virginis Columbæ, triginta monachas habens. Nam Grinianensium loca quadringentos monachos alebant. Porro Sancti Petri Monasterium ad Australem partem urbis situm, quingentos pene monachos continebat : Sanctorum Gervasii et Protasii venerabilis memoria, quinquaginta. Similiter S. Joannis Baptistæ Monasterium, quinquaginta. Similiter Sancti Vincentii Martyris, quinquaginta. Sancti quoque Marcelli Martyris cœnobium, triginta. Sanctæ Blandinæ viduarum sanctimonialium locus, vigintiquinque. Sancti Andreae infra mœnia urbis, centum. Iterum aliud S. Andreae, centum. Sancti Nicetii, ejus urbis gloriosi Episcopi, quadraginta. Sancti Martini cœnobium, centum quinquaginta monachos, sub districtione regulari viventes, adunatos tenebat. Porro in domo majori sanctorum Martyrum Apostolicam vitam tenentes, in unumque viventes, plurimi Clerici erant, ita ut turmis dispositis mysteria peragerent. Apud Sanctum Severum quoque cœtus Clericorum venerabilis. Alia quoque venerabilia Sanctorum in unum conversantium habitacula ad sexaginta, sub cura Pontificis degentia, in Viennensi diocesi satis ordinabiliter sita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei, Viennensis Ecclesia florebat.

* De quo
xiv Janu.

*alii Grinien-
sium, vel
Grinacensium. Sur.
Grimanensium.
Varia intra
et extra ur-
bem Viennæ
cœnobium.

*al. Officio-
rum ministe-
ria.

CAPUT III.

Fit monachus, post Abbas : varios miraculose sanat.

Tam pia igitur loca mater Clari pueri, sollicita quæ Dei sunt, frequentius visitabat. Clarus autem puero cœnobio sanctorum Monachorum apud memoriam Beati Ferreoli Martyris tradito, ipsa novissimum diem apud Sanctam Blandinam clausit. Clarus itaque puer sancte in Monasterio nutritus, eo profecit, ut sibi Monasterium viduarum ad custodiendum postmodum crederetur. Abbas factus in Monasterio Sancti Marcelli

Clarus fit mo-
nachus ; inde
Abbas.

EX MSS. Marcelli a sancto Pontifice urbis, Clarus nomine, clarus virtutibus, clarus omnis religionis obsequio, strenuus omni actione sua, curam sibi impositam per Dei gratiam sollicitè administrabat.

Curat febricitantem. 5 Contigit autem, ut mater monasterii febribus ad mortem gravaretur. Clarus igitur ad lectum decumbentis cum fide accessit: utque manum febricitantis tetigit, secrete secum orans in conspectu Sanctimonialium, sanata mulier a lecto surrexit, et cum ceteris ecclesiam ingressa, hymnorum laudes Deo exhibuit.

Atiam a dolore viscerum sanat. 6 Quidam frater etiam infirmitate gravi viscerum depressus, a patre Claro oleo sancto perunctus, sanitati restitutus est. Factum est, dum quodam tempore ad villam cum Monachis iret, ut quidam totus ulceribus plenus, obviam ei fieret. Tunc Clarus imperavit cuidam Monacho: Vade frater, misellum istum lava in fluviolo prope currente. Illico ille obediens, ut aqua miserum tinxit (mirabile dictu) fons vulnere penitus clausus, cutem integram, videntibus omnibus, esse monstravit. Eundem ipsum janitorem monasterii postmodum multi viderunt.

CAPUT IV.

Alia Clari miracula.

Vineam grandine perditam precibus restituit. Forte vir Dei in grandinatam Fratrum vineam devenit. Vocato custode, quæsit, si racemi ad usum vini necessarii aliqui remansissent: sed cum vix pauci essent inventi, prostratus in terra, noctem ibi fecit. In crastinum, quod vix credi potest, ita dependens vinea racemis suis onusta paruit, ut nullo modo, quod grandine percussa fuerit, indicium dare posset.

*alii amovens. A submersio- nis periculo hominem crucis signo eripit. 8 Item quodam tempore cum fratres piscatum essent, et ipse prope ripam staret, incautius quidam retia * admovens in aquam ruit. Rhodanus tunc forte ripas suas impleverat: Fratres de periculo cadentis nimium pavidi erant. Clarus plena fide, ut signum crucis contra fecit, mox a periculo exemptus est, quem aqua trahebat, et ad partem illam in qua Clarus cum fratribus stabat, devenit. Læti omnes, Misericordias Domini decantare cœperunt. Sed ut lætiores etiam post tantum manus fierent, ingentem piscem ad littus tractum habere ad sui subsidium mernerunt.

Profugiat demonem. 9 Erat ei consuetudo, nocte orationis causa deambulare per castrum, ubi cœnobium Sanctæ Blandinæ situm est, et diabolus humana specie assumpta, stupendæ altitudinis, flammantibus oculis ei se obvium tulit, quid ibi ageret, inquirens. Clarus perfectus in fide, cognoscens inimici fraudes, impavidus stetit, et, quis ipse esset, quæsit. Tunc diabolus, Missus sum ad hoc, ut te ex isto loco expellam, quia jam diu est, quod in potestate nostra locus iste esset, nisi tu obstitisses. Clarus divina virtute fretus, Vade Satan, ait: Obstetit tibi Christus, cujus est terra et plenitudo ejus. Cum grandi igitur sono, ita ut totum castrum videretur esse concussum, diabolus abscessit: arreptamque unam famularum, quæ pro foribus monasterii deserviebat, vexare cœpit. Clarus ibi accurrit, injectis in os puellæ digitis, spiritum malignum effugavit. Sicque sana reddita ancillis Dei lætitiâ fecit. Multa sunt quæ per ipsum Christum in Ecclesia Viennensi operatus est.

CAPUT V.

Ejus vaticinia.

Actor. 14. Prædicit Vienna de- vastationem a Wandalis et Saracenis. Cum instaret tempus dormitionis ejus, et hoc ei a Domino revelatum esset, quadam die in hortis Fratrum ægrotus sedit: vocatisque ad se Fratribus, eos alloqui spiritualiter ac dulciter cœpit, dicens: Fratres mei, secundum Apostoli dictum, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei: quid mihi a Domino revelatum sit, non tacebo. Sex Episcopos ista nostra civitas sub pace temporis Christi Ecclesiam gubernantes habebit. Postquam illi dormierint, sub septimo Episcopo gravissima persecutio Paganorum erit, et ista civitas justo Dei judicio illis ad disperdendum tradetur. Monachi et habitatores terræ istius, partim occidentur, partim fugabuntur incensis sacris domibus, vastatis omnibus, et pene in desolationem redactis. Nunc ergo, Fratres, Dei judicium metuentes, curam agentes vestri, vigilanter intendite, ut cum dies tribulationis venerint, paratiores ad tolerandum, si qui reperti fueritis, inveniamini. Corpus meum in ecclesia beatissimæ Martyris Blandinæ et sociorum ejus humate. Hæc audierunt fratres qui tum præsentés aderant. Quod postea rei eventus demonstravit, quando a Wandalis et a Saracenis non tantum Viennensis, sed longe lateque aliæ provinciæ vastatæ sunt.

CAPUT VI.

S. Clari obitus.

A S. Blandina ad cælum invitatur. Cum jam decumberet, tertia die antequam clara anima ejus corpus corruptibile desereret, cum semper in laudibus Dei perseveraret, videt circa crepusculum diei aperiri cælum, et immensum exercitum candidissimi et nivei coloris supra cellam, ubi jacebat, descendere: quem exercitum miræ pulchritudinis et splendoris juvenis præcedebat. Quod cum Clarus irreverberatis oculis læto vultu inspiceret, virgo beatissima Blandina, ab eo cognita, consolari eum cœpit, et ut tantum exercitum sequeretur, hortari. Cumque ipse voto et desiderio annueret, ab illa audit: Tertia die, hora quinta, Sanctus Marcellus et ego ad te venientes, te nobiscum ad felicia regna ducemus: et ne hostis tibi nocere possit, totus iste exercitus Dei, quem vides, tecum erit. Sic visione abscedente, beatus vir a Fratribus in ecclesiam portatus, cilicioque superextentus, quamdiu supervixit, a Dei laudibus non cessavit.

Psalm. 150. 6. In cilicio moritur. Odor et lux in ejus cella. Paralyticus ejus ope sanat. 12 Appropinquante hora exitus sui, psalterium idem decantare cœpit. Ut ergo fratres, finitis psalmis, dixerunt: Omnis spiritus laudet Dominum, cum luce odor ineffabilis totam cellam, ubi Sanctus Dei jacebat, replevit: sicque beata anima carne soluta, migravit ad Dominum. Mansit autem idem odor usque ad locum sepulchri. Quo cum ferretur quidam paralyticus dissolutus, admotus feretro beati viri, in conspectu omnium illico sanatus est. Sepultus autem est in ecclesia beatæ Martyris Blandinæ, sanctorumque Martyrum quadraginta octo, ante altare, ubi miraculis clarus diu jacuit. Obitus autem ejus agitur Kalendis Januariis.

CIRCA
AN. CHR.
DCCXX.

DE S. STABILE

ARVERNENSI EPISCOPO.

I JAN.

Colitur Kalendis Januarii S. Stablis Episcopus Arvernensis, sive Claramontanus xxxviii teste Ferrario in generali catalogo Sanctorum, Joanne Chenu in Chronologia Episcop. Galliae, Claudio Roberto, Joan. Savarone in Origin. Claramont. qui ex veteri libro rituali ms. Ecclesiae S. Illidii, sive Illi-

dii iv, Episcopi Claramont. docet 1 Januar. decessisse, solitumque ejus festum celebrari in eadem S. Illidii ecclesia officio octo lectionum, Octavam vero quatuor, velut Confessoris Pontificis. Aliud quoque profert de eo testimonium ex monumentis monasterii Moziacensis.

AN. CHR.
MXXXI.

DE S. GUILIELMO

ABBATE S. BENIGNI DIVIONE.

I JAN.
S. Guilielmi
nomen in
Martyrolo-
giis.

Sancti Guilielmi, sive Willelmi, Abbatis natalem consecrat Menardus in Martyrologio Benedictino Kalendis Januarii his verbis: Fiscani, depositio S. Guilielmi Abbatis, discipuli S. Majoli. Libro 1 Observationum, vitam ejus breviter recenset ex ms. S. Benigni Divionensis, quam hic integram exhibeo a doctissimo humanissimoque Jacobo Sirmondo nostro submissam, scriptam olim a Glabro Rodulpho, ut ipsemet testatur lib. 4, historiae suae cap. 4. Nec non praenominatus Pater monachorum, fundatorque coenobiorum eximius Willermus, de quo etiam perplura forent dicenda utilia, nisi quod in libello, quem de vita et virtutibus illius edidimus, prolata dudum fuisse noscuntur: unum restat tamen quod novi ibidem minime contineri. Migravit enim praedictus Pater a saeculo ad beatorum requiem in Neustriae partibus, in Fiscaninense videlicet monasterio supra mare Oceanum constituto, quod a Rothomagense urbe quadraginta fere milliariis distat; uti tantum condecebat virum in loco optimo ejusdem ecclesiae.

Vita a Glabro
Rodulpho
scripta.

Fiscani mor-
tuus est.

Puer aeger
ejus ope san-
atur.

Mira ordinem
Benedictinum
propagat.

Construit
Fructua-
riense mo-
nasterium.

2 Post aliquot fere dies contigit ut puerulus fere decennis valida confectus aegritudine, ad sepulchrum illius gratia recuperanda sanatis duceretur: ibique a parentibus dimissus decubabat solus: qui subito respiciens vidit super idem sepulchrum insidentem aviculam, formam columbae praeferentem; quam diu intuens obdormivit, dehinc levi exoletus somno, evigilans ita se reperit incolumem, ac si nihil aegritudinis persensisset. Suscipiunt itaque laeti parentes suum: fit omnibus commune gaudium.

3 De ego agit idem Rodulphus lib. 3, cap. 3. Claruit eo in tempore in praedicta domorum Dei melioratione venerabilis Abbas Willermus; a Beato siquidem Majolo primitus Ecclesiae sancti Martyris Benigni Pater constitutus. Quam videlicet ecclesiam illico tam mira locatione permutavit, ut hujuscemodi alter difficile queat inveniri; regulari etiam distinctione non minus effloruit, atque incomparabilis hujus ordinis suo tempore propagator extitit. Sed quantum pro hac re diligebatur a religiosis et piis, tanto magis detrahebatur, insidiabaturque a fraudulentis et impiis. Fuit enim ex Italia ortus, nobilem ducens a parentibus prosapia: nobilior tamen illustrem per assecutam scientiam. Nam in eodem territorio, scilicet in fundo, qui ei parentum jure debebatur, prius vocato Vulpiani, construxit Monasterium totius Graeciae abundantissimum, postea ab ipso mutato nomine Fructuarense cognominatum. Quod cum multigenis locu-

pletasset beneficiis, constituit ibi monachorum Patrem, per omnia se imitantem, nomine Joannem.

4 Erat enim praedictus Willermus acer ingenio, et insignis prudentia, idcirco summum in palatiis Regum ac ceterorum Principum obtinebat locum. Quodcumque denique monasterium proprio viduabatur Pastore, statim compellebatur tam a Regibus, vel Comitibus, quam a Pontificibus, ut meliorandi gratia illud ad regendum susciperet; quoniam ultra cetera divitiis et sanctitate ipsius patrocinio assumpta cernebantur excellere monasteria. Ipse quoque firma testabatur assertione, quia si hujus institutionis tenor quocumque loco a monachis custodiretur, nullam omnino indigentiam ejuscumque rei paterentur. Quod etiam evidentissime declaratum est in locis sibi commissis. Et nonnullis de propagatione ordinis Benedictini in Gallia, atque origine Congregationis Cluniacensis interjectis: Hic tamen, inquit, Pater scilicet Willermus, de quo in praesentiarum sermo exordium habuit, praee omnibus exinde praecedentibus praescriptae institutionis laboriosior ac spermologus fructificator est repertus.

5 Agit de S. Guilielmo fuse Claudius Robertus in Divione sua, ubi recenset ab eo reformatas Abbatis Bezuensem, Melundensem, Reomensem, Tornodorensem, Tullensem, Metensem, Gemiticensem, Vezaliensem, Parisiensem S. Germani, Meldensem S. Pharonis, Fiscanensem.

6 De eodem Andreas Duchesnius in Notis ad vitam S. Majoli Cluniacensis: Willelmus monasterium S. Benigni Divionensis praecipiente Majolo reformavit, ejusque Abbas et Rector constitutus est, uti docet Chronicon ejusdem Monasterii his verbis: Videns Dominus Episcopus Bruno statum loci in ambiguo positum, supplex adiit D. Majolum Cluniacensis monasterii Abbatem, multaque prece poposcit, quatenus ejus auxilio quivisset reparare in melius, interius religionem, et exterius possessiones. Cujus precibus flexus reverendus Abbas Majolus, dedit ei XII Monachos ex omni congregatione electos, disciplina sanctae religionis instructos, divina et humana sapientia doctos, nobilitate carnali claros. His Abbatem praefecit Willelmum nomine, et patrem spiritalem sibi poscentibus filiis instituit.

7 Hic Italia extitit oriundus, alto satus germine et nobili prosapia editus; quem supradictus D. Majolus Roma veniens in monasterio Lanceio dicto, ubi a puero educatus fuerat, reperit; assumensque eum

*Excusi ha-
bent, induc-
batur.

Multa Mono-
steriis pro-
ficitur.

Abbas va-
rius reformat.

NOT. 17.

Mittitur ut re-
formet S. Be-
nigni cono-
bium.

Ejus genus, et
in Gallias
adventus.

PER
GLA. RODULP.

Ejus egregia
virtutes ac
dotes.

Aliis monast-
riis præfici-
tur.

Abbatiam
S. Germani
Parisiis refor-
mat.

ipso deprecante, secum adduxit Cluniacum ætate juvenili florentem. Ordinatus est igitur Abbas a D. Brunone Episcopo anno Domini mccccxc. Officio vero Abbatis accepto, divinis seipsum cœpit exercere virtutibus. Erat enim corpore castus, mente devotus, affabilis alloquio, prudentia præditus, temperantia clarus, interna fortitudine firmus, censura justitiæ stabilis, longanimitate assiduus, patientia robustus, humilitate mansuetus, bonorum operum gratia plenus, etc.

8 Hujus audita fama religionis Henricus Dux Burgundiæ, sicut fert idem Chronicon, commisit ei Abbatiam Verzeliacensem pene ad nihilum redactam, ut ab eo restitueretur in pristinum statum: quod et fecit auxiliante Deo. Dominus quoque Episcopus Bruno omnia in suo Episcopio monasteria ipsius delegavit providentiæ, Abbatiam scilicet Besuensem Apostolorum Petri et Pauli honore dicatam, monasterium S. Joannis quod Reomans dicitur, locum Sancti Michaelis Archangeli juxta castrum Tarnodorum, Abbatiam Mellundensem, ubi Sanctus Valerius Archidiaconus et Martyr quiescit. *Plura isthic congerit scriptorum de Wilelmo testimonia Duchesnius, et Claudius Robertus loco citato.*

9 De Parisiensi S. Germani monasterio ab eo ad pristinam pietatem revocato ista habet Aimonini ampliator lib. 3, cap. 47. Dum monachi sæpefati cœnobii sæculari modo vitam ducerent, piissimus Robertus Rex una cum sua uxore, videlicet Constantia Regina, accersens Dominum Guilielmum Abbatem Divionensis cœnobii, ei Abbatiam dedit Beati Germani: qui eam regulariter instituens anno Domini mxxx vita decessit imo anno mxxxii ut patet ex indictione xiv littera Dominicali C cum obierit feria vi Kalendis Januarii.

10 Trithemius lib. 3 de viris illustribus ordin. S. Benedicti cap. 240. Wilhelmus Abbas Divionensis, vir doctus scientia scripturarum, et morum honestate insignis, magno zelo regularis disciplinæ fervens, multis virtutibus clarus enituit, quemadmodum in gestis ipsius scriptum invenitur. Claruit anno Domini 1020. Sigebertus ad ann. 1027 vocat severitate reverendum. *Haud scio an sit in Sanctorum catalogum adhuc publice relatus.*

VITA

S. GUILIELMI

AUCTORE GLABRO RODULPHO.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Dulcedine sancti Spiritus præditis Patribus venerandis, ac diligendis Fratribus ubique Ecclesiarum Dei universalis documentis in charitativa spe servientibus, monachorum infimus Rodulphus, tantillam obeditionis exhibitionem. Placere denique unanimi-
tati vestræ diffidimus, * si de vita vel conversatione vestri omnium dilectoris, Domni videlicet Sacerdotis atque Abbatis Willelmi, prout divina pietas largiri dignata fuerit, posteris mandare studuerimus. Plura siquidem a nobis visa, plurima tamen a veracissimis relatoribus comperta hujus narrationis informabant seriem. Idcirco communem fidelium virtutigenum obsecramus charitatem, ne simplex contemptui habeatur sermo, neve pro vili canistro puræ respuatur similaginis offa; cujus si prudenti manu exercitaretur materia, omnem valeret excludere inopiam, et sospitatem conferre peremem.

*potius, nisi.

Unde hauserit
Rodulphus
quæ scribit.

CAPUT I.

S. Guilielmi ortus et parentes.

Vir igitur religiosus Dominus Willelmus, quem pius Dominus Ecclesiæ suæ filius pastorem, ac juris suæ legis propagatorem constituit, natione quidem Italus: avus tamen ejus, Vibo nomine, militari industria clarus, gente Suevus fuit. Qui scilicet ob inimicitiarum ultionem, nativam relinquens provinciam, perrexit habitaturus Italiam, ibique copiose locupletatus opum gratia feliciter deguit.

3 Hic ergo extitit genitor Roberti, qui accipiens sibi uxorem ex Longobardorum nobilioribus, nomine Perinzam quæ fecunda prole filiorum genuit ei etiam præcunctis optabilem Willelmum. Contigit namque sub ipso tempore illius nativitatis, Berengarii Longobardorum Rege defuncto, ut Otto Imperatorum maximus hostili manu omnem sibi subjungendam peteret Italiam. Qui comperiens prædicti Berengarii uxorem in quoddam castrum situm in lacu urbis Novitiæ fecisse confugium, atque cum ea viros, quorum conspiratio rebellis foret eidem Imperatori. Ad quod illico devertens cinxit illud ferocis obsidione exercitus. Erat enim prædictus Robertus in eodem castro cum propria uxore et liberis: cui etiam quinque illorum cum sua Domina curam atque tutelam commiserant sui. Cumque diutius ab utriusque partibus acerrime decertatum fuisset, cernens Imperator differri sibi victoriam, tentans largitionibus munusculum clam inflectere suorum hostium signiferum. Nam spondit ei cum maximis donis etiam ad sublimitatem suam celsitudinis locum, si suos deserens illius parti faveret. Ille verominime adquevit, utpote miles adjuratus, respondens sibi optabiliorem fore proprii interitum corporis, quam sacramentis assertæ fidei desertor haberi. Post aliquot vero dies habito invicem pacis consilio in deditionem gratis devenere Imperatoris.

4 Tunc quoque iidem Robertus, ut erat vir prudens ac strenuus, suggestit Imperatori, ut filium, quem ei uxor sua intra ipsius obsidionem castri pepererat, Catechumenum fieri per manum Imperialem præcepit. Quod ille libentissime annuens, ut monitus fuerat impleri mandavit, ac propria puerum sustulit dextera, eique nomen indixit Willelmum, quem scilicet postmodum Regina conjunx illius ex sacro fonte suscepit Baptismatis.

5 Erat ergo, ut diximus, ejusdem genitrix non solum prosapia nobilis, sed etiam morum honestate præcipua. Hæc siquidem referre erat solita de eodem puero hujusmodi verba: Videbam me, inquam, nocte quadam dalmatica veste indutam, statimque Solis radius illustrabat mihi mamillam dexteram. Dehinc vero apparuerunt quidam vultus gerentes Angelicos, ipsique filium meum mihi abstrahentes altius efferebant eundem infantulum claritate nimia circumfusum. Ego quoque hæc intuens pavore: perterrita nil aliud quod dicerem reperiebam, nisi tantum, Sancta Mater Domini Salvatoris tibi committo, custodi illum.

Angelos per
somnia
videt mater
ejus.

CAPUT II.

Studia litterarum; vita ejus monastica Luciacy una cum patre Roberto.

Alia namque perplura optimi præsagii, quæ nos fastidium vitantes reticemus, conspiciebantur in illo. Nam et habitudo tenerrimæ ætatis ita dissimilis videbatur ceterorum ut nimium admirabilis haberetur. Propterea uterque parens uno consensu ac voluntate, cum suorum omnium favorabili sortem Christo Domino vovere illum in ejus domo assidue servitutum.

Deo devovetur
a parentibus.

7 Duxerunt

*In monasterio
eruditur.*

7 Duxerunt autem illum cum esset fere septennis ad monasterium Sanctæ MARIE, Sanctique Archangeli Michaelis in honore Sanctorum, nomine Luciaum, in quo etiam veneranda habentur ossa Beati Martyris Januarii. Ibiq; juxta morem normæ regularis eum ipsius loci Abbati obtulerunt. Qui satis devote illum suscipiens sacræ Monachis religionis etiam veste induit. Hic namque tradidit ei primos litterarum apices, atque hujusce custodiæ addidit præceptorem, cujus animum stupor invasit nimius, quoniam velocitas sensus sibi commissi pueri ad tantam proficiebat indaginem, ut universa priorum conscholasticorum studia in brevi transcenderet spatio. Proinde in admiratione non modica jam tunc tam Abbati quam fratribus ceteris habebatur.

*Præstat di-
cendi celeri-
tate.*

8 Præterea in vicino monasterio quadam annis, cujus erat maritus jam senior, congruum habebat domicilium. At quod prædictus puer familiaris curæ providentia per dies ducebatur: in quo etiam aliquotiens quietis noctium gratia suscipiebatur. Cum igitur prædicta anus eum aliquando diligentia fovendi in sinu proprio brachiis complexa fuisset, mammae quæ latis pendebant ac rugosis pellibus, subito turgentibus lac fudere uberrime. At illa ut erat piæ mentis, ac Deum timens religiosus quibusque sagaciter intimare curavit, quoniam isdem qui videbatur puer, excellentioris vitæ ac diligentis vitæ gratia esset augmentandus.

*Anni cum
adhuc pueri-
lum comple-
xæ, mammae
lacte turgent.*

9 In processu namque temporis cum adolevisset, ac jam in Dei timore obedienter servire studisset, non defuere invidentiæ stimuli. Quibus etiam sæpius agitated constantersustulit illorum probra, in quorum profectum toto conamine laboraverat. Nam olim in Vercellensi urbe primitus, postmodum apud Ticinum sub tuta custodia regulas artis grammaticæ pleniter didicerat. Constituitur etenim divini officii assiduus custos, ac scæla capitalis illius loci. Qui felici virtutum incremento Deo fovente proficiens, commissa est ei Secretarii cura, atque administratio, nec non etiam totius suppellectilis sanctuarii, domi forisque consiliorum diffinitio.

*Varia gerit
officia.*

10 Cœpit interim cogitare qualiter suum genitorum a fluctivaga istius sæculi cura subtraheret, ac quod illi vitæ supererat secum in monasterio pro æternæ requie laborando consumeret. Nam mater illius jam in pace obierat. Tunc nempe suasit ei, ut mente tractaverat, et ille statim dilecto obedivit filio, imo Deo, qui ei præstitit talem. Sicque satis accurate cum plurimis donorum xenis duxit illum ad monasterium, ubi devotissime a cunctis susceptus in sanctæ conversationis habitu et ipse devote vivens non mulo post, præsentem filio, optimo fine vitam complevit.

*Patrem ad vi-
tam monasti-
cam inducit.*

CAPUT III.

Remora in suscipiendo Sacerdotio. Iter ad monasterium S. Michaelis.

In terra petebatur promoveri ad diadematis officium, qui revera obsequens extiterat inferiorum præceptionibus graduum, ut etiam ipsis Sacerdotibus imitabile foret exemplar ad iter arripiendum tutum. Sed prædictum monasterium in Vercellensi urbis Episcopo situm, atque ejusdem Episcopi ditioni subiacebat. Insoleverat etiam malæ arreptæ consuetudinis usus, ut nullus fratrum loci illius Levitici ordinis gradum prius susciperet, quam sese assertionem jurandi promitteret servaturum fidelitatem Episcopo. Hoc quoque dum suggestum fuisset Willelmo, ut juxta illorum morem faceret, ut erat eleganter affabilis, respondens dixit se non posse salubriter perpendere, ut pro his quæ solius Dei imperio gratis præstari debeant, horum ministro alicujus sanandæ fidei assertionem ullo modo exhiberet. Quin potius, inquit, terribilem hujusmodi

*Renunt Sacer-
dotio ordinan-
dus jurare
fidelitatem
Episcopo.*

assentatoribus Salvatoris sententiam imminere. Atque hujusmodi responso prolato omnino quod hortaverant facere distulit.

*PER
GLA. ROGER.*

12 Illico nempe oppido ab hujusce suasoribus de- tractionum conrosionibus lacessitur, ab ipso Præsule redarguitur, ac veluti contumax sui juris habetur. Ille vero talia pro nihilo ducens, ac magis magisque in Dei se cultum adstringens, ita ut pene ipsi soli omnis cura ac sollicitudo psallendi, legendi, horarumque pulsandi die noctuque loci illius incumberet; erat enim castissimæ mentis et corporis, paratus ad omne bonum: ac meditabatur frequentius, si forte quempiam reperire locum valeret, ad quem transiens devotius præceptis regularibus inservire liceret. Jam enim inibi fervor disciplinæ regularis admodum temperat. Proinde accepta quondam licentia orationis ac visitationis gratia, ut ad monasterium B. Archangeli Michaelis, quod situm constat in altissimis jugis Alpium pergeret. Qui dum ad montis radices devenisset, atque ut est iter arduum ascendendi ad monasterium jam pene superaret; ipsius equus, quem post se habena dextera injecta trahebat ab angusto tramite pede luendo paululum devians, excusa habena quantum est illud immane præcipitium, totus ruit. Quod cernens vir Deo devotus, mente quidem exterius, vultu tamen sereno perrexit ad Ecclesiam, orationi incubuit, ibique diutius ac si nil adversi contigisset, oravit. Deinde vero exiens, misit famulum si forte de equo aliter quam sperare poterant contigisset, ut ei renuntiaret: qui egressus reperit eum in loco, ubi præceps ruerat, stantem incolumem, ita ut nulla omnino læsura in eo videretur, sed neque in loris aut ligno sedilis aliqua attritio appareret. Siquidem cum millaria duo, et eo amplius a loco unde ruina cœperat usque in vallem ubi substiterat computentur. Recepto qui missus fuerat, equo, ei qui amisit reduxit. At ipse gratias omnipotenti Deo referens alacer ad monasterium rediit. Quæ res gesta plurimis admirationem præbuit, atque indicium sanctitatis.

Ideo vexatur.

*Cogitat alio
ire.*

*Equum in
præcipitium
prolapsum,
incolumem
recipit.*

**hic aliquid
videatur
deesse.*

CAPUT IV.

Migrat Cluniacum cum S. Majolo Abbate. Sacerdotium suscipere ex humilitate renuit.

Andierat jam fama multiplici personante monasterium esse cognomento Cluniacum in partibus Burgundiæ, cujus sanctitatis ordo ac distinctio regularis, materque virtutum discretio præ cunctis incomparabiliter vignerant ab initio; ad quod etiam ire, illud invisere, toto mentis flagrabat desiderio. Contigit quoque dum hoc meditaretur agere, ut sanctissimus Abba prædicti loci Majolus sacra Ecclesiarum loca ex more visitans, ad cœnobium Luciaum diverteret. Quod cernens famulus Christi Willelmus, intelligensque suum a Deo desiderium compleri decretum, secretius accessit ad Dei virum, eique sui pectoris patefecit arcanum. At ille nimium alacriter spondit ei juvamen optabile ad omne quod in divini operis cultu decreverat exercere. Dehinc Romam pergens perinde rediturus ut secum ad diu optatum locum illum deduceret.

*Agit cum
S. Majolo de
adeundo Clu-
niaco.*

14 Interim vero Willelmus deliberans prudenter de omnibus, quæ ad se pertinere videbantur, ac si in procinctu miles expeditus, ne forte ad fidei certamen ei properaturo res diu licenter usæ, non necessitas parentum, aut speciositas carnalium fratrum, seu vici ac latifundia, atque castella eorum quæ perplura erant, non saltem pietas nativi soli, vel generalis amor cunctorum obsisterent. Sed ut ab his omnibus liber, atque exoneratus viam mandatorum Dei prout disposuerat currere valeret, totum se divinæ commissit providentiæ. Regrediente igitur a Roma viro
Dei

PER
GLA. RODULF.
Abiit cum eo
Cluniacum.

Honorifice
excipitur.

Reccusat ex
humilitate
suscipere Sa-
cerdotium.

Praeficitur
cœnobio
S. Saturnini.

Militur re-
formaturus
monasterium
S. Benigni.

Dei Majolo, memor uterque propriae sponsonis, suscepit Willelmum in spirituale Christi filiationem, ac duxit illum ad locorum sanctissimum Cluniacum.

13 Ad quod cum venisset misit ante se ex suis unum, denuntians fratribus ut obviam ei ex more ornati procederent, quoniam excepturi erant quemdam secum advenientem, cui honor divinitus debebatur. Exceptus denique, ut Sanctus mandaverat, solemnī apparatu promovit eum honorifice cum consilio fratrum, quippe dum una sentire in illo vitæ meritum. Nam et isdem vir Dei Majolus peculiare frequentius cum eodem Willelmo de his, quæ veræ salutis sunt, exercebat colloquium. Jamque expleto in eodem loco plus minus anno integro, plus cunctis admirabilis, venerabilisque, nec non honestioribus imitabilis habebatur. Tunc namque spiritualis Pater judicavit eum Sacerdotio fungī dignissimum. Jam enim sacratus fuerat. Levitico ministerio: at ille humiliter pavendoque se subtrahens, dicens se omnino non esse dignum tractare tanti mysterii Sacramentum, Sanctus quoque nolens placorem animi ejus turbare, consensit ut voluit.

CAPUT V.

Praeficitur cœnobii S. Saturnini, S. Benigni, Verziacensi, et Besuensi; quæ reformat.

Interea venit quidam frater Præpositus cœnobii S. Martyris Saturnini, quod est super Rhodanum, precaturus sanetum virum Majolam, quatenus ei aliquem e suis commendaret, qui eum cum fratribus sibi commissis ad salutis viam agnoscentiam instituire valeret. At vir misericordiæ gemina consideratione inspiciens, unius videlicet juvenem, alterius quoque obeditionis probationem: Domnum protinus commisit Willelmum. Qui omnino nil dubitans aut renitens, perrexit humiliter ad Patris imperium obsecraturus ei qui ad hoc venerat utilitatis animæ gratia. Habebat enim præfatus vir plures fratres secum simul degentes, una tamen voluntas omnium, par consensus, similiter operatio, modus operandi, ac psallendi, atque edendi, et totus horum habitus charitatis gratia uniformis, Willelmo revera, ut ipsis convenerat, præceptore, Cluniacensi ex more. Enimvero quidquid illorum erat peculiū communis in Ecclesia eremus esse videbatur, atque isdem postquam ad potiora Willelmus sublimatus fuisset, referre erat solitus, nusquam se locum optabiliorem reperisse ad eam quam obtinere deliberaverat pauperiem consequi vel extremitatem sanctitatis.

17 Memorabili igitur Patri Majolo sub eodem tempore suggestum est a Brunone venerandæ memoriæ Lingonis Pontifice, ut monasterium egregii Martyris Benigni, quod juxta Divionense castrum antiquitus veneratur, ad redintegrandum divini cultus ordinem, qui in eodem loco omnino defecerat, susciperet, et sicut per plurima cœnobia jamdudum agere consueverat, ita et istud in melius reformare satageret. At vir sanctus motus pietate ad preces Pontificis misit continuo qui ad se reduceret Willelmum. Jam enim cum eodem fratre, cui illum commiserat, annum et semis pie vivendo expleverat. Cui utique ad se revocato prædicti sancti Martyris monasterii dulci imperio paternam ovilis Christi curam commisit. Spondit insuper ut quidquid juvenis ad spiritalis hujus negotii incrementum optaret, ipse libenti animo æqui penderet. Episcopo nihilominus in Dei fide pariter et sua contestatus est, ut illi more dulcissimi Patris advocatus et cultus, adiutor atque consolator in omnibus esset. Qui integerrima observatione monitui ejus obaudiens ultra quam credi potuit illum in vita dilexit. Clemens igitur Domnus Willelmus ad

sibi destinatum suscipiendi ac regendi gratia monasterium missis cum eo a Sancto Majolo quibusdam ex honestioribus Cluniaci fratribus, ibique honorifice exceptus, atque ab eodem Præsule Brunone monachorum Pater est ex more consecratus.

18 Cumque acerrime ac vigilantī studio se sibi que commissos pro Dei amore disciplinis regularibus subderet, non multo post commissum ei ab Henrico venerabili Duce monasterium etiam Verziaci castrī ex latere situm, ubi antiquus Confessor Christi Sanctus requiescit Viventius. Illud quoque, veluti primum, modulamine regulari erat distinctum, illoque in melius reformato, tertio nihilominus destituto, ac recte vivendi lege super fontem posito Besuæ, Apostolorumque Principi sacro ab eodem Brunone Pontifice constituitur Pater. Erat antiquissimum, ac sæpius paganorum seu pessimorum quotcumque hominum infestatione desolatum.

19 Ad hujus nempe redintegrationem dum toto conamine invitaret contigit ut prædictus Episcopus cum Comite, ipso patre præsentē, colloquium patris haberet. Post cetera dixit Præsul in aure Comiti, ut Abbati, utpote propinquo scilicet suo leniter suggereret, ut elationem, ne forte pro virtutum gratia, vel rerum copia surreperet, caveret. Ille quoque reverenter accedens dixit ut monitus fuerat. Tunc Pater Willelmus vultu alacri eidem Comiti hujusmodi responsum protulit: Si, inquit, cognoscere potero, quod augmentum terrenarum opum vel possessionum unius tantum diei nostræ vitæ protrahat spatium, persuaderi non mihi potest quin horum extollat incrementum. Hoc autem responsum dum Comes retulisset Episcopo, admirati sunt uterque ejus prudentiam, pariterque lætati propter humilem illius sapientiam.

CAPUT VI.

Rogatu Ducis Normanniæ erigit cœnobium Fiscannense: et variis in monasteriis constituit scholas publicas.

Cum igitur fama sanctitatis illius jam latius deferretur, Normannorum Dux venerabilis illam comperiens Ricardus, misit ad eum reverenter supplicans ut ad se veniret, qui tandem libenter ut rogatus fuerat pergens venit ad eum: a quo etiam sicuti decebat honorifice susceptus est. Cujus sanctissimis cum recreatus, ut erat totius boni amator, Dux fuisset eloquiis, obsecrans illum ut Ecclesiam sanctæ et individue Trinitatis nomini et honori dicatam in loco Fiscannensi cognomento antiquitus constructam, a suo tamen patre Richardo honorificentius reformatam, ordine Monachorum suscipiens decoraret. Erat enim illic more vivens carnali, jugo soluta regulari, clericorum levis conciola. Cernens denique Pater Willelmus illius animi devotionem promisit se cum Dei adiutorio illud, quod poscebat, impleturum. Qui pariter venientes ad prædictum locum satis sublime ac solenniter commisit ei isdem Dux cum aliquibus Episcopis dominium et curam regiminis totius loci. Jam vir Domini congregavit ibidem monachorum regularem catervam, ita videlicet personis numerosam, ac bonorum studii copiosam ut triplici sui numero præteritorum numerum excelleret Clericorum. Quod cernens jam dictus Princeps, multorum donorum ac possessionum largitionibus ampliavit locum. Monuit etiam tam Abbatem quam ceteros fratres sæpius, ut ab illo peterent quidquid suorum utilitati expedire nosset, utpote quoniam de hac re secundum velle provenerat ei et posse.

21 Interea cernens vigilantissimus Pater quoniam non solum illo in loco, sed etiam per totam provinciam illam, nec non per totam Galliam in plebeis maxime

Committitur
illi Verziacense cœnobium;
*De quo
13 Januar.

Deinde Besuense.

Monitus ut a
vana gloria
caveret, quid
responderit.

NOT. 18.

A Duce Normanniæ evocatur.

Traditur ei
Fiscannense
cœnobium.

Eo inducit
monachos.

Richardi
Ducis in eos
liberalitas.

Constituit qui
gratis do-
ceant legere
et psallere.

*forte
tenues.

Floret ejus
industria
Fiscannum.

Ecclesiam
S. Benigni
reædificat.

Infra 4 Jan.

Reliquias
S. Benigni
invenit.

Honorificen-
tius recon-
dit.
Templum re-
staurat.

maxime scientiam psallendi ac legendi deficere, et annulari Clericis, instituit scholas sacri ministerii, quibus pro Dei amore assidui instarent fratres hujus officii docti, ubi siquidem gratis largiretur cunctis doctrinæ beneficium ad cœnobias sibi commissa confluentibus; nullusque qui ad hæc vellet accedere prohiberetur. Quin potius tam servis quam liberis, divitiis cum egenis uniforme caritatis impenderetur documentum. Plures etiam ex ipsis, ex cœnobiis, utpote rerum tenaces, accipiebant victum. Ex quibus quoque nonnulli in sanctæ conversationis monachorum devenere habitum. Cujus denique institutionis labor nimium optabilem diversis Ecclesiis contulit fructum. Nam præfatum, ut dicere cœperamus, locum taliter claustris atque officinis regularibus, ceterisque bonorum copiis adornavit, ut præ ceteris illius provincie felicibus semper floreat incrementis.

CAPUT VII

Restaurans templum S. Benigni, reperit ejus reliquias.

Contigit ergo postmodum, quatenus pars Ecclesie beati Martyris Benigni, cui auctore Deo primitus pater datus fuerat, ruinam corruebat. Quam cum reformare cuperent artifices cæmentarii, graviores pars eadem dedit ruinam. Quod cernens vir Deo devotus, intellexit divinitus sibi dari indicium, quod totum a fundamentis renovari conveniret templum. Illico summo mentis ingenio cœpit ipsius Ecclesie reformandæ mirificum construere apparatus. Quam denique cum cœpisset reædificare positione mirabili valde longiore ac latiore quam fuerat; ignotus tamen erat universis locellus, quo pretiosi Martyris membra clauderentur Benigni, quia solerti cura taliter antiquitas fuerat recondita, ut illo fiducialiter veneretur Martyr per ævum, ubi felici morte occubuit propter Deum, sed a quibusdam incautis dicebatur etiam ibi non haberi. Cujus ignorantia rei nimium mostificabat animum Patris Willelmi. Tali quoque defectu anxio revelatum est visione pulcherrima per ipsum Dei Martyrem ipsius honorabile sepulchrum. Erat enim, ut beatus multorum sanctorum descriptor miraculorum Gregorius Turonorum Pontifex refert, pergrandis arca lapidei sarcophagi continens illum. Pro cuius incredulitate narrat idem Sanctus alterum sancti nominis Gregorium Lingoniensem Episcopum acrius quondam fuisse increpatum. Cujus namque positionem loci antiqua vetustas occulit. Nam coram præcipuo illius monasterii altare profundius habebatur defossam memoratum sepulchrum. Quod continuo requirens invenit, aperiensque contingere meruit sacratissima egregii Martyris ossa, in cuius enim celebri quod in descripta ipsius passione legitur, vulnus ferreo illatum vecte apparuit. Quæ omnia integro numero præsentibus honestioribus tam Episcopis quam ceteris diversorum ordinum vel sexuum cum odoriferis thymiamatibus ac psallentium choris in eodem recondidit sarcophago, indeque; paullulum ad orientem illum amovens in pulcherrimo atque incomparabili locavit tumulo. Dehinc namque Pater venerandus acriori accensus devotione reformandæ opus basilicæ constanter, quemadmodum decreverat, accelerabat perficere. Quoniam, ut diximus, et præsto est cernere, totius Gallie basilicis mirabiliorem atque propria positione incomparabilem perficere disponebat.

CAPUT VIII.

Reformato monasterio S. Arnulphi Sacerdos abijt Romam. Ægrotat in reditu.

Omnipotentis etenim Dei gratia in ipso cooperante cœpit illius fama sanctitatis circum adjacentes seu longinquas penetrare provincias. Nam Præsul Mentensium Adalbero reverenter satis illum evocans, commisit eidem Sancti Arnulphi Confessoris regendum ac meliorandum, ut agere consueverat, monasterium. Suscipiens ergo illud brevi tempore reddidit emendatum. Tunc enim devota concepit merita, ut Apostolorum Principis Petri sanctissimi limina visitatus adiret. Stabiliens nempe cœnobias sibi commissa idoneis Præpositorum seu ceterorum officiorum personis, ut decreverat, Romam orandi gratia perrexit. Visitatis quoque Sanctorum sepulchris vel oratoriis, sacris etiam Missarum per semet celebratis sollempniis (nam præfatus Bruno Episcopus Sacerdotium illi imposuerat) cum Apostolica benedictione consolatus regreditur ad patriam, cœpit febricitans ægrotare. Jam jamque ad cœnobium S. Virginis Christiane perveniens in lectum decubuit. Qui paullulum convalescens Vercellis devenit, rursusque ibidem pravius periclitari cœpit. Tunc quoque, ut idem referre erat solitus, et etiam bonæ memoriæ Gerbaldus almi Patris Majoli monachus, ac prædicti cœnobii S. Christiane Abbas perhibebat, dum in ecclesia Sancti jaceret Eusebii Præsulis per quatuor vel quinque horarum spatia ita factus est exanimis, ut nullum omnino spiramen in ipso cognosceretur. Sed tamen ignoratur quid tunc divinitus persenserit. Quoniam paullulum in se reversus voce qua poterat lingua palpitans hæc personabat verba: Domine Jesu Christe Rex æternæ gloriæ, suscipe me, si placet, quoniam bonus es, non dubito ad te ex hoc corpore transire. Sciendum vero est quoniam istius mora ægritudinis, ut eventus rei subsequens demonstrat, non fuit impedimentum tantum quam gratia spiritualis lucri.

PER
GLA. RODULP.

S. Arnulphi
monasterio
præficitur.

II Romam.

factus antea
Sacerdos.

Ægrotat, Ver-
cellis,

Plures horas
exanimis
jacet.

CAPUT IX.

Rogatu fratrum, Fructuariense cœnobium extruit in Italia.

Occurrentes ei denique illucres ipsius germani fratres, levi evectioe deduxerunt illum ad sui juris prædia confovendum, ardentem enim desiderabant videre illum, quoniam compungebat corda eorum divina absentia pietatis. Convalescente quoque eo ab ægritudine post aliquot dierum spatium convenere ad illum quique suorum ac plures domini . . . vicinorum, et suadere illi cœperunt promittentes se plura largituros, si in nativa patria cœnobium sibi, sicut in externa audiverant illum fecisse, reedificare inciperet. Tunc etiam, quod potissimum fuit, duo ipsius germani, videlicet Godefredus atque Nitardus, viri spectabiles secretius illum cum Comite maxime partis Burgundiæ Willelmo, qui etiam ejusdem patris, de quo sermo est, extiterat affinitate propinquus aduntes sponderunt se sæcularem relicturos militiam, ac se suaque omnia in omnipotentis Dei peculiare dominium devenire. His auditis Dei cultor illico fiducialiter cœpit tractare de cœnobii, unde rogabatur, constructione. Qui pariter communi consilio et voluntate locum quærentes rei hujusmodi aptum reperere in rure paterno a Pado distantem flumine quaterno milliario, solitarium, cognomento Fructuariensem. Ibi namque collocari præcepit basilicam, quam præsentem Arduino Rege cum aliquibus Episcopis sacrari jussit in honore genitricis Dei Mariæ, Sanctique

A fratribus
benigne exci-
pitur.

Fructua-
riense cœno-
bium in Italia
ædificat, ornat
reliquiis SS.

PER
GLA. RODULF.

Sanctique Benigni Martyris, atque omnium Sancto-
rum. In qua etiam isdem Rex cum sua conjuge et
filiis humatus quiescit. Ad quam nihilominus tam a
Romana urbe, quam a diversis partibus plurima con-
gregavit sanctorum Martyrum corpora. Brevi namque
in spatio temporis collecta est ibidem numerosa fra-
trum congregatio, Deum timentium, instituta B. Be-
nedicti Abbatis præcipui servantes, quæ isdem Pater
Willelmus a S. Majolo Cluniaci didicerat.

CAPUT X.

S. Odilonem ad Religionem convertit.

Multos con-
tur ad reli-
gionem con-
vertit.

Revertens igitur post hæc ab Italia, omni studio
satagebat e diversis partibus terrarum colligere viros
servituti Christi idoneos, suadendo eis vitæ cælestis
gloriam, pariterque comminans inferorum supplicia.
Tantam enim ei Dominus cum ceteris virtutibus vir-
tutem salutaris verbi concessit, ut quibusque doctri-
nam illius suscipientibus summam conferret fidei
firmitatem, bonarumque virtutum augmentum, ac vi-
torum emendationem. Omnibus enim sicuti expedire
noverat sive leniter, seu asperime, charitative
tamen hujusmodi exhibebat.

S. Odilonem
ad religionem
convertit.

26 Contigit ergo illum aliquando cum viro per om-
nia desiderabili, Domno scilicet Odilone, adhuc illo in
canonicali habitu degente, de vera animarum salute
habuisse colloquium. Intelligens vero illum niti ad
sanctitatis culmina, cœpit illi attentius suadere, ut
quod potissimum fore creditur quantoque explere
satageret. Negotiis videlicet sæculi istius abjectis,
Christum Jesum sequi liceret expeditius. Compun-
ctus illico vir clarus libenter se facturum promisit
quod Pater suaserat Willelmus. Nam post paullulum
ad cœnobium nominatissimum honorifice deveniens
Cluniacum, ibique a S. Majolo est devote susceptus,
atque in habitu sanctæ conversationis monachus ex
more sacratus est. Cujus etiam conversatio in tantum
extitit cara Deo, et dulcis Deum diligentibus, ut isdem
Sanctissimus Majolus sibi commisso gregi allegans
illum in vita, qualiter post ipsius obitum haberent Pa-
trem atque Pastorem. Quod ita manifestissime et
utiliter fieri contigit. Quam enim præmaximam exinde
dum adviverent dilectionem inter se habere dum
alter eorumdem alterum sibi utcumque præferens,
exprimi non valet.

CAPUT XI.

*Quidem ei adversantes male pereunt. S. Hen-
ricum Imp. et Robertum Gallie Regem sibi
iratos conciliat.*

S. Aprimonachos perse-
quitur Erman-
nus Episc.
Tullensis.

Quorundam etenim nomina aliquando interpreta-
batur sive ad profectum sive ad detrimentum ipso-
rum. Cum igitur post mortem Bertoaldi Tullensis
Pontificis, qui ei monasterium S. Apri Confessoris
commiserat, eidem Episcopatu quidam Ermanus
Præsul datus fuisset, ita cœpit exosos hujus Patris
habere monachos cum sua institutione, ut etiam hone-
stissimum fratrem, Widricum nomine, qui post illum
ejusdem loci pater devotus extitit, cui tunc cetero-
rum cura imminabat, baculo verberatus eum im-
pigerit. Quod dum Patri relatum fuisset, ad nomen
illius alludens ait : Secundum suum nomen, inquiens,
facit Episcopus iste. Nam lingua barbara Erman, in
nostra Homo errans dicitur. Ac deinde : Si enim
Christi pastor fuisset, illius oculos minime lacera-
ret. Sinite illum, verus Pastor novit, et ipse quæ sua
sunt colliget. Non multo post denique pergens in lon-
ginquum secularia exacturus negotia crudeliter obiit
peregrina potitus sepultura.

Peregre mori-
tur.

28 Simili invidia quoque Leo Vercellensis Episco-

pus ad actus universos istius Patris extiterat infestus.
De quo etiam talia narrare solitus : Hic ergo crude-
lissimus Leo totus est sine Deo, quia si fuisset Deus
cum eo, quæ illius sunt amaret pro illo. Affirmabat
autem post mortem et æternaliter illum esse damna-
tum. Manifestissime siquidem in multis claruit,
quoniam quisquis illum odio habuit exinde penas
luit ; sicut vice versa ut ad conspectum illius ventum
fuisset statim mirabantur semet ab his, quæ intende-
rant exprimere, alienatos fuisse, amisaque ferocitate
rei præteritæ, quidquid id erat, totum procedebat
ex mansuetudine.

Leo Vercellen-
sis Episcopus
cum vezat :
æternum
damnatur.

29 Heinrico siquidem Imperatori de eo suggestum
fuerat, quod illi derogans illumque contemnendum
adjudicans, Arduini quoque parti, qui sibi Italiæ
regnum præripuerat, faveret, illumque pro posse
defensitaret. Ex hoc quippe viro Dei quamvis abs re
iratus fuerat. Ille viro ut comperit, ad illum per-
gens, rei veritatem sese purgando pandit, atque si
quid erat odii a corde illius detersit. In tantum etiam
isdem Imperator postmodum illum dilexit, ut illi
dona largiretur plurima, et quidquid ab eodem vellet
fieri continuo impetraret.

S. Henrico
Imperat. ca-
rus.

30 Pari namque ratione Rotberto Francorum Regi
de ipso indicatum fuerat, quod Brunoni prædicto
Lingonum Episcopo, qui Regi minus adquiescebat,
taliam suaderet, quæ regali juri nimium resisterent.
Ille vero simul et Regina conjux illius propter hoc
illi irati comminati sunt aliquotiens cœnobii ejus
dammum inferre maximum. Adiens ergo intrepidus
amborum præsentiam ita illorum divini verbi virtute
iram comescuit, ut etiam summam dignitatis gra-
tiam apud illos obtineret.

Robertum
Gallie Regem
sibi iratum,
conciliat.

31 Nam cum illorum filius, qui pro juventutis
elegantia ac liberalitate Hugo Magnus cognominaba-
tur, jam in Regem unctus obisset, ac Parens uterque
pro morte ipsius pene usque in suimet necem cordis
dolo et luctu affigerentur; tunc accessit ad eos
spiritualis medicus, et ait : Non infelices enim vos pu-
tare debetis, quod talem amisistis. Quin potius felices
valde, quia talem habere meruistis. Ego, inquiens,
ex ullo hominum gradu non tam paucissimos salvos
futuros aestimo, sicut de Regum. Qui cum attoniti
responderent. Quid hoc dicis Pater? Respondit : Non
audistis, inquit, sacer Canon quomodo refert, vix
tres de triginta Regibus bonos extitisse? Idcirco
cessate, quæso, hunc juvenem flere mortuum, sed po-
tius congratulamini ei, sicuti requie datum et a malis
liberatum. His dictis ita consolans illos placabiles
fecit, ut viderentur habere quod plangerent, et Deum
dicerent visitasse illos per sanctum virum.

Eum et uxo-
rem in funere
filii iratum
consola-
tur.

CAPUT XII.

*Diligitur a summis Pontificibus. Joannem XX
libere monet.*

Præterea Pontificibus Romanis Pater Willelmus,
qui suo tempore præfere, in tanta veneratione ac
reverentia est habitus, ut quidquid illis suggestisset
sive per se, sive per aliquam legationem libentissime
implere studebant. Nam et Joannem Papam spiritua-
lia dona per orbem maxime Italicum, auri vel argenti
pretio distracta minus curantem tali invectione mo-
nere studuit per epistolam hæc continentem : Parcite,
quæso, parcite, qui dicimini sal terræ, et lux mundi.
Sufficiat hominibus jam semel Christum fuisse ven-
ditum pro communi salute universorum. Jam enim
refugæ veri luminis, solo nomine Pastores, ovile
Christi, imo membra illius, videte post vos quo eunt.
Si juxta fontem tepet rivus, in longinquum fostere nulli
dubium est. Idcirco cura quibusdam venditur ad summum
interitum. Volo vos pastores ac Pontifices omnes in
commune judicis securim gestantis, apud januam
assistentis

Summis Pon-
tificibus ca-
rus.

Monet Joan-
nem xx Pa-
pam de simo-
nia.

Pontifex non
offenditur.

assistentis memores. Quam epistolam Papa libenter amplectens grates ac benedictiones tanto Patri retulit, Deumque in illo glorificavit. Sed et illud denique in eodem Patre fuit valde memorabile, quod multum etiam nobiles venenatis infecti verbis malorum, dum adversus illum contumeliarum verba dicenda conceperant, seu jurgia ultionis vice referenda, vice si quis illum dilexit, mercedem a Christo percepit illius auctorem sanctitatis. Fertilem igitur gratiam ac dona uberrima a bonorum omnium largitore Pater iste promeruisse evidentissime passim claruit.

CAPUT XIII.

*Plura gubernat monasteria. Suos egregie in
spiritualibus instituit.*

Præest mo-
nasteris 40
monachis
1200.

Sed nos lectoris tædium caventes plurima silentio tegimus. Erant namque tam monasteria, quam cœnobita atque cellula monachorum circiter quadraginta, quæ illius patrocinio tute cunctorum bonorum affuebant copiis; Fratres vero in ipsis degentes proculdubio plus mille ducenti. Quibus inerat fides integerrima, ut quamdiu id devote exercebant, quod ab eodem Patre didicerant, nil mundi hujus formidare debere, aut cuspis suæ utilitatis rei indigentiam pati. Id ipsum enim suis sæpissime inculcabat a Deo sperare et credere, quod etiam plurimis probavere experientis. Nam aliquando per diversa terrarum euntes itinera dum ex eventus facie perturbari potuissent, dicere erant soliti: Domine in fide Patris Willelmi fac nobis sciri. Nec ullus illorum unquam hoc dicens ope caruit.

In fide ejus
precantes ex-
audiuntur.

34 Instituit quoque simplicioribus, vel idiotis, e seculo ad se confugientibus fratribus orandi formam, quinque modis mystice constantem, ut videlicet quot sensibus humani corporis Deus offenditur, totidem vocum clausulis ad misericordiam rogaretur. Erat autem hujusmodi: Domine, Jesu, Rex pie, Rex clemens, pie Deus. Subjungebatur vero singulis Misere. Supputabatur namque taliter, ut si verbi gratia in decemvocalibus articulo junctis ter et quinquies itentidem revolvendo devote diceretur, psalterii tota series mutuata persolveretur. Unde etiam pro psalterio apud illos habebatur, ut Pater docuit, et cognominabatur.

Rudes docet
orare.

Mortificatio
monachorum
ejus.

35 Mortificatio nempe carnis, et abjectio corporis, ac vilitas vestium, ciborumque extremitas vel parsimonia, in suorum universis ac si naturaliter viguit. Ipsius etenim sermonis salitudo æqualiter cunctis prout videbatur in gratia erat condita. Pietatis quidem et misericordiæ expleri nequit quantum operis dabat. Cum supernæ dulcedinis nectare, artificialis etiam musicæ perdoctus ac comptus dogmate, quidquid in psallendo chorus suorum psallebatur die ac nocte tam in antiphonis, quam in responsoriis vel hymnis, corrigendo et emendando ad tantam direxit rectitudinem, ut nullis decentius ac rectius psallere contingat in tota Ecclesia Romana. Psalmorum nihilominus concentum dulcissimo ultra omnes distinguens decoravit melodimate.

Musica erat
peritus.

Cantum cor-
rigit, ordinat.

CAPUT XIV.

*S. Benigni ecclesia dedicatur. Concionatur
Guilielmus.*

40 monaste-
ria ab eo vel
extructa vel
restaurata.

Erant igitur, ut diximus, sub ejusdem patrocinio tam maxima quam minora per plura monasteria atque cœnobita, quæ videlicet ipse omnia aut a fundamentis innovavit, vel ampliando honestavit. Nam sancti Martyris Benigni, ut dicere ocepimus, cui Deo auctore primitus Pastor allegatus fuerat, basilicam incomparabili opere pene expletam jam Brunone defuncto,

Lambertoque in sede illius subrogato placuit ut eadem basilica Pontificali ex more benedictione sacraretur. Tunc denique ad votum ipsius Patres convenere die designato, e diversis provinciis, non solum Episcopi, verum etiam quorumcumque ordinum promiscuæ plebis innumera multitudo. Erat enim autumnus dies tertius Kalendarum Novembrium, ante videlicet natale ipsius Martyris, qui omnia rite ac solemniter, ut condecens erat, explentes petierunt qui aderant Episcopi, ac quinque Religiosi Patrem Willelmum, ut in die tantæ consecrationis tam ipsis quam universæ plebi inter sacra Missarum solemnia divini eleemosynam impenderet verbi. Ipse vero, ut erat bonis omnibus obsequens, agere non distulit, sed mente pia, corde contrito, vultu alacri, spiritu Sancto plenus in hæc verba cum lacrymis erupit: Convenistis fratres et sorores, grex pretio Christi sanguinis redemptus; convenistis, inquam, ad nuptias ipsius sponsæ, matrisque vestræ cælestis ac sempiternæ Ecclesiæ, quæ idcirco universalis dicitur quoniam non solum quod in omnes mundi terminos dilatatur, sed etiam pro eo quod nulla immanitas criminum illius superat, si tantum fides adsit, dona misericordiarum. Quæ scilicet Patriarcharum mysticis præsignata figuris, Prophetarum ostensa præsagiis, Apostolorum auctoritate ac labore constructa, et Martyrum sanguine consecrata. In qua abluti ac renovati a culpa veteris piaculi per salutaris undam baptismatis, sicque induimini prima stola Angelicæ beatitudinis, quam amisistis in transgressione parentis primi incolæ paradisi. Deinde vero editis carnem ac potatis sanguinem illius omnipotentis agni, qui vos præ ceteris mundi creaturis formans et redimens invicta benignitate elegit ad sui atque Patris regnum, sanctique Spiritus gloriam possidendam, ad quam dilectissimi tendere vos invito, moneo, obsecro per charitatis ignem, et humilitatis, atque castitatis continuam custodiam. Exaudire, inquit, contigisset mihi ex vestrae unanimis devotione hujus sanctificationis concursus. Sed quia nimis mœror mentem deprimit ex signis satanæ quæ evidentissime apparent in populo Dei: Non, inquiens, despicietis quibus est adhuc mens sanior, quæ scissuræ et detractiones vestium rabidissima? quæ attonsuræ per cervices virorum? quam turpis in barba chiripilatio maxillarum? quam nugacissima pene universorum et insanissima actitatio? Quam lasciva ad omnes pene sermones ore terriore juramenta? Ista etenim universa recentia et nuper crassata, non ex religiositate Christianitatis processere, quin potius ex diabolicæ superstitiositatis rabie emersere. Exinde quoque pullulat radix omnium malorum superbia, ceterorumque vitiis fomenta. Atque vos ipsi judicate, si non ipsius famuli estis, cujus insignia et stigmata in vobismetipsis geritis. Nam et me pudet dicere dum penitet reticere, quoniam expectatis dulcedinem verbi, et ego propino vobis generaliter amaritudinem redargutionis. Moneo etiam illum si quis est in tota hac plebe qui vel quinque solidos, seu quippiam ad hujus sancti Martyris obtulit reedificandam muneris ecclesiam, quam præ oculis habetis, coram cunctis referat. Dum ergo non inveniretur quispiam aliquid contulisse; rursus ait, Videte fratres amantissimi, inter quas spinas atque incendia pessimorum hæc aula omnipotentis Dei per fidem sui testis Benigni, ad quam elegantia excrevit ipso cooperante fastigia. Volo vos, si placet, assidue esse memores quam velox unicuique sit mundanæ curæ et ambitionis depositio. Propter quod obsecro cum nostri auctoris adjutorio resistite vitis, et maligno diabolo; virtutes quoque præclaras assumite et collite, benignissimo Deo conditori ac redemptori vestro in cunctis obaudite, qui vos per fidem et orationes ac merita omnium fidelium suorum dignos faciat introducendi

PER
GLA. ROULF.
S. Benigni ba-
silica solen-
niter dedica-
tur.

* forte, qui-
que.

Ejus concio
in dedicatione
ecclesie.

PER
GLA. RODULF.

ducendi cum eis in sempiternæ gloriæ regnum, per Jesum Christum dilectum filium suum. Dumque ille ita perorasset, ac responsum ab omnibus fuisset, Amen; qui singultus! quantæ lacrymæ! qui gemitus per totam agebantur ecclesiam, exprimi non valet. Omnibusque rite perfectis cum gaudio quique redire ad propria.

Multa deinceps facta ad sepulchrum S. Benigni miracula.

37 Ex illo etenim die in eadem basilica præcipue ad tumulum gloriosi Martyris factæ sunt multimodæ curationes diversarum infirmitatum, quæ etiam ob multipliciter scribi nequeunt. Sed etsi quis cum fide plena sibi deprecens quæque utilia proculdubio adipiscitur, si talis sit ut promereatur Sanctorum meritis et orationibus.

CAPUT XV.

Guilielmi miracula.

S. Guilielmi
miracula.

Nec prætereundum nobis videtur quod dum Patris Willelmi alloquio multi fuerint in mente recreati, plures etiam in corpore tactu ejusdem redintegrati, oratione refocillati, visitatione confortati, ac benedictione firmati. Et quamvis nunc minus audiatur quod olim Christi sequacibus usui fuit, suscitare mortuum, pauca tamen de pluribus, ut testati sumus, quæ Dominus per istum operatus est dicemus. Reverenti namque illi quondam a cœnobio Sancti Viventii Confessoris, cum jam adpropinquaret S. Benigni monasterio, obviam habuit promiscui vulgi turbam plangentem ac repedantem a spectaculo cujusdam miserrimi, videlicet ex ejusdem servorum familia S. Benigni, quem magistratus crimine convictum, morteque suspensionis patibuli adjudicatum deliberaverat. Quod audiens misericors miliario distans a loco dimisso equo illic quanto cyus occurrens hoc tantum dicebat: Jesu, Jesu, qui pepercisti latroni in Cruce, miserere; jussitque suis velocius infelicem illum, quem cernebant e trabe pendere, jam rigentem deponere. Iste vero toto prostratus corpore orationi incubuit. At illi solventes lora guttur illius aretantia exanimis in terram cecidit. Ad quem accedens vir pius, ait: Surge, inquit, Dominus imperat. Ipse vero aperiens oculos crexit se admirans valde sibi superesse. Qui cum viro Dei egrediens exultantibus cunctis ad monasterium plures postea vixit annos. Multos nempe ab hujusmodi patibuli suspensio ac nee per diversas provincias tam interventu, quam redemptionis pretio liberavit.

Suspensum ad vitam revocatum.

Mitis in exactione redituum.

39 Nam et tribus monasteriorum utilitatibus Præpositis illud sæpius inculcabat, ut in exactione sibi commissorum forent providi, ne forte nimis tenues pro census reditu affligerentur. Dicebat enim se magis velle largiri egentibus, quam exigere quidpiam ab indigente. Itinera quoque ejus per civitates et vicus seu quorsum haberet, ingens pauperum atque infirmorum turba præoccupaveret. At ipse liberalis et largus beneficiorum erat universorum impensor. Desiderabatur enim ab omni hominum ordine vel sexu ipsius præsentia sicuti unius e Patriarchis aut Apostolis Domini.

Quosdam in somnis eis apparens, monet.

Auctori apparatus, eumque monet; Qui ejus jussu historiarum scribit.

40 Aliquantum etiam referebant illi sibi per visum in somnis apparuisse, seque de pravis actibus redarguisse, vel monuisse illos de communi animarum salute. Testor ego, inquam, ipsius ac virtutum matrem charitatem, quoniam quondam meorum culpæ facinorum offensus, et sensi illum ad horam amaricatum, secessi in aliud cœnobium ipsius ditioni minime subditum. Dumque illic degerem adstetisse mihi una nocte visus est aspectu placido, ac manu injecta caput mihi demulcens aiebat: Rogo ex me discas si non te

amare fingebas. Quin potius exercere te cupio quæ promiseras. Ipsius namque imperio maxima jam ex parte eventorum atque prodigiorum, quæ circa et infra incarnati Salvatoris annum contigere millesimum descripseram. Quæ etiam causa ad præsens opus me compulsi inflectere articulum. Idcirco omnes pariter oro ne propter hoc præjudicium de me fiat.

CAPUT XVI.

Venetorum in eum amor. Pie moritur Fiscani in Normannia.

Beatitudo igitur eximii Patris Willelmi jam ad tantam exereverat excellentiam, ut cunctas Latii ac Galliarum provincias ipsius amor ac veneratio penetraret. Nam Reges ut patrem, Pontifices ut magistrum, Abbates et monachi ut Archangelum, omnes in commune ut Dei amicum, suæque præceptorem salutis habebant. Quis enim unquam alius præter eum Veneticorum gentem in tam amica familiaritate habuit? Exaggerative secundum Apostolum loquimur, quoniam si fieri posset oculos suos eruisset, et dedissent ei. Si quidem Ursus Patriarcha illorum, ipsius sancti Patris decrevit effici monachus. Sed quia ipse dispendium illius gentis, quod foret pro tanti absentia viri considerans, in suo proposito permanere suasit. Quod etiam de multis similis rei gratia cognitum habetur fecisse.

Diligebatur a Venetis Guilielmi.

Galat. 4. 15.

* id est, Gracensis, filius B. Petri Ursoli, de quo xi Janna.

42 Jam vero in Dei opere magis adsiduus quam frequens cum esset in Italia suum biennio præstolans a sæculo excessum, sed rerum opportunitatibus exinde evocatus, ægerrime tamen ad Gallias remeavit. Cumque revisendi caritate cunctos Gorzense usque monasterium a se olim cum ceteris ad regulare specimen reformatum devenisset, quæ supererant invisere curavit. Dehinc ad prænominatum venit Fiscannum. Post aliquot vero dierum acerbis cepit doloribus affligi. Jam quippe imminente solemnitate Nativitatis Dominicæ prænosens suæ a Christo vocationis diem, convocatis ad se fratribus deliberans coram eis provide ac sapienter de cunctis quæ ipsius imitebantur patrocinio, quid vel qualiter agendum seu ordinandum foret, sicque universis præsentibus simul et absentibus sua benedictione firmatis ac Deo commissis, expetiit sibi dari salutare ac vivificum commeatum. Expletisque solemnibus totis octo diebus nil omnino loquens oculis tantum ad Deum erigens, illi soli intendens, illum solum mente respiciens; jamque adspiciebat felix anima, subito ad illum itura de vasculo carnis, in sua gloria Deum Majestatis.

Ægrotat.

Præscit obitus diem.

Sancti viaticum.

43 Anno igitur ejusdem Nativitatis Dominicæ MXXXI, Indictione xiv, a nativitate quoque ipsius patris ac Dei cultoris LXX, et ab adventu illius ad Gallias de Italia XLI, regnante Conrado Imperatore, in Francia nihilominus Roberto Rege, die Domicicæ Circumcisionis venerabili, atque ejusdem nativitatis octavo, vi feria mane dum aurora supervenientis diei pelleret tenebras, e mundo transivit a sancto istius Dei amici corpore anima felix et beata, lucerna videlicet orbis ad sempiternam ac deificam lucem, suis lugentibus, sed Angelis lætantibus, cum quibus laudans ac magnificans benedixit Deum, in quo vivit quidquid juste subsistit. Sepultum namque est sacrum illius corpus honorifice in gremio ejusdem Sanctæ Trinitatis ecclesiæ in conspectu euntium ac redeuntium fratrum, ut quotidie siquidem præ oculis imitabilem haberent patrem, quem ad æternam justitiæ mercedem habuere institutorem: ipsiusque meritis et precibus valeant percipere æternæ vitæ regnum et gloriam cum Sanctis omnibus donante Domino Jesu Christo Salvatore.

Moritur 1 Januarii an. 1031.

Sepelitur.

CIRCA AN. CHR.
AN MXLIII.
1 JAN.

DE SANCTO CLARO

MONACHO SALIGHENSTADIENSI.

S. Clari Salighenstadiensis nomen in Martyrologiis.

Hujus sancti viri nomen extat Martyrologiis monasticis inscriptum, (ut videre est apud Hugonem Menardum, Arnoldum Wion, aliosque), uti et Philippi Ferrarii catalogo. Sed mirum est ab illis Abbatem appellari, quem Trithemius solum monachum vocat; qui in chronicis monasterii Hirsau-giënsis ita scribit:

2 Floruit circa annum Christi MLXIII, Clarus monachus Sanctorum Marcellini et Petri in Selgen-

stadt Moguntinensis diocesis, nostri ordinis, vir doctus et religiosissimæ conversationis: qui in eodem loco pro Dei amore inclusus orationi et contemplationi vacans die ac nocte spiritum prophetiæ consecutus asseritur. Cujus festus dies agitur Kalendis Januarii. Hæc Trithemius. Non legitur quidem de eo officium ullum in Salighenstadiensi monasterio, celebrari tamen est ejus sanctitatis memoria. Quo loco ejus conditæ sint reliquiæ ignoratur.

Prophetiæ dono claruit inclusus.

NOT. 19.

AN. CHR.
MXLIX.
1 JAN.

DE S. ODILONE

ABBATE CLUNIACENSI.

S. Odilonis celebritas memoria.

Hic est ille celeberrimus Odilo, cujus honorificentissime meminerunt quotquot Ecclesiasticos Annales scribunt. De eo Martyrologium Romanum Kalendis Januarii: Apud Silviniacum S. Odilonis Abbatis Cluniacensis, qui primus commemorationem omnium fidelium defunctorum prima die post festum omnium Sanctorum in suis monasteriis fieri præcepit: quem ritum postea universalis Ecclesia recipiens comprobavit. Eadem fere Constantinus Ghinius, Hugo Menardus, aliique. At Maurolycus, Arnoldus Wion, Philippus Ferrarius; Bellini editio Parisiensis, aliique complures, xxxi Decemb. ejus obitum referunt, quibus favet S. Petrus Damianus, qui mortuum tradit anno 1048, ultima scilicet ejus anni nocte, nisi antiquo more Gallico annum a Paschate ordiatur. Cluniacenses 2 Januarii eum colunt: quo die eum refert idem Maurolycus, Galesinius, Usuardi editio Parisiensis anni 1536, et Coloniensis anni 1490, Molanus quoque 2 Januarii hæc habet: Apud Silviniacum S. Odilonis Abbatis, cujus festivitas, cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recolitur. Eadem Martyrologium Germanicum et alii. Odo a quibusdam appellatur, ab aliis Odilus.

Colitur Cluniaci 2 Januarii.

Duplex ejus vita: prima a Lotsaldo Monacho conscripta, quam multis locis mutilam exhibuit nobis codex ms. monasterii S. Maximini, et Bibliotheca Cluniacensis, in qua plura de S. Odilone commemorantur; referturque ejusdem Lotsaldi (qui ibi Jotsaldus appellatur) de morte Odilonis planctus, altera a B. Petro Damiano non multo post S. Odilonis mortem, rogatu S. Hugonis ejus successoris scripta.

Translatio S. Odilonis 21 Junii.

2 Ex duabus ejus vitis, quas hic dabimus, prior est a Lotsaldo Monacho conscripta, quam multis locis mutilam exhibuit nobis codex ms. monasterii S. Maximini, et Bibliotheca Cluniacensis, in qua plura de S. Odilone commemorantur; referturque ejusdem Lotsaldi (qui ibi Jotsaldus appellatur) de morte Odilonis planctus, altera a B. Petro Damiano non multo post S. Odilonis mortem, rogatu S. Hugonis ejus successoris scripta.

3 Subjiciemus de ejus translatione sive elevatione, quæ eadem Bibliotheca Cluniacensis ex Chartulario Silviniacensi et Carolus Sauseyus lib. 12 Annal. Eccles. Aurelian. exhibent. Eam elevationem scribit Hugo Menardus xxi Junii celebrari. Ejus meminit et Claudius Robertus in catalogo Archiepiscoporum Bituricensium, cum de B. Rogerio Forti agit, de quo nos 1 Martii.

Meminit S. Odilonis Vincentius Barralis Salerna in Chronologia Lerinensi, ostenditque, ex quibusdam Ac'is, eum monasterio Lerinensi præfuisse.

Est Silviniacum, ubi mortuus est S. Odilo, insignis Prioratus ordinis Cluniacensis in Borbonia provincia, vulgo Sauvigny en Bourbonnois.

VITA

S. ODILONIS

AUCTORE LOTSALDO MONACHO.

PROLOGUS AUCTORIS.

Reuerendo Patri Stephano, secundum sui nominis interpretationem Pontificali gloria sublimato, ultimus servorum Dei servus, nominetantum monachus, Lotsaldus, quidquid in utraque vita jocundus.

2 Antiquorum Philosophorum studia scriptis et monumentis extulerunt priorum suorum laudes et memorias, talibus indicibus sperantes se facere immortales, quos noverant fuisse mortales. Deinde gradu sæculorum regula Ecclesiastica tanto dicendorum materia sublimior, quanto spei certioris directior, sanctorum virorum præclara describit opera; ut succedentes et futuri habeant semper, quorum sequantur exempla, totumque ad illum referatur a quo datur virtus et prudentia: a quo etiam derivatur fortitudo atque sapientia.

Cur vite Sanctorum scribantur.

3 Ad horum formam ego quantilluscumque homuncio, nutritus magni Odilonis magisterio, informatumque beneficio; quemadmodum Hieronymus de Blasilla et Nepotiano, epitaphium quoddam volui de morte virtutibusque ejus inscribere; et veluti flores ad sepulchrum ejus spargere, quæ introeuntibus præstent aliquid suavitatis et gratiæ, redoleantque secundum sui speciem quantilluscumque odore. In hoc vero devotionem animi mei offero, et altiora describere volentibus materiam præsto; non occasionem agendi id melius subripio.

Auctor S. Odilonis discipulus.

4 Quod opus tibi sancte Præsul ideo mittere disposui, quia te nepotem ipsius, et per illum ad Sacerdotii gloriam accersitum novi, confidensque tuo placere judicio, quidquid in laudibus ejus descripserit cultus vel incultus sermo.

Stephanus nepos S. Odilonis.

PER
LOTSALDUM.

CAPUT I.

S. Odilonis patria, parentes, soror.

Beralus S.
Odilonis pa-
ter.

Exstitit pater ejus inter Proceres Arvernorum nobilissimus, vir in armis strenuus, possessionibus et divitiis locupletissimus, in consilio providus, et omnium honestate suo tempore nulli secundus. Qui etiam privilegio auctoritatis et gratiæ, Major Beralus vocabatur, ab omnibus fidei virtute ita præcipuus, ut quod aliis difficile sacramentis, hoc iste inviolatum custodiret simplicibus verbis. Longe se habebat aliter actus ejus et habitus, quam modo videri possit, in quovis Principe, quilibet actionis modus.

Girberga
mater, post
religiosa.

6 Fuit illi uxor Girberga nomine, non degener natalibus et moribus, quæ quantæ continentia, quantæ castitatis, et ejus esset voluntatis sub marito, post mortem ejus omnibus fuit in aperto. Nam relicta patria, relicti propinquis et filiis, et magnis fundi possessionibus atque divitiis, tamquam alia Paula secuta est Christum : et apud monasterium S. Joannis Augustuduni positum Sanctimonialium suscepit locum et religionis habitum. Quam laudabile ibi duraverit propositum, quamque dulcis et utilis omnibus ibi deinceps ejus vita fuerit, et quam glorioso exitu finierit vitam, paucas quæ superant cum gemitu narrare auctori.

Blismodis so-
ror, Abatissa.

7 Fuerunt denique istis alii filii potentes et nobiles, et in suo ordine quantum ad mundanam gloriam nulli inferiores. Quædam etiam non prætereunda soror nomine Blismodis Abbatissa, quæ in sancta virginitate nocte et die serviens prope centenarium explevit annorum numerum. His itaque breviter descriptis ad illum, quem celebriter commendat nobilitas mentis et celsitudo generis, stylum vertamus.

CAPUT II.

Fit Clericus, dein Monachus.

Odilo fit Cle-
ricus.

Ejus pueritia.

Hic itaque vir Beatissimus Odilo tanto nobilitatis schemate procreatus, inter ipsa primordia tamquam alter Isaac, sive Samuel Christo consecratus, et Brivate apud S. Julianum gloriosum Martyrem clericali forte donatus est. Delectabatur in ipsa pueritia humilitate, castitate, innocentia, et puritate; et prout ætas admittebat misericordiæ operibus insistebat. Superabat coætaneos sapientia et moribus, ita ut jam non puer, sed senex maturitate non tempore, ab omnibus putaretur.

Vis gratiæ di-
vinae.

9 Decursis itaque puerilibus annis, ubi robur juventutis succedere cepit, tacitus secum deliberat, ut Ægyptias ollas desereret, et per media mundi discrimina terras repositionis intraret. Jesu bone quam suavis tua vocatio, quam dulcis tui spiritus inspiratio, qui mox ut mentem pulsaveris, æstus fornacis Babylonæ in amorem transformas cælestis patriæ. Ecce enim cor nostri juvenis dum subito pulsas, mutas; et in veros amplexus Salomonis mirabiliter accendis.

Deliberat de
fuga secuti.

10 Certe dum talia meditatatur in animo, magnus ille Majolus per totum pene mundum jam famosus, Arvernorum fines ingreditur, et divina dispositione is, de quo loquimur, ante eum adducitur. Qui considerans in eo præstantem elegantiam corporis, et nobilitatem generis, magnum quoddam et divinum oculis interioribus in eo prævidens, totus in ejus amorem illabitur; et vicissim inter eos ignis divinæ caritatis magis magisque accenditur. Fit inter eos familiare colloquium : junior seniori suum prodit desiderium : senex ut præmeditata perficiat, modis quibus potest junioris instruit animum. His ita inter se dispositis, senex ad propria revertitur : sollici-

A S. Majolo
animatur.

tudo juvenis ad ea perficienda, quæ ceperat, præparatur.

Fit Cluniaci
monachus.

11 Non multis itaque interjectis spatiis, novus miles tamquam Benedictus Romuleus, deserit et iste Brivatenses seu Anicienses arces : despiciat patrias opes, propinuos et fratres : et quasi antiquus Abraham de Hur Chaldaeorum egrediens, Cluniacum quasi quemdam terræ repromissionis requirit introitum : et veteri iterum deposita sarcina monachicum suscepit indumentum.

12 Jesu bone, quam jucundum erat tunc videre ovem mundano vellere detonsam de lavacro baptismatis iterum ascendentem, cum gemellis foetibus dilectionis utriusque procedentem, nihilsecum sterile portantem, nihilque vanum meditantem. Jam sumpto habitu videres nostram ovem inter alias primam opere, extremam ordine, viriditatis æternæ pascua requirere; lucernarum ministeria concinnare; infantum custodiendorum excubias observare; pavimenta verrere; et quæque vilia officia humiliter peragere.

Humilia ma-
nia alacriter
obit.

not. 20.

CAPUT III.

Abbas creatur.

Sed non diu latuit margarita : non diu potuit occultari in privato loco fortis athleta. Evolutis post hæc fere quatuor annis S. Majolus, post multos pro Christo desudatos labores, de tenebris Ægypti egreditur, transitque maris periculo Jerusalem ingreditur; atque in æterna pace a Christo collocatur.

Fit Abbas
invitus.

Instante vero mortis articulo Dominum Odilonem sibi successorem elegit, atque proprias oves Domino et sibi reliquit. Qui reluctans, et ultra quam credi possit invitatus, communi omnium voto, communi omnium sententia ad injunctum officium ordinatur, et tamquam alter Moyses Dei populo præficitur. Quid agis Deo dilecta anima? Quid reluctaris? Quid adhuc vis stare post parietem, et respicere per cancellos? Egredere jam ad diffusam lucem : egredere : loquitur tibi sponsus tamquam ad sponsam in Canticis canticorum : *Surge, propera amica mea, formosa mea, et veni.* Videlicet aperte dicens : Surge de stratu quietis, in quo tuimet solius curam agere quaeris : propera, et veni ad impendendam etiam proximis curam salutis, per studium sedulæ prædicationis. *Ostende mihi faciem tuam : sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, et facies tua decora.*

Cant. 2. 10.

Ibid. 14.

CAPUT IV.

Statura ejus externaque compositio.

Suscepto itaque regiminis officio magis magisque sanctorum confirmabatur exemplo, et in omnibus cælesti adornabatur magisterio. Prælucebat in eo quoddam insigne documentum, quod subjectis imitandum esset, et timendum : et qualis esset interior, relucens in eo gratia declarabat exterior. Habitus enim mentis, ut ante nos dictum est, in corporis statu cernitur. Et quia ita est, nunc de ipsius corporis positione pauca dicamus. Erat modicioris in eo statura; vultus ipse plenus auctoritatis et gratiæ; mansuetis hilaris et blandus, superbis vero, et offensus, ut vix sufferri posset terribilis. Macie validus, pallore ornatus, canitie decoratus. Oculi illius veluti quodam splendore fulgentes, intuentibus et terrori erant, et admirationi, lacrymis assidui, quia sæpius aderat virtus compunctionis. Renitebat etiam in ipsius motu, gestu, incessu species auctoritatis, pondus gravitatis, tranquillitatisque vestigium. Occursus illius quasi quidam gratissimæ jucunditatis radius, et insolite delectationis eventus. Vox illi virilis, et ita plena decoris, ut audientium mentes non mediocriter demulceret dulcedine modulationis. Sermo illius plenus suavitatis

Pollet auctori-
tate.

Ejus staturæ,
externarum-
que actionum
descriptio.

* al. offensis.

suavitatis et gratiæ, prout ratio causarum se habebat mediè temperatus, nec modum prægrediens loquendi, nec minus pro tempore improvidus disserendi. Nihil in eo fucatum, nihil affectatum; sed natura mirabiliter reddebat eum corporis positione, et ordine vitæ quadratum. Et quamvis secundum B. Ambrosium in pulchritudine corporis locum virtutis non ponamus, gratiam tamen non excludimus.

CAPUT V.

Varie ejus virtutes.

His vero omissis ad compositionem morum ejus, quibus per divinam gratiam adornatus extitit, redeamus. In quantum humana æstimatio se habet, quatuor in sancto viro principales non mediocriter refulcebant virtutes, prudentia, justitia, fortitudo, et temperantia. Prudentiam philosophi definiunt in veri investigatione consistere, et scientiæ plenioris cupiditate. Quo genere virtutis ita enituit, ut non diebus neque noctibus a veri investigatione cessaret. Semper ei liber divinæ contemplationis in manibus semper ei sermo de scripturis assiduus, et ad ædificationem cunctorum labor continuus. Ut Hieronymus Eustochium instruit, faciem dormientis interdum pagina sancta suscipiebat: evigilantem iterata lectio recreabat. Nihil ei in hac vita dulcius, nihil amabilius fuit.

Virtutes ejus.

Prudentia.

Assidua lectio.

Oratio, nec somno interrupta.

Cant. 5. v. 2. Eruditio.

Extant hæc S. Odilonis opera in Biblioth. Cluniac.

16 Lectioni oratio jugis succedebat. Qui gemitus, quæ suspiria, vel affluentia lacrymarum, et præcipue in illo sancto sacrificio agni immaculati erat; Spiritus sanctus auctor ipsius muneris et gratiæ novit. Rem miram dicturus sum, et certe veram. Cum sæpius illum psallentem in stratu somnus exciperet, tamen psallimus ab ore dormientis non recedebat: ut si nescires, vigilare eum putares. Evigilans vero ita spallum eum festinatione arripiebat, quasi nihil intermississet. Loquebatur, credo, tunc cum sponsa in Canticis Canticorum: *Ego dormio, et cor meum vigilat.*

17 In scripturis quam fuerit eruditus, et in sermone facundus, quamque etiam in recta fide Catholicus, testantur Sermones ejus, et multiplices Epistolæ, quas tamquam favos dulcedinis pinguissem videas redolere odore prudentis eloquentiæ, decoreque suavitatis et gratiæ.

CAPUT VI.

Viris Principibus carus est.

Justitia est, ut volunt Philosophi, quæ suum cuique tribuit, alienum non vindicat, utilitatem propriam negligit, ut communem æquitatem custodiat. Hæc omnia in illo non mediocriter, sed profuse noveris refulxisse. Omnibus enim ætatibus, personis et conditionibus, prout justitia fuit, debitum honorem exhibuit; et omnibus ita se gratum præbuit, ut non aliter quam Angelus (si ita dicendum est, imo quia dicendum est) cunctis carus extiterit. Principibus et potestatibus Christianis secundum Apostolicam sententiam in nullo resistit; sed ita amicabilem se et officiosum reddidit, ut tamquam alter Joseph ab omnibus mirabiliter amaretur, et celebriter veneraretur. Concurrat in hunc amorem Rotbertus Rex Francorum: Accedat Adelheyda mater Ottonum: Veniat etiam Henricus Imperator Romanorum: Intersint Conradus, et Henricus, videlicet pater et filius, Cæsares et ipsi nobiles invicti; quorum omnium amicitias, officiis, et imperialibus muneribus ita magnificatus est, ut sibi et illis cor unum et anima sua fuerit. Quid etiam Stephanus Rex Hungrorum, sive Sanctus Rex Hesperidum populorum? Qui quamvis eum præsentialiter non viderint, tamen ad famam sanctitatis ejus intercurrentibus legatis et reciprocis litteris adstrinxerunt illum sibi beneficiis, et copiosis muneribus, com-

Justitia.

* al. justitiæ.

Omnibus carus erat, etiam Regibus.

mendantes se humiliter orationibus illius et suffragiis.

19 Fuit etiam in remotis partibus Occidentalium alter Sanctus Pampulanorum Episcopus, qui ita sibi in amicitias adhæsit, et copiosis muneribus deservivit, ut ad eum de tam longinquis regionibus veniret, et monachum se fieri ab eo postularet. Quem in tantum dulcis memoriæ Odilo dilexit, ut etiam moriens de eo faceret sermonem, ut post mortem suam ad eum visitandum eum exuvio vestimentorum suorum duos fratres mitteret, qui illi vitæ suæ finem nuntiarent, et antiquam amicitiam sibi mortuo conciliarent, et rursus eandem viventibus renovarent.

20 Non prætereundi sunt etiam Domini Sacerdotes et Apostolici viri, Silvester, Benedictus, Joannes, et in ultimis piæ memoriæ Clemens, quorum gratiam ita promeruit, ut tamquam ex fratribus unus extiterit. Quæ enim persona undecumque locorum non cuperet habere Odilonem tamquam alterum Salomonem, amicum et patrem, et pro se apud Deum intercessorem? Gaudebat Italia, cum Odilonis aderat præsentia, et præcipue familiaris sibi Papia, cujus prece et industria temporibus Henrici et Conradi Imperatorum, liberata est ab exilio gladii et periculo incendi. Lætabatur etiam Roma mundi Domina, tanti viri contubernio frequentata sæpius, sanctorum Apostolorum amore et desiderio. Officiales et clerici sive monachi, ita sibi applaudebant venientem, ut tamquam de suis carissimum fratrem haberent amore vehementi. Hæc ideo in partes justitiæ posuimus, ut aperte monstraremus illum proprium cuique tribuisse, et idcirco omnium gratiam et amorem promeruisse et ut etiam omnibus declararetur, quia necesse erat ut quem Deus perfuderat gratia, ab omnibus amaretur. Bene itaque de eo omnes in commune senserunt, quia cunctis ubique et amori fuit et honoris.

PER
LOTSALDUM.
Sanctus
Episc. Pampul.
It. monachus.

Gratus sum
mis Pontificibus,
clero Romano,
Italici omnibus.

CAPUT VII.

Ejus in omnes comitas, in pauperes liberalitas.

Jam vero de inferioribus: seniores honorabat ut patres, juniores ut fratres, anus ut matres, virgines ut sorores, omnes tamen æstimans sibi superiores. Cunctis in commune præbebat familiare consortium, et salutare colloquium. Nulli onerosus, nulli importunus, nullius honoris cupidus: alienum non vendicabat, imo magis quod suum erat, hilariter alteri concedebat. Utilitatem propriam negligebat, ut communem æquitatem custodiret. Beneficentiam et liberalitatem, quæ etiam ipsæ partes sunt justitiæ, ita retinebat, ut in eis nostris temporibus in suo ordine singulariter solus relucere. Omnibus enim in commune volebat benefacere, sed quibus poterat liberaliter liberalis existebat. Plus gaudebat datis quam acceptis, sciens illud felicitatis, istud indigentia esse: et secundum veritatis Dominicæ sententiam, *beatius esse dare quam accipere.*

Officiosus
erga omnes.

Act. 20. 33.

22 In pauperes ita munificus erat, ut aliquando non dispensatorem, sed et profusum videres largitorem. Etenim magis delectabatur in faciendis eleemosynis, quam aliquis gratulari possit in acquirendis pecuniis. Et quid dicam? Cæcorum baculus, esurientium cibus, spes miserorum, solamen lugentium fuit. Misericordiæ enim visceribus ultra quam dici possit affluebat: et quantum in se fuit nullum a beneficio misericordiæ excludebat. Et sicut in epitaphio Sabiniani Papæ legitur:

Liberalis in
pauperes.

*Hic hominum vitia blando sermone removet,
Nec culpæ iudex, sed medicina fuit.*

23 Erat certe in hac virtute in tantum diffusus, ut ab imprudentibus in officio hujus virtutis dijudicaretur nimis. Sed ille ad hoc objectum, eleganter alludere solitus erat: Ego, inquit, volo magis de misericordia misericorditer judicari, quam de crudelitate

Præclarum
ejus de nimia
sua liberalitate
apophthegma.

PER
LOTSALDUM.

litate crudeliter damnari. Ut enim ait Ambrosius, Bonus est misericors homo, qui dum aliis subvenit, sibi consulit; et in alieno remedio vulnera sua curat. Agnoscit enim se esse hominem qui novit ignoscere. Et vias Christi sequitur, qui carne suscepta maluit in hunc mundum redemptor venire, quam iudex. Unde et iste vir sanctus, ut praediximus, malebat esse culpatum * indultor, quam iudex.

* al. medicina.

24 Ad hoc aliquoties quod offerebatur libentissime accipiebat, ut haberet quod pauperibus distribueret. Implebatur semper in eo quod dicitur in Evangelio: *Omni habenti dabitur et abundabit*. Vidimus enim multoties marsupium illius ita exinanitum, ut quod daret fratribus non haberet, cum subito ex insperato veniebat sufficiens benedictio, unde sedaretur petentium vociferatio. Et ne generaliter haec persequendo, ejus aliqua misericordiae opera specialiter ignorare videamur, quaedam hic sunt inserenda satis memoratu digna, quae fidem praebant etiam iis quae nominatim non sunt ponenda.

Matth. 25, v. 29.
Suppeditan- tur ei prae- ter spem qua tri- buat pauperi- bus.

25 Quodam tempore cum apud Sanctum Dionysium Parisius pergeret, et per publicum iter incederet, offendit duos pueros * fame et frigoris supplicio occubuisse, et sub oculis omnium (dictu miserabile) nudos et insepultos in media jacere via. Erat enim eo tempore fames valida, quae sui magnitudine pene totas Galliarum sine Aquitaniae oppresserat provincias. Compunctus itaque vir sanctus tali horrore equo desilivit, substitit: Pollinctores mercede quaesivit: Lanea veste, quam vulgo * staminiam vocant, a dorso abstracta illorum nuditatem propriis manibus cooperuit: sepelivit: debitum mortuis obsequium persolvit: sicut coeptum iter tenuit. Si Martinus per totum orbem celebratur in dimidia tunica pauperi divisa; cur non et iste secundum sui speciem celebris habeatur in tunica integra, non uni vivo, sed duobus mortuis data?

* al. famis.
Duos mortuos propria veste contextos se- pelit.

* al. stami- niam.

26 Multa proferri possent similia, nisi succumberent nostrae parvitatibus ingenia. Sed tamen ne silentio premantur omnia: tali tunc temporis, ac deinceps per multos annos, incumbente miseria, in usus pauperum confregit plurima vasa Ecclesiastica, et ornamenta insignia, inter quae etiam Imperialem Henrici Imperatoris coronam; indignum iudicans talia denegare pauperibus Christi, pro quibus effusus est sanguis Christi. In thesauris Ecclesiae pauperibus datis divinis et humanis oraculis Laurentius praedicatur mirabilis, cui licet istum aequiparare non audeamus, tamen cunctis, quos vidimus, moderni temporis hominibus, quod sine praedictio cujusquam dixerim, in suo ordine, in hac virtute praefereamus.

Tempore fa- mis vasa sa- cra, et dona confringit ut succurrat pauperibus.

27 Consuluit quibus potuit; et quibus per se non potuit, alios ut misererentur, rogavit. Cum enim non sufficeret tam acerbae famis praedictis temporibus omnium miseris subvenire, vidimus eum vicos et Ecclesias, quas poterat, circumire, ad eleemosynas faciendas Principes, divites, mediocres suadere, dulcibus sermonibus ad misericordiam provocare, eisque inde plenissimam peccatorum remissionem libera voce de caelis repromittere. Ita vir sanctus quos non sufficiebat propriis alere sumptibus, juvabat apud illos, quos poterat, sermonibus misericordiam suadentibus. Tali consultu multa certe millia pauperum cognovimus famis et mortis evasisse periculum.

Alios hortatur ad eleemo- synas.

28 Nullius miseriam praeterivit: nullius necessitatem despexit: nullius infirmitatem perhorruit. Denique quidam sanctae Dei genitricis Aniciensis Ecclesiae Clericus secundum carnem nobilissimus, lepra contagio maculatus privatum sibi, veluti tantae corruptioni necessarium juxta * Ligerim fluvium, quemdam delegerat locum, monasterio quod dicitur Volta contiguum. Quo adveniens Dei famulus, et hoc agnoscens, infirmo compatitur: solatiari ei in quibus illi necesse erat, fratribus imperat: requirit vero ipse miserabi-

* bibl. Clu. Alex.

lis sancti viri privatum colloquium, et ut ad se accedat humiliter rogat per internuncium. Quod Sanctus facere non recusavit, recolens Dominicae humilitatis exemplum, qui etiam non rogatus venire voluit ad Centurionis servum. Dum vero ad eum pervenitur, illius non exhorrescens miseriam, nobis, qui videbamus, valde mirantibus, in oscula ruit, amplexatur, et diu cum illo familiare colloquium participatur. O virum per omnia laude dignum, qui magis in homine naturae diligebat praerogativam, quam alicujus morbi expavescebat accedentem miseriam.

Leprosus am- plectitur, et osculatur.

CAPUT VIII.

Hospitalitas, humilitas, aliaeque virtutes.

In suscipiendis hospitibus festivus erat et jocundus; nihilque sibi unquam deesse liberalis confidebat animus, sed in abundantia benedictionis Christi omnibus largiter erat profusus. Munditiam integritatis ita inviolabilem custodivit, ut Spiritus sancti mereret fieri domicilium, et castissimae puritatis receptaculum. Humilitatis etiam tanta in eo fuit perfectio, ut ne ad modicum quidem notaretur in eo superbiae vestigium. Innocentia in illo non medioeriter reluxit. Ex suo affectu pensabat omnes, et sicut ipse erat alienus a felle malitiae, ita etiam aestimabat alios nullius doli peste corrumpi posse. Honestatis decore ita pollebat, ut in omni sua actione hujus virtutis pulchritudine, tamquam cujusdam fulgoris resplenderet lumine. Nihil enim inhonestum, nihil indecorum illa sancta anima videre vel audire volebat. Veritatem corde retinebat, et ore proferebat. Mendacium vero tamquam pestiferum morbum modis omnibus cavebat. Humanam etiam laudis favores non requirebat, neque gloriam suam in ore hominum ponebat.

Hospitalitas ejus.

Humilitas.

Simplicitas.

Honestas.

Veracitas.

30 Si quando vero a confratribus vel Episcopis more Ecclesiastico officiosis obsequiis suscipiebatur vel honorabatur, testor Jesum advocatum animae ejus, quia talia non curabat omnino, et veluti quoddam nullius momenti pretium computabat. Tamen quia hoc sine scandalo plurimorum declinare non poterat, exterius quidem fraternum obsequium suscipiebat, sed interius a proposito humilis rigoris non discedebat.

Humilitas in honore sibi ab aliis delato.

31 Conventus fratrum fortiter tenuit donec ad ipsa mortis extrema pervenit. O quam jocundus inter alios procedebat! quam festivus in illo sancto choro medius stabat, a dextris et a sinistris prospiciens coronam novellae plantationis, memor illius versiculi Davidici carminis: *Filii tui sicut novellae olivaram, in circuitu mensae tuae!* Et quanto magis augebatur numerus fratrum, tanto magis quibusdam signis et certis indicibus declarabat sui animi gaudium. Et quia multoties videbat quibusdam id oneri esse, solitus erat dicere: Nolite, fratres, in augmentatione gregis contristari; cujus enim nutu et vocatione congregantur, ejus providentia et miseratione gubernabuntur. Multorum enim Pater extitit monachorum, quos de diversis conditionibus, * diversis aetatibus, et temporibus Domino acquisivit. Alios namque in pueritia, alios in juventute, alios in senectute accepit. Et quamvis in diversis ad eum venerint temporibus, tamen sub una moderatione discretionisque virtute, materna charitate, paterna sollicitudine fovit, nutrit, et ex multis partibus, disparibusque moribus in unum corpus collegit.

Pietas.

Psal. 127. v. 3.

Facilitas in admittendo ad religio- nem.

* al. de diver- sis actioni- bus.

32 Quocumque * exibat, quocumque procedebat, tanta sequebatur eum frequentia Fratrum, ut jam non ducem et principem, sed revera putares eum esse Archangelum monachorum. Hoc enim nomine censebat eum appellandum in sermonibus suis et epistolis Fulbertus ille sibi praecordialis amicus Carnotensis Episcopus, in sanctitate laudabilis, in sapientia mirabilis, in cuius morte studium Philosophiae in Francia periit, et gloria Sacerdotum pene cecidit.

* al. degebat. Archangelus erat monachorum.

Fulberti Carnotensis episcopi laus.

CAPUT

CAPUT IX.

Fortitudo, patientia.

Fortitudo
S. Odilonis.

Jam de fortitudine animi ejus vel corporis pauca dicturi, etiam virtutis illius definitionem, juxta veterem aestimationem adhibere debemus. Fortitudo est animum supra periculi metum agere, nihilque nisi turpia timere: tolerare fortiter prospera, vel adversa. Hac itaque fretus virtute quam fortis fuerit in repellendis inimicorum insidiis, quam patiens in tolerandis adversis dictu videtur difficile. Cerneret in illo hoc privilegium patientiæ, quia iis, qui læserant, tamquam alter David majorem rependebat beneficii gratiam; et iis qui oderant potiore conservabat benevolentiam. Non valebant hunc adversa dejicere, nec prospera elevare.

* al. potentio-
riorem.Austeritas
ejus.

34 O quantas infestationes, et quam gravissimas insectationes a domesticis et extraneis ipsa sancta anima sustinuit, et præter has quam duras corporis pœnas in jejuniis, in vigiliis, in orationibus, ipse sibi ascivit! et quod libere dicendum est, post navigantis felicitatem quibusdam vinculis et nexibus ferreis solo Deo teste membra sua ita damnaverat, ut vix humana caro hoc tolerare poterit. Cilicium ei semper asperinum interius adhaerebat; desuper vero miodicri et communi veste indutus apparebat.

Patientia in
morbis.

35 Multiplices etiam et diversos labores sustinuit, pro pace Ecclesiarum, pro statu locorum suorum, pro utilitate proximorum, et propriis periculis quæsit tranquillitatem universorum. Scis etiam et tu misericos et miserator hominum Jesu Christe ad comprobendam ejus patientiam quam gravissimos dolores et acerbos cruciatus, ex multo tempore, dederis sibi in occulto: et tamen in his omnibus invictum tenuit animum, tamquam bona terra fructum reddens in patientia, dicens se majora mereri quam patiebatur supplicia. Animarum redemptor Domine, qui ad hoc percussis ut sanes, ad hoc mortificas ut vivifices, secundum multitudinem illius præteritorum dolorum succedant sibi consolationes tuarum sanitatum et lætitiæ cælestium gaudiorum.

CAPUT X.

Temperantia et moderatio.

Temperantia
et moderatio
in omnibus.

Temperantia quæ ultima in catalogo propositarum virtutum est, in sui definitione modum et ordinem servat, eorum quæ dicenda sunt, vel agenda. In quo virtutis officio tantum valuit, ut in omnibus actionibus et imperiis modum teneret, ordinem servaret, et discretus mirabiliter existeret. Jejunia in aurigæ modum secundum Beatum Hieronymum, pro lassitudine et viribus corporis moderabatur; et sic appositæ quæque libabat, ut et superstitionem fugeret, et continentiam reservaret. Cultus ipse nec munditiis, nec sordibus notabilis erat. Gravitate morum hilaritate frontis temperabat. In corrigendis vitis pro modo et tempore severus, in remittendis gratiosus, et in utroque æqua lance liberatus.

Affabilitas.

37 Eæ vero, quas proposuimus, in eo relucebant virtutes, et in has concurrebant ceteræ omnes. Tota enim cerneret in illo exempla virtutum: ita in singulis eminebat, quasi ceteras non haberet: ita omnes retinebat, ut nulla deesset: ita etiam affabilem se et benevolam subjectis exhibebat, ut magis vellet diligere, quam timere; magis prodesse, quam præesse. Quis unquam de hoc viro quod displiceret audivit? Quis audivit ut crederet? Quis credidit ut non magis se ipsum malignitatis et infamiæ denotaret? Ipse enim personæ sibi auctoritatem dabat, qui in omnibus suis actionibus conformis et compositus coram Deo et hominibus apparebat.

CAPUT XI.

Magnificentia in ædificiis et ornatu ecclesiarum.

PER
LOTSALDUM.

Et præter hæc interiora, fuerunt in eo extrinsecus gloriosa studia in ædificiis locorum sanctorum construendis, renovandis, et ornamentis undecumque adquirendis. Demonstrat hoc Cluniacus suus principalis locus, in cunctis suis ædificiis interius et exterius, præter parietes ecclesiæ, ab ipso studiose renovatus, et ornamentis multipliciter adornatus. Ubi etiam in novissimis suis claustrum construxit columnis marmoreis ex ultimis partibus illius provinciæ, ac per rapidissimos Durentiæ, Rhodanique cursus non sine magno labore adfectis mirabiliter decoratum. De quo solitus erat gloriari, ut jocundi erat habitus, invenisse se ligneum, et relinquere marmoreum, ad exemplum Octaviani Cæsaris, quem describunt historiæ Romam invenisse latericiam, et reliquisse marmoream. Incepit etiam ciborium super altare Sancti Petri, ejus columnas vestivit argento, cum jugello pulchro opere decoratas.

In ornatu Ecclesiarum, et monasteriorum magnificentissimus fuit.

* al. Durentiæ, potius Druenticiæ.

* al. nigello.

39 Jam vero de omnibus monasteriis suis. Quid Paterniacus ob Dei genitricis amorem sibi delectabilis locus? Romanum monasterium a fundo constructum? Locus S. Victoris Genevensis, præter suam antiquam et nobilem ecclesiam? Ex toto etiam suo tempore constructus Carus locus? Amberta valde celebris ecclesia, Rivus ex toto, Celsinianas, Silviniacus, translata Firmitas, Monasterium Sancti Saturnini, apud Papiam Sancti Majoli nobilissimus locus. Et præter hæc diversarum Ecclesiarum multiplex numerus. Hæc omnia illius industria suo tempore, in ædificiis, in possessionibus et ornamentis amplissime dilatata creverunt. Construxit etiam in ultimis vitæ suæ in prædiolo genitorum suorum quoddam monasterium, Volta a revolutione aquæ circumcurrentis nuncupatum, studioso opere decoratum: quod de rebus suorum amicorum et parentum, prout potuit, ad serviendum Deo hereditavit, et competentibus libris et ornamentis decenter adornavit.

Varia cœnobia ab eo vel extracta, vel restaurata.

* Celsinias.

* al. antiquorumavorum.

40 Si inimici subsannaverint, vel amici reprehenderit me hæc superflua posuisse, noverint profecto hæc omnia ad virtutes animi ejus spectare, et pro talibus patrocinia Sanctorum feliciter promeruisse, atque coronam beate retributionis jam a Domino perceperisse.

CAPUT XII.

Miracula.

Signorum vero inquisitoribus, et meritum ejusque in miraculi novitate metientibus id dicendum est, quia divina dilectionis prærogativa ponitur non in occasione signorum, sed in perfectione virtutum. Neque enim miracula vel signa nos Deo commendant, sed virtutes operum perfectos esse demonstrant. Cum et Judas simul cum Apostolis signa fecerit, et reprobi in die judicii foris a regno exclusi dicant: Domine nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo multa signa fecimus? Et ipse Dominus in Evangelio sanctis Apostolis a prædicatione redeuntibus dicat? Nolite in hoc gaudere, quia demonia vobis subjecta sunt, sed in hoc gaudere, quia nomina vestra scripta sunt in cælis.

Miracula non sunt semper signa sanctitatis.

Matth. 7. 22.

Luc. 10. 20.

In vita et post mortem miracula facit.

42 Cum ergo hæc ita sint, vanum est pro magno ducere quod constat reprobos aliquando cum electis habere. Tamen ne noster Odilo ab hac etiam gratia excludatur, dicenda sunt pauca de multis, quæ Dominus noster ad laudem et gloriam suam, et ad illius meritum hominibus commendandum, ante mortem et post mortem dignatus sit demonstrare.

CAPUT

PER
LOTSALDUM.

CAPUT XIII.

Amor erga Virginem matrem.

*Ope Deiparr,
sanatur, ad-
huc puer.*

In exordio vero virtutum ejus dicendum est quid illi contigerit, cum adhuc puer esset. Quod ne cui videatur incredibile, ab ipsis agnovi, quibus ipse solitus erat narrare. Dum adhuc puerulus in domo patris nutritur, antequam etiam scholis daretur, contigit ut membrorum omnium pene virtute privaretur, incedendique vel per se movendi ei possibilitas negaretur. Accidit vero quadam die familiam patris ejus de loco ad locum mutari, et infantem sub custodia nutricis servulorum ministerio bajulari. Cumque in medio itinere ad quamdam ecclesiam in honore Dei genitricis consecratam divertissent, deposuerunt puerulum cum sarcinulis, ante ostium ejusdem ecclesiae. Erant autem domus adjacentes ejusdem ecclesiae, in quibus necesse erat in illis quaedam victualia quaerere, dum vero diutius in his implicarentur, videns se puer solum relictum, inspiratione divina attractus, inceptit tentare si quo modo ad ostium posset accedere, et ecclesiam Dei genitricis intrare. Itaque virtute qua poterat, manibus et pedibus reptando, ostium attigit: ecclesiam intravit: ad altare usque pervenit: pallam altaris manibus arripuit: deinde summo conamine brachiis in altum protensis, surgere conabatur, sed nodis diu male ligatis retinebatur. Vicit tamen divina virtus, sed integrans pueri languidos artus. Atque mirabili modo, Dei genitricis interventu, surgit, et stat super pedes sanus et in circuitu altaris hac illaque discurrit. Clientes vero postmodum ad sarcinas redeuntes, et puerum non inveniētes mirati valde, cœperunt illum ubique locorum requirere: et non invento nimis inter se conturbati, tandem casu ecclesiam introeunt, vagantem et discurrentem per ecclesiam conspiciunt, divinæ virtutis potentiam recognoscunt, puerum lætabundi in ulnis suscipiunt, quo tendebant perveniunt, atque parentibus incolumem et sanum cum magna lætitia reddunt. Ostendebat jam Dominus in puero, quam gratus et acceptus sibi deberet esse in futuro, quem necdum pene loquentem, vel aliqua discernentem misericorditer liberavit a tantæ contractionis vinculo. Erat etiam præsagium Dei Genitricis ecclesiae, quam ipse dum ad liberam scientiam ætatemque pervenit, omnibus votis dilexit, coluit, atque pro viribus in omni vita sua glorificavit.

*Ejus erga
B. Virginem
amor.*

*Ei se servum
consecrat.*

44 Referunt, etiam, quod jam adultus ætate, in ecclesiam simili modo in honore Dei Genitricis consecratam intraverit, et nullo alio, nisi Deo teste semetipsum collo mancipatum, eidem altari tradiderit, dicens: O piissima Virgo et mater Salvatoris omnium sæculorum, ab hodierna die, et deinceps me in tuo servitio habeto, atque in omnibus meis causis misericordissima advocatrix mihi semper adesto. Post Deum enim a modo nihil tibi præpono: et ultroneus in æternum meipsum tanquam proprium servum tuo mancipatui trado. Hæc de pueritia ejus dicta sufficiant.

CAPUT XIV.

Alia ejus miracula.

*Unde mira-
cula S. Odilo-
nis Auctor ha-
beat.*

Nunc veniendum est ad illa quæ jam in perfectiori ætate positus, et regimine Abbatiæ decoratus, Domino cooperante fecerit. Verum plurima, quæ in prima fronte dicturus sum, ipse non vidi, sed duobus monachis ejus, Petro videlicet monasterii Sancti Majoli, quod apud Papiam est. Præposito, viro scilicet religioso, et Syrone cujusdam monasterii Abbate, per adnotationem fratris Bosionis, miræ simplicitatis et innocentie monachi, sicut rogaveram, dum hoc opus inciperem, referentibus agnovi. Fuerunt enim prædicti fratres probabiles viri, Patris Odilonis admo-

dum familiarissimi, secretorum etiam illius in pluribus consci, et itineris vel laboris per multa tempora socii: quapropter ea quæ ab illis referuntur tanto credibilia sunt, quanto illos certissime constat narrare illa, quæ oculis viderunt, auribus audiverunt, manibus tractaverunt, atque ut certo tempore nobis et multis nota fierent prudenti memoria commendaverunt. Ideo vero hanc nostram relationem probabilius virorum testimonio cingimus, ne ab æmulis gratia cujusdam falsæ adulationis hæc finxisse judicemur. Sicut enim Gallus in Sulpitii Severi et Posthumiani dialogo refert de Martino: Non indiget ut mendacis asseratur Odilo, quem Christus jam, ut pia fide credimus, glorificavit caelo, atque diversis virtutum signis celebriter commendat in mundo. Absit enim a me, nisi visa et experta, et a fidelibus personis, sive idoneis testibus relata, de tanto viro aliquid mendaciter fingere vel narrare. **** *multa desunt.*

46 Quid jam agimus anima? cur tam prolixas circumlocutionis moras innectimus? sic differere volumus mortem, et vitam facere longiorem, quasi timeamus venire ad ultimum. Manet adhuc illa sententia primo hominidata: Terra es et in terram ibis. Quotquot post hanc venerunt, omnes præterierunt, et mortis legem persolverunt. Mortui sunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Reges, Imperatores, Principes, majores et minores, et quotquot habuerunt initium nascendi, habent et conditionem moriendi. Excepti sunt Elias et Enoch, et ipsi in suo ordine temporibus Antichristi morituri. Moritur et Filius Dei. Aliter ipse, nos aliter: Ille potestate, nos conditione: ille voluntate, nos necessitate: quamvis et ipse necessitate, quia pro liberatione, nisi enim ille moreretur **** *aliqua desunt.*

*Transitio ad
narrationem
mortis S. Odi-
lonis.*

Gen. 3. 19.

CAPUT XV.

*S. Odilonis ultima peregrinatio, ægritudo,
obitus.*

In extremis itaque vitæ suæ felicis memoriæ Odilo per quinquennium novis iterum et gravissimis cruciatibus cœpit vehementer affligi. Qui cum jam mortem vicinam sentiret, sanctorum Apostolorum limina adiit, eo voto, ea spe, ut sibi sub protectione tantorum Apostolorum debitum mortis exolveret, sicut semper in votis habuerat. Sed quia non est in hominis potestate via ejus, aliter se res habuit, quam speravit.

*Ægrotat S. O-
dilo.
Visit limina
Apostolorum.*

48 Mansit itaque ibi per quatuor menses, gravissima corporis detentus infirmitate. Aderat sibi dulcis memoriæ Clementis Papæ, de quo supra memoravimus, desiderabilis colloquutio, et Apostolicæ reverentiæ benedictio. Frequens etiam monachorum et Clericorum grata visitatio; inter quos sæpius eum revisebat Dominus Laurentius Archiepiscopus de Malsia, vir per omnia sanctissimus, in scripturis utriusque lingue, Græcæ videlicet et Latine facundissimus, istiusque nostri Patris familiarissimus, quorum uterque animus conglutinabatur individui amoris spiritu.

*Rome ægrotat.
Visit cum Cle-
mens II Papa.*

49 Postquam vero contra spem convaluit fultus sanctorum Apostolorum suffragiis, et munitus benedictionibus Apostolicis ad propria rediit. Cluniacum venit, et ibi per totum fere annum, semetipsum, in quantum infirmitas concessit, vehementer jejuniis et orationibus et vigiliis afflixit: Fratres ibi manentes et supervenientes piis exhortationibus instruxit, et velocem sui corporis depositionem imminere prædixit. Decreverat post hæc ut monasteria sua et cellas circumiret, fratres visitaret, paternis admonitionibus instruendo, ad meliora provocaret: et sic demum quocumque secederet, ibi sollicitas suam vocationem expectaret.

*Cluniacum
redit.*

*Visitat mona-
steria sua.*

50 Hoc opere incepto Silviniacum venit, ubi prædecessor suus S. Majolus moritur, et sepultus requiescit. Ibi itaque non paucis diebus commoratus, cum instaret

*Silviniaci
egrotat.*

*Munitur sa-
cramentis.*

*Sacram cru-
cem piissime
veneratur.*

Moritur

*S. Hugonis
Abb. Cluniac.
rogatu scripta
hæc vita.*

*Excusatio
styli.*

instaret jam Adventus Dominicæ Nativitatis, et ipse tamquam vox præcurrens, de die in diem populo gaudia tantæ festivitatis in sermone publice denuntiaret, subito illi sui diuturni cruciatus et antiquissimi dolores, simul ad vitalia congregantur, et de ejus vita (heu pro dolor!) desperatur. Ut est Ecclesiasticæ consuetudinis, Fratres cum psalmis ante eum veniunt: secundum Apostolicam sententiam, Oratio fidei super eum celebratur: mysterium vivifici corporis et sanguinis sumitur: pax fratribus præbetur: et ad ultimum illa salutifera Crux nostræ redemptionis, et imago Crucifixi Domini nostri ad adorandum presentatur.

¶ O Domine Jesu, in illa hora quæ suspiria, qui gemitus fuerunt! quæ confessio et recordatio delictorum! quæ glorificatio tuæ Majestatis! quæ invocatio tui nominis! et quæ memoria tuæ Passionis, et nostræ redemptionis! Ita enim suspensis oculis, et lacrymarum imbribus plenis contemplabatur, et compatiebatur tui vultus imaginem, quasi iterum te videret crucifigi et mori. Adstabat enim totus suspensus cum Maria Matre, pertransibatque animam illius acerrimæ compunctionis gladius. Advenerat Sancti Silvestri Pontificis festivitas, et vigilia expectatæ circumcisionis, cum subito ante lucem magis ac magis urgeri cœpit ad extrema mortis. Mysterium corporis et sanguinis Domini cum festinatione requirit, fideliter agnoscit, devotus sumit. Et ita sine ulla concussionem corporis, et sine aliqua habitudine incompositæ affectionis clausis oculis, in pace quievit. Decessit vero vir sanctus nocte Circumcisionis Domini nostri Jesu Christi, in prima vigilia noctis, quæ etiam Dominica habebatur, ætatis suæ anno octogesimo septimo, ordinationis vero quinquagesimo sexto. Anno etiam Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo nono.

ALIA VITA

S. ODILONIS

AUCTORE B. PETRO DAMIANO
S. R. E. CARDINALE.

PROLOGUS AUCTORIS.

Petrus Damianus sanctis Ecclesiis, quæ sunt in occidentalibus Galliarum partibus constitutæ, salutem, quæ est in Christo Jesu.
Hugo Cluniacensis monasterii rector, et spiritualis militiæ dux ac præcipuus informator, hoc mihi laboris injunxit, ut vitam Beati Odilonis, decessoris videlicet sui, proprio stylo succincte perstringerem, et ex his, quæ in anterioribus paginis latius reperiebantur esse diffusa, utiliora quæque, magisque necessaria brevi compendio deflorarem. Cujus ego compulsus imperio, non lucentis venustatem aucupabor eloquii; sed sicut ex oblati apicibus deprehendere potero, cum Dei omnipotentis auxilio, meræ veritati deservire tentabo. Superfluum quippe est, lucernam manibus adhibere, dum micantium stellarum conaris signa distinguere. Ego quoque dum actus mirabilis viri, tamquam sereni ejusdem atque perlucidi cæli stellas ostendo, facietis urbanæ faciendi non indigeo. Ipsa quippe per se Sanctorum vita fideliter enarrata, sic rutilat, ut splendorem accurati sermonis, ad illustranda fidelium corda non requirat. Huc accedit, quia rusticitas sermonis inculti, suspicionem consuevit purgare mendacii. Nam qui vix sufficit, ut elimatum saltem depromat eloquium, quomodo noverit fabricare commentum? Et certe majoris tibi honoris est, ut Rex in ferro, quam servus attuleris in auro: et habilior est aqua perspicua in vase fictili, quam lutulenta vel lurida, quam non sapor proprius, sed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic et melior est veritas in simplicibus verbis, quam sit mendacium in elucubrati venustate sermonis. Sed jam res ipsa producat in medium, et illius summæ veritatis

auxilium imploremus, quæ abbreviatum verbum per Prophetam factura promittitur: quatenus in hujus sermionis articulo et competenti brevitate succinctos, et a nota mendacii nos exhibeat alienos.

CAPUT I.

Odilo D. Virginis ope morbo liberatus, fit Clericus, inde monachus, ac tandem Abbas.

Beatus igitur Odilo Arvernienæ oriundus ex equestri quidem ordine genus duxit, sed terrenæ prosapiæ lineam cælestis vitæ nobilitate transcendit. Hic dum adhuc puerili teneretur infantia, tanto repente est omnium fere membrorum languore constrictus, ut incedendi quoque prorsus amitteret facultatem. Accidit autem aliquando, ut nutrix eum ante januam ejusdem Basilicæ, quæ in honore beatæ Dei genitricis erat dedicata, relinqueret, et ipsa suis intenta compendiis, per diversa procul abiret. Puer itaque se conspiciens sine custode relictum, ac nutriciæ sedulitatis ministerio destitutum, divino quodam provocatus instinctu, tentare cœpit, si valvas ecclesiæ quolibet nisu posset attingere. Fluctuabat igitur innocens reus Dei, et sub divino verberare constitutus, quid ageret, nesciebat. Innocens, inquam, ut puta qui non peccaverat; reus autem Dei, quia cælesti verberare vapulabat. Tandem repens, et quasi quodam se manuum pedumque remigio fulciens, vix pervenit ad januam, paulatimque progressus intravit. Jamque spe concepta valentior, pallam altaris arripuit, et sic se erigere quibus poterat conatibus cœpit. Sed dum intempestive conatur, nec dum soluti languoris adhuc nodositate restringitur. Quid plura? Tandem divinæ virtutis auxilium sensit: et omni languore deposito factus incolumis, ad referendum Deo gratias intuentium animos provocavit. Et quia tunc alius deerat, qui pro se intercederet, Sanctus ipse (ut ita loquar) in se signum virtutis exhibuit: ipse pro se intervenit: et de se ipso miraculum faciens, medicinam divinæ curationis obtinuit. Hoc est enim egregium et insigne miraculum, cum homo non per alium, sed ipse sibi consciscit divinæ virtutis auxilium.

¶ Qui præterea dum ad grandiusculæ jam ætatis adolesceret incrementum, prius apud sanctum Martiorem Julianum factus est clericus: deinde B. Majoli confessoris egregii se magisterio tradidit, et in Cluniacensi monasterio habitum sanctæ religionis accepit. Ubi dum quietus et simplex humiliter in sancta religione persisteret, et in ipso rudis ac novitiæ conversationis exordio, quædam jam in eo perfectionis insignia præluerent, vix evolutis quatuor annis, B. Majolus obdormivit in Domino. Sed antequam humanitatis debitum solveret, proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, B. Odilonem sibimet in pastoralis officii cura substituit, suumque super Domini gregis custodiam vicarium dereliquit. In quem protinus omnium Fratrum vota concurrunt: omnes se ad obedientiam ei unanimi devotione substernunt: quique se eatenus orbatos remanere deflexerant, jam decessionis paternæ jacturam, supparis vicarii reformatione compensant.

CAPUT II.

Quotidie celebrat: mire in pauperes liberatis.

Jam vero in commissi regiminis sollicitudine constitutus, plurimis sanctæ religionis cœpit florere virtutibus. Nimirum ut Psalmodiæ studiis vigilanter insisteret, dura corpus inedia maceraret, atque a sacris altaribus non recedens, quotidianum fere omnipotenti Deo sacrificium laudis offerret. Inter quas profecto piæ devotionis excubias, uberrimis plerumque lacrymarum compunctionibus affluebat.

¶ Porro autem Adraldus Abbas Bremetensis monasterii,

PER
B. PETRO
DAMIANO.

*S. Odilonis na-
tales.*

*Ope D. Virgi-
nis curatur,
adhuc puer.*

*Fit clericus:
inde mona-
chus.*

Mox Abbas.

Ejus virtutes.

*Quotidie cele-
brat.*

PER
B. PET.
DAMIANUM.

nasterii, vir videlicet religiosus, ac sanctæ conversationis honestate conspicuus, qui discipulus ejus extiterat, nobis aliquando retulit, quia vir Dei dum in eo, quo postmodum defunctus est, languore decumberet, illi præcepit, ut ex calcularis abaci supputatione colligeret, quæ posset esse summa Missarum quas celebravit per spatium quinquaginta sex annorum, quibus monasterium rexit. In quo facto liquido deprehenditur, quam diuturna, quam indeficiens divini amoris flamma beati viri pectus excocxit, quem nimirum ab offerendis quotidie salutaribus hostiis cohibere tot curarum, tot ingruentium negotiorum sollicitudo non potuit.

Liberatis in
pauperes.

6 In erogandis præterea eleemosynis ita largus erat, ut nonnulli dum eum omnia dispergentem sine cunctatione conspicerent, non dispensatorem, sed prodigum judicarent. Præsertim quodam tempore, dum fames valida Aquitaniæ fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum provincias pestilenter arctaret, exhaustis jam in pauperum usus ærariis, et horreis quorumcumque proventuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima sacrarii vasa confregit, insignia ecclesiæ ornamenta distraxit, coronæ quoque, quam sibi Imperator Henricus ob sui memoriam destinaverat, non pepercit. Ut igitur tam acerbæ famis in quibus valuit temperaret inopiam; quicquid hinc inde corradere potuit facultatum, in sustentationes et alimenta contradidit egenorum.

Famis tem-
pore sacra do-
naria distra-
hit.

Mortuos sepe-
lit.

7 Quodam sane die dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros fame peremptos reperit. Mox equo desiliens, laneam, qua indutus erat ad carnem, subduxit sibi interulam; eaque prout velaminis quantitas permittebat, utrumque cadaver obvolvens, exhibet mortuis sepulturam. Nam et vespillones mercede conduxit, et funeris usque ad tumulum prosecutus exequiis, defunctis fratribus debitum humanæ pietatis exolvit.

CAPUT III.

*In se austerus, in alios benignus, in
D. Virginem pius.*

In se austerus.

In eadem quoque gestorum ejus reperitur historia, quia corpus suum non modo duris consueverat attenuare jejuniis, asperrimis edomare ciliciis, sed quibusdam ferreis nexibus coarctabat. In percipiendis autem ita se moderabatur edulibus, ut apposita quæque contingens, ac naturali dumtaxat necessitati dispensative subserviens, et vanitatem superstitionis effugeret, et sobrietatis continentiam reservaret.

Benignus in
alios.

9 In promulgandis porro judiciis ac modis poenitentiae præfigendis, tam pius erat, et tanta morientibus humanitate compatiens, ut nequaquam districtum patris imperium, sed maternum potius exhiberet affectum. Unde se reprehendentibus, hujusmodi verbis solebat eleganter alludere: Etiamsi damnandus sim, inquit, malo tamen de misericordia, quam ex duritia vel crudelitate damnari.

Erga B. Virgi-
nem singula-
riter pius.

10 Inter ceteros autem Sanctos circa beatam Dei genericem tam ardentissima devotione flagrabat, ut constitutus in choro psallentium, cum ad illum veniret ex modulantium alternatione versiculum: Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum, in terram se prosterneret, sicque per corpus ostenderet, quibus desiderii cælestis in mente facibus æstuaret.

CAPUT IV.

Cæco visum restituit.

Miraculis cla-
ret.

Vir igitur sanctus cum in bonis moribus per quotidiana piæ conversationis incrementa succresceret, seseque quotidie melior ad perfectionis culmen fer-

ventius anhelaret; cœpit nonnullis conuscare miraculis: ut qui clarus erat in probitate morum, claresceret etiam in ostensione signorum: et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucerna ardens, feret etiam coram hominibus lucens. Unde divino disponente judicio factum est, ut quia de illis erat, quibus dictum est: *Vos estis lux mundi*, primum de luce miraculum exhiberet. Aliquando siquidem dum esset in quadam sui juris villa, quæ Bersoniacum dicitur, videt puerum venustum quidem forma, sed cæcum a nativitate. Super quo consulens, didicit, quia filius esset villici, et quia visum penitus numquam habuisset. Cui mox pia benignitate compatiens, et apud se tacitis precibus latenter insistens, ut puta qui talia nondum experitus, advocat tandem parvulum, signum illi salutiferæ crucis in fronte depingit: et confestim visum, quem natura negaverat, puer accepit.

Cæcum illu-
minat.
Matth. 5.

CAPUT V.

Aquam ei Deus in vinum mutat.

Alio quoque tempore dum esset vir Dei apud suum quoddam monasterium, quod Vallis Aurea vocatur, quarta videlicet feria primæ quadragesimalis hebdomadæ, quæ caput jejunii dicitur, surgentibus a mensa fratribus, ille pugillum cineris latenter implevit, et apposito pane discubuit. Cumque cinerem tamquam panem manducaret, ut potum quoque, juxta Prophetam, cum fletu temperaret, inuiti fratri, ut clam sibi aquam nullo teste deferret. Ille quod erat jussus, implevit; aquam attulit. Quæ dum labiis adhibetur, austeritatem vini redolere sentitur. Reprimit ergo manum, abigit poculum, atque ut sibi aquam minister afferat, signis evidentibus imperat. Ad quod minister obstupuit; et vinum se a mensa referre, qui aquam propinaverat, admiratus expavit. Geminat tamen officium: vinum projicit: convasat aquam: denuo porrigit discumbenti. Sed ecce dum aqua potanda repetitur, vinum rursus in poculo reperitur. Jam itaque vir sanctus divinæ erga se pietatis beneficium recognoscens, quod Deum sibi misericorditer indulgere considerat, cum gratiarum actione percipere non recusat.

Aqua bis ei
in vinum muta-
tur.

CAPUT VI.

Res ejus furati divinitus mutantur.

Præterea, cum vir Dei cum Henrico Rege, qui postmodum factus est Imperator, in Ticinensi simul urbe consisteret, et Dominicæ nativitatis gloriam celebraret, contigit ut velamen mensæ ejus, artificiosa textrini laboris operatione conspicuum, sacrilega fuisset fraude sublatum. Postquam autem vir Dei cum Rege discessit, fur qui rapuerat, jam securus, propositum velamen in foro venalium. Sed dum illi dispositio cælestis obsistit, sancta distrahi præda non potuit. Ter igitur quod subduxerat, inter nundinarum merces exposuit, tertio subtiliter attentavit; sed cum emptoribus de pretio penitus convenire non potuit, nec inter distrahentem et coementem pacisci valuit venale commercium: quia divina dispositio conatibus hominum negavit effectum. Interea sceleris hujus auctorem ultio divina corripuit, et manus, quæ sacrilegium perpetraverant, ac pedes, quibus raptor aufugerat, arefaciens, intolerabili dolore constrinxit. Mox itaque compulsus languore, ad ecclesiam Beati Majoli manibus alienis advehitur, mantile sublatum ad reatus indicium coram cunctis appenditur; et divina clementia ab omni populo, qui percitus hujus famæ rumore confluserat, imploratur. Sic itaque Beati Majoli meritis, ac precibus fratrum sibi servientium, sanus et incolumis factus, velamen reddidit alienum, et recepit semetipsum. Probavit ergo quo præmio dignus esset, qui Beatum offenderet Odilonem.

Ei mappam
furatus a Deo
punitur.

Alius equum ei ablatum vendere non valens, restituit.

14 Alius quoque fur, cum vir Dei in eadem urbe consisteret, stabulum ejus nocturnus irrupit, et equum cui specialiter ipse insidere consueverat, caute subduxit. Sed quia illis in partibus deprehendi fur sacrilegus timuit, concitus ad oppidum Laudense profugit. Securitas itaque recognoscendum, proponit equum, emptores invitat, vehiculum laudat, commercium flagitat. Sed sic hominem divina dispositio praecepit, ut nec cum quolibet emptore componere, nec animal potuisset pecunia permutare. Postremo autem reversus ad se, et poenitentia ductus, bestiam ad locum sui criminis conscium revocat, et quid sibi contigerit, ad sui confusionem, et omnipotentis Dei gloriam, non occultat.

CAPUT VII.

Flumina miro modo transmittit : luce caelesti collustratur.

Exundantem fluvium equus transit illaesus.

Vir idem venerabilis dum esset in itinere constitutus, quia causa dictabat, Ticinum festinanter ac sine mora transire cupiebat; sed intumescens aquis, etiam navigium deerat. Protinus ergo confisus in Deum, unum e famulis vocat, seque in nomine Christi praecedere per alveum fluminis imperat. Obedit illico famulus: Spumantes profluentium undarum cumulos ingredi non moratur. Deinde vir sanctus cum omni comitantium turba subsequitur: Et sic omnes in ulteriorem alvei crepidinem absque ullo prorsus incommoditatis offendiculo transponuntur. Quod dum nonnulli, qui aderant, mirarentur, velut amuli praecedentium, coeperunt attentare meatum. Sed mox ut adorsis sunt extremos ceterioris ripae fluctus attingere, nisi equos sub celeritate repressissent, profluentis aquae submersi voragine, procul dubio naufragium pertulissent.

Hospitium ejus caelitus illustratur.

16 Unus autem ex his, qui tunc aderant, ut tam insigne miraculum vidit, obstupuit, hominemque Dei, ut sua domus subire dignaretur hospitium, fuis humiliter precibus, impetravit. Intempesta vero noctis silentio vis venti vehementior irruit, et lucernam, quae in dormientium cubiculo dependebat, extinxit. Expergefactus autem cubicularius, cum lumen agnovisset extinctum, ad abigendam noctis tenebras caliginem, divini luminis infulgere postulat claritatem: Deus, inquit, omnipotens, qui lumen esse verum, pro amore servi tui Odilonis, ab hac domo tenebras dimove, eamque gratiae tuae luce perfunde. Confestim de caelo coruscae lucis splendor emicuit, et totam domum superni splendoris claritas illustravit. Si ergo hoc agebat Odilo tunc sopore depressus, quid putas nunc apud Deum potest, carnalis sarcinae corruptione solutus.

Altius flumen mirabiliter transit.

17 Paulo ante Nativitatem Domini, per hyemalium inclementiam imbrium sanctus senex ad Beati Marcelli Martyris monasterium festinabat. Venerunt autem ad quoddam flumen, quod ita fluctibus exundantibus inhorruerat, ut prorsus intransmeabile videretur. Confisus autem in Domino, dirigit praevium, qui vada praetentet; et ipse mox cum comitibus subsequens, pertransivit illaesus. Sed in hoc vadantium transitu illud mirabile fuit, quia cum ceteris aqua pertingeret usque ad femora, viro Dei nec corrigia quidem pedis aquarum est inundatione perfusa. In illo scilicet solo madoris sui perdidit unda vires; in reliquis autem naturalem ingeniti juris exhibuit facultatem. Istum aqua tangere potuit, humidare non novit: illos autem, quod natura dictaverat, undique madefecit.

CAPUT VIII.

Annona ejus meritis multiplicatur.

PER
B. PET.
DAMIANUM.

Præterea, dum vir Domini apud monasterium Beati Martini, quod ad publicam stratam dicitur, receptus esset hospitio, sicut moris erat, ut ubicumque maneret, quocumque se verteret, monachorum illico frequentia non deesset; non parvus ei cotus fratrum affluxit. Quos ille cum alacritate suscipiens, et prius eis ineffabilis eloquii familiaritate communicat; et postmodum, ut sibi pro caritate convalescant, invitat. Sed dum in longum sermo protrahitur, semotim quosdam ex familia servos accipit: Utrum sit, unde refici fratres valeant invitati, solerter inquiri. Qui de ceteris quidem alimentis constare utique perhibent quantitatem; de piscibus autem peno nihil esse, quod ad tantam hominum perveniat multitudinem. Ad quos ille: In nomine, inquit, illius, qui novit quinque millia hominum ex pane modico et gemino pisce reficere, non quasi nihil, ut dicitis, sed uberimam nobis et hospitibus nostris piscium copiam ministrare. Cum igitur mensae discumbentium pauci, qui aderant, pisces a dapiferis inferuntur, coepit esca in manibus discumbentium crescere, et quo magis a convalescentium turba consumitur, exuberantius abundare. Adeo ut satiatis omnibus, plurima superessent quae non modo servitoribus cunctis, sed et aliis, si supervenirent, oblata sufficerent. Cui protinus famuli: Ecce pater, inquam, quod pusillanimitas nostra non credit, vestrae fidei meritum divinitus impetravit: Jam non dubitare didicimus, si promissionem vestram in articulo cujuslibet difficultatis audimus. At ille, ut semper erat mitis et humilis, non suae fidei, quod divinitus factum erat, asserpsit, sed illorum potius obedientiae, et sanctorum hospitium meritis imputavit.

Pisces ejus meritis multiplicantur.

19 Huic etiam illud non dissimile est, quia, cum Dei famulus in Romana urbe consisteret, et hospitium in monte Aventino apud monasterium Beatæ Dei genitricis haberet, contigit ut, sicut illius Urbis familiare est, omnino tale vinum deesset, quod sancto viro saporis habilitate congrueret. Inquiri ergo Abbatem, utrum melius habeat. Qui se confestim et proficitur habere, et quantum ipse praeeperit, libenter afferre. Vir autem Domini modicum, quod ante se erat vasculum dedit, ut sibi plenum deferretur, expetiit. Allatum ergo ante se posuit, et ipse potissimum more pincernæ sibi dumtaxat et Abbati, qui juxta se discumbat, expendit. Cumque jam a mensa surgendum refectio completa dictaret et paullulum adhuc vini in vasculo superesset, Pater sanctus blande subridens: Non, inquit, fratres mei, plene circa vos officium caritatis exhibui, qui vinum, quod mihi sapuit, vobiscum participare neglexi. Arripiens ergo cyathum, infudit merum, et singulis singulum pro benedictione largitur. Res mira: Cum fratres essent fere duodecim, et eis bibentibus potus copia non defecit, et eorum completo numero, nil omnino superfuit. Illis itaque quod factum fuerat admirantibus, vir veræ humilitatis custos, ut in alium divinæ gratiæ munus impelleret, et ipse favoris humani gloriam declinaret, caritati dumtaxat illius, qui vinum dedit, miraculum supernæ benedictionis applicuit.

Modicum vini multis sufficit.

CAPUT IX.

Febres pellit, vinum divinitus obtinet, vitrum confractum precibus restaurat.

Dehinc dum egressus Roma reverteretur ad propria, quidam intra Taurinensem urbem nimium febris patiebatur ardorem. Hic furtive per ministros aquam, qua vir Domini manus abluabat, accepit:

Febres ejus meritis pulsæ.

PER
B. PET.
DAMIANSUM.

Fideliter bibit, et sic absque mora, deposita prorsus omni febricatione, convaluit.

Jamque Jovini montis prærupta conscendens, obvios habuit pauperes, præ difficilis viæ lassitudine potum æstuanti desiderio flagitantes. Pius itaque Pater sui negligens, aliis in necessitate compatiens, jussit ut quidquid vini propriis haberetur in vasculis, absque ulla reservationis industria, vel potius diffidentia præberetur egenis. Paulo post necessitate naturæ cogente, discumbunt omnes, ut capiant cibum. Et ecce utres, qui studio fuerant piæ compassionis exhausti, vino reperiuntur, Deo scilicet debitum persolvente, repleti. Nam juxta Scripturam, *Qui dat pauperi, Domino fenerator*. In hoc ergo felici commercio, ubi Dominus debitor, famulus fuerat fenerator, quod a servo fideliter est depositum, a bono debitore non segniter est solutum.

Utres vino repleti.

Prov. 19. 17.

Vas vitreum contractum precibus restituit.

21 Aliquando Imperator Henricus dum apposita mensa discumberet, vas illi holovitreum valde pretiosum et Alexandrini operis arte compositum, cum tritis est pigmentis allatum. Mox advocat duos aulae Regiæ Capellanos, Albericum videlicet et Landulphum: Quorum alter Cumanæ, alter vero Taurinensis Ecclesiæ postmodum Episcopi facti sunt. His itaque vasculum tradidit, et per eos beato viro Odiloni odoriferi nectaris xenium destinavit. Quod profecto vasculum Capellani sancto viro, prout decebat, humiliter offerunt, ac pro eo postmodum redituri, ad Regis interim convivium revertuntur. Paulo vero post sicut humanæ curiositatis mos est, ut nova quælibet et insueta inhianter aspiciat, coperunt monachi præfatum vas sub admirationis intuitu contrectare et de manu in manum solerter inspiciendo transponere. Cum ecce de manibus incaute se tenentium labitur, et, ut fragilis est naturæ, continuo frangitur. Quod mox ut vir sanctus accidisse cognovit, graviter tulit, et præsertim clericis, qui reliquerant, paterna pietate condoluit: ne videlicet Augustum innocentes offenderent, et non modo jacturam gratiæ, sed et Regii motus periculum sustinerent. Mox ergo cum fratribus ecclesiam pius Pater ingreditur, et ne hi, qui erant immunes a culpa, motum Regiæ indignationis incurrant orationibus et psalmis incumbens, clementiam divinitatis implorat. Jam igitur oratione completa, vir Dei fractum sibi vas jubet offerri. Manibus contrectat, oculis undique subtiliter inspicit. Et ecce nulla prorsus in eo fracturæ vestigia deprehendit. Tunc indignatus in fratres, eos cum austeritate redarguit, curvas conquererentur contractum, quod omnino permanserat illibatam. Illi vero vehementer attoniti, tam evidentis ostensione miraculi, et austeritatem libenter corripientis accipiunt, et ad referendas omnipotenti Deo gratias ferventius accenduntur.

CAPUT X.

Commemoratio animarum ab eo instituta.

Instituit inter suos diem Commemorationis animarum.

Præterea religiosus quidam vir, oriundus de pago Rotenensi, revertebatur ab Hierosolymis: qui dum mare transiret, quod a Sicilia versus Thessalonicam per plurima fluctuum periculosa loca protenditur, eumque cum multis aliis furentium ventorum horror impelleret; applicuerunt ad insulam quamdam sive rupem, ubi sanctus quidam servus Dei manebat inclusus. Rotenensis itaque vir illic aliquamdiu commorans, et tranquillitatem sedandi maris expectans, delectabatur cum servo Dei frequenter habere colloquium. Sed dum hinc nonnulla dicuntur, illinc plurima referuntur, perquisitus hospes a viro, unde genus duceret originaliter; Aquitanum se esse respondit. Requisitus insuper utrum cœnobium illud, quod dicitur Cluniacum, et Odilonem ejusdem loci nosset

Abbatem, quod quærebat, se nosse perhibuit. Sciscitatur homo, cur hoc Dei servus ab eo requiratur. Ad quem ille: Sunt, inquit, vicina nobis loca ex quibus gravissima flammarum furentium evomunt incendia, in quibus etiam locis animæ reproborum diversa luunt pro meritorum qualitate tormenta. Ad quorum semper exaggeranda supplicia innumerabiles sunt dæmones deputati, qui intolerabiles eorum penas quotidie renovant, et eos ad rediviva supplicia indesinenter instaurant. Quos tamen ego frequenter audivi querulis lamentationibus ejulantes et lacrymabili vociferatione deflentes, quod orationibus et elemosynis quorundam adversus eos infœderabiliter concertantium, frequenter ex eorum cruciantur eriperentur animæ damnatorum. Inter cetera de Cluniacensium cœtu permaximam et eorum Abbate querimoniam faciunt, quia quam sæpe per eos sui juris vernaculos perdunt. Quamobrem terribile Dei nomen obtestor, ut sanctis fratribus illic hæc, quæ tibi dixi, fideliter referas, et ex nostra quoque illis parte denunties, ut elemosynis et orationibus magis ac magis insistant: ac præsertim hujus intuitu, vel de manibus dæmonum eos qui ab illis cruciantur, educant: Quatenus de quotidianis eorum rapinis et luctus inferatur generis humani inimico, et gaudium multiplicetur in cœlo. Aliquanto post homo regressus in patriam, quidquid ex viri Dei relatione didicerat, beato Patri et sanctæ congregationi fideliter narrat. Tunc venerabilis Pater Odilo per omnia monasteria sua constituit generale decretum, ut sicut primo die mensis Novembris, juxta universalis Ecclesiæ regulam, omnium Sanctorum solemnitas agitur: ita sequenti die in psalmis et elemosynis, et præcipue Missarum solemnibus, omnium in Christo quiescentium memoria celebretur.

dispicit ea dæmonibus.

* id decretum extat in bibliotheca Cluniacensi.

CAPUT XI.

Benedictus VIII per eum e purgatorio liberatur.

Si quis autem non generalitate contentus, quis specialiter per Beatum Odilonem de penis ultricibus sit ereptus, inquit, quid de reliquis sentiat, in Papa Benedicto evidenter addiscat; ut in Romanorum Pontifice, qui omnium Christianorum caput est, valeat liquido conjici, quid de ceteris merito debeat æstimari. Apostolicus igitur iste, quem diximus, dum adhuc viveret, beatum virum affectuose dilexit, reverenter excoluit, et Apostolorum limina frequentanti, necessarij sumptuosopima sæpe subsidia ministravit. Huic plane mox, ut obiit, germanus ejus Joannes in Apostolica dignitate successit. Jam vero postquam humanis rebus exemptus est, non parvi temporis evolutu curriculo, jam dictus Papa Joanni Portuensi Episcopo, et aliis duobus, quorum nomina nobis nota non sunt, per speciem nocturnæ visionis apparuit, eisque quia pœnalibus esset constitutus in tenebris, indicavit; hoc insuper addens, qualiter Beati Odilonis venerabilibus meritis eum superna censura liberare decreverit a tormentis. Obsecrat itaque per eos et humiliter flagitat, ut frater ejus ad præfatum unicæ pietatis virum, agilem quanto cyus veredarium dirigat, eumque suppliciter obsecrans pro se orare deponat. Protinus idem Joannes Portuensis Episcopus, auctoritatis Apostolicæ fultus epistolis, concito gradu Papiam usque pervenit. Ubi longo et immoderate fortassis accelerato fractus itinere, per monachos cœnobii Beati Majoli, Apostolicæ legationis apochas dirigit, omnemque per eos sancto viro seriem a se conspectæ visionis exponit. Enimvero divino factum esse constat judicio, ut eum apud Cluniacense monasterium Apostolicæ legationis bajulus inveniret. Præcepit itaque venerabilis pater, pro illo psalmodias

Benedictus VIII purgatorio torquetur.

Apparet dicitur Episcopus.

*Orat pro eo
Odilo cum
suis.*

dias et orationes ab omnibus privatim ac publice fieri eleemosynas indigentibus erogari, sacrificium Deo mysterii salutaris offerri. Nec in illo dumtaxat loco id statuere contentus fuit, sed et per omnia sui regiminis monasteria ejusdem sanctionis edicta mandavit.

Cumque hoc fratres intentissima devotione saterent, et ex ara sanctorum pectorum fraternae caritatis flamma prosiliens, divinae clementiae sacrarium penetraret, jam praefixi temporis terminus propinquabat. Et ecce quidam sanctae conversationis monachus, Heldebertus nomine, qui videlicet hoc obedientiae fungebatur officio, ut inopes aleret, indigentibus subsidia ministraret; hic itaque per soporem vidit, quod quidam pulcher ac serenus adspectu, ac solempni quodam nitore conspicuus, claustrum monasterii magno candidatorum agmine constipatus ingrederetur. In capitulum deinde, ubi pater Odilo cum fratribus residebat, intravit, ad ejus genua caput humiliter flexit, eique, sicut in gestu corporis videbatur, gratias egit. Cumque frater ille, qui hoc in visione contemplabatur, inquireret, quisnam esset ille tam decorus ac fulgidus, qui sancto viro salutationis officium exhiberet: responsum est ei, quia ille esset Benedictus, summus Sedis Episcopus, qui nimirum idcirco viro Dei gratias ageret, quia piis ejus, sanctorumque fratrum precibus, et tartarei cruciatus evasisset interitum, et cum beatis civibus quieturus, supernae Jerusalem meruisset ingressum. In hoc valet liquido deprehendi, quae de meritis Beati Odilonis opinio jure possit haberi; cum is nimirum, qui juxta privilegium Apostolicae dignitatis claves Ecclesiae praecunctis mortalibus tenuit, qui ligandi atque solvendi vices praeminenti quodam jure possedit, in illo jam invisibili examine constitutus, non aliter quam precibus istius vel a peccatis solvi, vel de poenali potuit supplicio liberari.

*Gratias agens
S. Odiloni cer-
nitur in so-
mnis ab Hel-
deberto.*

CAPUT XII.

*Strumosum sanat. Supellex ejus e flumine non
madefacta educitur.*

Porro autem dum aliquando in monasterio moraretur, quod Paterniacum dicitur, erat ibi quidam puerulus monachus nomine Rudolphus, quem struma quaedam gutturis intumescens deturpaverat usque adeo, ut et claritatem vocis auferret, et insuper quodammodo minaretur, quod sibi etiam aliquando auditum interciperet. Quem ad se vir Dei vere misericors advocat, palpante manu locum tumoris attrahat: deinde signum crucis plagae gutturis imprimit, et divina quaedam verba dicens, mox abire permittit. Deinde mirum in modum sicut in aliis morbus ille, postquam semel oboritur, in dies solet excrescere, totumque guttur miserabiliter occupare; sic in isto versa vice coepit extunc sensim quotidie detumescere, donec pestis illa funditus evanesceret, et guttur pueri ad naturalem se speciem per omnia reformaret.

25 Alio quoque tempore de monasterio, quod est in Jurensi territorio constitutum, vir sanctus exierat et ad Gebennensem urbem cepto itinere contendebat. Cum autem ad quemdam concavae profunditatis fluvium devenisset, accidit ut mulus, qui hominis Dei supellectilem, libros scilicet ac lectulum, deferrebat, a publico vado procul aberrans, in profundiorum alvei voraginem caderet; sicque raptatus a gurgite, nullo membrorum, nisi solo capite, fluctibus emineret. Qui tandem e naufragio protractus educitur: ad perscrutandum, utrum res et maxime libri perierint, desagmat. Miro itaque supernae dispensationis ordine, libri simul cum lectulo ita a fluctibus reperiuntur intacti, ut ne tenui quidem aquae stilla

*Strumosum
sanat.*

*Libri ejus, et
lectus in flu-
mine non ma-
defiunt.*

videantur adpersi. Mantilia vero simul et manutergia prorsus undique reperta sunt madida. Ubi notandum, quam pervigil fuerit erga servum suum divina protectio, ut ea videlicet, quae ablui frequentius indigent, madere permitteret; quae vero madefieri sine damno non possunt, a contactu fluctuum immunita custodiret.

CAPUT XIII.

Epilepticum sanat. Libri ejus et vitra in praecipitio et imbre illaesa.

In eodem quoque Jurensi monasterio vir Domini Odilo aliquando constitutus, reperit puerum, nomine Gerardum, terribili caduceae passionis languore detentum. Qui saepissime quasi lunaticus corruerat, et sic eum occidui languoris impetus obruere consueverat, ut in eo neque vox, neque memoria, nec prorsus aliqua membrorum officia remaneret, ac fere a mortuo nihil distaret. Huic homo Dei misericorditer descendens, fratribus, ut pro eo Dei clementiam deprecantur, injungit. Ipse vero ad sacrosanctum altare, Missam celebraturus accedit; aeger etiam ut interesset, admonuit. Cui mox Eucharistiae salutaris munus tradidit. Deinde, sicut sibi moris erat, sanctificatam aquam cum Beati Majoli calice propinavit. Nec mora, protinus a puero languor omnis abscessit, salus optata succedit; et sic per merita beati viri restituti sibi vigoris incolunitas permansit.

Aliquando vir Domini per praerupta Jurensium Alpium iter habebat; et repente sagmarius, nonnullis oneratus sarcinis, per montis devexa collabitur, atque per aspera rupium scopulorumque praecipitia usque ad vallis infimae profunda raptatur. Ministri protinus in illud lubricae ruinae praecipitium descendentes, nonnulla quidem de sarcinulis, quae passim dispersa fuerant, illaesa reperiunt; librum tamen Sacramentorum, aureis litteris exaratum, cum vitreis quibusdam vasculis anaglypha fusilitate celatis, deesse perpendunt. Quibus interim recedentes omisishospitium subeunt, corpora fessa reficiunt, et nocturno soporati silentio quieverunt. Mane autem facto, mature surgentes, ad locum illum celeriter redeunt; et curiosius quaque diverticula perlustrantes, omnia quae periisse suspicabantur, inveniunt: vasa nimirum vitrea reperiuntur illaesa: deauratus etiam liber, cum tempus scilicet imbriferum inhorresceret, a nulla prorsus est pluviarum inundatione contactus. Sic itaque beati viri meritis, et vitrum frangere praiceps ruina non potuit, et perfundere codicem inundantium imbrum densitas ignoravit.

*PER
B. PET-
DAMIANUM.*

*Sacra Eucha-
ristia, et aqua
benedicta sa-
nat morbum
caducum.*

*Vasa vitrea, et
liber, mirabi-
liter illaesa in
praecipitio et
pluvia.*

CAPUT XIV.

Alia ejus miracula.

Nobilis quidam vir dum jaceret sub arbore, particula corticis in ejus oculum cecidit, cui non modo lumen omnino turbavit, sed et aliarum calamitatum multiplex pondus invexit. Nam cum id, quod oculo semel insederat, nullo modo potuisset expelli, fugit somnus ab oculis; et non modo jam homo non dormire, sed nec ciborum quidem valebat alimenta percipere. Quem seorsum vir sanctus adducens, signum sibi crucis impressit, ac mox insufflans, super locum doloris halavit. Deinde promittens se salutare pro eo victimas oblaturum, abiit. Abscedente itaque viro Dei, protinus homo suaviter obdormivit. Evigilans autem, particulam corticis ab oculo non sine lanugine quadam projecit: et evestigio factus incolumis, nullam de cetero doloris hujus molestiam sensit.

28 Cuidam Turonensis Ecclesiae clerico lethale vulnus in brachio pestilenter excreverat, ut sibi jam non

*Curat oculum
cujusdam gra-
viter laesum.*

Alium sanat.

non

PER
B. PET.
DAMIANUM.

non languoris aegritudinem, sed ipsam potius interminaretur et mortem. Cumque vir Dei Lucensi teneretur hospitio, accedit clericus, et periculum tam pestiferæ calamitatis ostendit. Quod ille quasi videre dissimulans, latenter brachium apprehendit vivificæ crucis signaculum imprimit: eumque dimittens, ut sibi caute provideat, præcipit. Qui paulo post cum locum ulceris curiosius attendere studuit, nulla prorsus vestigia delati languoris invenit. Stupefactus igitur novitate miraculi, ad hominem Dei præsto regreditur: quid sibi contigerit, non tam relatione verbi, quam ostensione sui brachii evidentissime confitetur. Quod ille satis moleste tulit, eumque a suo conspectu cum indignatione exturbavit. Nam tamquam venena serpentium, sic rumores hominum fugiebat. Asserebat enim, quia quantumlibet sublime sancti operis ædificium, per vanæ gloriæ subito corruit appetitum.

Mire humilis.

Aqua benedicta amentem sanat.

29 Præterea miles quidam tam mentis inops erat effectus, ut postposita penitus omni cura privata vel publica, per devia solivagus et nudus erraret, inconditas voces emitteret, et tamquam dæmoniacum se per inordinati gestus insaniam exhiberet. Cui vir Domini, paterna pietate compatiens, simul cum fratribus ante altare S. Petri prosternitur; divinam clementiam cum psalmis et litanis implorat, ut perire creaturam suam sub hujus furoris insaniam non permittat. Hinc ab oratione consurgens, ad eum, qui patiebatur, accedit: aqua sanctificationis adspersit, atque ut ex ea bibat, suadendo compellit. Qui non multo post ad Cluniacum sanus et incolumis venit: xenia piscium detulit: et quia sibi plenissime redditus esset, gratias referens indicavit.

Item mutum.

30 Alius quoque miles efficaciam edendi sermonis amiserat. Hic per visionem admonitus est, ut si aquam, qua manus B. Odilonis abluebantur, hauriret, hac sibi loquendi vires et amissæ linguæ officium proculdubio reformaret. Aqua igitur per ministros fidei furto subripitur. Altera etiam aqua, a viro Dei benedicta, de calice S. Majoli muto transmittitur. Quas ille cum nimia devotione suscipiens, mutatis vestibus ingressus ecclesiam, quia lingua non poterat ore cordis oravit. Et sic poculo benedictionis accepto, reparatum sibi locutionis officium recognovit. Mox etiam expedite loquens, mirum de se spectaculum cernentibus dedit, et quid B. Odilo apud Deum posset evidenter innouit.

Vinum bibendo non absumitur, sed augetur ejus meritis.

31 Præterea cum vir venerabilis apud quamdam ecclesiam monasterii, quod dicitur Vallis Aurea, cibum caperet, sed locum magna vini laborare penuria didicisset, ne gravaret fratrem, qui eum cum alacritate susceperat, hoc in commune præfixit, ut quisque decumbentium uno tantum scypho contentus esset; solis autem monachis pincerna poculum geminaret. Mensura tamen exceditur, et largus ad bibendum potus cunctis epulantibus exhibetur. Enimvero cum vas illud vinarium et unum dumtaxat esset, et modicum, non modo tot indiscrete bibentibus non defecit; sed et illis recedentibus, absque ulla diminutione repertum est plenum: ut per hoc evidentibus clarescat indicis, quia vir Domini non tantum id apud Deum potuit impetrare, quod petiit; sed et nonnulla per eum virtutum signa divinitus ostensa sunt, quæ nescivit. Et de signis quidem atque virtutibus, quas vir sanctus adhuc in corpore constitutus ostendit, ista sufficiunt. Nunc ad explicandum felicem ejus obitum, auxiliante Domino, propinquemus.

CAPUT XV.

Monasteria construit, ornat, visitat. Pie moritur.

Enimvero quamquam homo Dei sublimiter se in spiritalibus studiis et divina contemplatione suspendit, in corpore tamen utilitatis industria non mediocriter laboravit. Monasteria scilicet nonnulla a fundamentis erexit: alia vel jam semirutata, vel ruinam forte minantia reparavit: dilatavit illis prædia: nonnullis etiam insignia contulit ornamenta. Quæ vero monasteria nova condiderit, quibus parietina tantum, et sarta tecta collatis sumptibus instauraverit, enumerare per ordinem idcirco postponimus, ne prolixitate styli laciniæ contexere videamur: præsertim cum in ipsis vivis operibus gestorum fidem multo clarius experiantur oculi, quam ullo sermone valeant narrari. Dispensationis quoque geminæ moderator insignis, et in spiritali studio coram divinis obtutibus fulsit, et in terreni laboris industria non mediocriter floruit.

Monasteria multa ab Odilone constructa, instaurata, locupletata.

33 Porro cum vir Domini jam in extremis ageret, per quinquennium fere compulsus est gravissimi languoris molestia cruciari. Mox itaque beatorum Apostolorum limina festinat invisere, ut quasi sub eorum pedibus, si sibi daretur, quod semper in votis habuerat, posset ex hoc mundo transire. Verumtamen quia non est in homine via ejus, aliter sibi contigit quam speravit. Per quatuor plane menses illic aegritudine detentus elanguit. Deinceps contra spem aliquantum convalescens, ad propria remeavit. Cluniacum itaque deveniens, per annum fere totus in oratione permansit, seque, quantum aegritudo permisit, jejuniis ac vigiliis vehementer afflixit. Decevit autem, ut antequam debitum conditionis humanæ persolveret, quæque monasteria sua circumiens, sanctæ admonitionis studio visitaret. Expeditione igitur sanctæ hujus ædificationis incepta, Silviniacum devenit: ibique se circa festivitatem Dominicæ Circumcisionis ex sæculo hoc migraturum, manifeste dixit. Porro autem cum jam in agonis esset angustia constitutus, diabolum ad stare conspexit, eumque per nomen tremendi Judicis, ut abscederet, terribiliter increpavit. Anno itaque Dominicæ incarnationis 1048, ætatis autem suæ 87, ordinationis etiam quinquagesimo sexto, ea nocte, quæ Dominicæ Circumcisionis solennia præcedebat, salutaris Eucharistiæ sacramenta percipit: sicque beatum Deo spiritum reddidit.

Visitat limina Apostolorum.

Egrotat.

Convalescit.

Monasteria sua visitat.

Obitum suum prædicit.

Dæmonem abigit.

Moritur.

CAPUT XVI.

Apparitiones ejus post mortem.

Paulo autem post, eadem scilicet nocte, cum beati viri corpus in ecclesiam jam fuisset delatum, frater quidam Gregorius nomine, Juveneta natione, naturæ simplicis et innocentis vite, exequiarum funebrium lassitudine prægravatus, in eadem cella, in qua Sanctus obierat, proprium stratum petiit, in quo se projiciens, dormire tentavit. Sed necdum plane resolutus in somnum, Beatum Odilonem sibi videt adstantem. Ad quem mox voce promptissima: Quid, inquit, agis Domine Pater? Et ille: Bene, frater, et optime. Dominus enim meus Jesus servo suo per semetipsum dignatus est adesse, et sui præsentiam misericorditer exhibere. Sed in ipsa mea decessionis hora, in illo scilicet angulo (ostendebat enim quasi digito locum) vidi figuram quamdam truncem nimis atque terribilem, quæ mihi teterrimæ suæ visionis horrorem atque formidinem tentavit incutere: sed Christi confortante virtute, nulla me potuit infestatione nocere.

** al. Ninivita.*

Apparet cui-dam post mortem.

33 Proxima quoque Quadragesima succedente, sanctæ ac venerandæ memoriæ Laurentius, Amalphantanæ

*Item alteri
Romæ.*

*Claret mira-
culis.*

* glorificatur.

AN. CHR.
MCCCLV.
XXI Junii.
S. Odilonis
corpus a B. Ro-
gerio eleva-
tum.

ELEVATIO S. ODILONIS.

Carolus Sausseyus lib. 12 Annalium Ecclesie Aurelianensis, in B. Rogerio Forti de S. Odilonis elevatione ista scribit: Per idem tempus contigit B. Rogerium Ecclesias sue provincie visitare, et Silviniacense monasterium Cluniacensis ordinis, Claromontensis diocesis adventare. Ibiq; de licentia Clementis Papæ VI, una cum Capituliensi Augustinorum, et Sauloniensi, Prædicatorum ordinis Episcopis, et quamplurimis Abbatibus, Prælatibus, et aliis Ecclesiasticis personis, corpus B. Odilonis Confessoris, Abbatibus Cluniacensis, de loco, in quo tumulatus fuerat, solemniter relevavit: cuius ipse caput et alia corporis membra contractavit: et visitantibus Silviniacensem ecclesiam in ejus festivitibus, 40 dies indulgentiarum condonavit, die XXI Junii anno Domini MCCCLV. Hæc ille.

2 *Ipsius Rogerii Archiepiscopi diploma istud habet Bibliotheca Cluniacensis*: Rogerius permissione divina

Bituricensis Archiepiscopus, universis Christi fidelibus salutem in Domino sempiternam. Noveritis quod de licentia et mandato sanctissimi in Christo Patris Domini nostri, Domini Clementis, digna Dei providentia Papæ sexti; Nos una cum Reverendis in Christo Patribus Domnis Capituliensi, Augustinorum, et Sauloniensi, Prædicatorum ordinis Episcopis, et quamplurimis Abbatibus, Prælatibus, et personis Ecclesiasticis ad hæc vocatis, et insimul in Ecclesia Silviniacensi Cluniacensis Ordinis Claromontensis diocesis, congregatis; venerabile corpus almi Confessoris B. Odilonis, de loco, in quo hæctenus ibidem tumulatum extitit, solemniter relevavimus, juxta sacrosanctæ Romanæ Ecclesie traditam nobis formam, ordinationem, atque modum, ac ipsius sancti Confessoris caput, et alia corporis membra vidimus, et propriis manibus tetigimus, tenuimus, et palpavimus, et eadem in capsâ posuimus, et recondidimus honorifice et decenter.

3 Nos enim pensatis hujusmodi sancti Confessoris meritis, quæ nos ad sui relevationem adduxerunt devote et attraxerunt, cupientes totis viribus incrementum laudis et honoris ejusdem exercere, ut a Christi fidelibus congruis honoribus et laudibus decoretur et etiam veneretur, necnon ut Ecclesia memorata, eo libentius causa devotionis, ab ipsis Christi fidelibus visitetur, ac etiam frequentetur; de omnipotentis Dei misericordia, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum, et Beati Stephani Protomartyris patroni nostri, ejus auctoritate confisi omnibus vere pœnitentibus en confessis, qui in ejusdem almi Confessoris festivitibus, et specialiter in die relevationis ejusdem, et per ipsius octavas, ipsam Ecclesiam annis singulis visitaverint, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis futuris, et perpetuis temporibus duraturis, misericorditer in Domino relaxamus.

4 Præterea volumus et concedimus de speciali gratia, quod quilibet Prædicator, qui in ecclesia præfata populo ibidem existenti verba divina prædicabit, omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui in prædicatione ejusmodi præsentibus extiterint, ex parte et auctoritate nostra viginti dies de indulgentia concedere valeat, et conferre, quando et quotiescumque prædicationis officium contigerit exercere. In quorum omnium testimonium præsentibus litteras fecimus munimine nostri sigilli roborari. Datum apud Tolon. Claromontensis diocesis, nostram Provinciam visitantes, die XXI Junii anno Domini MCCCLV. Signatum Guillelmus Vincenti.

EX BIBL. CLUN.

*Factum id aucto-
ritate Ro-
mani Pontifi-
cis.*

*Indulgentiæ
concessa.*

CANONIZATIO. OSMUNDI

SARISBURIENSIS EPISCOPI.

AN. CHR.
MCDLII.
I JAN.

Sanctus Osmundus Sarisburiensis Episcopus, circa annum 1099 vita functus, demum anno 1437 a Calisto III Pontifice Maximo albo Sanctorum solemniter adscriptus est, Kalendis Januarii: quod plenius referemus in vita IV Decemb. De eo hoc die ms. Flo-

rarium Sanctorum: Canonizatio S. Osmundi Sarisburiensis Episcopi et Confessoris anno salutis 1436. Floruit anno salutis 1106. Quod anno 1436 canonizatus dicitur, intelligendum secundum veterem morem Belgarum qui annum auspicabantur a Paschate.

